

CONTENTS.

—o—

N. B.—This TABLE OF CONTENTS is given in an abridged form to give English readers an idea of what this book consists of. The full CONTENTS are given in the Vernacular.

—ooo—

CHAPTER.	SUBJECT	SLOKA	PAGE
<i>PREFACE</i>	i—xxxv.
I. INTRODUCTORY.		<i>1—53</i>	<i>1—15</i>
1. The Creation		1—2
2. Definitions	...	1—19	3—6
3. Sacred Law	20—53	7—15
II ÁCHÁRA ANÁCHÁRA		<i>59—247</i>	<i>16—63</i>
	(GOOD AND BAD CONDUCT).		
1. Sources of Dharma (spiritual merit)		59—71	15—19
2. Good results of Dharma	...	72—88	19—23
3. Desires (Kámná)	89—99	23—25
4. Internal and external organs	...	100—111	25—28
5. Respect towards elders	...	112—153	28—37
6. Human exertions	154—157	37—38
7. Virtue	158—203	38—49
8. Conduct (Achára)	204—247	49—63
III. CASTES (VARANA).		<i>248—353</i>	<i>64—88</i>
1. Origin of Castes	248—252	64—65
2. Duties of Brahmans	253—330	66—83
3. Duties of Kshatriyas	331—334	84

CONTENTS.

CHAPTER.	SUBJECT.	SLOKA.	PAGE.
4.	Duties of Vaishas
5.	ditto of Sudras
		335-344	85-86
		345-353	87-88
IV. THE SACRAMENTS.			
		354-385	89-101
V. STUDENTSHIP.			
1.	Duties of a teacher
2.	Duties of a student
3.	Tuition of women and Sudras
		386-447	102-119
		386-391	102-103
		392-443	104-117
		444-447	118-119
VI. HOUSEHOLDERSHIP.			
1.	The householder
2.	Marriage
3.	Widow marriage
4.	Abandonment of a wife
		418-667	120-176
		448-483	120-127
		484-520	128-139
		530-552	140-147
		553-560,	148-149,
		575-576	153
5.	Duties of a husband
		561-574,	150-153,
		577-603	154-160
6.	Duties of a wife
7.	Offspring
		604-634	161-168
		635-667	169-176
VII. DAILY RITES.			
1.	Samithya (twilight prayers)
2.	The five great sacrifices
		668-752	177-197
		669-691	177-182
		692-752	183-197
VIII. SRĀDDHA AND FEEDING OF BRAHMANS.			
		753-819	198-215
IX. GIFTS.			
1.	Receipts of gifts
2.	Methods of gifts
3.	Persons entitled to receive gifts
4.	Gifts to be given
		820-853	216-225
		820	216
		821-834	216-219
		835-850	220-223
		851-855	224-225

CONTENTS.

CHAPTER.	SUBJECT.	SLOKA	PAGE.
X. PURIFICATION.		859-1051	226-274
1.	Lawful and forbidden food ...	859-958	226-250
2.	Purification of body ...	959-1002	251-262
3.	Purification of articles ...	1003-1021	263-267
4.	Impurity in Births and Deaths ...	1022-1051	268-274
XI. POLITICS		1052-1373	275-360
1.	Superiority of the king ...	1052-1063	275-277
2.	Duties of a king ...	1064-1177	278-307
3.	The king's Court ...	1178-1179	308
4.	Court of Wards ...	1180-1183	308-309
5.	Royal Council ...	1184-1196	310-314
6.	Servants ...	1197-1217	315-319
7.	Taxes ...	1218-1233	320-324
8.	Punishment ...	1234-1279	325-336
9.	Justice ...	1280-1289	337-339
10.	Investigation of cases ...	1290-1308	339-344
11.	Witnesses ...	1309-1335	345-351
12.	Gambling and betting ...	1336-1343	352-353
13.	Friends and foes ...	1344-1360	354-357
14.	Battles ...	1361-1373	358-360
XII. TIMES OF DISTRESS		1374-1392	361-365
1.	Duties of all castes ...	1374-1380, 1388	361-362
2.	Duties of Brahman ...	1381-1387	363-364
3.	ditto of Vaishya ...	1389	364
4.	ditto of Kshatriya ...	1390	365
5.	ditto of Sudra ...	1391-1392	365
XIII. PENANCES.		1393-1517	366-401
1.	Names and descriptions of sins ...	1393-1417	366-372
2.	Their penances ...	1418-1499	373-397
3.	Names and descriptions of fasts ...	1500-1517	398-401

CONTENTS.

CHAPTER.	SUBJECT.	SLOKA.	PAGE.
XIV.	DUTIES OF HĀNAPRASTHAS. (HERMITS IN THE FOREST)	1518 - 1535	402 - 405
XV.	DUTIES OF ASCETICS.	1536 - 1595	406 - 420
XVI.	TRANSMIGRATION OF SOULS.	1596 - 1676	421 - 439
	XVII. MOKSH.		
1.	Austerity	1677 - 1717	440 - 450
2.	Supreme bliss	1677 - 1696	440 - 441
		1697 - 1717	445 - 450
APPENDICES.			
			i - end.

ॐ

P r e f a c e .

—000—

In all ages and in all countries religious education has been found an indispensable necessity. If there is any thing which can exercise a strong influence upon the minds of the majority of mankind to induce them to follow the path of an upright life and sound morality, it is religious precepts which insensibly and gradually become impressed upon their minds from early childhood.

There are many crimes which an ordinary man, finding himself free from any external liability, would not hesitate to commit but for the inward monition which religion places within him. Besides, no stronger bond can be conceived which can effectually unite men of different descents and different localities as religion.

But at present indifference to religion is a tendency which is fast spreading and to a dangerous extent among the rising generations of the Hindus of this country. It is really a matter of deep regret and for serious consideration that the descendants of those whose religious sanctity was proverbial, whose *Rishis* and *Munis* had no equals in true morality and sound knowledge and in fact in every thing which is most worth possessing, should become so much degenerated as to be entirely ignorant of their forefathers' religion and either adopt other religions or become irreligious. This sad result may, I think, be traced mainly to the following causes:—

1—In every country where the rulers and the ruled are of the same religion, religious books are among the first which are placed in a boy's hands when he enters a primary school. In India it would be unnatural to expect our rulers, who are Christians, to teach us Hinduism as a religion in Government schools, and the policy of non-interference in religious matters is the only one which a wise, generous and noble Government could adopt towards its non-Christian subjects. Thus under the existing circumstances this cause is unavoidable, though our benevolent English Government too recognises the importance and necessity of religious tuition and has under its consideration those steps which can safely be adopted for its encouragement. (Vide Para. 12 of letter No. $\frac{10}{315}$ dated 31st December 1887, Educational department, from the Secretary to the Government of India to the Secretary to the Government N. W. Provinces, and No. $\frac{2191 E}{111. 236 A}$ of 1889, dated 10th October 1889, from the Secretary to Government N. W. Provinces to all Presidents of District Boards, N. W. Provinces).

2—All the books of Hindu religion are in Sanskrit, which is such a difficult language that a hard study of at least ten years is required to understand it. An ordinary man cannot afford to let his son spend ten years of his life in religious education.

Besides, Brahmins, who before used to learn *Dharmashāstras* and other true religious books, have now given up that kind of

श्रीशम्भु तत् सत् श्रीगणेशायनमः

भूमिका

—:०००:—

परमेश्वर जगदीश को,
वारम्बार प्रणाम ।

जाकी कृपाकटाक्ष से,
पूर्ण होइ सब काम ॥

परमेश्वर सविदानन्द को वारम्बार प्र-
णाम है जिसने मनुष्य से तच्छ जीव को
हि रूपी रत्न से सुशोभित कर समस्त
जीवों में शिरोमणि बनाया; सब पदार्थ
या लौकिक और या पारिलौकिक ब-
ब ही के द्वारा प्राप्त होसकते हैं, बुद्धि
मान कोई वस्तु नहीं, उसकी उत्पत्ति
उद्यत रहना मनुष्य का मुख्य धर्म है,
बुद्धि की उत्पत्ति अनुभव से होती है,
और अनुभव के साधन को विद्या कहते
हैं, मनुष्य की आयु कम और अनुभव
नेवड होने के कारण बुद्धिमान जन प-
रोपकारार्थ परमपरा से अपने २ अनुभव
तथा ज्ञान को लेख में लाते रहे हैं, कि
जिनका फिर समय २ संशोधन होता
रहा है—इसी व्यवस्था का नाम विद्या
है कि जिसके द्वारा छोटे-से काल में
लाखों मनुष्यों के अनुभव से जो हजारों
वर्ष में हुआ है मनुष्य ज्ञानमान होकर
लाभ उठाता है—इसलिये बुद्धि की उ-
त्पत्ति केवल विद्या ही से होसकती है ।

भूगोल भर के विद्वानों और प्राणियों
ने एक मति होकर स्वीकार किया है

ارم تبت ست
سوی گنیش آیدم

دیباچہ

—:۰۰۰:—

پریشور جگدیش کو وارم بار پرنام
جاکی کرباکٹاکش سے یوں ہوئیں سب کام

پریشور سجدانند کو وارم بار پرنام
ہے کہ انسان سے ضعف الہیان کو
جوہر عقل عطا فرما کر دیگر مخلوقات سے
افضل بنایا اور اشرف المخلوقات ہونے کا
رہیمہ دیا - تمام نعمتیں جو دینی و دنیوی
ذاتی عقل ہی کے ذریعہ سے حاصل
ہو سکتی ہیں - لہذا اُسکی مانند کوئی
نعمت نہیں ہے - اُسکی ترقی میں
کوشش کرنا انسان کا فرض اول ہے - عقل
کی ترقی تجربہ پر منحصر ہے اور تجربہ
کے مجموعہ کو علم کہتے ہیں - چونکہ
انسان کی عمر کم اور تجربہ محدود
ہے لہذا بعض رفقا و یہودی نوع انسانی
کے عقلاء نے قدیم سے یہ طریقہ اختیار
کیا کہ یکے یا دیگرے اپنے اپنے تجربہ
و معلومات کو ضبط تحریر میں لاتے رہے
اور وقتاً فوقتاً آئندہ تجربوں سے اصلاح
اور ترقی پہلے تجربوں کی ہوتی رہی -
اسی مجموعہ کا نام علم ہے جسکے
ذریعہ سے حزوی اوقات میں لاکھوں
آدمیوں کے تجربہ سے جو ہزار ہا سال
میں ہوا ہے واقف ہو کر آدمی استفادہ
اٹھاتا ہے - پس نتیجہ یہ ہے کہ عقل
کی ترقی کے لئے سونے تحصیل علم کے
اور کوئی ذریعہ نہیں

تمام روئے زمین کے عالم اور فاضلین
نے بالاعتدال قبول کیا ہے کہ یہی زمانہ

کی प्राचीन کال میں समस्त विद्याओं की खान एक यही देश भारतखण्ड था और हिन्दुस्तानियों ने ही उनको रचा था, फिर क्रमशः वे यहाँ से अन्य देशों में गये, कि जिसके परिमाण में कुछ एक उदाहरण यहाँ लिखे जाते हैं —

१ — 'धनवार मुहेली' की भूमिका में लिखा है कि नोशेरवां बादशाह की आज्ञा पाकर पज़रोया हकीम आर्यावर्त में आया और बहुत दिनों तक यहाँ रहकर सत्त पुस्तक का संस्कृत से पहलवी भाषा में उलथा किया, फिर अब्जुलफ़र दूसरे खलीफ़ा ने इमाम अब्जुलहुसेन से परबी में कराया, फिर अब्जुलहसन नसर ने परबी से फ़ारसी पद्यों में कराया जिस की फिर अब्जुलमज़फ़र बहरामशाह ने नसरउल्ला-बिन-मुहम्मद से उलथा कराया कि जो अब 'कलेला दमनह' के नाम से प्रसिद्ध है, उसी की फिर शाह मुस्तान हुसेन की आज्ञा से हुसेन-बिन-पसी ने फ़ारसी गद्य में किया कि जिसका नाम 'धनवार मुहेली' है — इस पुस्तक के विषय लिखा है कि राज्य प्रगल्भ सब इसी के आधीन था, समस्त भूमिका देखने योग्य है, उसमें के कुछ एक पद्य नीचे लिखे जाते हैं —

ملین تمام علوم و فنون کا سر چشمہ
ہندوستان تھا اور اہل ہند ہی نے انکو
ایجاد کیا تھا اور وہ دیگر ممالک میں
بہن سے گئے - چند شہادت بطور تمثیل
ذیل میں لکھی جاتی ہیں —

۱ — دیباچہ 'انوارسہیلی' میں لکھا ہے کہ
حسب التماس نوشیروان بادشاہ کے
کاروبار طبیب آریہ ورت میں آیا اور
فروضہ دراز تک یہاں رہکر کتاب مذکور
کو سنسکرت سے نثران پہاوی ترجمہ کیا -
زان بعد ابو حعفر خلیفہ ثانی نے امام
ابوالحسن سے نثران عربی ترجمہ کرایا -
پھر ابوالحسن نصر نے زبان عربی سے نثران
فارسی نظم میں ترجمہ کرایا - پھر
حسب المحکم ابوالعزیز بہرام شاہ کے
نصر اللہ بن محمد نے مکرر ترجمہ کیا
جسکا نام 'کلیلا دمنہ' مشہور ہے - اسیکر
حسب الارشاد شاہ - سلطان حسین کے
حسین بن علی نے نثران فارسی ترجمہ
لیا جسکا نام 'انوارسہیلی' ہے - اس
تغاب کی تعریف میں لکھا ہے کہ دار
مدار انتظام سلطنت کا اسی کتاب
کے مطالعہ پر منحصر تھا - کل دیباچہ
ذکور قابل ملاحظہ ہے - اس میں سے
چند اشعار پیشکش ناظرین کے جاتے ہیں —

* صورت اوجامہ مجد و سعادت را طراز × معنی او خاتم اقبال و دولت را بکس
عارض رنگین اشعارش حمد و ثنای × طرہ مشکین الفطش سراسر ناب و جہن
از آلام کاملش انوار دانش شعلہ زن × راست چوں اسرار علم از سوزہ اول بدین

ہے کہ مسلمانوں نے پہلے یہ علم ہندوستان کے ہندوؤں اور یونان کے عالموں سے اخذ کیا مگر پھر اُس میں بہت سی ترقی کی۔ علم طب میں بھی مسلمانوں نے بہت ترقی کی۔ انہوں نے ہندوستان میں سفر کیا۔ زیان سنسکرت سیکھی۔ اور سنسکرت کی دو نہایت مشہور کتابیں 'چرک' اور 'ششروت' عربی زبان میں ترجمہ کیں۔ سب سے پہلے سال ۱۵۹۶ ہجری میں موسیٰ بن موسیٰ القزازی نے سنسکرت کا ترجمہ شروع کیا۔ پھر محمد بن اسماعیل خود ہندوستان میں آیا اور اُس کے بعد دس عالم ہندوستان میں آئے اور ہندوؤں کے علوم کی کتابوں کو عربی میں ترجمہ کیا۔

۵۔ پھر سید صاحب جلد چہارم کے نمبر پنجم میں لکھتے ہیں۔ "ہمارے ترکوں کا غیر قوموں سے علوم سیکھنا اور مسلمانوں میں پھیلانا تواریخ سے بخوبی ثابت ہے۔ یونانی و سریانی و سنسکرت سے علوم کا اخذ کرنا مثل آفتاب کے روشن ہے۔"

۶۔ پھر سید صاحب جلد چہارم کے نمبر ہفتم میں لکھتے ہیں۔ "یونان و ہندوستان سے ہر قسم کے علوم و فنون کو مسلمانوں نے حاصل کیا ہے۔"

۷۔ رسالہ 'مختصر العلوم' کی جلد ہفتم کے نمبر گیارہ میں مولوی الطاف حسین صاحب لکھتے ہیں۔ "ہندوستان کے قدیم باشندے ہندو ہیں۔ ان کے ترکوں کا حال جو تاریخ میں دیکھا جاتا ہے اُس سے

۸۔ 'مصلحت-عقل-عقل' کی ۵ جلد کے ۱۱ نمبر میں مولوی پستاق حسین صاحب لکھتے ہیں۔ "ہندوستان کے प्राचीन रहनेवासे हिंदु हैं, उनके पुर्वजों का उपासना ही इतिहासों में देखा जाता है।"

۹۔ 'مصلحت-عقل-عقل' کی ۵ جلد کے ۱۱ نمبر میں مولوی پستاق حسین صاحب لکھتے ہیں۔ "ہندوستان کے प्राचीन रहनेवासे हिंदु हैं, उनके पुर्वजों का उपासना ही इतिहासों में देखा जाता है।"

भूमिका

دیباچہ

सबसे उनका सब प्रकार की विद्वानों में निपुण होना प्रसिद्ध है, उन्होंने ने तत्वशास्त्र में वही उत्तमता की है, इस बात पर सब एक मत हैं कि हिंदुओं के ज्योतिष शास्त्र में यद्यपि बहुत से दोष * हैं, पर वे परिपूर्णता से भरे हुए हैं, ज्योतिष के सिवाय गणित के अन्य भागों में जो हिन्दुओं ने उत्तमता की है वह ज्योतिष से भी अधिक बतलाने योग्य है—सूर्यसिद्धान्त में जिसकी साधारण लेखक पाँचवीं या छठी ईस्वी शताब्दी का रचा ग्रंथ बतलाते हैं तत्काल विद्या का ऐसा पूर्ण प्रतान्त है जिससे उन की केवल यूनानियों ही पर श्रेष्ठता प्रकट नहीं होती किन्तु कह सकते हैं कि उसमें बहुत से ग्रन्थ ऐसे हैं जिनका ज्ञान योरोपवासियों को सोलहवीं शताब्दी तक नहीं हुआ था, अद्विगणित के कई एक नियमों की (जैसे कि व्यासार्ध का घन के साथ सम्बन्ध) केवल हिन्दुस्तान ही से विशेषता थी, इस समय तक यहां के सिवाय उस विद्या का हाल किसी अन्य देश वालों को न था, अद्विगणित में दशमलव के निरूपक केवल हिन्दु ही हैं, और इसी विशेषता के कारण अद्विगणित में उनकी यूनानियों से श्रेष्ठता दी जाती है, बीजगणित

اس گروہ کی کمال قابلیت و استعداد ظاہر ہوئی ہے۔ ہندوؤں کے قدیم طبقوں نے علوم حکومت میں بڑی بڑی ترقیاں کی ہیں۔ یہ دانت دلائق تسلیم کی گئی ہے کہ علم ہدیت میں جو ہندوؤں نے کتابیں تصنیف کی ہیں ان میں نقصان * اگرچہ نہایت درجہ کا ہے مگر اُس کے ساتھ کمال ہی اعلیٰ درجہ کا پایا جاتا ہے۔ اور ہدیت کے سوا * ریاضی کے فروغ میں جو انہوں نے ترقی کی ہے وہ علم ہدیت سے بھی زیادہ حدی کے قابل ہے۔ چنانچہ کتاب 'سورج سدھت' جو عام مورخوں کے نزدیک پانچویں یا چھٹی صدی عیسوی کی تصنیف مانی جاتی ہے اُس میں علم مثلث کا بیان ایسا پایا جاتا ہے جس سے انکو یونانیوں ہی پر ترجیح دے سکتے ہیں بلکہ کہہ سکتے ہیں کہ اُس میں بہت سے سوالات ایسے ہیں جنکا علم عموماً اہل یورپ کو سولہویں صدی تک حاصل نہ ہوا تھا۔ علم مثلث کے بعض اصول کا علم ہندوستان ہی کے ساتھ خصوصیت رکھتا تھا۔ خصوصاً وہ نسبت جو نصف قطر کو محیط دایرہ کے ساتھ ہے۔ اُسکا علم زمانہ حال تک ہندوستان کے سوا کسی اور جگہ کے لوگوں کو نہ تھا۔ علم حساب میں سب کے نزدیک کسور اشتراک کے موحد ہندو ہی ہیں۔ اور طہرا اسی امتیاز کے تحت سے علم حساب میں انکو یونانیوں پر فوقیت دینی ہے۔

* نقصان صرف پہلے ہمارے میں ہی ہو سکتا ہے جو زمانہ حال کا ہے۔ سیداد

* دوپ کےवल फलित भाग में ही होसकता है जो आधुनिक है-- सम्पादक

۱۔ کہ مسلمانوں نے پہلے یہ علم هندوستان کے ہندوؤں اور یونان کے عالموں سے اخذ کیا مگر پھر اُسے بہت سی ترقی کی۔ علم طب میں بھی مسلمانوں نے بہت ترقی کی۔ انہوں نے ہندوستان میں سفر کیا۔ (بان سلسکرت سیکھی۔ اور سلسکرت کی دو نہایت مشہور کتابیں 'چرک' اور 'ششوت' عربی زبان میں ترجمہ کیں۔) سب سے پہلے سال ۱۵۹۶ء ہجری ۹۷۵ء میں مولیٰ بن مولیٰ انقراری نے سلسکرت کا ترجمہ شروع کیا۔ پھر محمد بن اسماعیل خود ہندوستان میں آیا اور اُس کے بعد دس عالم ہندوستان میں آئے اور ہندوؤں کے علوم کی کتابوں کو عربی میں ترجمہ کیا۔

۲۔ پھر سید صاحب حاکم جہاد کے نمبر بطحہ میں لکھتے ہیں۔ "ہمارے بزرگوں کا ظہور گودوں سے علوم سیکھنا اور مسلمانوں میں پھیلنا تواریخ سے بخوبی ثابت ہے۔ یونانی و سریانی و سلسکرت سے علوم اخذ کرنا مثل آفتاب کے روشن ہے۔"

۳۔ پھر سید صاحب حاکم جہاد کے نمبر بطحہ میں لکھتے ہیں۔ "یہاں ہندوستانی سے ہر قسم کے علوم و فنون کو مسلمانوں نے حاصل کر لیا۔"

۴۔ رتبہ 'مہرین' بطحہ میں حاکم بطحہ کے نمبر لکھا ہے۔ "مولیٰ بن مولیٰ صاحب لکھتے ہیں۔" ہندوستان کے قدیم دانشمندی ہندو ہیں۔ اُن کے بزرگوں کا حال جو تاریخ میں لکھا جاتا ہے اُس سے

۵۔ رتبہ 'مہرین' بطحہ میں حاکم بطحہ کے نمبر لکھا ہے۔ "مولیٰ بن مولیٰ صاحب لکھتے ہیں۔" ہندوستان کے قدیم دانشمندی ہندو ہیں۔ اُن کے بزرگوں کا حال جو تاریخ میں لکھا جاتا ہے اُس سے

۱۔ کہ مسلمانوں نے پہلے یہ علم ہندوستان کے ہندوؤں اور یونان کے عالموں سے اخذ کیا مگر پھر اُسے بہت سی ترقی کی۔ علم طب میں بھی مسلمانوں نے بہت ترقی کی۔ انہوں نے ہندوستان میں سفر کیا۔ (بان سلسکرت سیکھی۔ اور سلسکرت کی دو نہایت مشہور کتابیں 'چرک' اور 'ششوت' عربی زبان میں ترجمہ کیں۔) سب سے پہلے سال ۱۵۹۶ء ہجری ۹۷۵ء میں مولیٰ بن مولیٰ انقراری نے سلسکرت کا ترجمہ شروع کیا۔ پھر محمد بن اسماعیل خود ہندوستان میں آیا اور اُس کے بعد دس عالم ہندوستان میں آئے اور ہندوؤں کے علوم کی کتابوں کو عربی میں ترجمہ کیا۔

۲۔ پھر سید صاحب حاکم جہاد کے نمبر بطحہ میں لکھتے ہیں۔ "ہمارے بزرگوں کا ظہور گودوں سے علوم سیکھنا اور مسلمانوں میں پھیلنا تواریخ سے بخوبی ثابت ہے۔ یونانی و سریانی و سلسکرت سے علوم اخذ کرنا مثل آفتاب کے روشن ہے۔"

۳۔ پھر سید صاحب حاکم جہاد کے نمبر بطحہ میں لکھتے ہیں۔ "یہاں ہندوستانی سے ہر قسم کے علوم و فنون کو مسلمانوں نے حاصل کر لیا۔"

۴۔ رتبہ 'مہرین' بطحہ میں حاکم بطحہ کے نمبر لکھا ہے۔ "مولیٰ بن مولیٰ صاحب لکھتے ہیں۔" ہندوستان کے قدیم دانشمندی ہندو ہیں۔ اُن کے بزرگوں کا حال جو تاریخ میں لکھا جاتا ہے اُس سے

भूमिका

دیباچہ

اسے انکو سب प्रकार की विद्याओं में निपुण होना प्रसिद्ध है, उन्होंने ने तत्व शास्त्र में बड़ी उन्नति की है, इस बात पर सब एक मत हैं कि हिंदुओं के ज्योतिष शास्त्र में यद्यपि बहुत से दोष हैं, पर वे परिपूर्णता से भरे हुए हैं, ज्योतिष के सिवाय गणित के अन्य भागों में जो हिन्दुओं ने उन्नति की है वह ज्योतिष से भी अधिक बतलाने योग्य है—सूर्यसिद्धान्त में जिसको साधारण लेखक पाँचवीं वा छठी ईस्वी शताब्दी का रचा ग्रंथ बतलाते हैं वकील विद्या का ऐसा पूर्ण इतान्त है जिससे उन की केवल यूनानियों ही पर श्रेष्ठता प्रकट नहीं होती किन्तु कह सकते हैं कि उसमें बहुत से ग्रंथ ऐसे हैं जिनका ज्ञान योरोपवासियों को सोलहवीं शताब्दी तक नहीं हुआ था, अङ्कगणित के कई एक नियमोंकी (जैसे कि व्यासार्ध का घट के साथ सम्बन्ध) केवल हिन्दुस्तान ही से विशेषता थी, इस समय तक यहाँ के सिवाय उस विद्या का हाल किसी अन्य देश वालों को न था, अङ्कगणित में दशमलव के निरूपक केवल हिन्दु ही है, और इसी विशेषता के कारण अङ्कगणित में उनको यूनानियों से श्रेष्ठता दी जाती है, बीजगणित

اس گروہ کی کمال قابلیت و استعداد ظاہر ہوتی ہے۔ ہندوؤں کے قدیم طبقوں نے عام حکومت میں بڑی بڑی ترقیاں کی ہیں۔ یہ بات واقعات تسلیم کی گئی ہے کہ عام ہدیت میں جو ہندوؤں نے کتابیں تصنیف کی ہیں ان میں نقصان اگرچہ بہت درجہ کا ہے مگر اُس کے ساتھ کمال ہی اعلیٰ درجہ کا پایا جاتا ہے۔ اور ہدیت کے سوا ریاضی کے فروغ میں جو اُنہوں نے بڑی کوشش کی ہے وہ عام ہدیت سے بھی زیادہ حد تک قابل ہے۔ چنانچہ کتاب 'سورج سدھانت' جو عام مورخوں کے نزدیک پانچویں یا چوتھی صدی عیسوی کی تصنیف مانی جاتی ہے اُس میں علم مثلث کا بیان ایسا پایا جاتا ہے جس سے انکو یونانیوں ہی پر ترجیح نہیں دے سکتے بلکہ کہہ سکتے ہیں کہ اُس میں بہت سے سوالات ایسے ہیں جنکا عام عوام اہل یورپ کو سولہویں صدی تک حاصل نہ ہوا تھا۔ علم فلسفہ کے بعض اصول کا علم ہندوستان ہی کے ساتھ خصوصیت رکھتا تھا۔ خصوصاً وہ نسبت جو نصف قطر کو محیط دائرہ کے ساتھ ہے۔ اُس کا عام زمانہ حال تک ہندوستان کے سوا کسی اور ملک کے لوگوں کو نہ تھا۔ علم حساب میں سب کے نزدیک کسور اعشاریہ کے موجد ہندو ہی ہیں۔ اور طہرا ایسی امتیاز کے سبب سے علم حساب میں انکو یونانیوں پر فوقیت دیتا ہے۔

* نقصان صرف بہت ہی نادر ہواگ میں ہی ہو سکتا ہے جو زمانہ حال کا ہے۔ — سمیادک

* دوپ کےवल फलित भाग में ही होसकता है जो आधुनिक है—सम्पादक

में भी ब्राह्मण अपने सहचरियों में प्रधान
 थे, इस विद्या में उनका अनुसन्धान ब्रह्म-
 मुक्त की पुस्तकों से जो छठी ईस्वी शता-
 वदी में हुआ है और भास्कराचार्य के
 ग्रन्थों से जो बारहवीं शतावदी में हुआ है,
 स्पष्ट विदित होता है, और इन दोनों ने
 प्रार्थ भद्र के ग्रन्थों से प्रसङ्ग निकाले हैं—
 इस महात्मा के समय में विद्या परिपूर्ण-
 ता की पहुँची हुई थी, यह महात्मा और
 डाईफिन्टीज़ जिसने यूनान में बीजग-
 णित सब से पहिले लिखा है कई एक
 लेखकों की सन्मतानुसार एक ही सम-
 य में हुए हैं, और यह बात मानी हुई है
 कि यह महात्मा डाईफिन्टीज़ से इस वि-
 द्या की खोज में कहीं बढ़ चढ़कर हुए
 हैं, कि जिसके प्राप्त करने और सम-
 भन में इस यूनानी को बड़ा श्रम है,
 और लीबि हिन्दुओं के प्रथम उत्थति के
 समय में अन्य सब जातियाँ अविद्वान थी
 इसमें यह सिद्ध है कि उन्होंने यह
 विद्यायें और किमो से नहीं ली, और
 जिस समय में उन विद्याओं का अग्न्य
 जातियों से प्राप्त होना सम्भव होसकता
 है उस समय जबकि अनुसन्धान ऐसे नि-
 यमों पर स्थित थे कि जिनसे कोई भग-
 नी जाति विद्वान सचेत न थी, और
 उनमें ऐसे अनुसन्धान प्रकट होते हैं कि
 जिनका पर से ही भी सर्व पहिले तक
 योरुपवासी भी न जानते थे, इसी प्रका-

جبر و مقابلہ میں بھی براہمن اپنے
 ہم معصروں سے سبقت لیگتے تھے - چنانچہ
 اس علم کی بابت اُنکی تحقیقات کا
 حال 'برہم گپت' کی کتابوں سے جو کہ
 چوتھی صدی عیسوی میں ہوا ہے اور
 'بھاسکر آچاریہ' کی کتاب سے جو کہ
 بارہویں صدی میں ہوا ہے دریافت
 ہوتا ہے - اور ان دونوں نے آریہ بہت
 کی تصنیفات سے ضامین اخذ کئے
 ہیں - ظاہراً اس شخص کے زمانہ میں
 علم کمال درجہ کو پہنچا ہوا تھا اور یہ
 انور ذالعی نتیجہ جس نے یونان میں
 جبر و مقابلہ سب سے پہلے لکھا ہے
 بعض مورخین کے نزدیک ایک زمانہ میں
 رہے ہیں - اور یہ بات مانی ہوئی
 ہے کہ یہ شخص ذالعی نتیجہ سے اس
 علم کی ایسی تحقیقات میں سبقت
 لے گیا ہے جن کے حاصل کرنے اور سمجھنے
 پر متاخرین کو پھر رہے - اور جو کہ
 ہندوؤں کی ابتدائی ذرتی کے زمانہ میں
 اور تمام قومیں جاہل تھیں اُس سے
 یہ نتیجہ نکل سکتا ہے کہ انہوں نے یہ
 علوم کسی غیر ماحذ سے نہیں لئے - اور
 جس زمانہ میں اُن علموں کا عروج و زوال
 سے اخذ کرنا ممکن تھا سکتا ہے اُس وقت
 اُنکی علمی تحقیقات کے طریقہ ایسے
 اصول پر مبنی نہ تھے جس سے کوئی اگلی قوم
 اصلاح یافتہ نہ تھی - اور اُسے ایسی تحقیقات
 کا تمام مظاہر ہوا ہے جنکو اب سے
 دوسو برس پہلے تک اہل یورپ بھی نہ
 جانتے تھے - اسی طرح اہل عربی و

سُرمیکہ

دیباچہ

کی جو بات اپنی چارہ شکتی سے باہر
 ہو وہ جوتہ یا مجزہ معلوم ہوتی
 ہے۔ مثلاً یہی ریل جسپر لاکھوں آدمی
 ڈھونڈنے کے زور سے سفر کرتے ہیں اور
 یہی آثار برقی جسپر آن واحد میں
 ہزاروں کوس خبر چلی جاتی ہے نہ
 ہوتے۔ اور سو پچاس برس پیشتر کی
 کتابیں میں لکھا ہوتا وہ یہی ایک
 انسانہ معلوم ہوتا۔ غالباً آئندہ کہیں ایسا
 ہی ہوگا۔ لیکن انکا وجود تقابلی میں
 باقی رہیگا۔ پس اگلے صنایع و حالت
 کو یہی اسی طور پر قیاس کر لینا چاہیے
 کہ جو وہ اب انسانہ معلوم ہوتے ہیں مگر
 کہیں نہ کہیں انکا وجود ضرور ہوگا۔ اور
 کسی نہ کسی طرح ہر انکا استعمال ضرور
 کیا جاتا ہوگا۔ اور جو ان حالت کو
 براہمنوں نے اگلے راجوں کی کرامات میں
 داخل کر کے ایک مذہبی خیال بنا دیا
 ہے مگر درحقیقت وہ اس دانشمند
 ملک کی حکمت و فلسفیت کا نتیجہ
 ہیں۔ چنانچہ ہندی یوتھیوں میں ہے
 کہ اگنی راجہ پانال کے راجہ سے لڑنے گیا۔
 تو اب سمجھ میں نہیں آتا کہ زمین توڑ
 کر کس طرح پانال میں چلا گیا۔
 حالانکہ ملک امریکہ جسکو نئی دنیا کہتے
 ہیں بوجہ کرویت ارض اس جگہ سے
 پانال میں واقع ہے۔ پس اگر اسوقت
 میں اسی پہاڑ کا راجہ وہاں گیا ہو تو

کی جو بات اپنی چارہ شکتی سے باہر
 ہو وہ جوتہ یا مجزہ معلوم ہوتی
 ہے۔ مثلاً یہی ریل جسپر لاکھوں آدمی
 ڈھونڈنے کے زور سے سفر کرتے ہیں اور
 یہی آثار برقی جسپر آن واحد میں
 ہزاروں کوس خبر چلی جاتی ہے نہ
 ہوتے۔ اور سو پچاس برس پیشتر کی
 کتابیں میں لکھا ہوتا وہ یہی ایک
 انسانہ معلوم ہوتا۔ غالباً آئندہ کہیں ایسا
 ہی ہوگا۔ لیکن انکا وجود تقابلی میں
 باقی رہیگا۔ پس اگلے صنایع و حالت
 کو یہی اسی طور پر قیاس کر لینا چاہیے
 کہ جو وہ اب انسانہ معلوم ہوتے ہیں مگر
 کہیں نہ کہیں انکا وجود ضرور ہوگا۔ اور
 کسی نہ کسی طرح ہر انکا استعمال ضرور
 کیا جاتا ہوگا۔ اور جو ان حالت کو
 براہمنوں نے اگلے راجوں کی کرامات میں
 داخل کر کے ایک مذہبی خیال بنا دیا
 ہے مگر درحقیقت وہ اس دانشمند
 ملک کی حکمت و فلسفیت کا نتیجہ
 ہیں۔ چنانچہ ہندی یوتھیوں میں ہے
 کہ اگنی راجہ پانال کے راجہ سے لڑنے گیا۔
 تو اب سمجھ میں نہیں آتا کہ زمین توڑ
 کر کس طرح پانال میں چلا گیا۔
 حالانکہ ملک امریکہ جسکو نئی دنیا کہتے
 ہیں بوجہ کرویت ارض اس جگہ سے
 پانال میں واقع ہے۔ پس اگر اسوقت
 میں اسی پہاڑ کا راجہ وہاں گیا ہو تو

یہاں کا राजा बहा गया हो तो बुद्धिमानों के विचार में असत्य नहीं जान पड़सकता, और देखिये हिन्दी पुस्तकों में लिखा है कि भमुक राजा इतनी बहुत सेना लेकर इतने सौ कीस इतने पक्षों में चला गया, यद्यपि यह बहुत बढ़ाकर लिखा हो पर रेल पर दृष्टि डालने से समझ में आसकता है कि उस समय में भी यदि कोई ऐसा ही विमान हो तो कुछ आश्चर्य नहीं। इसी प्रकार आकाश विमान का होना भी हिन्दी पुस्तकों से सिद्ध होसकता है, जैसे लिखा है कि भमुक राजा के यहां विमान या और उसकी द्वारा लाया करता था, उसका रूप इस आकलन के गुंवारे (बैलून) से भिन्न हो पर उसकी होने में कुछ सन्देह नहीं होसकता, तो फिर कोई बुद्धिमान यह नहीं कहसकता कि यह गुंवारा एक नवीन रचना है।

८- 'आन प्रदायनी पत्रिका' जून सन् १८८५ ई० के प्रष्ठ ७३ में बाबू नवीन-चन्द्र मिश्र ब्राह्म समाज लाहौर मि-सूर ई० पी० विनिद्र की अनुमत्यानुसार लिखते हैं कि अमेरिका के प्राचीन धर्म और रीति से विदित होता है कि उनकी रफें हिन्दुओं से ऐसी मिलती हैं कि जिनसे निश्चय यह अनुमान होता है कि प्राचीन समय में हिन्दु लोग अमेरिका गये थे या अमेरिका वालों से हिन्दुओं का किसी

عقله بالغ نظر کے خیال میں انہو نہیں معلوم ہو سکتا۔ اور ہر طرح ہندی کتابوں میں لکھا ہے کہ فلان راجہ اسقدر کثیر فوج لیکر اتنے سو کوس چند ساعت میں چلا گیا۔ گو اسمیں مبالغہ ہو مگر ریل پر نظر کرنے سے معلوم ہو سکتا ہے کہ اسوقت میں یہی اگر کوئی ایسا مرکب ہو تو کچھ عجب نہیں۔ اسی طرح اس غبارہ کی نسبت بھی ہندی کتابوں سے استنباط ہو سکتا ہے۔ مثلاً ہندی کتابوں میں لکھا ہے کہ فلان راجہ کے ہاں بہان (بیلوں) تھا اور اُسکے قریب سے جایا کرنا تھا۔ اُسکی صورت اس غبارہ یعنی بیلوں سے دوسری طرح کی ہو مگر اس سے اُسکی اصلیت باطل نہیں ہو سکتی۔ اور اس صورت میں محقق اور صحیح الحیال شخص یہ نہیں کہہ سکتا کہ یہ غبارہ نئی ایجاد ہے۔

۹- گیارہ پر دینی پتر کا، مطبوعہ حرم سنہ ۱۸۸۵ھ کے صفحہ ۷۳ میں بابو نورن چندر ممبر مردم سماج لاہور بحوالہ مستر ای بی و نکٹ صاحب کے لکھتے ہیں کہ امریکہ کے یورانی مذہب اور طریق سے معلوم ہوتا ہے کہ انکی رسمیں وغیرہ ہندوؤں سے ایسی ملتی ہیں جس سے نشے یہ انومان ہوتا ہے کہ یورانی زمانہ میں ہندو لوگ امریکہ گئے تھے یا امریکہ والوں سے ہندوؤں کا کسی

प्रकार का सम्बन्ध हुआ था, जैसे विवाह में अग्नि के चारों ओर सात फेरे लेना उनका हिन्दुओं के समान है। इसी प्रकार पांचवीं शताब्दी में एक संग बौद्ध सन्घासियों का अमेरिका को गया था, उनमें से एक अमण वा सन्घासी जिसका नाम हावमथान था ४१ वर्ष पचात् चीन देश में लौटकर आया और उसने अमेरिका के उस भाग का जो उसने देखा था वर्णन लिखा, ऐसा जान पड़ता है कि वह मेक्सीको देश में गया था, वह वर्णन चीन के सरकारी इतिहास में लिखा हुआ है जिसका अब विनिष्ठा साहित्य ने पद्धती में उल्टा किया है। इन वर्णनों से 'मार्यो' का दूर देशों में भ्रमण करना और उपदेश करना 'अली मांति सिंह है'।

१० - 'भारत विकास दशा' कर्नेल आल्फ्रेड साहब रचित में लिखा है - "प्रायः ६० हजार वर्ष हुए होंगे कि एक संग मार्योवर्त देश वासियों का मिश्र देश को (जो उसी समय बसा था) गया था, उस समय वहाँका राजा 'मेना' नामी था, वहाँ जाकर सब को उपदेश किया वेद पढ़ाया और मिश्र विद्या सिखाई, फिर वह सिखा वहाँ से यूनान, यूनान से रूम पर्यन्त आदि में फैल गई, और अब तक हम वह विद्यायें नहीं जानते

قسم کا سمبندہ ہوا تھا - مثلاً بیاہ میں آگ کے گرد سات پھیرے لینا انکا بالکل ہندوؤں کے مطابق ہے - علیٰ ہذا القیاس پانچویں صدی میں امریکہ میں ایک گروہ بڑے سفیاسیوں کا گیا تھا - انہیں سے ایک شرمون یا سفیاسی جسکا نام 'ہارون شان' تھا اگتالیس برس بعد چین دیش میں لوٹ کر آیا اور اُسے امریکہ کے اُس حصہ کا جو اُس نے دیکھا تھا برتانت لکھا - ایسا معلوم ہوتا ہے کہ وہ میکسیکو دیش میں گیا تھا - وہ برتانت چین کے سرکاری افسان میں مندرج ہے - اور 'ولنگ' صاحب نے اب اسکا ترجمہ انگریزی میں کیا ہے - ان واقعات سے آریوں کا دور دراز ملکوں میں سفر کرنا اور اُپدیش دینا بخوبی واضح ہے

۱۰ - 'بہارت ترکاک دشا' مصنف کرنل الکاٹ صاحب میں لکھا ہے - "قریب چھ - ہزار برس کے عرصہ گذرا کہ ایک جماعت سیاحان آریہ ورت کی جانب مصر جو اُسی وقت آباد ہوا تھا روانہ ہوئی - اُس عہد میں اول بادشاہ وہاں کا 'مینا' نامی تھا - الغرض وہاں جا کر سب کو تعلیم کیا اور وید مقدس پڑھایا اور کام حُرمت و صنعت سکھایا - وہاں سے وہ علم یونان گیا - یونان سے روم عرب و غیرہ میں پھیل گیا - اور اب تک ہم وہ علم و فن نہیں جانتے جو آریہ ورت

مزمع

د بیاچہ

موسلمان جس ديش ميں گئے وہاں کے ذمہ
 پور ويدا کو ترنت ہی ویديہ کرنا-
 سا، ديخيه سکندريہ کے پستکالاي کا
 جتان ساधारण कहावत सा होगया है
 कि मुसलमानो ने जब स्कन्दियह को जीत
 लिया ता फैलकौस वहां के प्रसिद्ध ह
 कीम ने सिपहसालार से प्रार्थना की कि
 तत्वविद्या के जो कई एक ग्रन्थ पुस्तकालय
 में व्यर्थ पड़े हुए हैं मुझको देदोनिये,
 सिपहसालार ने इस प्रार्थना को खनीफा
 के पास भजा, जिसने देना पक्षीकार कि-
 या और आज्ञा दी कि सब पुस्तकालय को
 जला दिया जावे, छ. महीने तक स्कन्दि-
 यह के समस्त ज्ञानागारों (हन्मार्ग) में
 ये पुस्तकें जलाई जाती रही, इसी जले
 हुए पुस्तकालय में से सकलेदस (रेखा-
 गणित) के ८ भिन्न भिन्न अक्षरों वसे हुए
 मिले थे, ४ जलगत थे जिनको आजतक
 कोई न बना सका ।

अब धन्य है वह अवनति का समय
 भी व्यतीत गया। अवनति की अलक भार-
 ने लगी, कि गवर्नमेंट अजरजो के प्रताप
 से चारों पार विद्या का चर्चा फैला हुआ है
 जोकि सामाजिक गुण और पैत्रिक
 श्रद्धा हिन्दुस्तानियों में विद्यमान थी
 इस कारण कुछ ही दिनों में पूर्ण अवति
 प्राप्त करली और आज्ञा है कि शीघ्र अप-
 ने पूर्वजों के अधिकार को पहुँचकर समस्त
 भूगोल में माननीय और योग्य होजावेगे ।

حو محرم علوم ہے قائم رکھا - ورنہ مسلمان
 جس ملک میں گئے چند ہی روز میں وہاں
 کے مذہب اور علم کو بے بس و بے
 نیست و نابود کر دیا - چنانچہ حال
 کتب خانہ سکندریہ کا صریح القائل ہے -
 کہ مسلمانوں نے جب سکندریہ کو فتح
 کر کے اپنا تسلط کیا تو ویلےوس سکندریہ
 کے نامی حکیم اور فاضل اجل نے
 سپہ سالار سے استدعا کی کہ چند کتابیں
 دینے کی جو کتب خانہ شاہی میں
 دیکار پری ہوئی ہیں مرحمت ہوں -
 سپہ سالار نے اس درخواست کو حلیہ
 و تمت کے پاس بھیج دیا جسے درخواست
 کو نامعلوم کیا اور حکم دیا کہ کل
 کتب خانہ جلا دنا جاوے - چنانچہ چھ
 ماہ تک سکندریہ کے تمام حماموں
 میں یہی کتابیں جلائی جانی تھیں - اسی
 عارت شدہ کتب خانہ میں سے آئندس
 کے آئندہ مقالے آتائے ہوئے ہیں ملے تھے
 چار مقالے سرحدت ہو گئے تھے جنکو آج تک
 کوئی تصدیق نہ کر سکا

اب شکر کا مقام ہے کہ وہ زمانہ
 دور ہی ختم ہوکر رونہ ترقی ہے اور
 ترقی و فطرت کو رہمت انگریز کے
 تحصیل دارم و دینوں کا چرچا پہلے ہوا ہے -
 چونکہ مدرسی مادہ اور شراعت نسلی
 اجل ہند کی طبیعت میں موجود ہی
 لہذا چند ہی روز میں ترقی کا صفحہ
 حاصل کرلی اور آئندہ کامل ہے کہ
 بہت جلد اپنے آئندہ واحدائی رتد
 کو پہنچکر تمام رونہ زمین پر مثل سابق
 روز و معمار ہو جاوے

مزمع

دربار

جو ترقی تعلیم کے اس وقت ہندوستان میں ہے اسکا اندازہ اس حساب سے ہو سکتا ہے کہ سالہ ۱۸۸۹ء میں ایک لاکھ اسی ہزار نو سو سات سرکاری و غیر سرکاری مدرسے تھے جن میں نوویس لاکھ لڑکے پڑھتے تھے۔ اور پانچ ہندوستانی بمقام کلکتہ و بمبئی و مدراس و لاہور و الہ آباد قائم ہیں۔ سالہ ۱۸۷۸ء سے سالہ ۱۸۸۸ء تک عرصہ دس سال میں صرف ہندوستانی کلکتہ و بمبئی و مدراس میں ستر ہزار طلبہ علم حاصل کیا۔ اور انہوں نے چالیس ہزار طلبہ علم وہ تھے جنکو خطبہ بی اے اور ایم اے کا ملا۔ جو لیڈر ہندوستانیوں نے حاصل کی ہے اسکا حال اخبارات کے دیکھنے سے واضح ہوتا ہے کہ جو لوگ مل بابر لال دھن کوہس و بابر سرمد رانا تھے ملو جی و مسٹر دانا بھائی اور جی کے انگلستان گئے انکی معروف تمام اہل انگلستان کے عالم و فضلاؤں نے کسٹمر کی ہے۔ بطور شہادت صرف ایک فقرہ کا ترجمہ لکھتا ہوں جو مسٹر اے۔ مہاراجہ انگلستان نے اپنی جہتی مورخہ ۱۹ نومبر ۱۸۸۸ء میں لکھا ہے۔ "اے جیائی مقام الہ آباد سے لکھی گئی ہے اور حالت چشم دید صاحب۔ مہاراجہ کے اسمیں طرح ہیں۔"

"تمام کارروائی توشل کارپس کی لکھنؤ (ہاں میں ہوئی ہے۔ آریہل مسٹر تنک سوارہ ملد و مسٹر ہنر و مسٹر ڈیہر و مسٹر ہنر ایم سر و باؤت مدی میں سٹوں اور اتر

جو ترقی تعلیم کے اس وقت ہندوستان میں ہے اسکا اندازہ اس حساب سے ہو سکتا ہے کہ سالہ ۱۸۸۹ء میں ایک لاکھ اسی ہزار نو سو سات سرکاری و غیر سرکاری مدرسے تھے جن میں نوویس لاکھ لڑکے پڑھتے تھے۔ اور پانچ ہندوستانی بمقام کلکتہ و بمبئی و مدراس و لاہور و الہ آباد قائم ہیں۔ سالہ ۱۸۷۸ء سے سالہ ۱۸۸۸ء تک عرصہ دس سال میں صرف ہندوستانی کلکتہ و بمبئی و مدراس میں ستر ہزار طلبہ علم حاصل کیا۔ اور انہوں نے چالیس ہزار طلبہ علم وہ تھے جنکو خطبہ بی اے اور ایم اے کا ملا۔ جو لیڈر ہندوستانیوں نے حاصل کی ہے اسکا حال اخبارات کے دیکھنے سے واضح ہوتا ہے کہ جو لوگ مل بابر لال دھن کوہس و بابر سرمد رانا تھے ملو جی و مسٹر دانا بھائی اور جی کے انگلستان گئے انکی معروف تمام اہل انگلستان کے عالم و فضلاؤں نے کسٹمر کی ہے۔ بطور شہادت صرف ایک فقرہ کا ترجمہ لکھتا ہوں جو مسٹر اے۔ مہاراجہ انگلستان نے اپنی جہتی مورخہ ۱۹ نومبر ۱۸۸۸ء میں لکھا ہے۔ "اے جیائی مقام الہ آباد سے لکھی گئی ہے اور حالت چشم دید صاحب۔ مہاراجہ کے اسمیں طرح ہیں۔"

"تمام کارروائی توشل کارپس کی لکھنؤ (ہاں میں ہوئی ہے۔ آریہل مسٹر تنک سوارہ ملد و مسٹر ہنر و مسٹر ڈیہر و مسٹر ہنر ایم سر و باؤت مدی میں سٹوں اور اتر

भूमिका।

دریادہ

के सुभाषण शुह और गभीर अंगरेजी भाषा में थे, इनके वादानुवाद और तर्क वितर्क सभी प्रकार के थे जैसे कि पार्लिमेंट लण्डन में निपुण वक्ताओं के होते हैं”

अब एक बड़ा भारी दोष जो कुल धार्मिक-चरित्र में फैल रहा है यह है कि धार्मिक शिक्षा की ओर बहुत कम ध्यान है, सब देशों में प्रत्येक समय धार्मिक शिक्षा अति आवश्यक समझी जाती है, शुभ गुण व सभ्यता व सत्पात्रण बिना धार्मिक शिक्षा के साधारण मनुष्यों में कदापि उत्पन्न नहीं हो सकते, धार्मिक उपदेश जो बचपन में हृदयस्थ हो जाते हैं कभी नहीं भूलते, वे सदा शुभाचरणों की ओर तत्पर रहते हैं—यह धार्मिक शिक्षा ही का फल है कि भिन्न २ जाति और भिन्न २ देशवासियों में एक धर्म होने के कारण एकता और प्रीति उत्पन्न हो सकती है, यथार्थ शुभाचरण वे ही हैं जिनसे हर समग्र देश की सर्वव्यापक जानकर गुप्त और बाह्य सब बुरे कार्यों से प्रवृत्ति करें—यह शिक्षा केवल धार्मिक उपदेशों से ही प्राप्त हो सकती है, राज्य नीति केवल बाह्य प्रवृत्ति के लिये होती है, बिना धार्मिक शिक्षा के यह लाभ जो नीत्यज्ञ सोचते हैं कदापि प्राप्त नहीं हो सकता, जैसा कि अहमरेजी या कहें—

دیگر اصحاب کی - تقریریں مستند اور
پاکیزہ انگریزی زبان میں تھیں - بلحاظ
بحث و دلیل و فصاحت کے یہ تقریریں
مثلاً ان تقریروں کے نہیں جو پارلیمنٹ
لندن میں عہدہ سے عہدہ ہوتی ہیں

اس صرف ایک نقص تنظیم جو تمام آریہ ورثہ میں عالمگیر ہو رہا ہے یہ ہے کہ تعلیم مذہبی کی طرف بہت کم توجہ ہے۔ تمام زمانوں اور تمام ملکوں میں تعلیم مذہبی ضروری تصور کی جاتی ہے۔ مذہب اخلاق اور سچی نیکو کاری کا تعلیم مذہبی مسائل کے عام لوگوں کے دلوں میں پیدا نہیں ہو سکتی۔ مذہبی مسائل جو بچوں میں مقررہ خاطر ہو جاتے ہیں کبھی نہیں ہوتے اور نیکو کاری کے لئے ہمیشہ رہنما رہتے ہیں۔ یہ مذہبی تعلیم ہی کا نتیجہ ہے کہ مختلف قوم اور مختلف ملک کے باشندوں میں بحالت ہم مذہبی کے اتحاد اور ایک جہتی پیدا ہو سکتی ہے۔ اصل نیکو کاری وہ ہے کہ ہر وقت ہر پیشہ ور کو حاضر و ناظر جانکر حقیقہ و غلطیہ بدکاری سے احتراز اور نیکو کاری کو اختیار کرے۔ اور یہ دعا صرف تعلیم مذہبی سے حاصل ہو سکتا ہے۔ قانونی پابندی صرف نمایش کے لئے ہوتی ہے۔ اسلئے وہ مقاصد جو مذہبوں کے وقت محدود ملک کی پیش نظر ہوتے ہیں بدون تعلیم مذہبی دو گن حاصل نہیں ہو سکتے ہیں حسب مقدمہ ذیل نذرانہ انگریزی

Laws are of no avail without manners.

یعنی ”قادرانِ لحاصلِ مے تا وقتیکہ چال چلیں

भूमिका

दीबाज

देखने की रक़ नही है, लहकी देखना बहुत बुरा समझा जाता है।

अब धर्मशास्त्र की मर्यादा को देखिये, मनुजी महाराज ३ अध्याय के ८ व १० श्लोकों में लिखते हैं कि कैसी कन्या से विवाह करना योग्य है -

छाठवां श्लोक ॥ यह है कि बड़े बाल वाली, अधिक बड़ वाली, रोगनी, बिना रोम वाली, अति रोम वाली, बहुत बोलने वाली, और लाल नेत्र वाली कन्या से विवाह न करे।

और दसवां श्लोक ॥ यह है कि ऐसी स्त्री से विवाह करे जो पड़हीन न हो, जिसका नाम सुंदर हो, जिसकी चाल हंसावा हाथी कैसी हो, जिसके शरीर और गिर पर न बहुत बाल हों न थोड़े, जिसके छोटे २ दांत और कोमल हाथ पांव हों।

फिर अध्याय ८ के श्लोक ८८ ॥ में लिखा है कि विवाह के लिये गुणवान पुरुष को दूँटना चाहिये - जबतक उत्तम गुणवाला पति न मिले तबतक कन्यादान न करे, चाहे कन्या की आयु विवाह

कर सकते - دختر کے دیکھنے کا بالکل دستور نہیں ہے بلکہ معيوب سمجھا جاتا ہے

اب احکام دھرم شاستر پر نظر ڈالئے -
منوجی مہاراج ادھیا ۳ کے اشلوک ۸ و ۱۰ میں لکھتے ہوں کہ کیسی کنبھا سے بواہ کرنا واجب ہے -

اشلوک ۸ * ۱۰ میں یہ ہے کہ بڑے بال والی - ادھک انگ والی - روگنی بنا روم والی - اسی روم والی - بہت بولنے والی - لال نیتر والی کنبھا سے بواہ نہ کرے

اور اشلوک ۱۰ * ۱۱ میں یہ ہے کہ ایسی استری سے بواہ کرے جو انگ میں نہ ہو - جسکا نام سندھ ہو - جسکی چال ہنس و ہانپی کیسی ہو - جسکے شریر اور سر پر بال نہ بہت ہوں نہ تھوڑے - جسکے چوتے چوتے دانت اور کوئل ہاتھ پاؤ ہوں

پھر ادھیا ۹ اشلوک ۸۹ ۥ میں لکھا ہے کہ بواہ کے واسطے گلوں پرورش کر دہرندھنا چاہئے - جب تک اچھ کی واہت نہ ملے کنبھا دان نہ کرے - چاہے کنبھا

० नोदहेत्कपितां कन्यां नाधिकांगी न रोगिणीम् ।

न कोमिकां नाति लोमां न वाचाटां न पिप्पलाम् ॥ मनु० अ० ३ श्लो० ८ ॥

१ 'अध्यांगी' सीम्य नाथी' हंस वारण गामिनीम् ।

तनु लोम केश द्यमां यदंगी मुदहेत्प्रियम् ॥ मनु० अ० ३ श्लो० १० ॥

१ याममा मर्यादातिष्ठेद्दृष्टे कन्यायुं मर्यादि ।

नरेभ्यो मर्यादेषु गुण हीनाय कर्हिचित् ॥ मनु० अ० ८ श्लो० ८८ ॥

भूमिका

دیباچہ

वर्ष की होनी चाहिये, जैसा कि निम्न प्रमाणों से सिद्ध है—

शुश्रूत में लिखा है *— चतुर वैद्य को जानना चाहिये कि २५ वर्ष में पुरुष का और १६ वर्ष में स्त्री का वीर्य समान होता है अर्थात् पक्का है।

और चरक में लिखा है †— जो पुरुष २० वर्ष से कम आयु में स्त्री गमन करता है उसका वीर्य खर्च जाता है और वह नाना प्रकार के रोगों में संसज्जाता है और शीघ्र मरजाता है।

किर चरक में लिखा है ‡— इसलिये वीर्य की रक्षा करनेवाले का शरीर पुष्ट और निरोग रहता है।

किर शुश्रूत का लेख है §— शरीर की यह चार अवस्था है— वृद्धि, यौवन, सम्पूर्णता और क्षिप्तपरिहानि— इनमें १६ वर्ष तक वृद्धि, २४ वर्ष तक यौवन, ४४ वर्ष तक सम्पूर्णता, और तात्पश्चात् क्षिप्तपरिहानि होती है।

دروني چاهلے چنانچہ اشراک ہاے ذیل سے یہ امر ثابت ہے—

ششرت میں لکھا ہے *— ہوشیار وکید یعنی طبیب کو جاننا چاہئے کہ بچیس سال میں مرد کا اور سولہ سال میں عورت کا ویرج یکساں حالت میں ہوتا ہے یعنی بھٹکی حاصل کرنا ہے

اور چرک میں لکھا ہے †— جو انسان بچیس سال کی عمر میں عورت کی خواہش کرنا ہے یعنی مباشرت کرتے نکتا ہے اسکا ویرج ضائع ہو جاتا ہے اور بہت قسم کے مرضوں میں مبتلا ہو جاتا ہے اور جلد مر جاتا ہے

پھر چرک میں لکھا ہے ‡— اسلئے ویرج کی حفاظت کرنیوالے کا جسم مظلوظ اور تندرست رہتا ہے

پھر ششرت کا اشارہ ہے §— شریر کی چار اوستہا ہیں— بردھی - بوون - سمپورنقا - اور کلچست پری ہانی - سولہ برس تک بردھی - بچیس برس تک بوون - چوالیس برس تک سمپورنقا - اُسکے بعد کلچست پری ہانی ہوتی ہے

० पंच विंशे ततो वर्षे पुमान्जारीतु योवशः ।

समत्वागत वीर्यतो जानीयात्पुरुषो भिषक् ॥ शुश्रूत ॥

† युक्तान् चीयते तस्य ततः प्राप्नोति सद्ययम् ।

योराम्ब्याधि मवाप्नोति मरण्या सद्यच्छति ॥ चरक ॥

‡ युक्तानामादिशेषे रक्षमारोग्य मिच्छति ॥ चरक ॥

§ यतस्त्रोऽवस्था शरीरस्य स हि यौवनं सम्पूर्णता ततः परिहास्येति ॥ तथायोवमादृष्टिपापच्यविंशतेर्यौवनम् । यत्प्राप्नोति ततः सम्पूर्णता ततः क्षिप्तपरिहास्येति ॥ शुश्रूत ॥

भूमिका

ادبیات

पक्ष देखना चाहिये कि मनु जी महाराज ने किस अवस्था में विवाह की प्राप्ति दी है, मनुस्मृत के १ अध्याय के ८४ श्लोक में मनुष्य की १०० वर्ष की आयु लिखी है, ५ अध्याय के १६८ श्लोक में और ६ अध्याय के ३२ श्लोक में लिखा है कि आयु के चार भाग करके पहिला ब्रह्मचर्य में, दूसरा गृहस्थ में, तीसरा वानप्रस्थ में, और चौथा संन्यास में व्यतीत करे, इससे जानागया कि २५ वर्ष तक ब्रह्मचर्य धारणकर फिर विवाह करे।

तीसरी रक्षा 'गौने' की है जिसको 'दुरागमन' व 'मुक्तसावह' भी कहते हैं, किसी के घर विवाह से ३ वर्ष, किसी के ५ वर्ष, और किसी के ३ वर्ष पश्चात् गौना होता है, और किसीके आवश्यकता के कारण एक वर्ष पश्चात् ही होजाता है, एकवर्ष से पहिले गौना करना ब्रह्महत्या के समान पाप समझा जाता है, धर्मशास्त्र में इस रस्म का कहीं पता नहीं, इससे ऐसी बड़ी हानि जाती है कि जिसका अन्त नहीं, क्योंकि जब यह बात निश्चित हो गई कि विवाह से ३ वर्ष पश्चात् गौना होगा तो अवश्य हुआ कि जो काल रतो गमन का है उससे ३ वर्ष पहिले विवाह किया जाये, जैसे जब माना जाये कि १६ वर्ष की आयु में लड़का गृहस्थी के

اب دیکھا چاہئے کہ ملو حی
مہاراج نے بواہ کی کس عمر میں اجازت
دی ہے۔ ادھیاء اول اشلوک ۸۴ میں
سو برس کی عمر مندرش کی لکھی ہے۔
ادھیاء ۵ اشلوک ۱۶۹ میں و ادھیاء ۶
اشلوک ۳۳ میں لکھا ہے کہ آبر کے چار
بھاگ کر کے پہلا بھاگ برہمہ چرچ - دوسرا
گروہست - تیسرا بان پرستہ - اور چوتھا
سلیاس میں ونیت کرے۔ پس اس
حساب سے لازم آیا کہ بیچیس سال
تک برہمہ چرچ رہ کر بعد ازاں بواہ کرے
تیسری رسم 'گوہ' کی ہے جسکو
'دورا گمن' اور 'مُکلاؤ' بھی کہتے ہیں۔
بعض خاندان میں بواہ سے سات برس
بعد میں پانچ برس اور بعض میں تین
برس بعد گوہ ہوتا ہے۔ اور کسی کسی
خاندان میں بجماعت ضرورت اشد ایک
برس بعد ہوتا ہے۔ ایک برس سے پہلے
گوہ کرنا برہمہ ہتھا کے سمان پاپ سمجھا
جاتا ہے۔ دھرم شاستر میں اس رسم
کا کہیں پتہ نہیں۔ اس سے ایسا ترا
نقصان ہوتا ہے کہ جسکا قہکارا نہیں۔ کیونکہ
حسب یہ بات قائم ہوگئی کہ بواہ سے
سات برس بعد گوہ ہوگا تو ضرور ہوا
کہ جو وقت دہرایا اور دہایا کے دم
صحبت ہونیکا قائم کیا جاوے اس سے
سات برس بدشقر خوات مخوات بواہ کیا
جاوے۔ مثلاً جب فرض کیا جاوے کہ
سولہ برس کی عمر میں لڑکا دنیا داری

مضمین کا

دیباچہ

योग्य ہوگا اور یہ سبب سونے کے پ-
ساتھ प्राप्त ہوسکتا ہے اور کون کوی
ریت کے अनुसार سونا دیاہ سے ۷۷
پساتھ ہوتا ہے تو پساتھ دیاہ کی ۷
سے کوی پساتھ میں دیاہ کیا جائے ۔

پساتھ سے کوی دیاہ ہوتی ہے دیاہ
کرنے योग्य ہے۔ دیاہ سے سرکاری
ہارا پساتھ ہے کی پساتھ سے ۷۷
ہندو ستری پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷
کے پساتھ سے ہے کی پساتھ میں دیاہ
دیاہ پساتھ نہیں، تو دیاہ سے یہ
نیکسا کی ۷۷ دیاہ ۷۷ پساتھ سے
ہوگی۔ تو کیر پساتھ پساتھ پساتھ۔

۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
سے ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
سے ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
سے ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ۔

(۱) پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
ہندو پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ۔

(۲) پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ہندو پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ پساتھ نہیں ہے دیاہ پساتھ ہے۔

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

کے پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

اب اسکا نقصان خیال کیجئے۔ از ۷۷
کاغذات سرکاری پساتھ ہے کہ ہر سال ۷۷
ایسے ہندو مرد پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷
کے پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
ہوتی۔ تو پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷
ہر سال ہونگی۔ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷

۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
سے ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ۔

(۱) پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
کے پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ۔

(۲) پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
کے پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ۔

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ
پساتھ ۷۷ پساتھ ۷۷ پساتھ

شعبہ

دیباچہ

بیماروں اور خلاف شاستر رسم قائم رکھی جاوے۔ ہماری دانست میں اس رسم کو قطعی موقوف کر دیا جاوے اور حب واد کے لائق عمر ہو آسویقت ہوا کرتے دروہا۔ دروہوں کو احازت دنیا داری کی دینی واجب بلکہ فرض ہے۔

(۳) ۱۳۲۸۲۸۸۵ (۳) تعداد اہل ہندو۔ مرد۔ کئی جو بیوہ کی شادی نہیں کرتے ملاسبت تعداد کل مرد ہندو ۹۶۰۰۹۲۷ سے قریب ۱/۲ کے ہے۔

(۴) جلد دوم صفحہ ۴۶ پر تعداد اُن ہندو مردوں کی جنکی عمر ۱۶ سال تک کی ہے اور شادی ہو چکی ہے حسب ذیل لکھی ہے۔

لغایت ۹ سال ۶۶۸۰۵۳

۱۰-۱۳ سال ۱۸۰۸۹۸۵

۱۴ و ۱۵ سال ۱۰۹۶۶۹۵

کل ۳۵۷۳۳۳۳

۷۰ سے ۱۸۰ سال تک کے ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰
۱۸۰ سے ۱۹۰ سال تک کے ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰

کل ۲۵۰۲۲۲۲

یہ تعداد کل ہندو مردوں کی ہے۔ اسمیں سے وہ تعداد نکالنی چاہئے جنکی یہاں شادی بیوہ جائز نہیں ہے۔ پس بحسب ملاسبت مذکورہ بالا (۳) کے ۵۳۹۷۳۳۳ تعداد اُن مردوں کی برآمد ہوئی جنکی عمر مابین ۹ اور ۱۶ سال کے ہے جنکی شادی ہو چکی ہے اور جنکی یہاں شادی بیوہ کا رواج نہیں ہے۔

(۵) چونکہ سکھ اور جہانگیر میں بھی رواج بیوہ کی شادی کا نہیں ہے لہذا انکی تعداد کا بھی جنکی شادی ۹ اور ۱۶ سال کے اندر ہو چکی ہے بموجب صفحہ ۴۶ جلد ۱ اضافہ کیا گیا تو کل تعداد ہندو مرد سکھ و جین ۵۳۹۷۳۳۳ ۳۴۹۲۰۰۰ ۵۹۴۶۶۳۳ کل

کل ۵۹۴۶۶۳۳

धर्मशास्त्र में पाया है कि मल मूत्र की इन्द्रियों को मिट्टी और पानी लगाकर ऐसा ग्रह करे कि दुर्गन्ध और चिकनाई पादि ग्रह न रहे (मनुस्मृति अध्याय ५ श्लोक १३४), जब निर्घन्धता से देखिये कि कितने मनुष्य ऐसा करते हैं, कहतक मैं देखता हूँ सो पीछे ८८ मनुष्य मिट्टी को काम में नहीं लाते और इसीलिये मल दूर नहीं होता, जानकल मिट्टी को काम में लाने का विग्रह कटा मुसलमानी समझा जाता है, देखिये एक समय एक बादमी पर संदेह हुआ कि वह मुसलमान होमवाला है, इसके सिद्ध करने में मेरे सामने कहा गया कि उसके पा-

दहर्म शास्त्र میں حکم ہے کہ اعضہ بول و براز کو مٹی اور پانی لگا کر ایسا صاف کرے کہ بد بو اور چکنائی وغیرہ باقی نہ رہے (منو سمرتی ادھیہ ۵ اشلوک ۱۳۴) - اب بظاہر انصاف دیکھ لیجئے کہ کتنے آدمی مٹی کام میں لگتے ہیں - جہاں تک میرا علم ہے دول و براز کے وقت ۹۹ فیصدی ہندو مٹی کام میں نہیں لگتے اور اسلئے غلاظت رنج نہیں ہوتی - بلکہ طرہ یہ ہے کہ مٹی کو کام میں لانا داخل مسلمان کے سمجھا جاتا ہے چنانچہ ایک موقع پر ایک شخص کی نسبت شبہ تھا کہ وہ مسلمان ہونے والا ہے یہ ثبوت اُسکے یہ دلائل میرے روز بروز پیش کی گئی کہ اُس شخص کے پانچتھ میں مٹی موجود

گواہ ۵۹۴۶۹۴ ہندو مرد ایسے ہیں جنکی عمر ماہیں ۹ اور ۱۶ سال کے ہے جنکی شادی ہو چکی ہے اور جنکے بہن بھائی کی شادی کا دستور نہیں ہے

(۶) (۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

(۲) پس اس حسب سے ۵۹۴۶۹۴ سے ۶۷۵۸ ایسے مرد ہر سال مرنے میں جنکی عمر درمیان ۹ و ۱۶ سال ہے اور جنکے مزینکی وجہ سے اسپندر عورتیں ہر سال ہوتے ہوتے ہیں

पर्वान् १८४६६४ हिन्दु पुरुष ऐसे हैं जिन की आयु ८ और २६ वर्ष के भीतर है जिन का विवाह हो चुका है और जिनके यहां विधवा विवाह प्रचलित नहीं है।

(६) सरकारी रिपोर्टें सफाई के मत १२२ पर लिखा है कि उन मनुष्यों की मीत का जिनकी आयु १० और १५ वर्ष के भीतर है योगत दरमान हजार पी. डी. होता है।

(७) तो इस विषय में १८४६६४ में ४०१८ मनुष्य दरमान ऐसे मरते हैं जिनकी आयु ८ और १६ के भीतर है, और जिनके मरने के कारण इतनी ही सदा दरमान विधवा होती है।

भूमिका

دیدار

खाने में मिट्टी रहती है, जिसको वह मूल मूल समय काम में लाता है - हाथ शोक है ऐसी निरुद्धता पर !

ऐसी २ बीसियों बातें भार्यावर्त पर धक्का लगा रही है, कि जिनके कारण न केवल विदेशी ही हिन्दु मत को निन्दा करते हैं किन्तु हमारे युवा ही अङ्गरेजी पढ़ कर उसको उपहास और तुच्छदृष्टि से देखते हैं, और मूल तत्व से अज्ञात होकर भ्रष्ट होजाते हैं ।

अब यह बात विचारने योग्य है कि धार्मिक शिक्षा में बाधा डालनेवाली कौन कौन बातें प्रस्तुत हैं ? मेरी समझ में केवल यह दो बातें हैं -

एक यह कि समस्त धार्मिक पुस्तकें संस्कृत में हैं जिनका जानना ऐसा दुस्तर है कि जब कोई दश पन्द्रह वर्ष तक कठिन परिश्रम करे तो उस पवित्र भाषा को समझ सकता है, और जो कि बालकसदृश तेने दिनों तक यह स्थिति कायों से रुकी रहना असम्भव है इसलिये चौ पीछे एक मनुष्य भी अपने धार्मिक नियमों से भली प्रकार जानकारी नहीं रखता ।

दूसरे यह कि संस्कृत जाननेवाले केवल ब्राह्मण हैं जिन्होंने धर्मशास्त्र का पठना पढाना और सुनाना काम कर दिया, बहुधा व्याकरण में निपुण होने में समस्त आयु व्यतीत कर देते हैं,

रہتی ہے جو کوٹھ ڈال و نزار وہ کام میں لیتا ہے - حقیقاً صد حقیقاً -

نرس عقل و دانش بیاید گریست

ایسی ایسی بیوسوں باتیں ہیں کہ حلقہ آریہ و رست کے دامن پر سمیت دندانہاں ہیں - اور آہ انہوں نے صرف اغیار کی نظر میں ہندو مت کو حقیر کر رکھا ہے، بلکہ خود اس ملک کے نوجوانی علوم انگریزی وغیرہ پڑھ کر اسکو تشکیک و تحقیر سے دیکھتے ہیں - اور اصلیت سے نا واقف ہوکر ہر شے دھو جائے ہیں اب شور طلب ہے امر ہے کہ مذہبی تعلیم میں کون امر مانع ہیں - کمترین کی دانستہ مومن یہ دو امر مانع ہیں -

اول یہ کہ تمام کتب مذہبی زبان سنسکرت ہیں جنکا جاننا ایسا دشوار ہے کہ جب کوئی شخص دس پندرہ برس تک محنت سمیٹ کرے تو اس زبان متذکر کو سمجھ سکتا ہے - اور چونکہ آجکل اس قدر عرصہ تک ذہنی کاموں کو معطل رکھنا غیر ممکن ہے لہذا فیصدی ایک آدمی ہی اپنے اصول مذہبی سے بخوبی واقف نہیں ہے

دوسرے یہ کہ زبان سنسکرت کے حافظے والے صرف براہمن ہیں جنہوں نے کتب دھرم شاستر کا پڑھنا پڑھانا اور سکھانا کم کر دیا - عمر بھر دیا کرنے کے کمال حاصل کرنے میں تمام عمر صرف کرتے ہیں - اگر اس سے

یادِ अधिक पढ़ा तो वेदांत पढ़कर विरल
हो जाते हैं, धर्मशास्त्रादि विद्या से जि-
नपर गृहस्थी का द्वार मंदार है विमुख
रहते हैं।

उपरोक्त बातों पर ध्यान कर में बहुत
दिनों से इस विचार में था कि एतद्देशीय
सलिल भाषा में सब स्मृतियों का एक
ऐसा संग्रह किया जावे कि जिसमें वह
सब बातें लिखी हों जिनका जानना
सबको आवश्यक है, और जिनका ज्ञा-
नना आवश्यक नहीं उनको उसमें न
लिखा जावे।

प्रकट है कि ऐसा संग्रह बिना राजा
और पंडितों की प्रवर्ति के बन नहीं सकता
है। पर भार्यावर्त का राज्य दूसरी कौम
से हाथ में है और जो कुछ राजा हैं भी
वे इस ओर ध्यान नहीं देते, और जो
एक ही ने ध्यान देकर एक ही संग्रह
कराये भी वे ऐसे ठग के बने कि सर्वसा-
धारण की समझ से बाहर थे, सब ने
उनकी स्वीकार न किया। यह रहस्यवित
लोग सो वे दिग्भाषा में किसी पुस्तक का
बनाना अपनी विद्वता और योग्यता के
विरुद्ध समझते हैं, जब कोई सपाय अ-
पनी अभिलाषा पूर्ण होने का न देखे
तो स्वयं कटिबद्ध था, सो यद्यपि मुझसे
अविद्वान्गुण्य वृद्धि और सदा योगी से
ऐसे कठिन कार्य का विद्वह होना दुर्लभ
दिखाई दिया पर यह सोच कर कि कोई

زیادہ موقع ملا تو ویدانت پڑھکر تارک
الدنیا بنتے ہیں - دھرم شاستر اور وہ
علوم جو دنیا داروں کے کارآمد ہیں
خارج از تعلیم رکھتے ہیں

نظر اوجوہات والا یہ کہترین
زمانہ دراز سے اس فکر میں تھا کہ دیشی
ہاشا میں یہ عبارت سلیس اور عام
فہم ایک ایسا مجموعہ کتب دھرم شاستر
سے انتخاب کیا جاوے جس میں تمام
احکام ضروری درج ہوں اور جن احکام
کا عوام کو جاننا چندان ضروری نہیں
ہے وہ اس مجموعہ میں شامل نہ کیے جائیں
ظاہر کہ ایسا مجموعہ ہندوؤں کو چھ
راجا اور پندتوں کے طیار نہیں ہو سکتا
ہے - لیکن آریہ ورت کا راج غیر قوم
کے ہاتھ میں ہے اور جو چند راجاں
موجود ہیں اس طرف توجہ نہیں کرتے -
اور اگر چند راجاں عالی ہمت نے
چند مجموعہ مرتب کرائے تو وہ ایسے کھلک
سے ظہار ہو کہ عام فہم اور مقبول خاص
و عام نہوے - اب رہے پندتوں آنکی
کیفیت یہ ہے کہ دیش ہاشا میں کسی
کتائب تصنیف و تالیف کرنا اپنی
علمیت و فضیلت کے برخلاف سمجھتے
ہیں - پس کوئی صورت نظر نہ آئی کہ
شاہد مقصود اپنا حلوہ کر ہو - معذور
خود ہی کمر ہمت کی باتدہی - اور
گو کہ اسے عام کم فہم اور دایم
المرض سے ایسی ۲۰ نظمیں کا انجام
پانا دشوار بلکہ عمل نظر آیا لیکن باعتبار

भूमिका

دبیاجہ

पद्याय ४ के श्लोक २२८, २२९, २३०, २३१, २३२, २३३ में लिखा है :-

(१) जल दान से छत्ति, भोजन दान के पचय सुख, तिल दान से योग्य सन्तान, और दीपक दान से उत्तम नेत्र मिलते हैं ।

(२) पृथ्वी दान से पृथ्वी, सुवर्ण दान से अधिक पायु, घर दान से उत्तम घर, चांदी दान से उत्तम रूप,

(३) वस्त्र दान से चन्द्र लोक, घोड़ा दान से पद्मनीकुमार लोक, बैल दान से धन, गौ दान से सूर्य लोक,

(४) सवारी और सय्या दान से श्री, समय दान से वडा राज्य, भस्म दान से निरंतर सुख मिलता है, और वेद विद्या दान से ब्रह्म पदवी को पाता है ।

(५) विद्या दान सब दानों से उत्तम दान है, जल भोजन पृथ्वी वस्त्र तिल सुवर्ण घोड़ा आदिक कोई दान उसकी तुल्य नहीं है ।

۲۳۰ و ۲۳۱ و ۲۳۲ و ۲۳۳ اشوارکون مین زمانے ہیں * -

(۱) جل دान سے قریبی - بوجن دان سے اکٹھے کچھ - دل دان سے نیک لڑکے - اور دیپک دان سے عمدہ - بیماانی ملتی ہے

(۲) پرتوی دان سے پرتوی - سونے دان سے درازی عمر - گھر دان سے آتم گھر - چاندی دان سے آتم - روپ -

(۳) بستر دان سے چندر لوک - گھوڑا دان سے اشونی کمار لوک - - بیل دان سے - - گاو دان سے سورج لوک - -

(۴) سواری اور سیوا دان سے استری - - دان سے نرا راج - - دان سے نیک لڑکے - - اور وید دیا دان سے بڑھ - - پدوی کو پاتا ہے

(۵) دیا کا دان سب دانوں سے آتم دان ہے - جل بوجن گلو پرتوی بستر دل سونے گوی آدک کوئی دلی اسکے برابر نہیں ہے

(१) - वारिद्विषति माप्नोति सुख मचय मचदः ।

तिल प्रदः प्रजा मिष्टा दीपदयश्च उत्तमम् ॥ अ० ४ श्लो० २२८ ॥

(२) - भूमिदो भूमि माप्नोति दीर्घमायुर्द्विरणदः ।

गृहदोपायि वैश्वानि रूपदो रूप मुत्तमम् ॥ अ० ४ श्लो० २२९ ॥

(३) - वासोदयेन्दुसा लोक मखिसालोक मचदः ।

भनहुदः त्रियं पुटा गोदो वध्नय विष्टपम् ॥ अ० ४ श्लो० २३० ॥

(४) - यान मय्या प्रदो भाष्या मैत्रय ममयप्रदः ।

धान्यदः शायतं सोष्य मद्यदो मद्य साष्टितात् ॥ अ० ४ श्लो० २३१ ॥

(५) - सर्वेषा मेव दानानां ब्रह्मदान विशिष्यते ।

वार्यय गोमहीवासस्थित काचन सर्पियाम् ॥ अ० ४ श्लो० २३२ ॥

भूमिका

دریادچم

मनुस्मृति ऐसी पुस्तक है कि कोई भार्यावर्तवासी उसकी आज्ञा से बाहर नहीं हो सकता, अन्य स्मृति और पुराण यदि उसकी आज्ञा का पालन करते हैं, देखिये छांदोग्य उपनिषद् में लिखा है कि 'जो मनु जी कहते हैं वह औपधियों का औपधि है' । *

ब्रह्मस्मृति स्मृति में लिखा है कि 'वेदार्थों के कहने से मनुस्मृति प्रधान है, मनुस्मृति से जो स्मृति विरुद्ध हैं उनको न मानना चाहिये' । †

और व्यास जी महाराज महाभारत में लिखते हैं कि 'मनुष्य धर्म सम्पूर्ण वेदानुसार मनुस्मृति में कहा गया है, वह आज्ञा सिद्ध है, इसकी आज्ञानुवाद से कभी नष्ट न करना चाहिये' । ‡

इसलिये मैंने मनुस्मृति की मुख्य समझ कर उसमें से केवल उन श्रौतों को नहीं लिया जिनका जानना साधारण के लिये बहुत आवश्यक नहीं, और इस में जिन बातों का बढ़ाना आवश्यक समझा वह अन्य स्मृतियों से लेकर अन्य विषय में लिखा है ।

منو سمرتی ایسی دستور است که کوئی آریه و ریت ناشی از آنکه احکام سے منصرف نہیں ہو سکتا اور دیگر حملہ سمرتی ہاے و پدران از آنکه احکام کو واجب التعمیل سمجھتے ہیں۔ چنانچہ چہاندوگت اوپنشد میں لکھا ہے کہ " جو منو جی کہتے ہیں وہ اوشدھوں کا اوشدہ ہے " *

در ہسپتک سمرتی میں لکھا ہے کہ " وند اوتھوں کے کہنے سے منو سمرتی پر وہاں ہے " منو سمرتی سے جو سمرتی برودہ ہوں انکو نہ ماننا چاہئے " †

اور ویاس جی مہابھارت میں لکھتے ہیں کہ " مائش نہرم سمپورن وند کے انوسار منو سمرتی میں کہا گیا ہے یہ آگیا سدھ ہے اسکو دلیلوں سے کہی اشد نہ کرنا چاہئے " ‡

لہذا کمترین بے منو سمرتی کو مقدم سمجھ کر آئندہ سے صرف وہ اشوکی معذور کر دئے جنکا حالنا عوام کے لئے چندان ضروری نہیں۔ اور جو چند داندن بڑھانا ضرور سمجھا گیا وہ دیگر سمرتی ہاے سے اضافہ کر کے ترتیب مصلحت کی دی ہے

* मनुर्वे यत्कश्चिद्वदतर्ह्येयं शेषजं तापाः ॥

† वेदार्थोपनिबन्धत्वात्प्राधान्यं हि मनोःस्मृतम् ।

मन्वर्थं विपरीतातु धास्मृतिः ॥

‡ पुराणव्याख्यानवो धर्म रणज्ञो वेदविक्रियतम् ।

आज्ञा सिद्धानि चत्वारि न हन्तव्यानिहेतुभिः ॥

جہاں تک ممکن ہو ترجمہ صحیح
ہر اشارہ کا کیا - اور جو کچھ راقم کو بطور
تشریح کے لکھا منظور نہا لیجئے تو توں
میں لکھ رہا ہے ۔

خلاصہ راجہ نیت کا اس نظر سے
شامل کیا گیا ہے کہ اکثر ہندو عہدہ دار
سرکاری اور اہلکار ہیں اور اکثر رسالے
خدمات گورنمنٹ کو بطور آئیری
میسٹریٹ و ممبر ڈسٹرکٹ بورڈ
و ممبر میونسپل بورڈ و غیرہ کے انجام
دیتے ہیں وہ ایک جہان ایویں کہ ان
خدمات کے انجام دینے میں فریض مذہبی
کیا ہیں اور نیز گواہان کو چھوٹی گواہی
دینے سے نڈبہ ہو جاوے - ماسوائے اس کے
زمینداران و تعلقہ داران کو اصول راجہ نیت کا
جاننا اس قدر ضروری ہے جس قدر کہ راجاؤں کو

راجہ نیت کا سار اس ہے کہ لکھا ہے
بھٹیا ہندو سرکاری عہدہ دار اور
بھٹیاکار ہیں اور بھٹیا راجہ نیت کے
مینیجر و مینیجر کمیشنر یا
مینیجر پر مبنی ہیں بھٹیا جان
لے کہ ان کے بھٹیا و بھٹیا ہیں اور بھٹیا
بھٹیا بھٹیا دین سے بھٹیا بھٹیا، اس
کے بھٹیا بھٹیا اور بھٹیا بھٹیا
کو راجہ نیت کا جاننا ایسا ہی با-
بھٹیا ہے بھٹیا بھٹیا بھٹیا

سؤجنا

یادداشت

پھر اس پر کتابت بھٹیا لکھتے
بھٹیا کا بھٹیا کیا جاتا ہے -

۱- اس میں بھٹیا بھٹیا کے بھٹیا ۲ بھٹیا
کا بھٹیا ۲ بھٹیا کیا جاتا ہے ان کے
بھٹیا کا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا

۲- بھٹیا سے بھٹیا بھٹیا میں بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا

۳- بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا

اب اس کتاب کے متعلق مفصلہ ذیل
چند امور ضروری ذکر کیا جاتا ہے -
۱- جن اشارہ ہاں دھرم شاستر کا
ترجمہ لفظ بہ لفظ بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
۲- بھٹیا سے اشارہ ایک بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا بھٹیا
۳- گورنمنٹ بھٹیا سے واضح ہوگا کہ
کس کس دھرم شاستر کے بھٹیا بھٹیا
کا ترجمہ اور بھٹیا بھٹیا کا مطلب
اس بھٹیا میں درج ہے -

مضمینا			دیباچہ		
نام	سंख्या शीक	संख्या शीक	تعداد اشعار	تعداد اشعار	نام
पुस्तक	जिनका टीका	जिनका चा-	जलका. طلب کیا گیا	जलका ترجمہ کیا گیا	پستک
	लिया गया	ग्रय लिया गया		१२२५	ملو سمرتی
मनु स्मृति	१४३४		५००	३०	وشتنبه
वसिष्ठ	२०	४००	२८	८५	पारा श्री
पाराशरी	८४	२८	७४५	७७	रश्लो
विष्णु	५०	०५६	५०१	३८	युग्योलकिये
याज्ञवल्क्य	३८	४०१	५१७	१८	गुतम
गौतम	१८	४१०	३८५	२७	अपस्तम्ब
बौधायन	२०	४८०	५१०	४०	बुद्धाइन
भारद्व	६			५	नारद
महम्मति	१			१	बुरुस्पित
अथर्व वेद	१			१	अथर्व वेद
यजुर्वेद	१			१	सुगुर्वेद
महाभारत	१	१८४	११५	३	महाभारत
निरुक्त	१	१	१	१	निरुक्त
मुद्रुत	१		०	३	शुशुत
कुल १०२२		१००१	५०७३	१७२२	कुल
४ - निम्न लिखित पुस्तकों में सहायता			५ - पस्तक हल मفضل ذیل سے امداد		
कोई है जोर लडा तहां टीकाकारी की			अथ कति है और मोजع भोजع तिका कारुन		
सहायति सोकी के नीचे लिख दी है -			की राह अशुकरों के निचे लेकी थी है		
नवर भाषा	पुस्तक	नाम पस्तक	मलुसमरती का तिका	नाम र्भाषा	तमर شمار
(१)	संस्कृत मनुस्मृति, टीका मिधतिविका	* मिधतिविका			१
(२)	" तथा टीका गोविन्दराजका	* गोविन्दराज का			२
(३)	" तथा टीका सर्वज्ञनारायण	* सर्वज्ञनारायण का			३
(४)	" तथा टीका कुल्लूकमह का	* कुल्लूकमह का			४
(५)	" तथा टीका राघवानन्द का	* राघवानन्द का			५
(६)	" तथा टीका नन्दचरण का	* नन्दचरण का			६
(७)	" तथा टीका रामचन्द्र का	* रामचन्द्र का			७
० राजसाहित्य विमलनाथ नारायण म-			* राजसाहित्य विमलनाथ नारायण म-		
न्त्रालय, सी० एम० आई० ने सन् १८८६			सी० एम० आई० ने सन् १८८६		
में मुद्रित में छपवाया।			में मुद्रित में छपवाया।		

सूचिका

دریاجہ

५ - जो कि आजकल भारतखण्ड के बहुत से भागों में नागरी भाषा का प्रचार नहीं है, और प्रायः अङ्ग्रेजी पढ़े सब जगह संप्रस्थित है, इसलिये मेरा विचार है कि इस पुस्तक को अङ्ग्रेजी भाषा में भी छपवाऊँ, यदि पाठक गण की सम्मति होगी तो शीघ्र इसका प्रवन्ध किया जावेगा - शुभमस्तु ।

मुकुन्दपुरनगर } निहालचन्द्र,
सन्वत् १८४७ } बलदत्ताला शिवनारायण
वैद्य महाजन

۵ - چونکہ اس وقت بعض ممالک متعلقہ
ہندوستان میں ناگری ہاشا اور اردو نہیں
بولی جاتی ہے بلکہ انگریزی خوان سب
جگہ بکثرت موجود ہیں لہذا میرا
ارادہ ہے کہ اس ہستک کا ترجمہ انگریزی
میں ہی کروں - اگر ناظرین کی رائے
ہوگی جلد انتظام کیا جاویگا

مظفرنگر { نہالچند
سنہ ۱۸۹۰ع { خلف لہ شیو نارائن
ولیش مہاجن

ॐ
सूचीपत्र

—:000:—

विषय

पृष्ठ

पहिला प्रकरण

[नम्बर १ से ५८ तक] ... १—१५

१-जगदुत्पत्ति ... १

२-परिभाषा (१-१८) ... ३

३-धर्मशास्त्र (२०-५७) ... ७

मनुजी व ऋषियों की सम्वाद (२०-२४) ... ७

मनुजी ने धर्मशास्त्र की वेदानुसार

रचा है (२५-२७) ... ८

श्रुति और स्मृति समझने की रीति

(२८ व २९ व ३०) ... ८ व ११

धर्मशास्त्र जानने का अधिकारी (२८) ८

श्रुति स्मृति की महिमा (३०-३६ व

५१-५६) ... ८

वेदपाठी और भाष्यारी में कौन श्रेष्ठ

है (३७) ... १०

तप और ज्ञान की महिमा (३८) ११

धर्मवत्ता समा (३९-४८) ... ११

केवल विद्वान् मास्त्रण धर्मशास्त्र पढ़ा-

ने का अधिकारी है (५०) ... १३

भाष्यार और धर्मशास्त्र (५७) ... १५

दूसरा प्रकरण—भाष्यार समाचार

[नम्बर ५८ से २४० तक] ... १६—२३

१-धर्म के लक्षण (५८-७१) ... १६

भाष्यार किस देय के नाशकों से सी-

खना चाहिये (५८) ... १५

دوم
فہرست مضامین

—:000:—

صفحہ

مضمون

پہلا پرکرن

[نمبر ۱ سے ۵۸ تک] ... ۱۵—۱۶

۱-جگت اُنپتی ... ۱۵

۲-آمریقات (۱۶-۱۷) ... ۱۶

۳-دھرم شاستر (۲۰-۵۷) ... ۱۷

۴-مذہبی اور ریشیوں کا سمیاد (۲۰-۲۴) ۱۷

۵-مذہبی نے دھرم شاستر کو وید

انوسار رچا ہے (۲۵-۲۷) ۱۸

۶-شرتی اور سمرتی سمجھنے کی ریت

(۲۸ و ۳۱ و ۳۰) ... ۱۱ و ۸

۷-دھرم شاستر جاننے کا ادھکاری (۲۱) ۹

۸-شرتی اور سمرتی کی مہما

(۳۰-۳۱ و ۵۱-۵۲) ... ۹

۹-وید پاتھی اور آجاری میں کون

سریشٹھ ہے (۳۷) ... ۱۰

۱۰-نہپ اور گیت کی مہما (۳۸) ... ۱۱

۱۱-دھرم بکنا سبھا (۴۱-۴۲) ... ۱۱

۱۲-کیڑوں و دران براہمن دھرم شاستر پڑھانیکا

ادھکاری ہے (۵۱) ... ۱۳

۱۳-آچار اور دھرم شاستر (۵۷) ... ۱۵

دوسرا پرکرن—آچار اناچار

[نمبر ۵۹ سے ۲۴۷ تک] ... ۱۶—۱۷

۱-دھرم کے لکشن (۵۸-۶۱) ... ۱۵

۲-آچار کس دیش کے براہمنوں سے سیکھنا

چاہئے (۵۸) ... ۱۵

سُچی پت

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ
ویدوکت آچار (۵۱)	۱۶	ویدوکت آچار (۵۱)	۱۶
بنا آچار کے ودیا نشیمل ہے (۶۰)	۱۶	بنا آچار کے ودیا نشیمل ہے (۶۰)	۱۶
آچار دھرم شاستر کا مزل ہے (۶۱)	۱۶	آچار دھرم شاستر کا مزل ہے (۶۱)	۱۶
وید و سمرتی کی آکيا دھرم ہے (۶۲-۶۰)	۱۶	وید و سمرتی کی آکيا دھرم ہے (۶۲-۶۰)	۱۶
دھرم کے چار لکشن (۶۰-۶۱)	۱۶	دھرم کے چار لکشن (۶۰-۶۱)	۱۶
کل آچار (۶۱)	۱۶	کل آچار (۶۱)	۱۶
— دھرم کی مہما (۶۲-۸۸)	۱۶	— دھرم کی مہما (۶۲-۸۸)	۱۶
شہید کروں کی مہما (۶۲-۷۶ و ۸۸-۸۹)	۱۶	شہید کروں کی مہما (۶۲-۷۶ و ۸۸-۸۹)	۱۶
دھرم کا ہل کرنا والے اور اس کے پتھر پوتھر آن	۱۶	دھرم کا ہل کرنا والے اور اس کے پتھر پوتھر آن	۱۶
کو ارشید ملیگا (۶۷-۷۶)	۱۶	کو ارشید ملیگا (۶۷-۷۶)	۱۶
دھرم کو ایسی ریت سے کرے جس سے	۱۶	دھرم کو ایسی ریت سے کرے جس سے	۱۶
کسی چیز کو کلیش نہ ہو (۸۰)	۱۶	کسی چیز کو کلیش نہ ہو (۸۰)	۱۶
۲- کامنا (۸۱-۱۱)	۱۶	۲- کامنا (۸۱-۱۱)	۱۶
نشن کام کریم (۸۱-۱۲ و ۱۱-۱۱)	۱۶	نشن کام کریم (۸۱-۱۲ و ۱۱-۱۱)	۱۶
کامنا بڑھانے والے میں بھی ناش نہیں	۱۶	کامنا بڑھانے والے میں بھی ناش نہیں	۱۶
ہوتی (۱۰)	۱۶	ہوتی (۱۰)	۱۶
کامنا کے قیام کرنیکی ریت (۱۴)	۱۶	کامنا کے قیام کرنیکی ریت (۱۴)	۱۶
کامنا یوں ہونیکا دوش (۱۵)	۱۶	کامنا یوں ہونیکا دوش (۱۵)	۱۶
۳- اندری (۱۰۰-۱۱۱)	۱۶	۳- اندری (۱۰۰-۱۱۱)	۱۶
اندروں کا بش کرنا (۱۰۰ و ۱۰۳-۱۱۱)	۱۶	اندروں کا بش کرنا (۱۰۰ و ۱۰۳-۱۱۱)	۱۶
اندروں کے نام (۱۰۱-۱۰۳)	۱۶	اندروں کے نام (۱۰۱-۱۰۳)	۱۶
۴- آدر بہار (۱۱۲-۱۰۳)	۱۶	۴- آدر بہار (۱۱۲-۱۰۳)	۱۶
بہار کرنا (۱۱۲-۱۱۸)	۱۶	بہار کرنا (۱۱۲-۱۱۸)	۱۶
ماننے کے کارن (۱۱۱-۱۲۰)	۱۶	ماننے کے کارن (۱۱۱-۱۲۰)	۱۶
مارک میں سلمان کرنا (۱۲۱ و ۱۲۷)	۱۶	مارک میں سلمان کرنا (۱۲۱ و ۱۲۷)	۱۶
آچارج اور بقا آدک کا ماننے	۱۶	آچارج اور بقا آدک کا ماننے	۱۶
(۱۲۸-۱۲۷ و ۱۲۱-۱۰۱)	۱۶	(۱۲۸-۱۲۷ و ۱۲۱-۱۰۱)	۱۶
۵- یاد رہنا (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶	۵- یاد رہنا (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶
پروا کرنا (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶	پروا کرنا (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶
ماننے کے کارن (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶	ماننے کے کارن (۱۲۲-۱۲۳)	۱۶
ماننے میں سمان کرنا (۱۲۴-۱۲۵)	۱۶	ماننے میں سمان کرنا (۱۲۴-۱۲۵)	۱۶
پا پاپے اور پیتا دیک کا ماننے	۱۶	پا پاپے اور پیتا دیک کا ماننے	۱۶
(۱۲۵-۱۲۴ و ۱۲۳-۱۲۲)	۱۶	(۱۲۵-۱۲۴ و ۱۲۳-۱۲۲)	۱۶

سچی پت

مہرست مصلحت

مصرعہ	مضمون	پت	مصرعہ
۴۴ ...	چاروں درختوں میں کس کس کی سے	۳۸	چاروں درختوں میں کس کس کی سے
۴۷ ...	برائی ہوتی ہے (۱۳۸)	۳۸	برائی ہوتی ہے (۱۳۸)
۴۷ ...	کل کی ہڑائی کا کارن (۱۵۲)	۳۸	کل کی ہڑائی کا کارن (۱۵۲)
۴۷ ...	دواقتا ایتروں کا سماع (۱۵۳)	۳۷	دواقتا ایتروں کا سماع (۱۵۳)
۴۷ ...	پورشارتہ (۱۵۴-۱۵۷)	۳۷	پورشارتہ (۱۵۴-۱۵۷)
۴۷ (۱۵۷ و ۱۵۵ و ۱۵۴)	پورشارتہ کی چار رست (۱۵۷ و ۱۵۵ و ۱۵۴)	۳۷	پورشارتہ کی چار رست (۱۵۷ و ۱۵۵ و ۱۵۴)
۴۸ ...	پرالدھ اور پورشارتہ (۱۵۶)	۳۸	پرالدھ اور پورشارتہ (۱۵۶)
۴۸	سست دھرم (۱۵۸-۲۰۳)	۳۸	سست دھرم (۱۵۸-۲۰۳)
۴۸	دھرم کیا ہیں (۱۵۸ و ۱۷۲ و ۱۷۷ و ۱۸۱)	۴۸	دھرم کیا ہیں (۱۵۸ و ۱۷۲ و ۱۷۷ و ۱۸۱)
۴۸ (۲۰۱ و ۱۶۶ و ۱۶۳)	دھرم اور اس کی شگہی (۱۶۲-۱۵۱)	۴۸	دھرم اور اس کی شگہی (۱۶۲-۱۵۱)
۴۹ ...	نارائوں کا سنگ (۱۶۳-۱۶۵)	۴۹	نارائوں کا سنگ (۱۶۳-۱۶۵)
۴۹	دھرم ارتہ اور کام کی پراپتی (۱۶۶)	۴۹	دھرم ارتہ اور کام کی پراپتی (۱۶۶)
۴۹	چہتری - سرب اور براہمن کا ایمان	۴۹	چہتری - سرب اور براہمن کا ایمان
۴۹ ...	نہ کرے (۱۶۸ و ۱۶۹)	۴۹	نہ کرے (۱۶۸ و ۱۶۹)
۴۹	کس کس کی نفاذ نہ کرے (۱۷۰)	۴۹	کس کس کی نفاذ نہ کرے (۱۷۰)
۴۹	درالدھیں کرم (۱۷۱ و ۱۷۲)	۴۹	درالدھیں کرم (۱۷۱ و ۱۷۲)
۴۹	اس کی پورسنا (۱۷۳)	۴۹	اس کی پورسنا (۱۷۳)
۴۹	کس کرموں کا نیاگ کرے (۱۷۴)	۴۹	کس کرموں کا نیاگ کرے (۱۷۴)
۴۹	کردہ میں نہ مارے (۱۷۵)	۴۹	کردہ میں نہ مارے (۱۷۵)
۴۹	شربر کے انکوں کو چھیل نہ کرے (۱۷۸)	۴۹	شربر کے انکوں کو چھیل نہ کرے (۱۷۸)
۴۹	سوامی کی دلا آکیا شجاک کو کام میں	۴۹	سوامی کی دلا آکیا شجاک کو کام میں
۴۹	نہ کرے (۱۷۹)	۴۹	نہ کرے (۱۷۹)
۴۹	اندھا (۱۸۲)	۴۹	اندھا (۱۸۲)
۴۹	حکا یا لی آوشیک ہے آنکی	۴۹	حکا یا لی آوشیک ہے آنکی
۴۹	بالاکرے (۱۱)	۴۹	بالاکرے (۱۱)

سُورِ پَن

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	موضوع	صفحہ
۶۹	۲۱۵ و ۲۱۶ و ۲۰۴—۲۰۰	کھیتی کرنا اور آسکھن دھن	۲۱۳—۲۸۶ و ۲۷۵ و ۲۶۷
۷۰	۲۱۶—۲۱۹	آہیکا کی ریت رت و اہرت	...
۷۱	۲۷۱—۲۸۴	انیا دی	...
۷۲	۲۸۵	سنتوش	...
۷۳	۲۱۴	پنج مہا یکید کدابی نہ نیا کے	...
۷۴	۲۱۷	راحمہ کو شکشا	...
۷۵	۲۱۸	کیا برفنا چاہئے	...
۷۶	...	کس سے دان لینا اور کس سے نہ لینا چاہئے	۲۸۱—۲۸۴ و ۳۱۱—۳۰۶
۷۷	۳۱۷—۳۱۲	دان لینا درخت سے	...
۷۸	۳۱۱ و ۳۱۸	دوسروں کے لینے سے ناہ بکری	...
۷۹	۳۲۰—۳۲۳	چاہئے	...
۸۰	...	کس کرموں سے دان لینے کا ادھکاری	...
۸۱	۳۳۰	بہیں رہنا	...
۸۲	۳۳۱—۳۳۴	چھتری کے ٹکڑے دھرم	...
۸۳	۳۳۵—۳۳۸	وٹش کے ٹکڑے دھرم	...
۸۴	۳۳۹—۳۴۰	شردن کے ٹکڑے دھرم	...

سُورِ پَن — سُورِ پَن

[۱۰۱—۱۰۲] ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]

۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]
 ۱۰۱—۱۰۲ [۱۰۱—۱۰۲]

سچی پتہ

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	پتہ	موضوع
سولہ سٹسکاروں کے نام	۸۹	۵۷۸	سولہ سٹسکاروں کے نام
اشلوک (۳۰۴) کے نوٹ میں	۹۱	۵۷۸	اشلوک (۳۰۴) کے نوٹ میں
نام رکھنے کی بدھ (۳۱۰-۳۵۸)	۹۱	۵۷۸	نام رکھنے کی بدھ (۳۱۰-۳۵۸)
پانچواں پیکر — برہمچرچ	۱۱۹-۱۰۲	۵۷۸	پانچواں پیکر — برہمچرچ
[اشلوک ۳۸۶ سے ۴۴۷ تک]	۱۱۹-۱۰۲	۵۷۸	[اشلوک ۳۸۶ سے ۴۴۷ تک]
۱- گرد دھرم (۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸)	۱۰۲	۵۷۸	۱- گرد دھرم (۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸)
کسکو و دیا پڑھانی چاہئے	۱۰۲	۵۷۸	کسکو و دیا پڑھانی چاہئے
(۳۸۸ و ۳۸۷)	۱۰۲	۵۷۸	(۳۸۸ و ۳۸۷)
و دیا پڑھانی کا پاب آچارچ کو	۱۰۳	۵۷۸	و دیا پڑھانی کا پاب آچارچ کو
ہونا ہے (۳۹۱)	۱۰۳	۵۷۸	ہونا ہے (۳۹۱)
۲- ششید دھرم (۳۹۱-۳۹۲)	۱۰۴	۵۷۸	۲- ششید دھرم (۳۹۱-۳۹۲)
و دیارتھی کے نیم (۳۹۲-۳۹۳، ۳۹۴ و ۳۹۵)	۱۰۴	۵۷۸	و دیارتھی کے نیم (۳۹۲-۳۹۳، ۳۹۴ و ۳۹۵)
(۳۹۳ و ۳۹۴)	۱۰۴	۵۷۸	(۳۹۳ و ۳۹۴)
گرد کل ارتات اور دنگت ہاوس میں	۱۰۷	۵۷۸	گرد کل ارتات اور دنگت ہاوس میں
رہنا چاہئے (۴۰۳)	۱۰۷	۵۷۸	رہنا چاہئے (۴۰۳)
کیا کیا وستو تیاگ کرنی	۱۰۸	۵۷۸	کیا کیا وستو تیاگ کرنی
چاہئے (۴۰۵-۴۰۷)	۱۰۸	۵۷۸	چاہئے (۴۰۵-۴۰۷)
پورچ کی رکشا کرے (۴۰۸ و ۴۰۹)	۱۰۹	۵۷۸	پورچ کی رکشا کرے (۴۰۸ و ۴۰۹)
(۴۰۸-۴۰۹)	۱۰۹	۵۷۸	(۴۰۸-۴۰۹)
ششید و دیا نیچ سے بھی سیکھ	۱۱۴	۵۷۸	ششید و دیا نیچ سے بھی سیکھ
لہوئے (۴۱۰-۴۱۲)	۱۱۴	۵۷۸	لہوئے (۴۱۰-۴۱۲)
پورو کو ہیئت دینا (۴۱۲ و ۴۱۳)	۱۱۵	۵۷۸	پورو کو ہیئت دینا (۴۱۲ و ۴۱۳)
گنہ بدو در و استری شکشا	۱۱۸	۵۷۸	گنہ بدو در و استری شکشا
(۴۱۴-۴۱۷)	۱۱۸	۵۷۸	(۴۱۴-۴۱۷)

سچی پتہ

تہرست • ضامین

مضمون	صفحہ	موضوع
چہتہا پرکوں — گروہستہ		کٹا پرکরণ — گڑھ
[اشارک ۴۴۸ سے ۶۶۷ تک] ۱۷۶—۱۲۰ ...		[شیاکت ۵۵۵ سے ۵۵۵ تک] ۱۲۰ — ۱۵۵
۱ — گروہستہ آشرم (۴۴۸—۴۴۸) ۱۲۰		۱ — گڑھستہ آشرم (۵۵۵—۵۵۵) ۱۲۰
کس سے اور کب تک گروہستہ آشرم		کس سے اور کب تک گڑھستہ آشرم
گروہن کرے (۴۷۹ و ۴۵۱—۴۵۱)		گروہن کرے (۵۷۹ و ۵۵۱—۵۵۱)
گروہستہ آشرم کی مہما (۴۵۳ و ۴۵۳)		گروہستہ آشرم کی مہما (۵۵۳ و ۵۵۳)
۱۲۱ (۴۸۳—۴۸۳)		۱۲۱ (۵۸۳—۵۸۳)
گروہستہ آشرم کے گروہ (۴۶۱—۴۶۱)		گروہستہ آشرم کے گروہ (۵۶۱—۵۶۱)
۱۲۲ (۴۸۳)		۱۲۲ (۵۸۳)
پرک کے ۱۵ کو کسی یکیدہ کرے		پرک کے ۱۵ کو کسی یکیدہ کرے
چاہئے (۴۶۸ و ۴۶۷) ۱۲۳ ...		چاہئے (۵۶۸ و ۵۶۷) ۱۲۳ ...
سلبہدھیوں کا سلمان اور اسے چہتہ		سلبہدھیوں کا سلمان اور اسے چہتہ
۱۲۴ (۴۶۷—۴۶۷)		۱۲۴ (۵۶۷—۵۶۷)
گروہستہ آشرم میں آتما کا بچار		گروہستہ آشرم میں آتما کا بچار
۱۲۵ (۴۷۷ و ۴۷۷)		۱۲۵ (۵۷۷ و ۵۷۷)
۲ — نواہ (۴۸۸—۴۸۸) ۱۲۸ ...		۲ — نواہ (۵۸۸—۵۸۸) ۱۲۸ ...
کدیا کا کل اور گن (۴۸۱—۴۸۱)		کدیا کا کل اور گن (۵۸۱—۵۸۱)
آتما پرکار کے نواہ (۴۸۱—۴۸۱)		آتما پرکار کے نواہ (۵۸۱—۵۸۱)
۱۲۹ (۵۲۸ و ۵۲۸)		۱۲۹ (۵۲۸ و ۵۲۸)
کدیا کے بدلے کچھ نہ لینا		کدیا کے بدلے کچھ نہ لینا
۱۳۰ (۵۱۱—۵۱۱)		۱۳۰ (۵۱۱—۵۱۱)
سندھ استری و پر سیر دوست		سندھ استری و پر سیر دوست
۱۳۱ (۵۱۳—۵۱۳)		۱۳۱ (۵۱۳—۵۱۳)
کس کو روں سے کل نچھ ہو جانا		کس کو روں سے کل نچھ ہو جانا
۱۳۲ (۵۱۷ و ۵۱۷)		۱۳۲ (۵۱۷ و ۵۱۷)
کمار کی کدیا (۵۱۸)		کمار کی کدیا (۵۱۸)

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۱۳۶	برکے کی (orv و or۱ و or۰)	۱۳۶	برکے کی (orv و or۱ و or۰)
۱۳۷	کلیا اپنا بوا کب کر سکتی ہے	۱۳۷	... (orv—orr)
۱۳۸	بزاور کلیا کی آبر (or۱ و or۰)	۱۳۸	بزاور کلیا کی آبر (or۱ و or۰)
۱۳۹	دور دیش کا بوا (or۱)	۱۳۹	دور دیش کا بوا (or۱)
۱۴۰	بزاور بوا (orv—orr)	۱۴۰	بزاور بوا (orv—orr)
۱۴۱	بلی کا تیاک (or۱—orr)	۱۴۱	بلی کا تیاک (or۱—orr)
۱۴۲	... (or۱ و or۰)	۱۴۲	... (or۱ و or۰)
۱۴۳	بیت دھرم (or۱—orr و orv—orr)	۱۴۳	بیت دھرم (or۱—orr و orv—orr)
۱۴۴	استری سلک کا کال (or۱—orr)	۱۴۴	استری سلک کا کال (or۱—orr)
۱۴۵	... (or۱ و or۰)	۱۴۵	... (or۱ و or۰)
۱۴۶	استریوں کا آدر (or۱—orr و orv)	۱۴۶	استریوں کا آدر (or۱—orr و orv)
۱۴۷	استری کی رکشا (or۱—orr)	۱۴۷	استری کی رکشا (or۱—orr)
۱۴۸	استری کے سلک بوجھ کرنا اور	۱۴۸	استری کے سلک بوجھ کرنا اور
۱۴۹	اسکو دیکھنا (or۱ و or۰)	۱۴۹	اسکو دیکھنا (or۱ و or۰)
۱۵۰	استری و پورش کا پرستار دھرم	۱۵۰	استری و پورش کا پرستار دھرم
۱۵۱	... (or۱ و or۰)	۱۵۱	... (or۱ و or۰)
۱۵۲	بیاہرائی استری کا پاسب بیت کو	۱۵۲	بیاہرائی استری کا پاسب بیت کو
۱۵۳	ہوتا ہے (or۱)	۱۵۳	ہوتا ہے (or۱)
۱۵۴	استری دھرم (or۱—orr)	۱۵۴	استری دھرم (or۱—orr)
۱۵۵	استری کو سوتلتر رکھنا نہیں	۱۵۵	استری کو سوتلتر رکھنا نہیں
۱۵۶	... (or۱—orr)	۱۵۶	... (or۱—orr)
۱۵۷	بیت اورنا استری کے دھرم (or۱—orr)	۱۵۷	بیت اورنا استری کے دھرم (or۱—orr)
۱۵۸	... (or۱—orr و orv—orr)	۱۵۸	... (or۱—orr و orv—orr)

موضوع

صفحہ

مضمون

بنا پورش کی آگیا کے یکہ اور نیم کرنا

ند جا چکے (۱۱۲ و ۱۲۱ و

۱۲۲ ... (۱۲۲ و ۱۲۳

ماسک دھرم (۲۱۸ و ۲۱۹ و

۱۲۴ ... (۱۲۵ و ۱۲۶

لکشمی کی پرانی کے کاروں (۱۲۳ و ۱۲۴) ۱۲۵

سنبل دھرم کا آدر (۱۲۸) ۱۲۷

پت و پٹنی کا پورسپر دھرم

۱۲۸ ... (۱۲۳ و ۱۲۴)

۷ — سلتان (۱۲۵ — ۱۲۶) ۱۲۹

سلطان پورش کا انگ ہے (۱۲۵ و ۱۲۶) ۱۳۰

سلطان اُنپتی (۱۲۶ — ۱۲۷) ۱۳۱

پتا اور مانا کا تیاک (۱۲۸) ۱۳۲

پتا اور مانا کو اپنی سلتان پر کیا

ادھکار ہے (۱۲۸ — ۱۲۹) ۱۳۳

بہالہ دھرم کا پورسپر دھرم (۱۲۹ — ۱۳۰) ۱۳۴

پتھر پتھر و دھرم (۱۲۶ — ۱۲۷) ۱۳۵

ساتواں پرکرن — نیت نیم

ساتواں پرکرن — نیت نیم

[شریک ۱۱۲ سے ۱۲۲ تک] ۱۳۵ — ۱۴۰

[اشوک ۱۲۸ سے ۱۳۵ تک] ۱۳۷ — ۱۴۷

۱ — سंधी पास (۱۱۲ — ۱۲۲) ... ۱۴۰

۱ — سंधی پاس (۱۲۸ — ۱۳۱) ۱۳۷

سंधی पास (۱۱۲، ۱۲۲،

کا پتھر و سंधی پاس (۱۲۸ و ۱۲۹)

(۱۲۲ — ۱۲۳) ...

و (۱۲۸ — ۱۲۹) ...

سंधی پاس (۱۲۲) ...

ادھیار (۱۲۵) ...

سंधی پاس (۱۲۲) ...

دیشوا نریکیہ (۱۲۹) ...

سچی پت

فہرست مضامین

موضوع

صفحہ

مضمون

آٹواں پرکرن - برہمہ یوج و شرادھ	۲۱۵-۱۹۸
[شلوک ۱۵۳ سے ۲۱۷ تک] ۱۹۷-۲۱۵	
ماہیک شرادھ امان کو (۱۵۳) ۱۹۸	
شرادھ کا پیل (۱۵۳-۱۵۴)	
کتنے براہمن جمائے جاہلین (۱۵۵-۱۵۶)	
کیسے براہمن چماوے (۱۵۶-۱۵۷)	
انہنوں کوٹا (۱۵۷-۱۵۸)	
شرادھ میں کیا وستو اور کس ریت سے کھانا چاہئے (۱۵۸-۱۵۹)	
و ۱۵۹ (۱۵۹-۱۶۰)	
آنتی و سلیاسی (۱۶۱)	
سپاتی کرم سے پہلے شرادھ (۱۶۱)	
دیو کرم میں کیا وستو آہم ہیں (۱۶۱-۱۶۲)	
بہادوں بدی ترودشی کو شرادھ کرنا (۱۶۲-۱۶۳)	
شرادھ کا کال (۱۶۳-۱۶۴)	
سال ہر میں کتنے شرادھ کرتے آوشیک	
جل دان (۱۶۴)	
ویکاس اور امرت (۱۶۴)	
کے بیڑھی تک شرادھ کرنا چاہئے (۱۶۴)	
کب شرادھ میں کال کا بیچارہ کرنا چاہئے (۱۶۵)	
رونا نہیں چاہئے (۱۶۵)	

موضوع	صفحہ
آٹواں پرکرن - برہمہ یوج و شرادھ	۲۱۵-۱۹۸
[شلوک ۱۵۳ سے ۲۱۷ تک] ۱۹۷-۲۱۵	
ماہیک شرادھ امان کو (۱۵۳) ۱۹۸	
شرادھ کا پیل (۱۵۳-۱۵۴)	
کتنے براہمن جمائے جاہلین (۱۵۵-۱۵۶)	
کیسے براہمن چماوے (۱۵۶-۱۵۷)	
انہنوں کوٹا (۱۵۷-۱۵۸)	
شرادھ میں کیا وستو اور کس ریت سے کھانا چاہئے (۱۵۸-۱۵۹)	
و ۱۵۹ (۱۵۹-۱۶۰)	
آنتی و سلیاسی (۱۶۱)	
سپاتی کرم سے پہلے شرادھ (۱۶۱)	
دیو کرم میں کیا وستو آہم ہیں (۱۶۱-۱۶۲)	
بہادوں بدی ترودشی کو شرادھ کرنا (۱۶۲-۱۶۳)	
شرادھ کا کال (۱۶۳-۱۶۴)	
سال ہر میں کتنے شرادھ کرتے آوشیک	
جل دان (۱۶۴)	
ویکاس اور امرت (۱۶۴)	
کے بیڑھی تک شرادھ کرنا چاہئے (۱۶۴)	
کب شرادھ میں کال کا بیچارہ کرنا چاہئے (۱۶۵)	
رونا نہیں چاہئے (۱۶۵)	

مضمون	صفحہ	موضوع	صفحہ
اولیٰ پرکون — دان		نویں پرکار — دان	
[اشارک ۸۲۰ سے ۸۵۸ تک] ... ۲۲۵-۲۱۹		[شلوک ۷۲۰ سے ۷۵۷ تک] ۲۱۶-۲۱۲	
۱ — دان کی مہما (۸۲۰)	۲۱۹	۱ — دان کی مہمیا (۷۲۰)	۲۱۶
۲ — دان کی ریت (۸۲۱-۸۲۲)	۲۱۹	۲ — دان کی ریت (۷۲۱-۷۲۲)	۲۱۶
شودھا (۸۲۱ و ۸۲۲)	۲۱۹	شودھا (۷۲۱ و ۷۲۲)	۲۱۶
اُس دھن سے دان کرنا چاہئے جو نیا ہے	۲۱۹	اُس دھن سے دان کرنا چاہئے جو نیا ہے	۲۱۶
سے آئیں ہوا ہے (۸۲۳)	۲۱۹	سے آئیں ہوا ہے (۷۲۳)	۲۱۶
کمہت کرنا (۸۲۴ و ۸۲۵)	۲۱۹	کمہت کرنا (۷۲۴ و ۷۲۵)	۲۱۶
اسلمندھویوں کا پرچمال (۸۲۶)	۲۱۹	اسلمندھویوں کا پرچمال (۷۲۶)	۲۱۶
دان بست سمان (۸۲۷)	۲۱۹	دان بست سمان (۷۲۷)	۲۱۶
سکڑا دان نشپل ہے (۸۲۸ و ۸۲۹)	۲۱۸	سکڑا دان نشپل ہے (۷۲۸ و ۷۲۹)	۲۱۵
رات کا دان (۸۳۰-۸۳۱)	۲۱۸	رات کا دان (۷۳۰-۷۳۱)	۲۱۵
سورج گرہن و چند گرہن کا	۲۱۹	سورج گرہن و چند گرہن کا	۲۱۶
دان (۸۳۳)	۲۱۹	دان (۷۳۳)	۲۱۶
دیش کال اور پاتر (۸۳۴)	۲۱۹	دیش کال اور پاتر (۷۳۴)	۲۱۶
۳ — دان پاتر (۸۳۵-۸۳۶)	۲۱۹	۳ — دان پاتر (۷۳۵-۷۳۶)	۲۱۵
دان پاتر اور سٹانک (۸۳۷-۸۳۸ و ۸۳۹)	۲۱۹	دان پاتر اور سٹانک (۷۳۷-۷۳۸ و ۷۳۹)	۲۱۵
آدر سہت دان دینا اور لینا (۸۳۹)	۲۱۹	آدر سہت دان دینا اور لینا (۷۳۹)	۲۱۵
دان کا ریل (۸۴۰)	۲۱۹	دان کا ریل (۷۴۰)	۲۱۵
۴ — دان رستو (۸۴۱-۸۴۲)	۲۱۹	۴ — دان رستو (۷۴۱-۷۴۲)	۲۱۵
کس رستو سے کیا ریل ملتا ہے	۲۱۹	کس رستو سے کیا ریل ملتا ہے	۲۱۵
(۸۴۳-۸۴۴)	۲۱۹	(۷۴۳-۷۴۴)	۲۱۵
ادھرمی کا دھن لیکر دھڑک کر دینا	۲۱۹	ادھرمی کا دھن لیکر دھڑک کر دینا	۲۱۵
(۸۴۵)	۲۱۹	(۷۴۵)	۲۱۵
گڑ دان (۸۴۶ و ۸۴۷)	۲۱۹	گڑ دان (۷۴۶ و ۷۴۷)	۲۱۵

موضوع

صفحہ

موضوع

صفحہ

دشواں پرکون — شدھی

دشواں پرکون — شدھی

[شریک ۷۵۷ سے ۱۰۵۱ تک] ۲۲۵—۲۵۸

[شریک ۷۵۷ سے ۱۰۵۱ تک] ۲۲۵—۲۲۶

۱—مذاہب (۷۵۷—۷۵۸) ... ۲۲۵

۱—مذاہب (۷۵۷—۷۵۸) ... ۲۲۵

ماہی چینی ہونے کا کارن

ماہی چینی ہونے کا کارن

(۷۵۷—۷۵۸) ... ۲۲۵

(۷۵۷—۷۵۸) ... ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مذاہب و سقو (۷۵۷—۷۵۸) ۲۲۵

مضمون	صفحہ	موضوع	صفحہ
ذول یکردن — دان		نواں پرکارن — دان	
[اشارک ۸۲۰ سے ۸۵۸ تک] ... ۲۲۵-۲۱۶		[شوق ۲۲۰ سے ۲۲۵ تک] ... ۲۲۵-۲۱۶	
۱ — دان کی مہما (۸۲۰)	۲۱۶	۱ — دان کی مہما (۲۲۰)	۲۱۶
۲ — دان کی ریت (۸۲۱-۸۲۲)	"	۲ — دان کی ریت (۲۲۱-۲۲۲)	"
شردھا (۸۲۱ و ۸۲۲)	"	شردھا (۲۲۱ و ۲۲۲)	"
اُس دھن سے دان کرنا چاہئے جو تیار	"	اُس دھن سے دان کرنا چاہئے جو تیار	"
سے آئیں ہوا ہے (۸۲۳)	"	سے آئیں ہوا ہے (۲۲۳)	"
کمالت کرنا (۸۲۴ و ۸۲۵)	۲۱۷	کمالت کرنا (۲۲۴ و ۲۲۵)	۲۱۷
سلیندھروں کا پرتیال (۸۲۶)	"	سلیندھروں کا پرتیال (۲۲۶)	"
دان بست سماں (۸۲۷)	"	دان بست سماں (۲۲۷)	"
سبھا دان نشپل ہے (۸۲۸ و ۸۲۹)	۲۱۸	سبھا دان نشپل ہے (۲۲۸ و ۲۲۹)	۲۱۸
رات کا دان (۸۳۰-۸۳۱)	"	رات کا دان (۲۳۰-۲۳۱)	"
سورج گرہن و چاند گرہن کا		سورج گرہن و چاند گرہن کا	
دان (۸۳۳)	۲۱۹	دان (۲۳۳)	۲۱۹
دیش کال اور پاتر (۸۳۴)	"	دیش کال اور پاتر (۲۳۴)	"
۳ — دان پاتر (۸۳۵-۸۴۰)	۲۲۰	۳ — دان پاتر (۲۳۵-۲۴۰)	۲۲۰
دان پاتر اور سلتاک (۸۴۱-۸۴۵ و ۸۴۶-۸۵۰)	"	دان پاتر اور سلتاک (۲۴۱-۲۴۵ و ۲۴۶-۲۵۰)	"
آدر سہت دان دینا اور لینا (۸۴۶)	۲۲۱	آدر سہت دان دینا اور لینا (۲۴۶)	۲۲۱
دان کا پال (۸۴۷)	۲۲۲	دان کا پال (۲۴۷)	۲۲۲
۴ — دان رستو (۸۵۱-۸۵۸)	۲۲۳	۴ — دان رستو (۲۵۱-۲۵۸)	۲۲۳
کس رستو سے کیا پال ملتا ہے	"	کس رستو سے کیا پال ملتا ہے	"
(۸۵۹-۸۶۰)	"	(۲۵۹-۲۶۰)	"
اندھری کا دھن لیکر دھڑک کو دینا	"	اندھری کا دھن لیکر دھڑک کو دینا	"
(۸۶۱)	۲۲۴	(۲۶۱)	۲۲۴
کلو دان (۸۶۲ و ۸۶۳)	"	کلو دان (۲۶۲ و ۲۶۳)	"

सूचीपत्र

فهرست مشتمل بر

[illegible]

سچی پک

مست و ضامین

مضمون	صفحہ	پڑھ	تاریخ
پاتر اور بستر آدک کی شدھی	۲۶۳	...	(۱۰۲۱-۱۰۲۳)
سوتلکا پانک (۱۰۰۶-۱۰۲۲)	۲۶۸
سوتلکا کی آبی (۱۰۲۲ و ۱۰۲۶-۱۰۳۰)	۲۶۹
حکم اور میں سوتلکا کی
اشدھی (۱۰۲۴ و ۱۰۲۵)
سوتلکا اور سمابوٹک (۱۰۲۴)
وڈ پانک و آچار (۱۰۲۱ و ۱۰۳۱)	۲۶۹
گر پانک و رجسٹرا ستر (۱۰۲۷)
پانک کی حالہلی (۱۰۳۱)	۲۷۰
پانک یعنی ہم حکم (۱۰۳۲)
سنگلی (۱۰۳۳)
پانک میں کوں وستو نہ کھانی
چاہئے (۱۰۳۴)	۲۷۱
پردیش میں سوتلکا کا پانک
(۱۰۳۵ و ۱۰۳۶)
پردیش میں حکم و میں
(۱۰۳۶-۱۰۳۷)
دس دن کے بعد دوسرا حکم و میں
(۱۰۳۷ و ۱۰۳۸)	۲۷۲
سوتلکا کی آبی آہانہ اس کے ساتھ حانا
(۱۰۳۹ و ۱۰۴۰)	۲۷۳
پانک والہ کا حکم اور گھر
(۱۰۴۱)

सूचीपत्र

فہرست مضامین

دیہی	پڑ	تاریخ
چتراک پاتک دینکوی نپو' سنگتا		۱۷۴ (۱۰۰—۱۰۴) ۱۷۴
(۱۰۸۰—۱۰۹۰) ... ۲۰۳		جنم مین پتا اشدوہ نہون ہوتا
جنگ میں پیتا پمگدھ نہیں ہوتا		۱۷۴ ... (۱۰۱)
(۱۰۹۱) ... ۲۰۸		
—		
گیارہواں پیرکون — راج نیست		
گیارہواں پرکارن — راجنیتی		[اشارک ۱۰۵۲ سے ۱۷۴ تک] ۱۷۵—۱۷۶ ...
[سویک ۱۰۹۲ میں ۱۲۰۳ تک] ۲۰۹—۲۱۰		۱۷۵ — راجا کی مہما (۱۰۱۱—۱۰۵۲)
۱—راجا کی مہما (۱۰۹۲—۱۰۹۳) ۲۰۹		راجا کی آئینی کا کارن
راجا کی उत्पत्ति का कारण		" ... (۱۰۵۳, ۱۰۵۴)
(۱۰۹۲, ۱۰۹۳) ... "		راجا کی دیوتاؤں کے اش سے آپن
راجا دین دیوتاؤں کے پंग में		ہوتا ہے اور احمد بن ادھک
उत्पत्ति होता है और उसमें		" ... (۱۰۵۴—۱۰۵۵)
पशुपति तेज कों है (۱۰۹۳—۱۰۹۵) ..		راجا کا ایمان کدایں نہ کرے
راجा का पशुपति कदापि न		اور اس سے دوش نہ رکھے
करे और उससे दिय न रहे		۱۷۶ ... (۱۰۵۵—۱۰۵۶)
(۱۰۹۵—۱۰۹۶) ... ۲۰۹		راجا کی اکھا کو اُنکے نہ کرے
راجा की यात्रा की उत्पत्ति न करे		۱۷۷ ... (۱۰۵۶)
(۱۰۹۶) ... ۲۱۰		— راجا کے دھرم (۱۰۵۶—۱۰۵۷)
۲—راجा के धर्म (۱۰۹۶—۱۰۹۷) ۲۱۰		جہتوں کو حکوت پرست دھرموں کو
राजा की उत्पत्ति का कारण करे		" ... (۱۰۵۷)
राजा होना चाहिये (۱۰۹۷) ..		— راجا کے دھرم (۱۰۵۷, ۱۰۵۸, ۱۰۵۹)
राजा के धर्म (१०९७, १०९८,		" ... (۱۰۵۸, ۱۰۵۹, ۱۰۶۰)
१०९८—१०९९, ११००, ११०१) ..		— راجا کے نیست گرم (۱۰۶۰—۱۰۶۱)
राजा के निज के धर्म (१०९८—१०९९		۱۱۱ ... (۱۰۶۱, ۱۰۶۲, ۱۰۶۳)
११००, ११०१, ११०२, ११०३) ۲۱۱		

موضوع	صفحہ	موضوع	صفحہ
نعتیہ (۱۰۰۲، ۱۰۰۳) ...	۲۵۰	نعتیہ (۱۰۷۳ و ۱۰۷۴)	۲۸۰
پہنچت اور پرجا سے کیا سیکھنا چاہئے	"	پہنچت اور پرجا سے کیا سیکھنا چاہئے	"
چارہ (۱۰۰۴) ...	"	چارہ (۱۰۷۴)	"
کام کے دھم اور کوشش کے آئینہ	"	کام کے دھم اور کوشش کے آئینہ	"
(۱۰۰۵-۱۰۰۶) ...	۲۵۱	(۱۰۷۵-۱۰۷۶)	"
موت سے پہلے کا خیال	"	موت سے پہلے کا خیال	"
(۱۰۰۷) ...	۲۵۲	(۱۰۷۷)	"
کلیا اور سچی (۱۰۰۸)	"	کلیا اور سچی (۱۰۷۸)	"
پہنچت (۱۰۰۹) ...	"	پہنچت (۱۰۷۹)	"
یہ سچائی اور دیار تہی (۱۰۱۰ و ۱۰۱۱)	۲۵۳	یہ سچائی اور دیار تہی (۱۰۸۰ و ۱۰۸۱)	۲۸۱
دیش کو حیات کرکے (۱۱۰۷)	۲۵۴	دیش کو حیات کرکے (۱۱۰۷)	۲۸۲
(۱۱۰۸-۱۱۰۹)	"	(۱۱۰۸-۱۱۰۹)	"
دھم اور اسکی (۱۱۱۱)	۲۵۵	دھم اور اسکی (۱۱۱۱)	۲۸۳
سام دھم اور دھم (۱۱۱۲)	"	سام دھم اور دھم (۱۱۱۲)	"
تین باتوں کا بھار	"	تین باتوں کا بھار	"
(۱۱۱۳، ۱۱۱۴) ...	"	(۱۱۱۳ و ۱۱۱۴)	"
بھوجن اور بھوج کی پریکشا	"	بھوجن اور بھوج کی پریکشا	"
(۱۱۱۵-۱۱۱۶) ...	۲۵۶	(۱۱۱۵-۱۱۱۶)	۲۸۴
سچائی اور سچ (۱۱۱۷)	"	سچائی اور سچ (۱۱۱۷)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۱۸)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۱۸)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۱۹)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۱۹)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۰)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۰)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۱)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۱)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۲)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۲)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۳)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۳)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۴)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۴)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۵)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۵)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۶)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۶)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۷)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۷)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۸)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۸)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۲۹)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۲۹)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۰)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۰)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۱)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۱)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۲)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۲)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۳)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۳)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۴)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۴)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۵)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۵)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۶)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۶)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۷)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۷)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۸)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۸)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۳۹)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۳۹)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۰)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۰)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۱)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۱)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۲)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۲)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۳)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۳)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۴)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۴)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۵)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۵)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۶)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۶)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۷)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۷)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۸)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۸)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۴۹)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۴۹)	"
نہایت اور نہایت (۱۱۵۰)	"	نہایت اور نہایت (۱۱۵۰)	"

سچی پت

فہرست مضامین

موضوع	صفحہ	موضوع	صفحہ
دھن دھن کی ریت (۱۲۳۵، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸-۱۲۳۹، ۱۲۴۰) ...	۳۲۵	دھن دھن کی ریت (۱۲۳۵، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸-۱۲۳۹، ۱۲۴۰) ...	۳۲۵
دھن دھن والے کے گن (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۲۸	دھن دھن والے کے گن (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۲۸
اسکری - پتھر - سیوک - شش - بھاگ	۳۳۱	اسکری - پتھر - سیوک - شش - بھاگ	۳۳۱
کو دھن دھن لینا (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۱	کو دھن دھن لینا (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۱
راجا کو پرجا کے بن اور پت لانا	۳۳۲	راجا کو پرجا کے بن اور پت لانا	۳۳۲
پتا گر و آدک کو دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۳	پتا گر و آدک کو دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۳
راجا کو دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۳	راجا کو دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۳
ایرادہ کے درن کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۳	ایرادہ کے درن کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۳
چوری اور ڈکیتی (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۳	چوری اور ڈکیتی (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۳
کس سے دوسرے کو مار ڈالنا ایرادہ نہیں ہے (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۵	کس سے دوسرے کو مار ڈالنا ایرادہ نہیں ہے (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۵
ایرادہ کا دھن (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۶	ایرادہ کا دھن (۱۲۴۱، ۱۲۴۲) ...	۳۳۶
پیشکش نہ کرنے کا دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۶	پیشکش نہ کرنے کا دھن (۱۲۴۱) ...	۳۳۶
دو بار ایرادہ کرنا (۱۲۴۱) ...	۳۳۶	دو بار ایرادہ کرنا (۱۲۴۱) ...	۳۳۶
ایرادہ کے مہما (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۷	ایرادہ کے مہما (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۷
انیاے کا پت (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۷	انیاے کا پت (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۷
نیاے کرنے کی ریت (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۹	نیاے کرنے کی ریت (۱۲۴۱-۱۲۴۲) ...	۳۳۹
ایرادہ کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۹	ایرادہ کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۹
ایرادہ کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۹	ایرادہ کا بھار (۱۲۴۱) ...	۳۳۹

سچی پھ

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	موضوع
مقدمات لپچار کرپکی ریت (۱۲۱۰)	۳۳۱	۱۲۱۲ و (۱۳۰۵-۱۳۰۱)
آٹھارہ پرکار کے مقدمات	۳۴۰	... (۱۲۹۷-۱۲۹۳)
نیایا دھش اور پچ	۳۴۱	(۱۳۰۰-۱۲۹۸)
سورگندھ (۱۳۰۸-۱۳۰۶)	۳۴۴	...
۱- گواہ (۱۳۰۵-۱۳۰۱)	۳۴۵	...
حرفتی گواہی کا درس اور گواہی دینے کی ریت (۱۳۳۰-۱۳۰۱)	۳۵۰	...
گواہوں میں ورس کا لپچار	۳۵۱	...
کسی سے حرفتی گواہی دینے (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۱	...
گواہوں کے کی کا لپچار کب نکرے (۱۳۳۵)	۳۵۲	...
۱۲- حوروا کہیلنا (۱۳۳۱-۱۳۳۰)	۳۵۲	...
حوروا کہیلنا دورست کا ہے (۱۳۳۱)	۳۵۴	...
حوروا چوری کے سامنے آوشیک دینے دینا چاہئے (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۴	...
۱۳- مٹرو شترو (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۴	...
ایبی نورلنا کو چہاٹا (۱۳۳۰)	۳۵۴	...
سام - دام - دہا - اور دت (۱۳۳۰-۱۳۳۵)	۳۵۴	...
مقدمات لپچار کرپکی ریت (۱۲۱۰)	۳۳۱	۱۲۱۲ و (۱۳۰۵-۱۳۰۱)
آٹھارہ پرکار کے مقدمات	۳۴۰	... (۱۲۹۷-۱۲۹۳)
نیایا دھش اور پچ	۳۴۱	(۱۳۰۰-۱۲۹۸)
سورگندھ (۱۳۰۸-۱۳۰۶)	۳۴۴	...
۱- گواہ (۱۳۰۵-۱۳۰۱)	۳۴۵	...
حرفتی گواہی کا درس اور گواہی دینے کی ریت (۱۳۳۰-۱۳۰۱)	۳۵۰	...
گواہوں میں ورس کا لپچار	۳۵۱	...
کسی سے حرفتی گواہی دینے (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۱	...
گواہوں کے کی کا لپچار کب نکرے (۱۳۳۵)	۳۵۲	...
۱۲- حوروا کہیلنا (۱۳۳۱-۱۳۳۰)	۳۵۲	...
حوروا کہیلنا دورست کا ہے (۱۳۳۱)	۳۵۴	...
حوروا چوری کے سامنے آوشیک دینے دینا چاہئے (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۴	...
۱۳- مٹرو شترو (۱۳۳۰-۱۳۳۱)	۳۵۴	...
ایبی نورلنا کو چہاٹا (۱۳۳۰)	۳۵۴	...
سام - دام - دہا - اور دت (۱۳۳۰-۱۳۳۵)	۳۵۴	...

موضوع	صفحہ	موضوع	صفحہ
میت (۱۳۵۴-۱۳۵۵) ...	۳۵۴	میت (۱۳۵۸-۱۳۵۹) ...	۳۵۹
میت (۱۳۵۵) ...	۳۵۵	میت (۱۳۵۹) ...	۳۶۰
میت (۱۳۵۵) ...	۳۵۵	میت (۱۳۶۰) ...	۳۶۱
۱۳-میت (۱۳۵۹-۱۳۶۰) ...	۳۵۵	میت (۱۳۶۱-۱۳۶۲) ...	۳۶۲
میت (۱۳۵۹-۱۳۶۰) ...	۳۵۵	میت (۱۳۶۲-۱۳۶۳) ...	۳۶۳
میت (۱۳۶۰-۱۳۶۱) ...	۳۵۶	میت (۱۳۶۳-۱۳۶۴) ...	۳۶۴
میت (۱۳۶۱-۱۳۶۲) ...	۳۵۶	میت (۱۳۶۴-۱۳۶۵) ...	۳۶۵
میت (۱۳۶۲-۱۳۶۳) ...	۳۵۷	میت (۱۳۶۵-۱۳۶۶) ...	۳۶۶
میت (۱۳۶۳-۱۳۶۴) ...	۳۵۸	میت (۱۳۶۶-۱۳۶۷) ...	۳۶۷
میت (۱۳۶۴-۱۳۶۵) ...	۳۵۹	میت (۱۳۶۷-۱۳۶۸) ...	۳۶۸
میت (۱۳۶۵-۱۳۶۶) ...	۳۶۰	میت (۱۳۶۸-۱۳۶۹) ...	۳۶۹
میت (۱۳۶۶-۱۳۶۷) ...	۳۶۱	میت (۱۳۶۹-۱۳۷۰) ...	۳۷۰
میت (۱۳۶۷-۱۳۶۸) ...	۳۶۲	میت (۱۳۷۰-۱۳۷۱) ...	۳۷۱
میت (۱۳۶۸-۱۳۶۹) ...	۳۶۳	میت (۱۳۷۱-۱۳۷۲) ...	۳۷۲
میت (۱۳۶۹-۱۳۷۰) ...	۳۶۴	میت (۱۳۷۲-۱۳۷۳) ...	۳۷۳
میت (۱۳۷۰-۱۳۷۱) ...	۳۶۵	میت (۱۳۷۳-۱۳۷۴) ...	۳۷۴
میت (۱۳۷۱-۱۳۷۲) ...	۳۶۶	میت (۱۳۷۴-۱۳۷۵) ...	۳۷۵
میت (۱۳۷۲-۱۳۷۳) ...	۳۶۷	میت (۱۳۷۵-۱۳۷۶) ...	۳۷۶
میت (۱۳۷۳-۱۳۷۴) ...	۳۶۸	میت (۱۳۷۶-۱۳۷۷) ...	۳۷۷
میت (۱۳۷۴-۱۳۷۵) ...	۳۶۹	میت (۱۳۷۷-۱۳۷۸) ...	۳۷۸
میت (۱۳۷۵-۱۳۷۶) ...	۳۷۰	میت (۱۳۷۸-۱۳۷۹) ...	۳۷۹
میت (۱۳۷۶-۱۳۷۷) ...	۳۷۱	میت (۱۳۷۹-۱۳۸۰) ...	۳۸۰
میت (۱۳۷۷-۱۳۷۸) ...	۳۷۲	میت (۱۳۸۰-۱۳۸۱) ...	۳۸۱
میت (۱۳۷۸-۱۳۷۹) ...	۳۷۳	میت (۱۳۸۱-۱۳۸۲) ...	۳۸۲
میت (۱۳۷۹-۱۳۸۰) ...	۳۷۴	میت (۱۳۸۲-۱۳۸۳) ...	۳۸۳
میت (۱۳۸۰-۱۳۸۱) ...	۳۷۵	میت (۱۳۸۳-۱۳۸۴) ...	۳۸۴
میت (۱۳۸۱-۱۳۸۲) ...	۳۷۶	میت (۱۳۸۴-۱۳۸۵) ...	۳۸۵
میت (۱۳۸۲-۱۳۸۳) ...	۳۷۷	میت (۱۳۸۵-۱۳۸۶) ...	۳۸۶
میت (۱۳۸۳-۱۳۸۴) ...	۳۷۸	میت (۱۳۸۶-۱۳۸۷) ...	۳۸۷
میت (۱۳۸۴-۱۳۸۵) ...	۳۷۹	میت (۱۳۸۷-۱۳۸۸) ...	۳۸۸
میت (۱۳۸۵-۱۳۸۶) ...	۳۸۰	میت (۱۳۸۸-۱۳۸۹) ...	۳۸۹
میت (۱۳۸۶-۱۳۸۷) ...	۳۸۱	میت (۱۳۸۹-۱۳۹۰) ...	۳۹۰
میت (۱۳۸۷-۱۳۸۸) ...	۳۸۲	میت (۱۳۹۰-۱۳۹۱) ...	۳۹۱
میت (۱۳۸۸-۱۳۸۹) ...	۳۸۳	میت (۱۳۹۱-۱۳۹۲) ...	۳۹۲
میت (۱۳۸۹-۱۳۹۰) ...	۳۸۴	میت (۱۳۹۲-۱۳۹۳) ...	۳۹۳
میت (۱۳۹۰-۱۳۹۱) ...	۳۸۵	میت (۱۳۹۳-۱۳۹۴) ...	۳۹۴
میت (۱۳۹۱-۱۳۹۲) ...	۳۸۶	میت (۱۳۹۴-۱۳۹۵) ...	۳۹۵
میت (۱۳۹۲-۱۳۹۳) ...	۳۸۷	میت (۱۳۹۵-۱۳۹۶) ...	۳۹۶
میت (۱۳۹۳-۱۳۹۴) ...	۳۸۸	میت (۱۳۹۶-۱۳۹۷) ...	۳۹۷
میت (۱۳۹۴-۱۳۹۵) ...	۳۸۹	میت (۱۳۹۷-۱۳۹۸) ...	۳۹۸
میت (۱۳۹۵-۱۳۹۶) ...	۳۹۰	میت (۱۳۹۸-۱۳۹۹) ...	۳۹۹
میت (۱۳۹۶-۱۳۹۷) ...	۳۹۱	میت (۱۳۹۹-۱۴۰۰) ...	۴۰۰
میت (۱۳۹۷-۱۳۹۸) ...	۳۹۲	میت (۱۴۰۰-۱۴۰۱) ...	۴۰۱
میت (۱۳۹۸-۱۳۹۹) ...	۳۹۳	میت (۱۴۰۱-۱۴۰۲) ...	۴۰۲
میت (۱۳۹۹-۱۴۰۰) ...	۳۹۴	میت (۱۴۰۲-۱۴۰۳) ...	۴۰۳
میت (۱۴۰۰-۱۴۰۱) ...	۳۹۵	میت (۱۴۰۳-۱۴۰۴) ...	۴۰۴
میت (۱۴۰۱-۱۴۰۲) ...	۳۹۶	میت (۱۴۰۴-۱۴۰۵) ...	۴۰۵
میت (۱۴۰۲-۱۴۰۳) ...	۳۹۷	میت (۱۴۰۵-۱۴۰۶) ...	۴۰۶
میت (۱۴۰۳-۱۴۰۴) ...	۳۹۸	میت (۱۴۰۶-۱۴۰۷) ...	۴۰۷
میت (۱۴۰۴-۱۴۰۵) ...	۳۹۹	میت (۱۴۰۷-۱۴۰۸) ...	۴۰۸
میت (۱۴۰۵-۱۴۰۶) ...	۴۰۰	میت (۱۴۰۸-۱۴۰۹) ...	۴۰۹
میت (۱۴۰۶-۱۴۰۷) ...	۴۰۱	میت (۱۴۰۹-۱۴۱۰) ...	۴۱۰
میت (۱۴۰۷-۱۴۰۸) ...	۴۰۲	میت (۱۴۱۰-۱۴۱۱) ...	۴۱۱
میت (۱۴۰۸-۱۴۰۹) ...	۴۰۳	میت (۱۴۱۱-۱۴۱۲) ...	۴۱۲
میت (۱۴۰۹-۱۴۱۰) ...	۴۰۴	میت (۱۴۱۲-۱۴۱۳) ...	۴۱۳
میت (۱۴۱۰-۱۴۱۱) ...	۴۰۵	میت (۱۴۱۳-۱۴۱۴) ...	۴۱۴
میت (۱۴۱۱-۱۴۱۲) ...	۴۰۶	میت (۱۴۱۴-۱۴۱۵) ...	۴۱۵
میت (۱۴۱۲-۱۴۱۳) ...	۴۰۷	میت (۱۴۱۵-۱۴۱۶) ...	۴۱۶
میت (۱۴۱۳-۱۴۱۴) ...	۴۰۸	میت (۱۴۱۶-۱۴۱۷) ...	۴۱۷
میت (۱۴۱۴-۱۴۱۵) ...	۴۰۹	میت (۱۴۱۷-۱۴۱۸) ...	۴۱۸
میت (۱۴۱۵-۱۴۱۶) ...	۴۱۰	میت (۱۴۱۸-۱۴۱۹) ...	۴۱۹
میت (۱۴۱۶-۱۴۱۷) ...	۴۱۱	میت (۱۴۱۹-۱۴۲۰) ...	۴۲۰
میت (۱۴۱۷-۱۴۱۸) ...	۴۱۲	میت (۱۴۲۰-۱۴۲۱) ...	۴۲۱
میت (۱۴۱۸-۱۴۱۹) ...	۴۱۳	میت (۱۴۲۱-۱۴۲۲) ...	۴۲۲
میت (۱۴۱۹-۱۴۲۰) ...	۴۱۴	میت (۱۴۲۲-۱۴۲۳) ...	۴۲۳
میت (۱۴۲۰-۱۴۲۱) ...	۴۱۵	میت (۱۴۲۳-۱۴۲۴) ...	۴۲۴
میت (۱۴۲۱-۱۴۲۲) ...	۴۱۶	میت (۱۴۲۴-۱۴۲۵) ...	۴۲۵
میت (۱۴۲۲-۱۴۲۳) ...	۴۱۷	میت (۱۴۲۵-۱۴۲۶) ...	۴۲۶
میت (۱۴۲۳-۱۴۲۴) ...	۴۱۸	میت (۱۴۲۶-۱۴۲۷) ...	۴۲۷
میت (۱۴۲۴-۱۴۲۵) ...	۴۱۹	میت (۱۴۲۷-۱۴۲۸) ...	۴۲۸
میت (۱۴۲۵-۱۴۲۶) ...	۴۲۰	میت (۱۴۲۸-۱۴۲۹) ...	۴۲۹
میت (۱۴۲۶-۱۴۲۷) ...	۴۲۱	میت (۱۴۲۹-۱۴۳۰) ...	۴۳۰
میت (۱۴۲۷-۱۴۲۸) ...	۴۲۲	میت (۱۴۳۰-۱۴۳۱) ...	۴۳۱
میت (۱۴۲۸-۱۴۲۹) ...	۴۲۳	میت (۱۴۳۱-۱۴۳۲) ...	۴۳۲
میت (۱۴۲۹-۱۴۳۰) ...	۴۲۴	میت (۱۴۳۲-۱۴۳۳) ...	۴۳۳
میت (۱۴۳۰-۱۴۳۱) ...	۴۲۵	میت (۱۴۳۳-۱۴۳۴) ...	۴۳۴
میت (۱۴۳۱-۱۴۳۲) ...	۴۲۶	میت (۱۴۳۴-۱۴۳۵) ...	۴۳۵
میت (۱۴۳۲-۱۴۳۳) ...	۴۲۷	میت (۱۴۳۵-۱۴۳۶) ...	۴۳۶
میت (۱۴۳۳-۱۴۳۴) ...	۴۲۸	میت (۱۴۳۶-۱۴۳۷) ...	۴۳۷
میت (۱۴۳۴-۱۴۳۵) ...	۴۲۹	میت (۱۴۳۷-۱۴۳۸) ...	۴۳۸
میت (۱۴۳۵-۱۴۳۶) ...	۴۳۰	میت (۱۴۳۸-۱۴۳۹) ...	۴۳۹
میت (۱۴۳۶-۱۴۳۷) ...	۴۳۱	میت (۱۴۳۹-۱۴۴۰) ...	۴۴۰
میت (۱۴۳۷-۱۴۳۸) ...	۴۳۲	میت (۱۴۴۰-۱۴۴۱) ...	۴۴۱
میت (۱۴۳۸-۱۴۳۹) ...	۴۳۳	میت (۱۴۴۱-۱۴۴۲) ...	۴۴۲
میت (۱۴۳۹-۱۴۴۰) ...	۴۳۴	میت (۱۴۴۲-۱۴۴۳) ...	۴۴۳
میت (۱۴۴۰-۱۴۴۱) ...	۴۳۵	میت (۱۴۴۳-۱۴۴۴) ...	۴۴۴
میت (۱۴۴۱-۱۴۴۲) ...	۴۳۶	میت (۱۴۴۴-۱۴۴۵) ...	۴۴۵
میت (۱۴۴۲-۱۴۴۳) ...	۴۳۷	میت (۱۴۴۵-۱۴۴۶) ...	۴۴۶
میت (۱۴۴۳-۱۴۴۴) ...	۴۳۸	میت (۱۴۴۶-۱۴۴۷) ...	۴۴۷
میت (۱۴۴۴-۱۴۴۵) ...	۴۳۹	میت (۱۴۴۷-۱۴۴۸) ...	۴۴۸
میت (۱۴۴۵-۱۴۴۶) ...	۴۴۰	میت (۱۴۴۸-۱۴۴۹) ...	۴۴۹
میت (۱۴۴۶-۱۴۴۷) ...	۴۴۱	میت (۱۴۴۹-۱۴۵۰) ...	۴۵۰
میت (۱۴۴۷-۱۴۴۸) ...	۴۴۲	میت (۱۴۵۰-۱۴۵۱) ...	۴۵۱
میت (۱۴۴۸-۱۴۴۹) ...	۴۴۳	میت (۱۴۵۱-۱۴۵۲) ...	۴۵۲
میت (۱۴۴۹-۱۴۵۰) ...	۴۴۴	میت (۱۴۵۲-۱۴۵۳) ...	۴۵۳
میت (۱۴۵۰-۱۴۵۱) ...	۴۴۵	میت (۱۴۵۳-۱۴۵۴) ...	۴۵۴
میت (۱۴۵۱-۱۴۵۲) ...	۴۴۶	میت (۱۴۵۴-۱۴۵۵) ...	۴۵۵
میت (۱۴۵۲-۱۴۵۳) ...	۴۴۷	میت (۱۴۵۵-۱۴۵۶) ...	۴۵۶
میت (۱۴۵۳-۱۴۵۴) ...	۴۴۸	میت (۱۴۵۶-۱۴۵۷) ...	۴۵۷
میت (۱۴۵۴-۱۴۵۵) ...	۴۴۹	میت (۱۴۵۷-۱۴۵۸) ...	۴۵۸
میت (۱۴۵۵-۱۴۵۶) ...	۴۵۰	میت (۱۴۵۸-۱۴۵۹) ...	۴۵۹
میت (۱۴۵۶-۱۴۵۷) ...	۴۵۱	میت (۱۴۵۹-۱۴۶۰) ...	۴۶۰
میت (۱۴۵۷-۱۴۵۸) ...	۴۵۲	میت (۱۴۶۰-۱۴۶۱) ...	۴۶۱
میت (۱۴۵۸-۱۴۵۹) ...	۴۵۳	میت (۱۴۶۱-۱۴۶۲) ...	۴۶۲
میت (۱۴۵۹-۱۴۶۰) ...	۴۵۴	میت (۱۴۶۲-۱۴۶۳) ...	۴۶۳
میت (۱۴۶۰-۱۴۶۱) ...	۴۵۵	میت (۱۴۶۳-۱۴۶۴) ...	۴۶۴
میت (۱۴۶۱-۱۴۶۲) ...	۴۵۶	میت (۱۴۶۴-۱۴۶۵) ...	۴۶۵
میت (۱۴۶۲-۱۴۶۳) ...	۴۵۷	میت (۱۴۶۵-۱۴۶۶) ...	۴۶۶
میت (۱۴۶۳-۱۴۶۴) ...	۴۵۸	میت (۱۴۶۶-۱۴۶۷) ...	۴۶۷
میت (۱۴۶۴-۱۴۶۵) ...	۴۵۹	میت (۱۴۶۷-۱۴۶۸) ...	۴۶۸
میت (۱۴۶۵-۱۴۶۶) ...	۴۶۰	میت (۱۴۶۸-۱۴۶۹) ...	۴۶۹
میت (۱۴۶۶-۱۴۶۷) ...	۴۶۱	میت (۱۴۶۹-۱۴۷۰) ...	۴۷۰
میت (۱۴۶۷-۱۴۶۸) ...	۴۶۲	میت (۱۴۷۰-۱۴۷۱) ...	۴۷۱
میت (۱۴۶۸-۱۴۶۹) ...	۴۶۳	میت (۱۴۷۱-۱۴۷۲) ...	۴۷۲
میت (۱۴۶۹-۱۴۷۰) ...	۴۶۴	میت (۱۴۷۲-۱۴۷۳) ...	۴۷۳
میت (۱۴۷۰-۱۴۷۱) ...	۴۶۵	میت (۱۴۷۳-۱۴۷۴) ...	۴۷۴
میت (۱۴۷۱-۱۴۷۲) ...	۴۶۶	میت (۱۴۷۴-۱۴۷۵) ...	۴۷۵
میت (۱۴۷۲-۱۴۷۳) ...	۴۶۷	میت (۱۴۷۵-۱۴۷۶) ...	۴۷۶
میت (۱۴۷۳-۱۴۷۴) ...	۴۶۸	میت (۱۴۷۶-۱۴۷۷) ...	۴۷۷
میت (۱۴۷۴-۱۴۷۵) ...	۴۶۹	میت (۱۴۷۷-۱۴۷۸) ...	۴۷۸
میت (۱۴۷۵-۱۴۷۶) ...	۴۷۰	میت (۱۴۷۸-۱۴۷۹) ...	۴۷۹
میت (۱۴۷۶-۱۴۷۷) ...	۴۷۱	میت (۱۴۷۹-۱۴۸۰) ...	۴۸۰
میت (۱۴۷۷-۱۴۷۸) ...	۴۷۲	میت (۱۴۸۰-۱۴۸۱) ...	۴۸۱
میت (۱۴۷۸-۱۴۷۹) ...	۴۷۳	میت (۱۴۸۱-۱۴۸۲) ...	۴۸۲
میت (۱۴۷۹-۱۴۸۰) ...	۴۷۴	میت (۱۴۸۲-۱۴۸۳) ...	۴۸۳
میت (۱۴۸۰-۱۴۸۱) ...	۴۷۵	میت (۱۴۸۳-۱۴۸۴) ...	۴۸۴
میت (۱۴۸۱-۱۴۸۲) ...	۴۷۶	میت (۱۴۸۴-۱۴۸۵) ...	۴۸۵
میت (۱۴۸۲-۱۴۸۳) ...	۴۷۷	میت (۱۴۸۵-۱۴۸۶) ...	۴۸۶
میت (۱۴۸۳-۱۴۸۴) ...	۴۷۸	میت (۱۴۸۶-۱۴۸۷) ...	۴۸۷
میت (۱۴۸۴-۱۴۸۵) ...	۴۷۹	میت (۱۴۸۷-۱۴۸۸) ...	۴۸۸
میت (۱۴۸۵-۱۴۸۶) ...	۴۸۰	میت (۱۴۸۸-۱۴۸۹) ...	۴۸۹
میت (۱۴۸۶-۱۴۸۷) ...	۴۸۱	میت (۱۴۸۹-۱۴۹۰) ...	۴۹۰
میت (۱۴۸۷-۱۴۸۸) ...	۴۸۲	میت (۱۴۹۰-۱۴۹۱) ...	۴۹۱
میت (۱۴۸۸-۱۴۸۹) ...	۴۸۳	میت (۱۴۹۱-۱۴۹۲) ...	۴۹۲
میت (۱۴۸۹-۱۴۹۰) ...	۴۸۴	میت (۱۴۹۲-۱۴۹۳) ...	۴۹۳
میت (۱۴۹۰-۱۴۹۱) ...	۴۸۵	میت (۱۴۹۳-۱۴۹۴) ...	۴۹۴
میت (۱۴۹۱-۱۴۹۲) ...	۴۸۶	میت (۱۴۹۴-۱۴۹۵) ...	۴۹۵
میت (۱۴۹۲-۱۴۹۳) ...	۴۸۷	میت (۱۴۹۵-۱۴۹۶) ...	۴۹۶
میت (۱۴۹۳-۱۴۹۴) ...	۴۸۸	میت (۱۴۹۶-۱۴۹۷) ...	۴۹۷
میت (۱۴۹۴-۱۴۹۵) ...	۴۸۹	میت (۱۴۹۷-۱۴۹۸) ...	۴۹۸
میت (۱۴۹۵-۱۴۹۶) ...	۴۹۰	میت (۱۴۹۸-۱۴۹۹) ...	۴۹۹
میت (۱۴۹۶-۱۴۹۷) ...	۴۹۱	میت (۱۴۹۹-۱۵۰۰) ...	۵۰۰
م			

سُورِ پَن

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	پرکھ	موضوع
فہرستوں پرکھوں — پریشیت			تیرہویں پرکھ — پریشیت
[اشارہ ۱۳۱۳ سے ۱۳۱۷ تک] ... ۱۰۰—۱۱۶			[شوک ۱۳۱۳ سے ۱۳۱۷ تک] ۳۵۵ — ۳۰۰
۱ — پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۱۱۶			۱ — پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۳۵۵
پانک پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۱۱۶			پانک پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۳۵۵
آپد پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۱۱۶			آپد پانک (۱۳۱۶ — ۱۳۱۳) ... ۳۵۵
حالت دہشت پانک (۱۳۱۶) ... ۱۱۶			حالت دہشت پانک (۱۳۱۶) ... ۳۵۵
کس کرم سے دان اپنے کا ادھکاری			کس کرم سے دان اپنے کا ادھکاری
نہیں رہتا (۱۳۱۵) ... ۱۱۶			نہیں رہتا (۱۳۱۵) ... ۳۵۵
ملا والا پانک (۱۳۱۶) ... ۱۱۶			ملا والا پانک (۱۳۱۶) ... ۳۵۵
احوک استری سے ہوگا پانک (۱۳۱۶) ... ۱۱۶			احوک استری سے ہوگا پانک (۱۳۱۶) ... ۳۵۵
پتہ کا سنگ (۱۳۱۶ و ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			پتہ کا سنگ (۱۳۱۶ و ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
ادھرم کی شکشا (۱۳۱۵ و ۱۳۱۶) ... ۱۱۶			ادھرم کی شکشا (۱۳۱۵ و ۱۳۱۶) ... ۳۵۵
پتہ کا ادھکاری (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			پتہ کا ادھکاری (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
گرم پانک (۱۳۱۶) ... ۱۱۶			گرم پانک (۱۳۱۶) ... ۳۵۵
۲ — پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			۲ — پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
پریشیت کرنا آدھیک (۱۳۱۶ و ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			پریشیت کرنا آدھیک (۱۳۱۶ و ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
انہاں کرم اور حائے کرم کا			انہاں کرم اور حائے کرم کا
پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
پریشیت کی ریت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			پریشیت کی ریت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۳۵۵
۳ — پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۱۱۶			۳ — پریشیت (۱۳۱۶ — ۱۳۱۷) ... ۳۵۵

مذہبی و فاضلین

فہرست مضامین

مضمون	صفحہ	پرکٹ	موضوع
پیشانی استوری کا پریشیت	۳۷۸	۳۵۷	پیشانی استوری کا پریشیت
...	(۱۴۴۰ و ۱۴۴۱)
جنت بہرشت	۳۷۹	۳۵۸	جنت بہرشت
...	(۱۴۴۱-۱۴۴۲)
پریشیت کرنے کے پیشیت غذا	۳۸۰	۳۵۹	پریشیت کرنے کے پیشیت غذا
...	نہ کرے (۱۴۴۰)
پرکٹ و گپٹ پاب	۳۸۲	۳۶۱	پرکٹ و گپٹ پاب
...	(۱۴۴۱)
دان	دان
...	(۱۴۴۱)
پاب کو پرکٹ کرنا اور پیشیت کرنا	۳۸۳	۳۶۲	پاب کو پرکٹ کرنا اور پیشیت کرنا
...	(۱۴۴۱-۱۴۴۲)
پریشیت کے پیشیت ہر اہل	۳۸۴	۳۶۳	پریشیت کے پیشیت ہر اہل
...	دکھنا (۱۴۴۲)
من کا سلقش	من کا سلقش
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کے ہنڈر	پریشیت کے ہنڈر
...	(۱۴۴۳-۱۴۴۴)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۳	۳۷۳	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳ و ۱۴۴۴)
پریشیت کے ہنڈر	پریشیت کے ہنڈر
...	(۱۴۴۳-۱۴۴۴)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۴	۳۷۴	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۵	۳۷۵	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۶	۳۷۶	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۷	۳۷۷	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۸	۳۷۸	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۳۹۹	۳۷۹	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۰	۳۸۰	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۱	۳۸۱	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۲	۳۸۲	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۳	۳۸۳	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۴	۳۸۴	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۵	۳۸۵	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۶	۳۸۶	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۷	۳۸۷	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۸	۳۸۸	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۰۹	۳۸۹	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۰	۳۹۰	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۱	۳۹۱	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۲	۳۹۲	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۳	۳۹۳	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۴	۳۹۴	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۵	۳۹۵	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۶	۳۹۶	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۷	۳۹۷	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۸	۳۹۸	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۱۹	۳۹۹	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)
پریشیت کو پرکٹ کرنا	۴۲۰	۴۰۰	پریشیت کو پرکٹ کرنا
...	(۱۴۴۳)

सूचीपत्र

सं. १००

विषय	पृष्ठ	सं. १००	सं. १००
३-व्रत (१५०० - १५१०)	३८८	३९८	३-व्रत (१०१०-१०१५)
व्रत का फल (१५००)	व्रत का फल (१०००)
कच्छ व्रत (१५०१, १५१६)	कच्छ व्रत (१०१०, १०१५)
सान्नापन कच्छ व्रत (१५०२)	सान्नापन कच्छ व्रत (१००२)
अति कच्छ व्रत (१५०३)	अति कच्छ व्रत (१००३)
तप्त कच्छ व्रत (१५०४)	३८८	३९९	तप्त कच्छ व्रत (१००४)
मध्य चान्द्रायण व्रत (१५०५)	मध्य चान्द्रायण व्रत (१००५)
प्राक् कच्छ व्रत (१५०६)	प्राक् कच्छ व्रत (१००६)
चान्द्रायण व्रत (१५०७, १५१०)	चान्द्रायण व्रत (१००७, १००८)
सग्यासी की चान्द्रायण व्रत (१५०८)	सग्यासी की चान्द्रायण व्रत (१००८)
वाल्मीकि चान्द्रायण व्रत			वाल्मीकि चान्द्रायण व्रत
(१५०८ - १५११)	४००	४००	(१००८ - १००९)
व्रत के नियम (१५१२ - १५१५)	व्रत के नियम (१०१२ - १०१५)

चौदहवां प्रकरण - वानप्रस्थ

[श्लोक १५१८ से १५२५ तक]	४०२ - ४०५
वानप्रस्थ का समय (१५१८, १५२५)	...
वानप्रस्थ के नियम (१५१८ - १५२५)	...

चौदहवां प्रकरण - वानप्रस्थ

अश्वमेध (१०१८ से १०२५ तक)	४०२ - ४०५
अश्वमेध का समय (१०१८, १०२५)	...
अश्वमेध के नियम (१०१८ - १०२५)	...

पन्द्रहवां प्रकरण - संन्यास

[श्लोक १५२६ से १५३५ तक]	४०६ - ४१०
संन्यास धारण करने की प्रायश्चित्त रीति (१५२६ - १५३३)	...
संन्यास के नियम (१५३४ - १५३९, १५४३ - १५४८)	...

पन्द्रहवां प्रकरण - संन्यास

[श्लोक १०२६ से १०३५ तक]	४०६ - ४१०
संन्यास धारण करने की प्रायश्चित्त रीति (१०२६ - १०३३)	...
संन्यास के नियम (१०३४ - १०३९, १०४३ - १०४८)	...

सूचीपत्र

فہرست مضامین

विषय	पृष्ठ	صفحہ	مضمون
उपदेश करना (१५५२) ...	४१०	۴۱۰	آپدیش کرنا (۱۵۵۲) ...
गृहस्थ संन्यास (१५५८-१५८५) ४११		۴۱۱	گৃہستہ سنّیاس (۱۵۵۸-۱۵۹۵)
<hr/>			
सोलहवां प्रकरण - धावागमन			سولہواں پرکرن - آوا گمن
[श्लोक १५८६ से १६०६ तक] ४२१-४३८		۴۲۱-۴۳۸	[اشعارک ۱۵۹۶ سے ۱۶۰۶ تک]
फल का कर्मों से संयोग (१५८६, १५८७) ...	४२१	۴۲۱	ہل کا کرموں سے سنّیوگ (۱۵۹۶ و ۱۵۹۷)
मन वचन और शरीर से कर्म की उत्पत्ति और उसकी गति (१५८८) ..			من بچن اور شریر سے کرم کی اُتپتی اور اُسکی گتی (۱۵۹۸)
कर्मों का प्रेरक उनके गुण और स्थान और वे द्वा प्रकाश के हैं (१५८८) ..			کرموں کا پر یک اُنکے گن اور استہان اور وہ دس پرکار کے ہیں (۱۵۹۹)
तीन मौखिक पाप (१६००) ४२२		۴۲۲	تین مالمک پاپ (۱۶۰۰)
चार वाचक पाप (१६०१) ...			چار باچک پاپ (۱۶۰۱)
तीन कायक पाप (१६०२) ...			تین کایک پاپ (۱۶۰۲)
फल किस रीति से भोगना चाहता है (१६०३, १६०४, १६०७-१६१८) ..			ہل کس ریت سے بوگنا چڑتا ہے (۱۶۰۳ و ۱۶۰۴ و ۱۶۱۸)
चै.दंडी (१६०५, १६०६) ...	४२३	۴۲۳	نرّی دندّی (۱۶۰۵ و ۱۶۰۶)
सती गुण रजोगुण और तमोगुण (१६१८-१६४६) ...	४२६	۴۲۴	ستو گن رجو گن اور تمو گن (۱۶۱۱-۱۶۴۶)
कर्मों के कारण जन्म (१६४७-१६४८, १६५१-१६५०) ...	४३३	۴۲۳	کرم کے کارن جنم (۱۶۴۷-۱۶۴۹ و ۱۶۵۰-۱۶۵۷)
मन की प्रसक्ति (१६५८) ...	४३५	۴۲۵	من کی برّتی (۱۶۵۸)
वास (१६५८-१६६१, १६६५-१६७२) ..			کال (۱۶۵۹-۱۶۶۱ و ۱۶۶۵-۱۶۷۲)
धर्म ही सदा साथी रहता है (१६६२-१६६४) ...	४३६	۴۲۶	دھرم ہی سدا साथی رہتا ہے (۱۶۶۲-۱۶۶۳)
जीव (१६७३-१६७६) ...	४३८	۴۲۹	جیو (۱۶۷۳-۱۶۷۹)

سُورِ پُنج

فہرست سورتیں

صفحہ

صفحہ

صفحہ

موضوع

موضوع

[سورۃ ۱۴۷ سے ۱۵۱ تک] ۸۸۰-۸۸۵

[اشراک ۱۶۷ سے ۱۷۱ تک] ۴۵۰-۴۶۰

۱-تپ (۱۴۷-۱۴۸) ... ۸۸۰

۱-تپ (۱۶۷-۱۶۸) ... ۴۶۰

تپ کی مہم (۱۴۷, ۱۴۸ -

تپ کی مہم (۱۶۷ و

۱۴۸) ... "

" ... (۱۶۸-۱۶۹)

تپ کا وزن (۱۴۷, ۱۴۸-۱۴۹) "

" تپ کا وزن (۱۶۸, ۱۶۹ و ۱۷۱)

۲-موش (۱۴۷-۱۴۸) ... ۸۸۱

۲-موش (۱۶۷-۱۶۸) ۴۶۰

موش ماری (۱۴۷, ۱۴۸) ... "

" موش ماری (۱۶۸ و ۱۶۹)

پاکستان (۱۴۷, ۱۴۸) ... "

" ... (۱۶۸ و ۱۶۹)

ویدوکت کرم (۱۴۷, ۱۴۸) ... ۸۸۲

۴۶۱ ویدوکت کرم (۱۶۸ و ۱۶۹)

پرورتی و نورتی کرم (۱۴۷-۱۴۸) "

" پرورتی و نورتی کرم (۱۶۸-۱۶۹)

من کی استقبالی اور ویدوکت

من کی استقبالی اور ویدوکت

(۱۴۷-۱۴۸) ... ۸۸۳

۴۶۲ ... (۱۶۸-۱۶۹)

مانسی یکہ (۱۴۷) ... ۸۸۴

۴۶۰ ... (۱۶۸)

श्लोक टीका किये हुए

اشعار کا تیکا کیے ہوئے

१—मनुस्मृति

۱—منہر سمرتی

संख्या उन श्लोकों की जिनका टीका

نہرست آن اشعاروں کی جنکا تیکا

इस पुस्तक में किया गया है

اس میں کیا گیا ہے

[मनुस्मृति - अध्याय १]

[منہر سمرتی - اندیا ۱]

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक हवा	صفحة पुस्तक हवा	अश्लोक منہر سمرتی
१	७	२०	२०	७	१
२	"	२१	२१	"	२
३	"	२२	२२	"	३
४	"	२३	२३	"	४
३१	६४	२४८	२४८	१४	३१
५८	७	२४	२४	७	५९
६०	८	२५	२५	८	६०
८०	६५	२४८	२४९	१०	८७
८८	८४	३३३	३३३	१४	८९
८०	८५	३३८	३३८	१०	९०
८१	८०	३४५	३४५	१७	९१
८२	६६	२५३	२५३	११	९२
८३	"	२४५	२४५	"	९३
८४	"	२५५	२५५	"	९४
८५	"	२५६	२५६	"	९५
८६	"	२५०	२५०	"	९६
८७	६७	२५८	२५८	१७	९७
१०२	८	२६	२६	८	१०२
१०३	१४	५०	५०	१४	१०३
१०४	"	५१	५१	"	१०४
१०६	"	५३	५३	"	१०५

श्रीक टीका किये हुए

श्लोक टीका के हों

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तकका	श्रीक इस पुस्तकका	श्लोक पेसक हठा	صفحة पेसक हठा	श्लोक मनुस्मृति
१०७	१४	५४	७६	१५	१०७
१०८	१६	५८	७९	१५	१०८
१०८	"	६०	९०	"	१०९
११०	१५, १६	५७, ६१	५१, ७५	१५, १७	११०
[मनुस्मृति—अध्याय २]			[मनुस्मृति—अध्याय २]		
१	१६	६२	५२	१५	१
२	२२	८८	८९	२३	२
३	२४	८०	९०	२५	३
४	"	८१	९१	"	४
५	"	८२	९२	"	५
६	१०	६६	९५	१७	६
७	"	२७	२७	८	७
८	"	२८	२८	"	८
८	१०	६३	९३	१७	९
१०	"	६४	९५	"	१०
११	"	६५	९५	"	११
१२	"	६६	९५	"	१२
१३	८	२८	२९	९	१३
१४	१८	६८	९८	१८	१४
१५	"	६८	९९	"	१५
१७	२	१	१	२	१७
२८	"	२	२	"	१९
२०	१५	५८	७८	१७	२०
२१	२	२	२	२	२१
२२	"	४	५	"	२२

श्रीक टीका कियेहुए

अशरक टीका कियेहुए

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशरक पेन्क हठा	صفحة पेन्क हठा	अशरक मनुस्मृति
२६	८८	२५४	२०६	८९	२५
२७	"	२५५	२००	"	२७
२८	२८	२५८	१०८	२८	२८
२९	८०	२५६	२०५	९०	२९
३०	"	२५७	२०७	"	३०
३१	८१	२५८	२०८	९१	३१
३२	"	२५८	२०९	"	३२
३३	८२	२६०	२१०	९२	३३
३४	"	२६१	२११	"	३४
३५	८३	२६२	२१२	९३	३५
३६	"	२६३	२१३	९४	३६
३७	८४	२६४	२१४	"	३७
३८	"	२६५	२१५	९५	३८
३९	८५	२६६	२१६	"	३९
४०	"	२६७	२१७	९६	४०
४१	२४४	८२७	२१८	९७	४१
४२	"	८२८	२१९	"	४२
४३	२४५	८२९	२२०	"	४३
४४	"	८३०	२२१	"	४४
४५	"	८३१	२२२	"	४५
४६	२४६	८३२	२२३	"	४६
४७	२४७	८३३	२२४	"	४७
४८	२४८	८३४	२२५	"	४८
४९	२४९	८३५	२२६	"	४९
५०	२५०	८३६	२२७	"	५०
५१	२५१	८३७	२२८	"	५१
५२	२५२	८३८	२२९	"	५२
५३	२५३	८३९	२३०	"	५३
५४	२५४	८४०	२३१	"	५४
५५	२५५	८४१	२३२	"	५५
५६	२५६	८४२	२३३	"	५६
५७	२५७	८४३	२३४	"	५७
५८	२५८	८४४	२३५	"	५८
५९	२५९	८४५	२३६	"	५९
६०	२६०	८४६	२३७	"	६०
६१	२६१	८४७	२३८	"	६१
६२	२६२	८४८	२३९	"	६२
६३	२६३	८४९	२४०	"	६३
६४	२६४	८५०	२४१	"	६४

श्रीक टीका विधेष्टु

अश्लोक टीका के दो

१—मनुस्मृति

— १ मनुस्मरणी

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तकका	श्रीक इस पुस्तकका	अश्लोक पेसक हठा	صفحة पेसक हठा	अश्लोक मनुस्मरणी
६५	८६	३६८	३५९	९५	५०
६६	८७	३७०	३७०	९५	५५
६७	"	३७१	३७१	"	५७
६८	८८	३७२	३७२	९८	५८
६९	१०२	३८६	३८५	१०२	५९
७०	१०४	३८२	३९२	१०५	७०
७१	४, १०४	३८३	३९३, ७	१०५, ५	७१
७२	१०४	३८४	३९५	१०५	७३
७४	१०५	३८५	३९७	१०७	७५
७५	१७७	३८८	५५८	१७७	७७
७६	"	३८८	५५९	"	७८
७७	"	३९०	५७०	"	७७
७८	"	३९१	५७१	"	७८
७९	"	३९२	५७२	"	७९
८०	१७८	३९३	५७३	१७८	८०
८१	"	३९४	५७५	"	८१
८२	"	३९५	५७७	"	८२
८३	"	३९६	५७९	"	८३
८४	१७९	३९७	५७७	१७९	८५
८५	"	३९८	५७८	"	८७
८६	"	३९९	५७९	१७९	८६
८७	"	४००	५८०	"	८७
८८	२५	१००	१००	२७	८८
८९	२६	१०१	१०१	२८	८९
९०, ८१	"	१०२	१०२	"	९१, ९०

شواک ٹیکا کیے ہوئے

اشراک ٹیکا کیے ہوئے

۱—منوسمیت

۱—منوسمیت

شواک	پڑ	شواک	اشاک	صفحہ	اشراک
منوسمیت	اس پڑا ککا	اس پڑا ککا	پستک ددا	پستک ددا	منوسمیت
۷۲	۲۴	۱۰۳	۱۰۳	۲۶	۹۲
۷۳	"	۱۰۴	۱۰۴	"	۹۳
۷۴	۲۵	۱۰۵	۱۰۵	۲۷	۹۴
۷۵	"	۱۰۶	۱۰۶	"	۹۵
۷۶	"	۱۰۷	۱۰۷	"	۹۶
۷۷	"	۱۰۸	۱۰۸	"	۹۷
۷۸	"	۱۰۹	۱۰۹	"	۹۸
۷۹	"	۱۱۰	۱۱۰	۲۸	۹۹
۸۰	۲۷	۱۱۱	۱۱۱	"	۱۰۰
۸۱	"	۱۱۲	۱۱۲	۱۸۰	۱۰۱
۸۲	۱۷۰	۱۱۳	۱۱۳	"	۱۰۲
۸۳	"	۱۱۴	۱۱۴	"	۱۰۳
۸۴	"	۱۱۵	۱۱۵	"	۱۰۴
۸۵	"	۱۱۶	۱۱۶	۱۸۱	۱۰۵
۸۶	۱۷۱	۱۱۷	۱۱۷	"	۱۰۶
۸۷	"	۱۱۸	۱۱۸	"	۱۰۷
۸۸	۱۷۲	۱۱۹	۱۱۹	۱۰۸	۱۰۸
۸۹	۱۷۳	۱۲۰	۱۲۰	۱۰۹	۱۰۹
۹۰	۱۷۴	۱۲۱	۱۲۱	۱۱۰	۱۱۰
۹۱	۱۷۵	۱۲۲	۱۲۲	۱۱۱	۱۱۱
۹۲	۱۷۶	۱۲۳	۱۲۳	۱۱۲	۱۱۲
۹۳	۱۷۷	۱۲۴	۱۲۴	۱۱۳	۱۱۳
۹۴	۱۷۸	۱۲۵	۱۲۵	۱۱۴	۱۱۴
۹۵	۱۷۹	۱۲۶	۱۲۶	۱۱۵	۱۱۵
۹۶	۱۸۰	۱۲۷	۱۲۷	"	۱۱۶
۹۷	۱۸۱	۱۲۸	۱۲۸	۱۱۶	۱۱۷

श्लोक टीका किये हुए

अश्लोक टीका किये हुए

१—मनुरस्मृति

—१ मनुस्मृति

श्लोक मनुरस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक में	पृष्ठ इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक में
१२०	२८	११८	११८	२९	१३०
१२१	२०	११८	११९	३०	१३१
१२२	"	१२०	१२०	"	१३२
१२३	"	१२१	१२१	"	१३३
१२४	"	१२२	१२२	"	१३४
१२५	"	१२३	१२३	"	१३५
१२६	३१	१२४	१२४	३१	१३६
१२७	"	१२५	१२५	"	१३७
१२८	"	१२६	१२६	"	१३८
१२९	"	१२७	१२७	"	१३९
१३०	"	१२८	८	४	१४०
१४०	४	८	९	"	१४१
१४१	"	८	१०	"	१४२
१४२	"	१०	११	"	१४३
१४३	"	११	११७	१००	१४४
१४४	१०५	११८	१२८	१०५	१४५
१४५	३२	१२८	१२९	"	१४६
१४६	"	१२८	१३०	"	१४७
१४७	"	१२९	१३१	"	१४८
१४८	"	१३०	१३२	"	१४९
१४९	"	१३१	१३३	१३३	१५०
१५०	३३	१३२	१३४	"	१५१
१५१	"	१३३	१३५	"	१५२
१५२	"	१३४	१३६	"	१५३
१५३	"	१३५	१३७	१३७	१५४
१५४	३४	१३६	१३८	"	१५५
१५५	"	१३७	१३९	"	१५६

श्लोक टीका किये हुए

अंशुक तिका के हों

१—मनुस्मृति

अ- मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तकका	श्लोक इस पुस्तकका	अंशुक पेसक मंडा	पेसक मंडा	अंशुक मनुस्मृति
१५६	६०	२६०	१५०	५५	१०५
१५७	"	२६१	१५१	"	१०५
१५८	६८	२६२	१५२	५८	१०८
१५९	१०९	३८८	१५९	१०३	१०९
१६०	३८	१५८	१०९	१०८	१५०
१६१	३८	१६१	१५१	१०९	१५१
१६२	१०५	३८८	१५९	१००	१५२
१६३	१०६	३८८	१५९	१०५	१५३
१६४	"	३८८	१५०	"	१५४
१६५	"	३८८	१५०	"	१५५
१६६	४४३	१६८०	१५१	१५३	१५५
१६७	"	१६८१	१५१	"	१५५
१६८	१०६	४०२	१५२	१०५	१५८
१६९	८८	३०३	१५३	९८	१५९
१७०	"	३०४	१५४	"	१५०
१७१	"	३०५	१५५	"	१५१
१७२	८८	३०६	१५५	९९	१५२
१७३	१०३	३८०	१५०	१०३	१५३
१७४	८८	३००	१५५	९९	१५४
१७५	१००	४०३	१५३	१०५	१५५
१७६	१०८	४०४	१५४	१०८	१५६
१७७	"	४०५	१५०	"	१५७
१७८	"	४०६	१५५	"	१५८
१७९	"	४०७	१५५	"	१५९
१८०	१०८	४०८	१५८	१०८	१६०
१८१	११५	४३८	१५८	११०	१६१

श्रीक टीका किये हुए

اشعار تیکا کے قوتے

१—मनुस्मृति

اس مनु سمرتی

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तकका	श्रीक इस पुस्तकका	अशरी पुस्तक कहा	صفحة पुस्तक कहा	अशरी मनुसमरती
१८१	१०८	४०८	५०१	१०१	१९१
१८२	"	४१०	५१०	"	१९२
१८३	"	४११	५११	"	१९३
१८४	"	४१२	५१२	"	१९४
१८५	११०	४१३	५१३	११०	१९५
१८६	"	४१४	५१४	"	१९६
१८७	"	४१५	५१५	"	१९७
१८८	"	४१६	५१६	"	१९८
१८९	"	४१७	५१७	"	१९९
१९०	"	४१८	५१८	"	२००
२००	१११	४१९	५१९	१११	२०१
२०१	"	४२०	५२०	"	२०२
२०२	"	४२१	५२१	"	२०३
२०३	११२	४२२	५२२	११२	२०४
२०४	"	४२३	५२३	"	२०५
२०५	"	४२४	५२४	"	२०६
२०६	"	४२५	५२५	"	२०७
२०७	"	४२६	५२६	"	२०८
२०८	११३	४२७	५२७	११३	२०९
२०९	"	४२८	५२८	"	२१०
२१०	"	४२९	५२९	"	२११
२११	११४	४३०	५३०	११४	२१२
२१२	"	४३१	५३१	"	२१३
२१३	"	४३२	५३२	"	२१४
२१४	"	४३३	५३३	"	२१५
२१५	११५	४३४	५३४	११५	२१६
२१६	"	४३५	५३५	"	२१७
२१७	"	४३६	५३६	"	२१८
२१८	११६	४३७	५३७	११६	२१९
२१९	"	४३८	५३८	"	२२०
२२०	"	४३९	५३९	"	२२१
२२१	११७	४४०	५४०	११७	२२२
२२२	"	४४१	५४१	"	२२३

श्लोक टीका किये हुए

अश्लोक टीका के ७५

१—मनुस्मृति

—मनु स्मरति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक का
२२३	८०	२४६	११५	८७	२२३
२२४	४०	२६६	१५५	१५०	२२६
२२५	२४	२२८	१३९	३५	२२५
२२६	"	२४०	१५०	"	२२५
२२७	"	२४१	१५१	"	२२७
२२८	२५	२४२	१५२	३०	२२८
२२९	"	२४३	१५३	"	२२९
२३०	"	२४४	१५५	"	२३०
२३१	"	२४५	१५०	"	२३१
२३२	"	२४६	१५५	"	२३२
२३३	"	२४७	१५७	३५	२३३
२३४	२६	२४८	१५८	"	२३४
२३५	"	२४९	१५९	"	२३५
२३६	"	२५०	१६०	"	२३६
२३७	"	२५१	१०१	"	२३७
२३८	२१४	२५२	१५३	११५	२३८
२३९	"	२५३	१५५	"	२३९
२४०	"	२५४	१५६	"	२४०
२४१	२१५	२५५	१५७	११०	२४१
२४२	"	२५६	१५८	"	२४२
२४३	"	२५७	१५९	"	२४३
२४४	"	२५८	१६०	"	२४४

[मनुस्मृति - अध्याय २]

[मनु स्मरति - अध्याय ३]

१	२२०	२४८	१५८	१२०	१
२	"	२४९	१५९	"	२
३	"	२५०	१६०	"	३

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

اشعارک آیدکا نگے دورے

۱—منو سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक दंडा	صفحة पुस्तक दंडा	अश्लोक منو سمرتی
४	१२०	४५१	१०१	१२०	४
५	१२८	४८४	१०५	१२८	५
६	"	४८५	१०६	"	६
७	"	४८६	१०७	"	७
८	"	४८७	१०८	"	८
९	"	४८८	१०९	"	९
१०	"	४८९	११०	"	१०
११	१२८	४९०	१११	१२९	११
१२	"	४९१	११२	"	१२
१३	"	४९२	११३	"	१३
१४	१३०	४९३	११४	१३०	१४
१५	"	४९४	११५	"	१५
१६	"	४९५	११६	"	१६
१७	"	४९६	११७	"	१७
१८	१३१	४९७	११८	१३१	१८
१९	"	४९८	११९	"	१९
२०	"	४९९	१२०	"	२०
२१	"	५००	१२१	"	२१
२२	"	५०१	१२२	"	२२
२३	१३२	५०२	१२३	१३२	२३
२४	"	५०३	१२४	"	२४
२५	"	५०४	१२५	"	२५
२६	१३३	५०५	१२६	१३३	२६
२७	१३०	५०६	१२७	१३०	२७
२८	"	५०७	१२८	"	२८

श्लोक टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

अश्लोक टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पेज नं०	पेज नं०	अश्लोक मनुस्मृति
४०	१५०	५६२	०५२	१००	५७
४८	"	५६३	०५३	"	५८
४८	१५१	५६४	०५४	१०१	५९
५०	"	५६५	०५०	"	६०
५१	१२३	५००	००७	१३३	०१
५२	"	५०८	००८	"	०२
५३	"	५०८	००९	"	०३
५४	"	५०८	०११	१३४	०४
५४	१३४	५११	०५०	१०२	००१
५५	१५२	५००	०५१	"	०५
५६	"	५०१	०५२	१०२	०५
५७	"	५०२	०५३	१०३	०५
५८	१५२	५०३	०५४	"	०६
५८	"	५०४	०१२	१३५	५०
६०	१३४	५१२	०१३	"	५१
६१	"	५१३	०१४	"	५२
६२	"	५१४	०१०	१३०	५३
६३	१२५	५१५	१५३	५१	५४
६४	६८	२६३	१५४	"	५०
६५	"	२६४	१०२	३७	५५
६६	३०	१५२	५९२	१८३	५७
६७	१८३	६८२	५९३	"	५८
६८	"	६८३	५९४	"	५९
६८	"	६८४	५९०	"	५०
७०	"	६८५	५९५	१८५	५१
७१	१८४	६८६			

श्रीक टीका किये हुए

اشعارک تریکا کیے ہوئے

१—मनुस्मृति

۱—منو سمرتی

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अश्लोक पेसक हठा	صفحه پسک هठा	अश्लोक منو سمرتی
७२	१८४	६८०	५१५	१८६	५२
७३	"	६८८	५१८	"	५३
७४	"	६८८	५१९	"	५४
७५	१८५	७००	५००	१८०	५०
७६	"	७०१	५०१	"	५१
७७	१२१	४५२	५०२	१२१	५५
७८	"	४५३	५०३	"	५८
७९	१२१, १८५	४५४, ७०२	५०२, ५०५	१८०, १२१	५१
८०	१८५	७०३	५०३	१८०	८०
८१	१८६	७०४	५०४	१८१	८१
८२	"	७०५	५०५	"	८२
८४	"	७०६	५०६	"	८४
८५	"	७०७	५०७	"	९५
८६	"	७०८	५०८	"	९६
८७	"	७०९	५०९	"	९७
८८	"	७१०	५१०	"	९८
८९	"	७११	५११	"	९९
९०	१८८	७१२	५१२	१८८	९९
९००	"	७१३	५१३	"	१००
९०१	"	७१४	५१४	"	१०१
९०२	"	७१५	५१५	"	१०२
९०३	१८८	७१६	५१६	१८९	१०३
९०४	"	७१७	५१७	"	१०४
९०५	"	७१८	५१८	"	१०५
९०६	"	७१९	५१९	"	१०६
९०७	१८०	७२०	५२०	१९०	१०७

श्लोक टीका किये हुए

اشارک قریکائے دورے

१—मनुस्मृति

۱—مذہب سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक में	पृष्ठ इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक में
१०८	१८०	७२२	७२२	१९०	१०८
१०८	"	७२३	७२३	"	१०९
११०	१८१	७२४	७२४	१९१	११०
१११	"	७२५	७२५	"	१११
११२	"	७२६	७२६	"	११२
११३	"	७२७	७२७	"	११३
११४	१८२	७२८	७२८	१९२	११४
११५	"	७२९	७२९	"	११५
११६	"	७३०	७३०	"	११६
११७	"	७३१	७३१	"	११७
११८	१८३	७३२	७३२	१९३	११८
१२१	"	७३३	७३३	"	१२१
१२२	१८८	७३४	७३४	१९४	१२२
१२५	"	७३५	७३५	"	१२५
१२६	"	७३६	७३६	"	१२६
१२७	"	७३७	७३७	१९५	१२७
१२८	१८९	७३८	७३८	"	१२८
१२९	"	७३९	७३९	"	१२९
१३०	"	७४०	७४०	"	१३०
१३१	"	७४१	७४१	"	१३१
१३२	२००	७४२	७४२	२००	१३२
१३३	"	७४३	७४३	"	१३३
१३४	"	७४४	७४४	"	१३४
१३५	"	७४५	७४५	"	१३५
१३६	२०१	७४६	७४६	२०१	१३६
१३७	"	७४७	७४७	"	१३७

श्रीक टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

अशुक्र टीका के हरे
— मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशुक्र पुस्तक हठा	पृष्ठ पुस्तक हठा	अशुक्र मनुस्मृति
१४०	२०१	७६७	४५१	२०१	१४०
१४१	"	७६८	४५४	"	१४१
१४२	२०२	७६८	४५५	२०२	१४२
१४३	"	७७०	४७०	"	१४३
१४४	"	७७१	४७१	"	१४४
१४५	"	७७२	४७२	"	१४५
१४६	२०३	७७३	४७३	२०३	१४६
१४८	"	७७४	४७४	"	१४८
१५०	"	७७५	४७५	"	१५०
१५५	"	७७६	४७७	२०४	१५५
१५७	२०४	७७७	४७८	"	१५७
१६०	"	७७८	४७९	"	१६०
१६२	"	७७९	४८०	"	१६२
१६७	"	७८०	४८१	२०५	१६७
१६८	२०५	७८१	४८२	"	१६८
१८४	"	७८२	४८३	"	१८४
१८५	"	७८३	४८४	"	१८५
१८६	"	७८४	४८५	"	१८६
१८७	२०६	७८५	४८६	२०६	१८७
१८८	"	७८६	४८७	"	१८८
१८९	"	७८७	४८८	"	१८९
२०२	"	७८८	४८९	"	२०२
२०३	२०७	७८९	४९०	२०७	२०३
२२६, २२७	"	७९०	४९१	"	२२६, २२७
२२८	"	७९१	४९२	"	२२८
२२९	"	७९२	४९३	"	२२९

शोक टीका किये हुए

श्लोक त्रिका के हों

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	श्लोक	पृष्ठ	श्लोक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पुस्तक	पुस्तक	मनुस्मृति
२३१	२०८	७८३	७९३	२०८	२३१
२३२	"	७८४	७९४	"	२३२
२३३	"	७८५	७९५	"	२३३
२३४	२१०	८०२	८०२	२१०	२३४
२३५	"	"	"	"	२३५
२३६	२०८	७८६	७९६	"	२३६
२३७	"	७८७	७९७	"	२३७
२३८	२०८	७८८	७९८	"	२३८
२४१	"	७८८	८००	"	२४१, २४५
२४६, २४७	"	८००	८०१	२१०	२४६
२४९	२१०	८०१	८०२	"	२४९
२५५	"	८०२	८०३	"	२५५
२५६	२११	८०३	८०४	"	२५६
२५७	"	८०४	८०५	"	२५७
२७१	"	८०५	८०६	२१२	२७१
२७४	२१२	८०६	८०७	"	२७४
२७५	"	८०७	८०८	"	२७५
२७६	"	८०८	८०९	"	२७६
२७८	"	८०८	८१०	२१३	२७८
२८०	२१३	८१०	८११	"	२८०
२८१	"	८११	८१२	"	२८१
२८३	"	८१२	८१३	"	२८३
२८५	"	८१३			

[मनुस्मृति — अध्याय ४]

[मनुस्मृति — अध्याय ४]

१	७१	२७५
२	"	२७६

२७५	७१	१
२७६	"	२

श्लोक टीका किये हुए

اشعار ٹیکا کیے ہوئے

१—मनुस्मृति

۱—منوسمورتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का
३	७२	२७७	२७७	७२	२७७
४	"	२७८	२७८	"	२७८
५	"	२७९	२७९	"	२७९
६	"	२८०	२८०	"	२८०
७	७३	२८१	२८१	७३	२८१
८	"	२८२	२८२	"	२८२
१०	"	२८३	२८३	"	२८३
११	"	२८४	२८४	"	२८४
१२	"	२८५	२८५	"	२८५
१३	७४	२८६	२८६	७४	२८६
१४	"	२८७	२८७	"	२८७
१५	"	२८८	२८८	"	२८८
१६	"	२८९	२८९	"	२८९
१७	७५	२९०	२९०	७५	२९०
१८	"	२९१	२९१	"	२९१
१९	"	२९२	२९२	"	२९२
२०	"	२९३	२९३	"	२९३
२१	७६	२९४	२९४	७६	२९४
२२	१८४	७३६	७३६	१८४	७३६
२३	"	७३७	७३७	"	७३७
२४	"	७३८	७३८	"	७३८
२५	"	७३९	७३९	"	७३९
२६	१८५	७४०	७४०	१८५	७४०
२७	"	७४१	७४१	"	७४१
२८	"	७४२	७४२	"	७४२
२९	७७	२९५	२९५	७७	२९५

प्रलोक टीका किये हुए

اشعارک تیکا کئے ہوئے

१—मनुस्मृति

—۱ منوسمرتی

प्रलोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	प्रलोक इस पुस्तक का	अश्लोक पंक्त ८८	पृष्ठ पंक्त ८८	अश्लोक मनुस्मरति
३३	७८	२०६	१०५	७८	२३
३४	१८०	७२१	७२१	१९०	२४
३५	१२१	४५५	१००	१२१	३०
३६	७६	२८६	२११	७५	३५
३७	४८	२०४	२०४	१०९	३७
३८	५०	२०५	२००	००	३८
४०	१५१	५६७	०९७	१०१	४०
४१	१५२	५६८	०९८	१०२	४१
४२	"	५६९	०९९	"	४२
४३	१५८	५६९	०९९	१०८	४३
४४	"	५६९	१०५	००	४४
४५	५०	२०६	१०७	"	४५
४६	"	२०७	१०८	०१	४६
४७	५१	२०८	१०९	"	४७
४८	"	२०९	११०	"	४८
४९	"	२१०	१११	०२	४९
५०	५२	२११	११२	"	५०
५१	"	२१२	११३	"	५१
५२	"	२१३	११४	०३	५२
५३	५३	२१४	११५	"	५३
५४	"	२१५	११६	"	५४
५५	"	२१६	११७	"	५५
५६	५४	२१७	११८	०४	५६
५७	५५	२१८	११९	०५	५७
५८	५६	२१९	१२०	"	५८
६०	"	२२०	१२०	"	५९

श्रीक टीका कियेहुए

اشارک دیکھا گئے ہوئے

१—मनुस्मृति

— १ मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशारक पुस्तक मंडा	صفحة पुस्तक मंडा	अशारक मनुस्मृति
६१	५६	२२१	२२१	"	५१
६२	२४०	८२४	११५	२५०	५२
६३	५७	२२२	२२२	७५	५३
६४	"	२२३	२२३	"	५४
६५	"	२२४	२२४	"	५५
६६	२६७	१०१८	१०१९	२५५	५६
६७	"	२२५	२२५	७५	५७
६८	"	२२६	२२६	"	५८
६९	५८	२२७	२२७	७८	५९
७०	"	२२८	२२८	"	६०
७१	"	२२९	२२९	"	६१
७२	"	२३०	२३०	"	६२
७३	५९	२३१	११०	७९	६३
७४	२४१	८१५	११५	"	६४
७५	"	८१७	११८	"	६५
७६	"	८१८	१२२	७९	६६
७७	५९	२३२	१२३	"	६७
७८	"	२३३	१२४	"	६८
७९	६०	२३४	१२५	८०	६९
८०	"	२३५	१२७	"	७०
८१	"	२३६	१२८	"	७१
८२	७०	२३७	१२९	८१	७२
८३	७०	२३८	१३०	८१	७३
८४	"	२३९	१३१	"	७४
८५	"	२४०	१३२	"	७५
८६	"	२४१	१३३	"	७६
८७	"	२४२	१३४	"	७७
८८	"	२४३	१३५	"	७८
८९	"	२४४	१३६	"	७९
९०	"	२४५	१३७	"	८०
९१	"	२४६	१३८	"	८१
९२	"	२४७	१३९	"	८२
९३	"	२४८	१४०	"	८३
९४	"	२४९	१४१	"	८४
९५	"	२५०	१४२	"	८५
९६	"	२५१	१४३	"	८६
९७	"	२५२	१४४	"	८७
९८	"	२५३	१४५	"	८८
९९	"	२५४	१४६	"	८९
१००	"	२५५	१४७	"	९०
१०१	"	२५६	१४८	"	९१
१०२	"	२५७	१४९	"	९२
१०३	"	२५८	१५०	"	९३
१०४	"	२५९	१५१	"	९४
१०५	"	२६०	१५२	"	९५
१०६	"	२६१	१५३	"	९६
१०७	"	२६२	१५४	"	९७
१०८	"	२६३	१५५	"	९८
१०९	"	२६४	१५६	"	९९
११०	"	२६५	१५७	"	१००

श्रीक टीका किये हुए

अशुभ कृतिका के दो

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशुभ पंक्त दंडा	मंस पंक्त दंडा	अशुभ मनुस्मृति
८२	१२२	४५६	१०५	१२२	९२
८३	"	४५७	१०७	"	९३
८४	"	४५८	१०९	"	९४
१२०	६०	२३७	१३७	५०	१२७
१२८	१५१	५६६	०५५	१०१	१२८
१२८	६१	२३८	१३८	"	१३०
१३०	"	२३८	१४०	"	१३२
१३२	"	२४०	१५७	१४०	१३३
१३३	४०	१६०	१५०	१२२	१३६
१३४	१२२	४६०	१५८	१४०	१३७
१३५	४०	१६८	१५९	"	१३८
१३६	"	१६८	१५९	१२३	१३७
१३७	१२३	४६१	१५०	१३९	१३८
१३८	३८	१६०	१६१	५१	१४०
१४०	६१	२४१	१७०	५१	१४१
१४१	४१	१७०	१६२	५१	१४६
१४४	६१	२४२	१५२	१२३	१४७
१४५	१२३	४६२	१५३	"	१४८
१४६	"	४६३	१५४	"	१४९
१४७	"	४६४	१५०	"	१५०
१४८	"	४६५	१५५	१२३	१५१
१४८	१२४	४६६	१५५	"	१५०
१५०	"	४६७	१५७	"	१५१
१५१	६२	२४३	१५३	५२	१५२
१५२	१२२	४५८	१०८	१२२	१५३
१५३	१२४	४६८	१५८	१२६	१५३

श्लोक टीका क्रियेद्वय

१—मनुस्मृति

अश्लोक टीका के लिये

१—मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पेसंक हठा	पेसंक हठा	अश्लोक मनुस्मृति
१५४	१२४	४६८	१५१	१२५	१०५
१५५	१८	७०	१५०	११	१००
१५६	"	७२	१५१	"	१०१
१५७	"	७३	१५२	"	१०२
१५८	२०	७४	१५३	१०	१०३
१५९	४१	१०१	१५४	११	१०४
१६०	"	१०२	१५५	"	१०५
१६१	"	१०३	१५६	"	१०६
१६२	"	१०४	१५७	"	१०७
१६३	४२	१०५	१५८	११	१०८
१६४	२०	७५	१५९	१०	१०९
१६५	"	७६	१६०	"	११०
१६६	"	७७	१६१	"	१११
१६७	२१	७८	१६२	११	११२
१६८	"	७९	१६३	१०	११३
१६९	४३	१०६	१६४	११	११४
१७०	"	१०७	१६५	"	११५
१७१	"	१०८	१६६	"	११६
१७२	१८	७१	१६७	११	११७
१७३	१२४	४००	१६८	१२	११८
१७४	१२५	४०१	१६९	१३	११९
१७५	"	४०२	१७०	"	१२०
१७६	"	४०३	१७१	"	१२१
१७७	"	४०४	१७२	"	१२२
१७८	"	४०५	१७३	"	१२३
१७९	"	४०६	१७४	"	१२४

श्रीक टीका किये हुए

अशुभ तिका के हो

१—मनुस्मृति

१—मनु-स्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशुभ पेसक हठा	अशुभ पेसक हठा	अशुभ मनु-स्मृति
१८५	२१६	४०६	४७५	१२५	१८०
१८६	७८	३१२	४१२	७९	१८५
१८७	८०	३१३	४१३	८०	१८७
१८८	"	३१४	४१४	"	१८८
१८९	"	३१५	४१५	"	१८९
१९०	"	३१६	४१६	"	१९०
१९१	८१	३१७	४१७	८१	१९१
१९२	२२०	८२५	८३०	२२०	१९२
१९३	"	८३६	८३७	"	१९३
१९४	"	८३७	८३८	"	१९४
१९५	"	८३८	८३९	"	१९५
१९६	२२१	८३९	८४०	२२१	१९६
१९७	३८३	१४८२	१४८३	३८३	१९७
१९८	"	१४८३	१४८४	"	१९८
२००	११७	४४३	१४९	४४३	२००
२०२	४३	१७८	१८०	"	२०२
२०४	"	१८०	१८१	"	२०४
२०७	२४२	८१८	९२०	"	२०७
२०८	"	८२०	९२१	"	२०८
२०९	"	८२१	९२२	"	२०९
२११	"	८२२	९२३	"	२११
२२२	८१	३१८	४१८	८१	२२२
२२३	"	३१९	४१९	"	२२३
२२४	२१६	४२१	४२१	२१६	२२४
२२५	"	४२२	४२२	"	२२५
२२६	"	४२३	४२३	"	२२६

श्रीक टीका किये हुए

अशरक टीका के हउ

१—मनुस्मृति

— मनुस्मरुति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशरक पुस्तक हउ	صفحة पुस्तक हउ	अशरक मनुस्मरुति
२२७	२२१	८४०	१६०	२५१	२२७
२२८	"	८४१	१६१	"	२२८
२२९	२२४	८४१	१७१	२५१	१२९
२३०	"	८४२	१७२	"	२३०
२३१	"	८४३	१७३	"	२३१
२३२	"	८४४	१७४	"	२३२
२३३	२२५	८४५	१७५	२५०	२३३
२३४	२१६	८२०	१७६	२१५	२३४
२३५	२२१	८४२	१७७	२५१	२३५
२३६	२१७	८२४	१७८	२१७	२३६
२३७	"	८२५	१७९	"	२३७
२३८	२१	८०	१८०	२१	२३८
२३९	"	८१	१८१	"	२३९
२४०	"	८२	१८२	२२	२४०
२४१	२२	८३	१८३	"	२४१
२४२	"	८४	१८४	"	२४२
२४३	"	८५	१८५	"	२४३
२४४, २४५	१३५	५१०	१८६	१३५	२४४, २४५
२४६	४३	१८१	१८७	४३	२४६
२४७	८१	३२०	१८८	८१	२४७
२४८	८२	३२१	१८९	८२	२४८
२४९	"	३२२	१९०	"	२४९
२५०	"	३२३	१९१	"	२५०
२५१	"	३२४	१९२	"	२५१
२५२	"	३२५	१९३	"	२५२
२५३	८३	३२६	१९४	८३	२५३

श्लोक टीका किये हुए

अश्लोक टीका के हार

१—मनुस्मृति

१—मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पेसक हडा	पेसक हडा	अश्लोक मनुस्मृति
२५५	४८	२०२	१०१	१५९	१८०
२५६	"	२०३	१०३	"	१८५
२५७	१२६	४७७	१०७	१२५	१८७
२५८	"	४७८	१०८	"	१८८

[मनुस्मृति—अध्याय ५]

[मनुस्मृति—अध्याय ५]

१, २	२२६	८५८
३	"	८६०
४	"	८६१
५	२२७	८६२
६	"	८६३
७	"	८६४
८	२२८	८६५
९	"	८६६
१०	"	८६७
११	२२९	८६८
१२	"	८६९
१३	"	८७०
१४	"	८७१
१५	२३०	८७२
१६	"	८७३
१७	"	८७४
१८	"	८७५
१९	२३१	८७६
२०	"	८७७
२१	२३२	८७८
२२	२३३	८७९

१, २	१८५	१८५
३	"	१८५
४	"	१८५
५	१८५	१८५
६	"	१८५
७	"	१८५
८	१८५	१८५
९	"	१८५
१०	"	१८५
११	१८५	१८५
१२	"	१८५
१३	"	१८५
१४	"	१८५
१५	१८५	१८५
१६	"	१८५
१७	"	१८५
१८	"	१८५
१९	१८५	१८५
२०	"	१८५
२१	१८५	१८५
२२	१८५	१८५

श्रीक टीका किये हुए

अंशक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अंशक पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अंशक पुस्तक का
२४	२३१	८०८	१७१	२३१	२६
२५	२३२	८०९	१८०	२३२	२७
२६	"	८१०	१८१	"	२८
२७	"	८११	१८२	"	२९
२८	"	८१२	१८३	"	३०
२९	२३३	८१३	१८४	२३३	३१
३०	"	८१४	१८५	"	३२
३१	"	८१५	१८६	"	३३
३२	"	८१६	१८७	"	३४
३३	"	८१७	१८८	"	३५
३४	२३४	८१८	१८९	२३४	३६
३५	"	८१९	१९०	"	३७
३६	"	८२०	१९१	"	३८
३७	"	८२१	१९२	"	३९
३८	२३५	८२२	१९३	२३५	४०
३९	"	८२३	१९४	"	४१
४०	"	८२४	१९५	"	४२
४१	"	८२५	१९६	"	४३
४२	२३६	८२६	१९७	२३६	४४
४३	"	८२७	१९८	"	४५
४४	"	८२८	१९९	"	४६
४५	"	८२९	२००	"	४७
४६	"	८३०	२०१	"	४८
४७	"	८३१	२०२	"	४९
४८	२३७	८३२	२०३	२३७	५०
४९	"	८३३	२०४	"	५१
५०	"	८३४	२०५	"	५२
५१	"	८३५	२०६	"	५३
५२	२३८	८३६	२०७	२३८	५४

श्रीक टीका किवेद्वर

अशुकि टीका क्वेद्वर

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशुकि पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अशुकि मनुस्मृति
५३	२३८	८०५	१००	२२८	०३
५४	"	८०६	१०५	"	०४
५५	"	८०७	१०७	"	००
५६	२३८	८०८	१०८	२२९	०५
५८	२६८	१०२२	१०२२	२५८	०८
५८	"	१०२३	१०२३	"	०९
६०	"	१०२४	१०२४	"	१०
६१	"	१०२५	१०२५	२५९	१०
६५	२६८	१०२६	१०२७	"	१५
६६	"	१०२७	१०२८	"	१७
६७	"	१०२८	१०२९	"	१८
६८	"	१०२८	१०३०	२७०	१९
६८	२७०	१०३०	१०३१	"	२०
७०	"	१०३१	१०३२	"	२१
७१	"	१०३२	१०३३	"	२२
७२	"	१०३३	१०३४	२७१	२३
७३	२७१	१०३४	१०३५	"	२४
७४	"	१०३५	१०३६	"	२५
७५	"	१०३६	१०३७	"	२६
७६	"	१०३७	१०३८	२७२	२७
७७	२७२	१०३८	१०३९	"	२८
७८	"	१०३८	१०४०	"	२९
७८	"	१०४०	१०४१	"	३०
८०	"	१०४१	१०४२	२७३	३०
१०१	२७३	१०४३	१०४३	२७३	३०

श्रीक टीका किये हुए

श्रीक टीका के हरे -

१-मनुस्मृति

१-मनु-स्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	श्रीक पंक्त हठा	पंक्त हठा	श्रीक मनुस्मृति
१०२	२०३	१०४४	१०५५	२७३	१०२
१०३	"	१०४५	१०५०	"	१०३
१०४	"	१०४६	१०५५	"	१०४
१०५	२५५	२०५	१०६०	२००	१०५
१०६	"	२०६	१०६५	"	१०६
१०७	"	२०७	१०७०	"	१०७
१०८	२५६	२०८	१०७५	२०५	१०८
१०९	"	२०९	१०८०	"	१०९
११०	२५७	१०१०	१०८५	२१०	११०
१११	"	१०११	१०९०	"	१११
११२	"	१०१२	१०९५	"	११२
११३	"	१०१३	११००	"	११३
११४	"	१०१४	११०५	"	११४
११५	२५८	१०१५	१११०	२१५	११५
११६	"	१०१६	१११५	"	११६
११७	"	१०१७	११२०	"	११७
११८	"	१०१८	११२५	"	११८
११९	२५९	१०१९	११३०	२२०	११९
१२०	"	१०२०	११३५	"	१२०
१२१	"	१०२१	११४०	"	१२१
१२२	"	१०२२	११४५	"	१२२
१२३	२६०	१०२३	११५०	२२५	१२३
१२४	"	१०२४	११५५	"	१२४
१२५	"	१०२५	११६०	"	१२५
१२६	"	१०२६	११६५	"	१२६
१२७	२६१	१०२७	११७०	२३०	१२७
१२८	२६२	१०२८	११७५	२३५	१२८
१२९	२६३	१०२९	११८०	२४०	१२९

श्रीक टीका किये हुए

अशोक टीका के हरे

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशोक पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अशोक मनुस्मृति
१३०	२४३	८२५	१२०	२५३	१३०
१३१	२४४	८२६	१२५	२५६	१३१
१३२	२५१	८५८	१०१	२०१	१३२
१३३	"	८६०	१५०	"	१३३
१३४	"	८६१	१५१	"	१३६
१३५	२५२	८६२	१५२	२०२	१३०
१३६	"	८६३	१५३	"	१३५
१३७	"	८६४	१५४	"	१३७
१३८	"	८६५	१५५	२०३	१३९
१३९	२५३	८६६	१५६	८७	१४०
१४०	८०	८६७	१६७	२०४	१४१
१४१	२५४	८६८	१६८	"	१४२
१४२	"	८६९	१६९	"	१४३
१४३	"	८७०	१७०	२०५	१४६
१४४	२५५	८७०	१७१	"	१४७
१४५	"	८७१	१७२	१५१	१४७
१४६	१६१	८७२	१७३	"	१४८
१४७	"	८७३	१७४	"	१४९
१४८	"	८७४	१७५	"	१५०
१४९	"	८७५	१७६	"	१५१
१५०	"	८७६	१७७	"	१५२
१५१	"	८७७	१७८	"	१५३
१५२	१६२	८७८	१७९	१५२	१५४
१५३	"	८७९	१८०	"	१५५
१५४	"	८८०	१८१	"	१५६
१५५	"	८८१	१८२	"	१५७

त्रलोक टीका कियेहुए

अशरक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

१—मनुस्मृति

त्रलोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	त्रलोक इस पुस्तक का	अशरक पेन्क हठा	صفحة पेन्क हठा	अशरक मनुस्मृति
१५६	१४३, १६३	५३८, ६१३	५१३, ५३८	१५३, १५३	१०५
१५७	१४४	५३८	५३९	१५४	१०७
१५८	"	५४०	५४०	"	१०८
१५८	"	५४१	५४१	"	१०९
१६०	"	५४२	५४२	"	११०
१६१	१४५	५४३	५४३	१५५	१५१
१६२	"	५४४	५४४	"	१५२
१६३	१६३	६१४	५१५	१५३	१५३
१६४	"	६१५	५१६	"	१५४
१६५	"	६१६	५१७	"	१५५
१६६	१६४	६१७	५१८	१५४	१५६
१६७	१५३	५०५	५०५	१०५	१५७
१६८	"	५०६	५०६	"	१५८
१६८	१२६	४०८	५०७	१०७	१५९

[मनुस्मृति—अध्याय ६]

[मनुस्मृति—अध्याय ५]

२	४०२	१५१८	१०१८	४०२	२
३	"	१५१८	१०१९	"	३
४	"	१५२०	१०२०	"	४
५	"	१५२१	१०२१	"	५
७	४०३	१५२२	१०२२	४०३	७
८	"	१५२३	१०२३	"	८
८	"	१५२४	१०२४	"	९
१०	"	१५२५	१०२५	"	१०

श्लोक टीका किये हुए

अंशक क्रमांक के हों

१—मनुस्मृति

१—१ मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अंशक पेसक हदा	पेसक हदा	अंशक मनुस्मृति
१३	४०३	१५२६	१०२५	५०३	१३
१४	४०४	१५२७	१०२७	५०४	१४
१५	"	१५२८	१०२८	"	१५
१७	"	१५२९	१०२९	"	१७
१८	"	१५३०	१०३०	"	१८
१९	४०४	१५३१	१०३१	५०५	१९
२४	४०५	१५३२	१०३२	५०६	२४
२७	४०५	१५३३	१०३३	५०७	२७
२८	"	१५३४	१०३४	"	२८
२९	"	१५३५	१०३५	"	२९
३०	"	१५३६	१०३६	"	३०
३१	"	१५३७	१०३७	"	३१
३२	"	१५३८	१०३८	"	३२
३३	"	१५३९	१०३९	"	३३
३४	"	१५४०	१०४०	"	३४
३५	"	१५४१	१०४१	"	३५
३६	"	१५४२	१०४२	"	३६
३७	"	१५४३	१०४३	"	३७
३८	"	१५४४	१०४४	"	३८
३९	"	१५४५	१०४५	"	३९
४०	"	१५४६	१०४६	"	४०
४१	"	१५४७	१०४७	"	४१
४२	"	१५४८	१०४८	"	४२
४३	"	१५४९	१०४९	"	४३
४४	"	१५५०	१०५०	"	४४
४५	"	१५५१	१०५१	"	४५
४६	"	१५५२	१०५२	"	४६
४७	"	१५५३	१०५३	"	४७

ग्रोथ टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

अंशक टीका के ५००
१—मनुस्मृति

ग्रोथ मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	ग्रोथ इस पुस्तक का	अंशक पेज नं०	पेज नं०	अंशक पेज नं०
४८	४०८	१५६०	१०००	५०९	५८
४८	"	१५५९	१००१	"	५९
५०	४१०	१५५८	१००२	५१०	६०
५१	"	१५५७	१००३	"	६१
५२	"	१५५६	१००४	"	६२
५३	४११	१५५५	१००५	५११	६३
५४	"	१५५४	१००६	"	६४
५५	"	१५५३	१००७	"	६५
५६	"	१५५२	१००८	"	६६
५७	४१२	१५५१	१००९	५१२	६७
५८	"	१५५०	१०१०	"	६८
५९	"	१५४९	१०११	"	६९
६०	"	१५४८	१०१२	"	७०
६१	"	१५४७	१०१३	"	७१
६२	४१३	१५४६	१०१४	५१३	७२
६३	"	१५४५	१०१५	"	७३
६४	"	१५४४	१०१६	"	७४
६५	"	१५४३	१०१७	"	७५
६६	४१४	१५४२	१०१८	५१४	७६
६७	"	१५४१	१०१९	"	७७
६८	४१५	१५४०	१०२०	५१५	७८
६९	"	१५३९	१०२१	"	७९
७०	"	१५३८	१०२२	"	८०
७१	"	१५३७	१०२३	"	८१
७२	"	१५३६	१०२४	"	८२

श्लोक टीका किये हुए

اشعار کا تیکا کیے ہوئے

१—मनुस्मृति

۱-منو سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक की	श्लोक इस पुस्तक का	श्लोक पेसٹک هذا	صفحة پسٹک هذا	اشعار منو سمرتی
७३	४१५	१५०३	१०७१३	११०	७३
७४	"	१५०४	१०७१४	"	७४
७५	"	१५०५	१०७१०	"	७०
७६, ७७	"	१५०६	१०७११	"	७७, ७८
७८	४१६	१५०७	१०७१७	१११	७८
७९	"	१५०८	१०७१८	"	७९
८०	४१६	१५०९	१०७१९	१११	८०
८१	"	१५१०	१०८०	"	८१
८२	४१७	१५११	१०८१	११७	८२
८३	"	१५१२	१०८२	"	८३
८४	"	१५१३	१०८३	"	८४
८५	"	१५१४	१०८४	"	८०
८६	४१८	१५१५	१०८०	११८	८६
८७	१२६, "	४८०, १५१६	१०८१, १८०	११८, १२१	८७
८८	४४, "	१८५, १५१७	१०८७, १८०	११८, १२२	८८
८९	१२७, "	४८१, १५१८	१०८८, १८१	११८, १२७	८९
९०	" ४१८	४८२, १५१९	१०८९, १८२	११९, १२७	९०
९१	४४, "	१८६, १५२०	१०९०, १८५	११९, १२२	९१
९२	४५, "	१८७, १५२१	१०९१, १८७	११९, १२०	९२
९३	" "	१८८, १५२२	१०९२, १८८	११९, १२०	९३
९४	४२०	१५२३	१०९३	१२०	९४
९५	"	१५२४	१०९४	"	९५
९६	"	१५२५	१०९०	"	९५

श्लोक टीका किये हुए

اشعارک تیکا کیے ہوئے

१—मनुस्मृति

—मनु स्मरती

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	श्लोक पुस्तक हذا	صفحة पुस्तक हذا	اشعارک مनु سمرتی
[मनुस्मृति - अध्याय ७]			[मनु स्मरती - अध्याय ७]		
१	२७५	१०५२	१०५२	२७०	१
२	२७८	१०६४	१०५६	२७८	२
३	२७५	१०५३	१०५३	२७०	३
४	"	१०५४	१०५४	"	४
५	"	१०५५	१०५५	"	५
६	"	१०५६	१०५६	"	६
७	२७६	१०५७	१०५७	२७५	७
८	"	१०५८	१०५८	"	८
९	"	१०५९	१०५९	"	९
१०	"	१०६०	१०६०	"	१०
११	२७७	१०६१	१०५१	२७७	११
१२	"	१०६२	१०५२	"	१२
१३	"	१०६३	१०५३	"	१३
१४	२२५	१२३४	१२३४	२२५	१४
१५	"	१२३५	१२३५	"	१५
१६	"	१२३६	१२३६	"	१६
१७	"	१२३७	१२३७	"	१७
१८	२२६	१२३८	१२३८	२२६	१८
१९	"	१२३९	१२३९	"	१९
२०	"	१२४०	१२४०	"	२०
२१	"	१२४१	१२४१	"	२१
२२	२२७	१२४२	१२४२	२२७	२२
२३	"	१२४३	१२४३	"	२३
२४	"	१२४४	१२४४	"	२४

श्रीक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

اشعارى ٹیکا کیے ہوئے

۱—منوسمرتی

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	اشعارى پستک ہذا	صفحہ پستک ہذا	اشعارى منوسمرتی
२५	३२७	३२४५	१२५०	३२७	२०
२६	३२८	३२४६	१२५१	३२८	२१
२७	"	३२४७	१२५२	"	२२
२८	"	३२४८	१२५३	"	२३
२९	३२९	३२४९	१२५४	३२९	२४
३०	"	३२५०	१२५५	"	२५
३१	"	३२५१	१२५६	"	२६
३२	३३०	३०६५	१०५७	२७८	३२
३३	"	३०६६	१०५८	"	३३
३४	"	३०६७	१०५९	२७९	३४
३५	"	३०६८	१०६०	"	३५
३६	"	३०६९	१०६१	"	३६
३७	"	३०७०	१०६२	"	३७
३८	"	३०७१	१०६३	"	३८
३९	३३०	३०७२	१०६४	२८०	३९
४०	"	३०७३	१०६५	"	४०
४१	"	३०७४	१०६६	२८१	४१
४२	३३१	३०७५	१०६७	"	४२
४३	"	३०७६	१०६८	"	४३
४४	"	३०७७	१०६९	"	४४
४५	"	३०७८	१०७०	"	४५
४६	"	३०७९	१०७१	"	४६
४७	"	३०८०	१०७२	२८२	४७
४८	३३२	३०८१	१०७३	"	४८
४९	"	३०८२	१०७४	"	४९
५०	"	३०८३	१०७५	"	५०
५१	३३३	३०८४	१०७६	"	५१
५२	"	३०८५	१०७७	२८३	५२

श्लोक टीका कियेहुए

१—मनुस्मृति

اشعاریکہ کیے ہوئے

۱—منو سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक का	صفحة पुस्तक का	अश्लोक मनु सمرती
५३	२८३	१०८४	१-८५	२८३	०३
५४	३१०	११८४	११८५	३१०	०५
५५	"	" ८५	११८०	"	००
५६	"	" ८६	११८१	"	०१
५७	"	" ८७	११८७	"	०७
५८	३११	" ८८	११८८	३११	०८
५९	"	" ८९	११८९	"	०९
६०	३१५	" ९०	११९७	३१०	१०
६१	"	" ९८	११९८	"	११
६२	"	" ९९	११९९	"	१२
६३	"	१२००	१२००	"	१३
६४	३१६	१२०१	१२०१	३१५	१५
६५	"	१२०२	१२०२	"	१०
६६	"	१२०३	१२०३	"	१५
६७	"	१२०४	१२०४	"	१७
६८	३१७	१२०५	१२०५	३१७	१८
७०	२८३	१०८५	१०८५	२८३	१७
७८	"	१०८६	"	"	१८
७९	२८४	१०८७	१०८७	२८४	१९
८०	३१०	१२०६	१२०६	३१७	२०
८१	"	१२०७	१२०७	"	२१
८२	२८४	१०८८	१०८८	२८४	२२
८३	"	१०८९	१०८९	२८५	२३
८४	३२३, २८४	८४३, १०८०	१०९०, ८४३	२८५, ३२३	२५
८७	३१८	१२११	१२११	३१८	२७
८८	"	१२१२	१२१२	"	२८

श्रीक टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

अशोक तिका के हरे
— मनुस्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशोक पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अशोक मनुस्मृति
८८	३५८	१३६३	१३५३	३०८	८९
८९	"	१३६४	१३५४	"	९०
९०	"	१३६५	१३५५	"	९१
९१	३५८	१३६६	१३५५	३०९	९२
९२	"	१३६७	१३५६	"	९३
९३	३५८	१३६८	१३५७	"	९४
९४	३५८	१३६९	१३५८	"	९५
९५	३५८	१३७०	१३५९	३१०	९६
९६	३५८	१३७१	१३६०	३११	९७
९७	३५८	१३७२	१३६१	३१२	९८
९८	३५८	१३७३	१३६२	३१३	९९
९९	३५८	१३७४	१३६३	३१४	१००
१००	"	१३७५	१३६४	३१५	१०१
१०१	३५८	१३७६	१३६५	३१६	१०२
१०२	"	१३७७	१३६६	३१७	१०३
१०३	"	१३७८	१३६७	३१८	१०४
१०४	"	१३७९	१३६८	३१९	१०५
१०५	३५८	१३८०	१३६९	३२०	१०६
१०६	३५८	१३८१	१३७०	३२१	१०७
१०७	३५८	१३८२	१३७१	३२२	१०८
१०८	३५८	१३८३	१३७२	३२३	१०९
१०९	३५८	१३८४	१३७३	३२४	११०
११०	३५८	१३८५	१३७४	३२५	१११
१११	३५८	१३८६	१३७५	३२६	११२
११२	३५८	१३८७	१३७६	३२७	११३
११३	३५८	१३८८	१३७७	३२८	११४
११४	३५८	१३८९	१३७८	३२९	११५
११५	३५८	१३९०	१३७९	३३०	११६
११६	३५८	१३९१	१३८०	३३१	११७
११७	३५८	१३९२	१३८१	३३२	११८
११८	३५८	१३९३	१३८२	३३३	११९
११९	३५८	१३९४	१३८३	३३४	१२०
१२०	३५८	१३९५	१३८४	३३५	१२१

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

अश्लोक टीका किये हुए

१३१७५५—मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पंक्त इस	पंक्त इस	अश्लोक मनुस्मृति
१४८	२१२	११८२	११९३	३१२	१४९
१५०	"	" ८४	११९४	"	१५०
१५१	२१२	" ८५	११९०	३१३	१५१
१५२	"	"	"	"	१५२
१५३	"	"	"	"	१५३
१५४	"	"	"	"	१५४
१५५	"	"	"	"	१५५
१५६	"	"	"	"	१५६
१५७	"	"	"	"	१५७
१५८	"	"	"	"	१५८
१५९	"	"	"	"	१५९
१६०	२५५	१२४८	१३००	"	१६०
१६०	"	१२५०	१३०१	"	१६१
१६०	"	१२५१	१३०२	"	१६२
१६०	"	१२५२	१३०३	३०५	१६३
१६०	२५६	१२५३	१३०४	"	१६४
२००	"	१२५४	११०५	२८९	२०१
२०१	२८८	११०६	११०६	२९०	२०२
२०२	२८९	" ८	११०७	२९०	२०३
२०३	"	" ८	११०८	२९१	२०४
२०४	"	" १०	११०९	२९१	२०५
२०५	३८, २००	१२५५, १११०	१११०, १०५	३०५, ३१८	२०६
२०६	२५६	१२५६	१३००	३०५	२०७
२०७	"	१२५७	१३०१	"	२०८
२०८	२८९	११११	११११	२९१	२०९
२०९	"	" १२	१११२	"	२१०
२१०	"	" १३	१११३	"	२११
२११	२८९	" १४	१११४	२९२	२१२
२१२	२५७	१२५८	१३०५	३०५	२१३

श्रीक टीका किये हुए

अशुभ टीका के ५०

१—मनुस्मृति

१—मनु स्मृति

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अशुभ पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अशुभ मनु स्मृति
२०८	२५७	१२५८	१२०८	२०७	२०९
२१०	"	१२५८	१२०९	"	२१०
२११	"	१२६०	१२१०	"	२११
२१७	२८२	१११५	१११०	२९२	२१७
२१८	"	" १६	१११५	"	२१८
२१८	"	" १७	१११५	"	२१९
२२०	२८२	" १८	१११८	२९३	२२०
२२१	"	" १८	१११९	"	२२१
२२२	"	" २०	११२०	"	२२२
२२३	"	" २१	११२१	"	२२३
२२४	२८४	" २२	११२२	२९४	२२४
२२५	"	" २३	११२३	"	२२५
२२६	"	" २४	११२४	"	२२६

[मनुस्मृति—अध्याय ८]

१	२४०	१२८१
२	"	" ८२
३	"	" ८३
४	"	" ८४
५	२४१	" ८५
६	"	" ८६
७	"	" ८७
८	"	" ८८
९	२४२	" ८९
१०	"	१२९०

[मनु स्मृति—अध्याय ८]

१२९१	२९०	१
१२९२	"	२
१२९३	"	३
१२९४	"	४
१२९५	२९१	५
१२९६	"	६
१२९७	"	७
१२९८	"	८
१२९९	२९२	९
१३००	"	१०

श्रीक टीका किये हुए

اشراك تیکا کی ہو

१—मनुस्मृति

۱—منو سمرتی

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	اشراك	صفحة	اشراك
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पेसक هذا	पेसक هذا	منو سمرتی
१२	३३०	३३०	१२८०	३३७	१२
१३	"	" ८१	१२८१	"	१३
१४	३३०	" ८२	१२८२	"	१४
१५	३३८	" ८३	१२८३	३३८	१५
१६	"	" ८४	१२८४	"	१६
१७	"	" ८५	१२८५	"	१७
१८	"	" ८६	१२८६	"	१८
२५, २६	३४२	३४०१	१३०१	३४२	२५, २६
२७	३०८	३१८०	११८०	३०८	२७
२८	३०८	" ८१	११८१	३०९	२८
२९	"	" ८२	११८२	"	२९
३०	३८४	" २५	११८५	३९५	३०
४१	३४३	३४०२	१३०२	३४३	४१
४२	"	" ३	१३०३	"	४२
४४	"	" ४	१३०४	"	४४
४५	"	" ५	१३०५	"	४५
७५	३४५	" ८	१३०८	"	७५
७८	"	" १०	१३०९	३४०	७८
८०	"	" ११	१३१०	"	७९
८१	३४६	" १२	१३११	"	८०
८२	"	" १३	१३१२	३४५	८१
८३	"	" १४	१३१३	"	८२
८४	"	" १५	१३१४	"	८३
८५	३४७	" २६	१३१५	३४७	८४
८६	"	" १७	१३१६	"	८५

शोक टीका किवेष्टुए

१—मनुस्मृति

अशोक टीका के हो ८

१—मनु स्मृति

शोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	शोक इस पुस्तक का	अशोक पेन्सक हठा	पेन्सक हठा	अशोक मनुस्मृति
८८	३५१	१३३२	१३३२	३०१	८८
८८	३४०	" १८	१३१८	३०७	८९
८०	"	" १८	१३१९	"	९०
८१	३४८	" २०	१३२०	३०८	९१
८२	"	" २१	१३२१	"	९२
८३	"	" २२	१३२२	"	९३
८४	३४८	" २४	१३२३	"	९४
८५	"	" २५	१३२४	३०९	९५
८६	"	" २६	१३२५	"	९६
८७	"	" २७	१३२६	"	९७
८८	३५०	" २८	१३२७	"	९८
१००	"	" २८	१३२८	३००	९९
१०१	"	" २०	१३२९	"	१००
१०२	"	" २१	१३३०	"	१०१
१०३	३५१	" २२	१३३१	"	१०२
१०४	"	" २४	१३३३	३०१	१०३
१०८	३४४	१३०८	१३३४	"	१०४
११०	"	" ०	१३०५	३३५	१०५
१११	"	" ८	१३०७	"	११०
११६	३३०	१३५४	१३०८	"	१११
१२०	"	" ३५	१३०९	३३०	११५
१२८	३३१	" ४६	१३१०	"	११७
१२८	"	" ४७	१३११	३३१	११८
१३०	"	" ४८	१३१२	"	११९
१४८	३३८	" ८०	१३१८	"	१२०
१५०	३३३	" ३१	१३१९	३३३	१२१
			१३२१	३३३	१२०

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

اشعارک دیکھا گئے ہو۔

۱—منو سمرتی

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	اشعارک	صفحہ	اشعارک
मनुस्मृति इस पुस्तक का		इस पुस्तक का	पेसक ۵۵۱	پسک ۵۵۱	منو سمرتی
१०१	३२४	१२३२	१२३२	२२५	१७१
१०२	३०६	११०१	११७१	३०५	१७२
१०३	३१८	१२८८	१२८८	३३९	१७३
१०४	"	" ८८	१२८९	"	१७४
१०५	"	" ८०	१२९०	३३९	१७५
२२६	१३५	५१८	०१८	१३०	२२५
२३०	२८५	११२६	११२५	२९०	२३७
२३०	१३६	५१८	०१९	१३५	२२७
२८८	३३१	१२५८	१२०९	३३१	२९९
३००	३३२	" ६०	१२५०	३३२	३००
३०२, ३०३	"	" ६१	१२५१	" ३०३, ३०२	३०२
३०४, ३०५	"	" ६२	१२५२	" ३०४, ३०५	३०४
३१०	३३३	" ६३	१२५३	३३३	३१०
३११	"	" ६४	१२५४	"	३११
३१२	३०६	११०२	११७२	३०५	३१२
३१३	३०७	" ०३	११७३	३०७	३१३
३१०	१०३	३८१	३९१	१०३	३१७
"	१५८	५८८	०९८	१०९	"
"	२४३	८२४	९२५	१५८	"
३१८	३३३	१२६५	१२५०	३३३	३१८
३३५	३३४	" ६६	१२५५	३३४	३३०
३३६	"	" ६७	१२५६	"	३३२
३३७, ३३८	"	" ६८	१२५७	" ३३८, ३३७	३३७
३४४	"	" ६९	१२५८	"	३४४
३४५	३३५	" ७०	१२५९	३३५	३४५

प्रसोक टीका किये हुए

अशरक टीका के २०

१—मनुस्मृति

१—मनुस्मृति

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	अशरक	पृष्ठ	अशरक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पेसक हठा	पेसक हठा	मनुस्मृति
३४६	३३५	१२०१	१२७१	२२०	२५५
३४७	"	" ७२	१२७२	"	२५७
३४८	"	" ७३	१२७३	"	२५९
३५०	"	" ७४	१२७४	"	२६०
३५१	३३६	" ७५	१२७५	२२५	२६१
३५२	"	" ७६	१२७६	"	२६२
३५३	"	" ७७	१२७७	"	२६३
३५६	२८५	११२०	११२७	२९०	२८५
३५७	"	" २८	११२८	"	२८७
३५८	"	" २९	११२९	"	२९०
४०१	२८६	" ३०	११३०	२९५	२९३
४१८	"	" ३१	११३१	"	२९५
[मनुस्मृति—अध्याय ८]			[मनुस्मृति—अध्याय ९]		
२	१५४	५०७	०७७	१०५	१
३	"	५०८	०७८	"	२
४	"	५०९	०७९	"	३
५	"	५१०	०८०	"	४
६	१५५	५११	०८१	१०६	५
७	"	५१२	०८२	"	६
८	"	५१३	०८३	"	७
९	१५६	५१४	०८४	१०७	८
१०	"	५१५	०८५	"	९
११	"	५१६	०८६	"	१०
१२	"	५१७	०८७	"	११
१३	"	५१८	०८८	"	१२
१४	१५७	५१९	०८९	१०८	१३

श्रीक टीका किये हुए

अश्लोक टीका के हरे

१—मनुस्मृति

—मनुस्मृति

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	अश्लोक	पृष्ठ	अश्लोक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पृष्ठ	इस पुस्तक का	पृष्ठ
१४	१५०	५८८	०८१	१०५	१५
१५	"	५८०	०९०	"	१६
१६	"	५८१	०९१	"	१७
१८	११८	४४४	१११	"	१८
२६	१६०	६२८	११२	११५	२५
२७	"	६२०	११३	"	२६
२८	"	६२१	११४	"	२७
४५	१६८	६२५	११५	"	२८
४६	१६०	५२०	११६	"	२९
४७	१६१	५२१	११७	"	३०
५०, ५८	१६२	५२२	११८	"	३१
६४	"	५२३	११९	"	३२
६५	"	५२४	१२०	"	३३
७१	"	४२५	१२१	"	३४
७२	१६८	५२६	१२२	"	३५
७३	"	५२७	१२३	"	३६
७४	१६८	५२८	१२४	"	३७
७५	१६८	६२९	१२५	"	३८
७६	१६३	५३०	१२६	"	३९
७७	१६८	५३५	१२७	"	४०
८०	"	५३६	१२८	"	४१
८१	१६८	५३७	१२९	"	४२
८२	"	५३८	१३०	"	४३
८३	"	५३९	१३१	"	४४
८८	१३६	५४०	१३२	"	४५

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

اشعار دیکھا گئے ہوں

۱—منو سمرتی

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	اشعار	پستک	اشعار
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पستک	हذا	منو سمرتی
२२३	३५२	१३३६	११३५	२०२	२२३
२२४	"	१३३८	११३९	"	२१५
२२५	३५३	१३४०	११४०	२०३	२२०
२२६	"	१३४१	११४१	"	२२५
२२७	"	१३४३	११४३	"	२२७
२२८	"	१३४२	११४२	"	२२८
२२९	३३६	१२०८	११४८	२३५	२३५
२३०	३०१	१४०८	११४९	२५१	२३८
२३१	२८६	११३२	११५२	२९५	२३९
२३२	"	" ३३	११५३	"	२४५
२३३	२८०	" ३४	११५०	"	२४७
२३४	"	" ३५	११५५	"	२४८
२३५	"	" ३६	११५७	"	२४९
२३६	"	" ३७	११५८	२९८	२५०
२३७	२८८	" ३८	११५९	"	२५१
२३८	"	" ३९	११६०	"	२५२
२३९	"	" ४०	११६१	"	२८२
२४०	"	" ४१	११६२	२९९	२८३
२४१	२८८	" ४२	११६३	"	२८५
२४२	"	" ४३	११६४	"	२९०
२४३	"	" ४४	११६५	"	२९३
२४४	"	" ४५	११६६	"	२९५
२४५	३००	" ४६	११६७	"	२९६
२४६	"	" ४७	११६८	"	२९७
२४७	"	" ४८	११६९	"	२९८
२४८	"	" ४९	११७०	"	२९९

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

اشعار کی تفسیر

۱—منو سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पेन्सिल हंडा	صفحة पेन्सिल हंडा	अश्लोक लुसमरती
२८८	३०१	" ५०	११००	३०१	२९९
३००	"	" ५१	११०१	"	३००
३०१	"	" ५२	११०२	"	३०१
३०२	३०२	" ५३	११०३	३०२	३०२
३०३	"	" ५४	११०५	३०२	३०३
३०४	"	" ५५	११०६	"	३०४
३०५	"	" ५६	११०७	"	३०५
३०६	३०३	" ५७	११०८	३०३	३०६
३०७	"	" ५८	११०९	"	३०७
३०८	"	" ५९	१११०	"	३०८
३०९	"	" ६०	११११	"	३०९
३१०	३०४	" ६१	१११२	३०४	३१०
३११	"	" ६२	१११३	"	३११
३१२	"	" ६३	१११४	"	३१२
३१३	"	" ६४	१११५	"	३१३
३१४	३०५	" ६५	१११६	३०५	३१४
३१५	३०६, "	३१०, " ६६	१११७, २९९	३०६, २९९	३१५
३१६	"	" ६७	१११८	३०६	३१६
३१७	"	" ६८	१११९	"	३१७
३१८	३०६	" ६९	११२०	३०६	३१८
३१९	३०७	३११	११२१	३०७	३१९
३२०	"	३१२	११२२	"	३२०
३२१	"	३१३	११२३	"	३२१
३२२	"	३१४	११२४	"	३२२
३२३	"	३१५	११२५	"	३२३
३२४	"	३१६	११२६	"	३२४
३२५	"	३१७	११२७	"	३२५
३२६	"	३१८	११२८	"	३२६
३२७	"	३१९	११२९	"	३२७
३२८	"	३२०	११३०	"	३२८
३२९	"	३२१	११३१	"	३२९
३३०	"	३२२	११३२	"	३३०
३३१	"	३२३	११३३	"	३३१

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

अशोक टीका के होते

—१ मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अशोक पेज इस पुस्तक का	पेज इस पुस्तक का	अशोक मनुस्मृति
३३२	८६	३४२	३३२	८५	३३२
३३३	"	३४३	३३३	"	३३३
३३४	८७	३४८	३३४	८७	३३४
३३५	"	३४८	३३५	"	३३५
[मनुस्मृति—अध्याय १०]			[मनुस्मृति—अध्याय १०]		
२	७६	२८८	२९८	७५	२
३	७७	२८८	२९९	७७	३
४	५	१३	१३	७	४
५	१०३	३५४	१०३	१०३	५
६३	४५	१८८	१८८	१०५	६३
७३	"	२५०	२५०	१०७	७३
८४	७७	३००	३००	१०९	८४
९५	"	३०१	३०१	११०	९५
१०२	३६४	१३८६	१३८६	१११	१०२
१०६	७७	३०२	३०२	११२	१०६
१०९	३६३	१३८५	१३८५	११३	१०९
११०	८४	३३४	३३४	११४	११०
११८	८६	३४४	३४४	११५	११८
१२८	८४	३३१	३३१	११६	१२८
१३०	३५, ८४	२५१, ३३२	२५१, ३३२	११७, ११८	१३०
१४१	३६३	१३८२	१३८२	११९	१४१
१४६	३०६	११००	११००	१२०	१४६
१५०	६५	२५२	२५२	१२१	१५०
१६३	३६३	१३८१	१३८१	१२२	१६३
१७०	८८, ११८	३५०, ४४५	३५०, ४४५	१२३, १२४	१७०

श्रील टीका कियेहुए

१—मनुस्मृति

अशोक टीका के दो-

१—मनुस्मृति

श्रील	पृष्ठ	श्रील	अशोक	पृष्ठ	अशोक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पुस्तक हठा	पुस्तक हठा	मनुस्मृति
१२८	८८	३५१	३०१	८८	१२९
८२	३६३	३२८३	१३८३	३५३	८२
८५	"	३२८४	१३८४	"	८५
१०३	३६४	३२८०	१३८५	३५४	१०३
१०४	"	[३२८८	१३८६	"	१०४
८८	"	३२८८	१३८७	"	९८
८५	३६५	३२८०	१३९०	३५०	९०
८८	"	३२८१	१३९१	"	९९
१००	"	३२८२	१३९२	"	१००

[मनुस्मृति—पद्याय ११]

१, २	२२२	८४४
३	"	८४५
५	१२५	५१६
६	२१०	८२०
८	"	८२६
१०	४६	१८०
१८	२२५	८५६
२२	२८५	१०८४
२३	२८६	१०८५
२४	८३	३२०
२५	"	३२८
२६	४६	१८१
२८	३६१	३२०४
२८	"	३२०५
३०	"	३२०६
३४	"	३२०७
३५	४६	१८२

[मनुस्मृति—अध्याय ११]

१०८४	२२२	१०८४
१०८५	"	१०८५
०१५	१३०	०
१२५	२१५	१
१२५	"	१
१२५	२५	१०
१०५	२२०	११
१०९५	२८०	२२
१०९०	२८५	२३
२२५	८३	२४
२२८	"	२५
१९१	२५	२६
१२५	२५१	२८
१२५	"	२९
१२५	"	३०
१२५	"	३१
१२५	२५	३२

श्रीक टीका किये हुए
१—मनुस्मृति

अशुक्र तिका के हरे
— मनुस्मृति

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	अशुक्र	पृष्ठ	अशुक्र
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पुस्तक का	पुस्तक का	पुस्तक का
३६	७७	३०३	३०३	७७	३५
३७	७८	३०४	३०४	७८	३७
३८	१८३	३३४	३३४	१९३	३९
४०	"	३३५	३३५	"	४०
४१	७८	३०५	३०५	७८	४१
४२	८३	३२८	३२९	८३	४२
४४	३०३	३४१८	३४१८	३०३	४४
४५	"	३४१८	३४१९	"	४५
४६	३०४	३४२२	३४२२	३०४	४६
४७	"	३४२३	३४२३	"	४७
४८	"	३४२४	३४२४	"	४८
४९	"	३४२५	३४२५	"	४९
५०	३३६	३३८४	३३९४	३३६	५०
५१	"	३३८५	३३९५	"	५१
५२	"	३३८६	३३९६	"	५२
५३	३३७	३३८७	३३९७	३३७	५३
५४	"	३३८८	३३९८	"	५४
५५	३३९	३३८९	३३९९	३३९	५५
५६	"	३३९०	३३९०	"	५६
५७	३३९	३३९०	३३९०	३३९	५७
५८	३३९	३३९०	३३९०	३३९	५८
५९	३३९	३३९०	३३९०	३३९	५९
६०	३३९	३३९०	३३९०	३३९	६०
६१, ६२	३३९, ३३९	३३९०	३३९०	३३९, ३३९	६१, ६२
६३, ६४	३३९	३३९१	३३९१	३३९	६३, ६४
६५	"	३३९२	३३९२	"	६५
६६	३३९	३३९३	३३९३	३३९	६६
६७	"	३३९४	३३९४	"	६७
६८	८३	३३९	३३९	८३	६८
"	२२३	८३६	८३६	२२३	"
"	३३९	३३९५	३३९५	३३९	"

श्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

अंशक १ का नुमाँ

— १ — मनु स्मृति

श्लोके मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अंशक पेज नं०	अंशक पेज नं०	अंशक पेज नं०
७०	३७०	१४०६	१४०५	३७०	७०
७८	३७५	१४२६	१४२५	३७०	७१
८५	"	१४२७	१४२५	"	८०
८६	३७८	८०८	१०९	३७९	९३
८८	"	८१०	११०	"	९४
८५	"	८११	१११	"	९०
८६	३८०	८१२	११२	३८०	९५
८७	"	८१३	११३	"	९५
८८	३८५	१४२८	१४२८	"	९५
११७	"	१४२८	१४२८	३७०	९९
१२०	११६	४३८	१४२९	"	११५
१२१	"	४४०	१४३९	११५	१२०
१२२	११७	४४१	१४४०	"	१२१
१२३	"	४४२	१४४१	११५	१२२
१२४	३८६	१४३०	१४४२	"	१२३
१२५	"	१४३१	१४४३	३७९	१२४
१४७	"	१४३२	१४४३	"	१२५
१४८	"	१४३३	१४४३	"	१२५
१५०	३८७	१४३४	१४४३	"	१२५
१५१	"	१४३५	१४४३	३७७	१००
१५२	"	१४३६	१४४३	"	१०१
१६०	"	१४३७	१४४३	"	१०२
१७१	३८८	१४३८	१४४३	"	१०३
१७५	३८०	१४३९	१४४३	३७८	१७३
१७६	३८०	१४३९	१४४३	३७८	१७५
१७७	"	१४४०	१४४३	"	१७५

श्लोक टीका क्रिये हुए
१-मनुस्मृति

अंशिक टीका के दो
१-मनुस्मृति

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	अंशिक	पृष्ठ	अंशिक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पृष्ठ	पृष्ठ	मनुस्मृति
१८१	३७०, ३७८	१४०८, १४४१	११६१	३७०	१८१
१८२	३७८	१४४२	११६२	३७९	१८२
१८३	"	१४४३	११६३	"	१८३
१८४	"	१४४४	११६४	"	१८४
१८५, १८७	"	१४४५	११६५	३८०	१८५, १८७
१८८	३८०	१४४६	११६६	३८०	१८८
१८९	"	१४४७	११६७	"	१८९
१९०	"	१४४८	११६८	"	१९०
१९१	"	१४४९	११६९	"	१९१
१९२	३८१	१४५०	११७०	३८१	१९२
१९३	"	१४५१	११७१	"	१९३
१९४	"	१४५२	११७२	"	१९४
१९५	"	१४५३	११७३	"	१९५
१९६	"	१४५४	११७४	"	१९६
२०१	३८२	१४५५	११७५	३८२	२०१
२०२	"	१४५६	११७६	"	२०२
२०३	३८३	१४५७	११७७	३८३	२०३
२०४	"	१४५८	११७८	"	२०४
२०५	"	१४५९	११७९	"	२०५
२०६	"	१४६०	११८०	"	२०६
२०७	"	१४६१	११८१	"	२०७
२०८	"	१४६२	११८२	"	२०८
२०९	"	१४६३	११८३	"	२०९
२१०	"	१४६४	११८४	"	२१०
२११	"	१४६५	११८५	"	२११
२१२	"	१४६६	११८६	"	२१२
२१३	"	१४६७	११८७	"	२१३
२१४	"	१४६८	११८८	"	२१४
२१५	"	१४६९	११८९	"	२१५
२१६	"	१४७०	११९०	"	२१६
२१७	"	१४७१	११९१	"	२१७
२१८	"	१४७२	११९२	"	२१८
२१९	"	१४७३	११९३	"	२१९
२२०	"	१४७४	११९४	"	२२०

प्रसोक टीका किये हुए

अशरक टीका कले ५००

१—मनुस्मृति

—१ मनुस्मृति

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	अशरक	पृष्ठ	अशरक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पृष्ठ	पृष्ठ	मनुस्मृति
२२१	४००	१५११	१०११	५००	२२१
२२२	"	१५१२	१०१२	"	२२२
२२३	"	१५१३	१०१३	"	२२३
२२४	४०१	१५१४	१०१४	५०१	२२४
२२५	"	१५१५	१०१५	"	२२५
२२६	४०२	१५१६	१०१६	"	२२६
२२७	"	१५१७	१०१७	"	२२७
२२८	४०३	१५१८	१०१८	"	२२८
२२९	"	१५१९	१०१९	"	२२९
२३०	"	१५२०	१०२०	"	२३०
२३१	"	१५२१	१०२१	"	२३१
२३२	४०४	१५२२	१०२२	"	२३२
२३३	"	१५२३	१०२३	"	२३३
२३४	४०५	१५२४	१०२४	"	२३४
२३५	"	१५२५	१०२५	"	२३५
२३६	"	१५२६	१०२६	"	२३६
२३७	"	१५२७	१०२७	"	२३७
२३८	४०६	१५२८	१०२८	"	२३८
२३९	"	१५२९	१०२९	"	२३९
२४०	"	१५३०	१०३०	"	२४०
२४१	"	१५३१	१०३१	"	२४१
२४२	४०७	१५३२	१०३२	"	२४२
२४३	"	१५३३	१०३३	"	२४३
२४४	"	१५३४	१०३४	"	२४४
२४५	"	१५३५	१०३५	"	२४५
२४६	"	१५३६	१०३६	"	२४६
२४७	"	१५३७	१०३७	"	२४७
२४८	४०८	१५३८	१०३८	"	२४८
२४९	"	१५३९	१०३९	"	२४९
२५०	"	१५४०	१०४०	"	२५०
२५१	"	१५४१	१०४१	"	२५१
२५२	४०९	१५४२	१०४२	"	२५२
२५३	"	१५४३	१०४३	"	२५३
२५४	"	१५४४	१०४४	"	२५४
२५५	"	१५४५	१०४५	"	२५५
२५६	"	१५४६	१०४६	"	२५६
२५७	"	१५४७	१०४७	"	२५७
२५८	४१०	१५४८	१०४८	"	२५८
२५९	"	१५४९	१०४९	"	२५९

श्रीक टीका कियेहुए
१—मनुस्मृति

اشارک دیکھا گئے ہو
— مڈر سمرتی

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	اشارک پستک ہذا	صفحہ پستک ہذا	اشارک مڈر سمرتی
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का			
२४७	२८४	२४६४	१५५५	३८५	२५७
२४८	"	२४६५	१५५०	"	२५८
२४८	२८५	२४६६	१५५५	३८०	२५९
२५०	२८६	२४६७	१५५७	३८५	२६०
२५१	२८७	२४६८	१५५८	३८७	२६१
२५२	२८८	२४६९	१५५९	३८८	२६२
२५३	"	" ७०	१५६०	"	२६३
२५४	२८९	" ७१	१५६१	३८९	२६४
२५५	"	" ७२	१५६२	"	२६५
२५६	२९०	" ७३	१५६३	३९०	२६६
२५७	"	" ७४	१५६४	"	२६७
२५८	२९१	" ७५	१५६५	३९१	२६८
२५९	"	" ७६	१५६६	"	२६९
२६०	२९२	" ७७	१५६७	३९२	२७०
२६१	"	" ७८	१५६८	"	२७१
२६२	"	" ७९	१५६९	"	२७२
२६३	"	" ८०	१५७०	"	२७३
२६४	"	" ८१	१५७१	३९३	२७४
२६५	२९३	" ८२	१५७२	"	२७५

[मनुस्मृति—अध्याय १२]

[मंडर सمرती में अध्याय १२]

१	४२१	२५८६	१०९५	४२१	१
२	"	" ८०	१०९७	"	२
३	"	" ८८	१०९८	"	३
४	"	" ८८	१०९९	"	४
५	४२२	२६००	११००	४२२	५
६	"	२६०१	११०१	"	६

श्लोक टीका किये हुए

अश्लोक टीका किये हुए

१—मनुस्मृति

१—मनुस्मृति

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक का	पृष्ठ इस पुस्तक का	अश्लोक पुस्तक का
०	४२२	१६०२	१५०२	१५२२	१५
८	"	" ३	१५०३	"	१६
८	४२३	" ४	१५०४	१५२३	१७
१०	"	" ५	१५०५	"	१८
११	"	" ६	१५०६	"	१९
१२	"	" ७	१५०७	"	२०
१३	४२४	" ८	१५०८	१५२४	२१
१४	"	" ९	१५०९	"	२२
१५	"	" १०	१५१०	"	२३
१६	"	" ११	१५११	"	२४
१७	"	" १२	१५१२	"	२५
१८	४२५	" १३	१५१३	१५२५	२६
१९	"	" १४	१५१४	"	२७
२०	"	" १५	१५१५	"	२८
२१	"	" १६	१५१६	"	२९
२२	"	" १७	१५१७	"	३०
२३	४२६	" १८	१५१८	१५२६	३१
२४	"	" १९	१५१९	"	३२
२५	"	" २०	१५२०	"	३३
२६	"	" २१	१५२१	"	३४
२७	"	" २२	१५२२	"	३५
२८	४२७	" २३	१५२३	१५२७	३६
२९	"	" २४	१५२४	"	३७
३०	"	" २५	१५२५	"	३८
३१	"	" २६	१५२६	"	३९
३२	४२८	" २७	१५२७	१५२८	४०
३३	"	" २८	१५२८	"	४१

श्लोक टीका किये हुए

اشعارک قدیکا کے جو

१—मनुस्मृति

—مनु سمرتی

श्लोक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्लोक इस पुस्तक का	शाय ہستک هذا	صفحہ ہستک هذا	اشعارک مनु سمرتی
३४	४२८	१६२८	१५२९	२२८	३२
३५	"	" ३०	१५३०	"	३०
३६	४२८	" ३१	१५३१	१५९	३५
३७	"	" ३२	१५३२	"	३७
३८	"	" ३३	१५३३	"	३८
३९	"	" ३४	१५३४	"	३९
४०	४३०	" ३५	१५३५	२३०	४०
४१	"	" ३६	१५३६	"	४१
४२	"	" ३७	१५३७	"	४२
४३	"	" ३८	१५३८	"	४३
४४	४३१	" ३९	१५३९	२३१	४४
४५	"	" ४०	१५४०	"	४५
४६	"	" ४१	१५४१	"	४६
४७	"	" ४२	१५४२	"	४७
४८	४३२	" ४३	१५४३	२३२	४८
४९	"	" ४४	१५४४	"	४९
५०	"	" ४५	१५४५	"	५०
५१	"	" ४६	१५४६	"	५१
५२	४३३	" ४७	१५४७	२३३	५२
५३	"	" ४८	१५४८	"	५३
५४	"	" ४९	१५४९	"	५४
५५	४८४	" ५०	१५५०	२९४	५५
५६	"	" ५१	१५५१	"	५६
५७	४३३	" ५२	१५५२	२९५	५७
५८	"	" ५३	१५५३	"	५८
५९	४३४	" ५४	१५५४	२९६	५९
६०	"	" ५५	१५५५	"	६०

श्रीक टीका किये हुए

اشعارى टीका के हवे

१—मनुस्मृति

اسے منو سمرتی

श्रीक मनुस्मृति	पृष्ठ इस पुस्तक का	श्रीक इस पुस्तक का	अश्लोक पेसक हठा	صفحة पेसक हठा	अश्लोक पेसक हठा
७६	४२४	१६५२	१९०३	३३६	७५
७७	"	" ५४	१९०४	"	७७
७८	"	" ५५	१९००	"	७८
७९	"	" ५६	१९०५	"	७९
८०	४३५	" ५७	१९०६	३३७	८०
८१	"	" ५८	१९०८	"	८१
८२	४४५	" ६०	१९१७	३३७	८२
८३	"	" ६८	१९१८	"	८३
८४	"	" ६९	१९१९	"	८४
८५	"	१०००	१९००	"	८५
८६	४४६	" १	१९००	"	८६
८७	"	" २	१९०१	३३५	८७
८८	"	" ३	१९०२	"	८८
८९	"	" ४	१९०३	"	८९
९०	४४७	१००५	१९०४	"	९०
९१	"	" ६	१९०५	३३७	९०
९२	"	" ७	१९०५	"	९१
९३	"	" ८	१९०७	"	९२
९४	"	" ९	१९०८	"	९३
९५	"	" १०	३०	९	९४
९६	"	" ११	३१	"	९५
९७	"	" १२	३२	"	९६
९८	१०	" १३	३३	१०	९७
९९	"	" १४	३४	"	९८
१००	"	" १५	३५	"	९९
१०१	१५	" १६	३६	१०	१००
१०२	"	" १७	३७	"	१०१

श्लोक टीका किये हुए

अश्लोक टीका के दो

१—मनुस्मृति

—मनु स्मृति

प्रलोक	पृष्ठ	प्रलोक	अश्लोक	पृष्ठ	अश्लोक
मनुस्मृति	इस पुस्तक का	इस पुस्तक का	पृष्ठ	पृष्ठ	मनु स्मृति
१०२	१०	३६	३५	१०	१०२
१०३	"	३७	३७	"	१०३
१०४	११, ४६	३८, १८३	१९३, ३८	११, ११	१०४
१०५	११	३८	३९	११	१०५
१०६	"	४०	४०	"	१०६
१०८	"	४१	४१	"	१०८
१०८	६	४५	३०	९	१०९
११०	१२	४२	४२	१२	११०
१११	"	४३	४३	"	१११
११२	"	४४	४४	"	११२
११३	"	४५	४५	"	११३
११४	१३	४६	४६	१३	११४
११५	"	४७	४७	"	११५
११८	४४८	१७०८	१७०९	४४८	११८
११८	"	" १०	१७१०	"	११९
१२०	"	" ११	१७११	"	१२०
१२१	४४८	" १२	१७१२	४४९	१२१
१२२	"	" १३	१७१३	"	१२२
१२३	"	" १४	१७१४	"	१२३
१२४	"	" १५	१७१५	"	१२४
१२५	४५०	" १६	१७१६	४५०	१२५
१२६	१४	५२	५२	१४	१२६

श्लोक टीका किये हुए
२—पाराशरस्मृति

اشادک تیکا کے ہوئے
۲—پارا شری اسمرتی

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	अंशिक	صفحة	اشادک
पाराशरस्मृति इस पुस्तकका		इस पुस्तकका	پستکى هذا	پستکى هذا	پارا شری اسمرتی
[पाराशरस्मृति—अध्याय १]			[پارا شری اسمرتی — ۱ باب]		
२६	४०	१८५	१९०	३७	२५
२८	२१८	८२८	८२९	२१८	२९
३८	४०	१८६	१९५	३७	३९
४५	१८६	७४८	७५९	१९५	५०
४६	१८०	७५०	७५०	१९७	५५
५१	३८४	१४८५	१५८०	३९५	०१
५२	२२३	८५०	८५०	२२३	०२
५३	२१८	८२८	८२८	२१८	०३
५८	२४०	८४५	८४५	२४०	०९
५५	१८०	७५१	७५०	१९७	००
७१	८८	३५२	३५२	८८	७१
७२	"	३५३	३५३	"	७२
[पाराशरस्मृति—अध्याय २]			[پارا شری اسمرتی — ۲ باب]		
१२	००	२०२	२७२	७०	२०
३	०१	२०३	१७३	७१	३
४	"	२०४	१७५	"	५
१२	३२४	१२३२	१२३३	३२५	१२
[पाराशरस्मृति—अध्याय ३]			[پارا شری اسمرتی — ۳ باب]		
२५	२६०	१३०१	१३७१	३५०	२०
२६	"	१३०२	१३७२	"	२५
२०	"	१३०३	१३७३	"	२७
३०	"	१३००	१३७०	"	३०
२३, २४	२६०	८८६	९९५	२५०	३५
३५	"	८८०	९९७	"	३०

श्रीक टीका किये हुए
२—पाराशरस्मृति

اشاری تیکا کے لئے
۲—پارا شری اسمرتی

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	श्रीक	صفحة	اشاری
पाराशरस्मृति	इस पृष्ठकका	इस पृष्ठकका	पसंक्त	पसंक्त	पारा शरी اسمरती
१८	२७३	१०४७	१०५७	२७३	१८
१८	२७४	१०४८	१०५८	२७४	१९
२०	"	१०३८	१०५९	"	२०
२१	"	१०५०	१०६०	"	२१
२२	"	१०५१	१०६१	"	२२
५८	३५८	१३६८	१३५९	३०९	५९
[पाराशरस्मृति—अध्याय ४]			[पारा शरी اسمरती—अध्याय ४]		
१२	१६६	६२४	१२५	१५५	१२
१३	१६०	५८८	०९९	१५०	१३
१५	१६६	६२६	१२५	१५५	१५
१६	१६७	६२७	१२५	१५५	१५
१७	"	६२८	१२८	"	१७
१८	४७	१८४	१२५	१५५	१९
१८	१४८, ३०२	५६०, १४१०	१२१७, ०५०	३७२, १५९	१८
२८	१४६	५४८	०५९	१५५	२८
२८	१४७	५५०	०६०	१५५	२९
३०	"	५५१	०६१	"	३०
३१	"	५५२	०६२	"	३१
[पाराशरस्मृति—अध्याय ५]			[पारा शरी اسمरती—अध्याय ५]		
१	२५८	८८४	११५	२०९	१
२	"	८८३	११५	"	२
३	२६०	८८५	११५	२५०	३
[पाराशरस्मृति—अध्याय ६]			[पारा शरी اسمरती—अध्याय ६]		
२०	३८५	१४८८	१५८९	३९०	२७

श्रीक टीका क्रियेहुए
२—पाराशरस्मृति

اشراک تیکا کے دوے
۲—پارا شری اسمرتی

श्रीक	पृष्ठ	श्रीक	श्रीक	صفحة	اشراک
पाराशरस्मृति इस पुस्तकका इस पुस्तकका			اشراک	پستک هذا	اشراک
२८	३८५	१४८०	१४९०	३९०	२८
२८	"	१४८१	१४९१	"	२९
६५	२४८	८४६	९५५	२५८	५०
६६	"	८४७	९५७	"	५१
[पाराशरस्मृति—अध्याय ७]			[پارا شری اسمرتی—ادھیاء ۷]		
३	२५०	८५४	९०५	२००	३
३०	२६१	८८८	९९८	२५१	३०
३५	३६२	१३०८	१३७८	३५२	३०
३६	"	१३७८	१३७९	"	३५
३०	"	१३८०	१३८०	"	३७
३१, ३२	२३८	८४८	९५८	२५८	३२, ३३
[पाराशरस्मृति—अध्याय ८]			[پارا شری اسمرتی—ادھیاء ۸]		
४	७०	३७०	२७०	७०	३
४	१३	४८	३८	१३	४
२४	७०	२०१	२७१	७०	२५
८	१३	४८	३९	१३	८
२८	३८५	१४८२	१४९२	३९०	२८
[पाराशरस्मृति—अध्याय १०]			[پارا شری اسمرتی—ادھیاء ۱۰]		
३	४०१	१५१०	१०१७	४०१	३
[पाराशरस्मृति—अध्याय ११]			[پارا شری اسمرتی—ادھیاء ۱۱]		
७	२४८	८४८	९५९	२५८	७

श्लोक टीका किये हुए

३—वशिष्टस्मृति

अश्लोक टीका किये हुए

२—वशिष्टस्मृति

श्लोक वशिष्टस्मृति इस पुस्तकका
पृष्ठ वशिष्टस्मृति इस पुस्तकका

[वशिष्टस्मृति - अध्याय १]

२	६	१७
६	६	१६
४, ५	१८	६०

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ३]

३	६८	२६५
४	"	२६६
४	३०७	११७४
४५	२५८	८५२

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ५]

५	२६४	६१८
६	"	६१८

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ६]

२	२२	८६
४	२३	८७
७	"	८८
८	६३	२४७
२५	६८	२६७

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ११]

४२	२१४	८१५
----	-----	-----

[वशिष्टस्मृति - अध्याय १२]

२६	२५६	८८०
४०	१०२	६४८

अश्लोक वशिष्टस्मृति
पृष्ठ वशिष्टस्मृति

[वशिष्टस्मृति - अध्याय १]

१७	५	२
१५	"	५
५७	१८	०, ५

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ३]

२५०	५९	३
२५५	"	५
११७५	३०७	५
९०२	२५८	५०

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ५]

५१८	१५८	३
५१९	"	५

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ६]

८५	२२	२
८७	२३	५
८८	"	७
२४७	६३	९
२६७	६८	२०

[वशिष्टस्मृति - अध्याय ११]

८१५	२१४	४२
-----	-----	----

[वशिष्टस्मृति - अध्याय १२]

९८०	२५६	२६
५४८	१०२	५१

प्रलोक टीका किये हुए

اشارک دیبا کئے ہوئے

३—वशिष्टस्मृति

۳- وشت اسمرتی

श्लोक	पृष्ठ	श्लोक	अंश	पृष्ठ	अंश
वशिष्टस्मृति इस पुस्तकका इस पुस्तकका		वशिष्टस्मृति इस पुस्तकका इस पुस्तकका	पुस्तक १०	पुस्तक १०	पुस्तक १०
[वशिष्टस्मृति - अध्याय १५]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय १५]			
१	१०२	६४८	५५९	१७२	१
२	"	६५०	५००	"	२
३	"	६५१	५०१	"	३
४	"	६५२	५०२	"	४
५	१०३	६५३	५०३	१७३	५
१०	१०६	६६०	५५७	१७५	१७
[वशिष्टस्मृति - अध्याय १६]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय १६]			
८	१०८	११८३	११८३	३०९	८
[वशिष्टस्मृति - अध्याय १७]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय १७]			
७४	१४६	५४६	७५५	१५५	७५
[वशिष्टस्मृति - अध्याय २२]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय २२]			
११	१८६	१४८४	१५९५	३९५	११
[वशिष्टस्मृति - अध्याय २३]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय २३]			
३२	२८६	१४८५	१५९०	३९५	३२
[वशिष्टस्मृति - अध्याय २७]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय २७]			
४	३०३	१४८९	१५२१	३७३	४
[वशिष्टस्मृति - अध्याय ३०]		[वशिष्टस्मृति - अध्याय ३०]			
८	४५०	१०१०	१५१७	५००	८
८	२४	८३	९३	२५	९
१०	"	८४	९५	"	१०

शोक टीका विवेचन

३—विष्णुस्मृति

अशोक टीका के दो

३—शुद्ध अशोक

शोक	पृष्ठ	शोक	अशोक	पृष्ठ	अशोक
विष्णुस्मृति इस पुस्तक की इस पुस्तक की		विष्णुस्मृति इस पुस्तक की इस पुस्तक की	अशोक	पृष्ठ	अशोक
[विष्णुस्मृति — अध्याय ३]		[विष्णुस्मृति — अध्याय ३]			
४५, ४६	४८	१२८	११९	४८	४५, ४६
४८, ४९	२००	११०५	११७०	३०७	४९, ४८
८३	२३६	१२०८	१२७१	३३५	९३
[विष्णुस्मृति — अध्याय ४]		[विष्णुस्मृति — अध्याय ४]			
६	२५१	१३३५	१३३०	३०१	५
[विष्णुस्मृति — अध्याय १५]		[विष्णुस्मृति — अध्याय १५]			
८	२६	१२८	११८	४	८
८	२६	१२८	११९	५	९
[विष्णुस्मृति — अध्याय २०]		[विष्णुस्मृति — अध्याय २०]			
२०	४३५	१३५८	१३५९	४३०	२७
२८	"	१३६०	१३६०	"	२८
२८	४३६	६१	१३६१	४३५	२९
३४	२१४	८१६	८१६	२१५	३०
३५	"	८१०	८१०	"	३०
३६	२१५	८१८	८१८	"	३०
३०	"	८१८	८१८	२१०	३१
३८	४३६	१०६२	१०६२	"	३१
३८	१६०	६०१	१३६३	४३५	३८
३८	४३६	१३६३	१३६३	४३५	३९
४०	"	६४	१३६४	४३५	३९
४१	४३०	" ६५	१३६५	"	४०
४२	"	" ६६	१३६६	४३५	४१
४२	"	" ६७	१३६७	"	४२
४४	"	" ६८	१३६८	"	४३
४४	४३८	" ६८	१३६९	"	४४
४६	"	" ७०	१३७०	४३८	४५

श्रीक टीका कियेहुए

४—विष्णुस्मृति

۱۔ شارک قیقا کے دورے

ع— وشو سمرتی

[illegible]

शोक टीका किये हुए

اشاہ کی قید کا کئے ہوئے

८, ९—आपस्तम्ब व बौधायन स्मृति

۸، ۹- آيِسْتَنْبَ و بوندهاين سمرقي

[illegible]

६—वैषायनस्मृति

۹- پردہاين سمرتی

प्रथम अध्याय
पञ्च श्लोक

ارسن اودهیا
کھانا اشری

کھانہ اشکور				
۹۸۸	۲۵۸	۵۳	۸	۵۰
۹۸۹	۲۵۹	۱	۱۰	۵
۹۹۰	۲۶۰	۱۵	۱۰	۵

श्रीक टीका किये हुए

अशुक्र तिका के हू

१०, ११, १२, १३, १४—अथर्व यजुर्वेद आदि अथर्व वेद और विद और विद

प्र०-प०-ख०-श्री०	पृष्ठ इस	प्रतीक इस	अशुक्र	पृष्ठ	अशुक्र	अशुक्र	अशुक्र	अशुक्र	अशुक्र
वै० रमृति	पुस्तक का	पुस्तक का	संक	संक	संक	संक	संक	संक	संक
१-५	१०	२२, २४	२५८	८८१	१११	२०१	३५३	१०	०-१
५	१०	२८, ४०, ४१	"	८८२	११२	"	३५३	"	०
५	११	१०	२०२	१०४२	१०४२	२४२	१४	११	३
६	१३	४	२६०	१०२०	१०२०	२४२	४	१३	५
"	"	५	"	१०२१	१०२१	"	"	"	५
११	२०	१६	१३८	५२८	०२८	१३९	१५	२०	११
२-१	१	२०	२४०	८४४	१५५	२५५	२५	१	१-२
४	७	२	१८२	६८१	१११	१८२	२	७	३
६	११	"	१८५	०४२	११२	१९०	"	११	५
"	"	३	"	०४४	११३	"	३	"	"
"	"	४	१८६	०४५	११४	"	४	"	"
"	"	५	"	०४६	११५	"	५	"	"
"	"	६	"	०४७	११६	"	६	"	"
"	"	७	"	०४८	११७	"	७	"	"

१०—अथर्ववेद

काण्ड प्रपाठक-

अथर्ववेद मन्त्र

१-२४ १ १८ ११८ ४४६

११—यजुर्वेद

२६-२ ११८ ४४०

१२—महाभारत—गति पर्व

अध्याय, श्रीक

५८-७, ८, ९, २१४ ११८६

१३—निरुक्ति

५२८ ११८ ५२८

१४—सुश्रुत

५२६ ११८ ५२६

६०२ १६० ६०२

६०३ ११ ६०३

१०—अथर्व वेद

काण्ड प्रपाठक

अथर्ववेद मन्त्र

१५५ ११८ १८ ३ २५-१

११—यजुर्वेद

१५५ ११८ २-२५

१२—महाभारत—शान्त पर्व

अध्याय, श्रीक

११९ ११८ ११ ७ ५-०८

१३—निरुक्ति

०५९ ११८ ०५९

१४—सुश्रुत

०५९ ११८ ०५९

५-२ ११८ ५-२

५-३ ११८ ५-३

स्मृति प्रकाश

—*~*~*~*

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमा चभिर्यजन्ताः । स्थिरैरङ्गे
स्तुष्टुवा ए सस्तनूभिर्व्यशे महि देव हितं यदायुः ॥ य० २५ । २१ ॥

श्रीराम

हे देव यलनीश्वर ! हमको सामर्थ्य
दे कि हम कानों से सदा कल्याण ही
को सुनें, आँखों से सदा कल्याण ही को
देखें, और हमारे सब अङ्गीपात्र सदा
हृद रहें, जिससे हम स्थिरता से आप
की स्तुति और आज्ञा का सदा अनुष्ठान
करें, तथा आपका शरीर इन्द्रिय और
विद्वानों के हित कारक प्रायु को व
मैयुक्त सुख पूर्वक सदा प्राप्त हों, और प्रा-
प्ती भाग को सुख देने में सदा लगे रहें ।

ادوم

سے دو یسٹیشور ! ہمکو سامرثہ دے
کہ ہم کانوں سے سدا کلیاں ہی کو سنیں
آنکھوں سے سدا کلیاں ہی کو دیکھیں - اور
ہمارے سب انگ آپاٹک سدا دروزہ
رہیں - جس سے ہم سترتا سے آپ کی
ستونی اور آگیا گا سدا اوشٹھاں کوئی
نقا آتما شورو اندوی اور ودوائوں کے
ہت کاری آو کو دھرم نکت سکھ
پور تک سدا ہریت ہوں - اور پراپی
مائر کو سکھ دہنے میں سدا لگے رہیں

पहिला प्रकरण
१—जगदुत्पत्ति

—ooo—

सृष्टि के पहिले यह जगत् 'तम'
अर्थात् परमेश्वर की मूल प्रकृति में
बीज था, जैसे नींद में प्राण होता है,
किसी प्रकार से जाना नहीं जाता था,
तब सामर्थ्यान् परमेश्वर ने तम को
निवृत्त कर जगत् को प्रकट किया ।

یہا پر کرس

—جگت آنپتی—

—ooo—

سرشتی کے پہلے یہ جگت 'تم'
ارتہات برمشور کی مزل پر کرتی میں
ایں تھا - جیسے نیند میں کیاں ہوتا ہے
کسی پرکار سے جانا نہیں جانا تھا - تب
سامرثہ وان برمشور نے تم کو برورت کر
حکمت کو پرکٹ کیا

परमेश्वर ने अपनी आप्ता से (१)
मन को उत्पन्न किया जो कारण और
कार्य रूप है, मन से (२) अहङ्कार उ-
त्पन्न हुआ जिसमें प्रेरणा करने की शक्ति

برمشور نے اپنی آپتی سے (۱) من
کو آنپن کیا جو کاروں اور کارح روپ
ہے - من سے (۲) اہنگار آنپن ہوا
جس میں پر دہا کرنے کی شکتی اور اہمال ہے -

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण २—परिभाषा	پہلا پرکړن ۲—نه معات	بڼه اشارک کا
मनुस्मृति २—१०	१—सरस्वती दृषद्वत्योर्देवनद्योर्यदंतरम् । तं देवनिर्मितन्दे शं ब्रह्मावर्त्तमप्रचक्षते ॥	۱	منو سمرتي ۱۷—۲
२—१८	२—कुरुक्षेत्रक्षमत्स्याथ पञ्चालाः शूरसेनकाः । एषब्रह्मार्पदेशोवै ब्रह्मावर्तादनन्तरः ॥	२	۱۹—۲
२—२१	३—हिमवद्दिन्ययोर्मध्यं दक्षाम्बिनशनादपि । प्रत्यगेवप्रयागाच्च मध्यदेशःप्रकौर्तितः ॥	३	२१—ॲ
२—२२	४—आसमुद्रात्तुवैपूर्वादासमुद्रात्तुपश्चिमात् । तयोरेवान्तरंगिर्यो राय्यावर्तम्विदुर्वुधाः ॥	४	२२—ॲ
२—५८	५—अद्भुष्ट मूलस्य तले ब्राह्मन्तीर्यमप्रचक्षते । कायमङ्गुलिमूलेये दैवम्यिन्नान्तयोरधः ॥	५	५९—ॲ

१—'ब्रह्मावर्त्त' देश यह है जो सरस्वती और दृषद्वती दोनों नदियों के बीच में है ।
२—कुरुक्षेत्र, मत्स्य, पांचाल और शूर सेनक इन सब देशों को 'दृषद्वत्यपि' देश कहते हैं और यह ब्रह्मावर्त्त से दूसरे दर्जे पर हैं ।

३—प्रयाग से पूर्व की हिमाचल और विंध्याचल पहाड़ों के बीच में और जिस जगह सरस्वती गुप्त होती है (हिसार में) उस जगह से पश्चिम में जो देश है उसको 'मध्यदेश' कहते हैं ।

४—'आर्यावर्त्त' देश यह है जिसके उत्तर में हिमाचल, दक्षिण में विंध्याचल, पूर्व और पश्चिम में समुद्र है ।

५—'ब्रह्मतीर्थ' अद्भुष्ट की जड़ को, 'पिष्टतीर्थ' तर्जनी की जड़ को, 'प्रलापति तीर्थ' कानठडली की जड़ को, और 'दैव तीर्थ' सब उद्भलियों के अग्रभाग को कहते हैं ।

१—'ब्रह्मावर्त्त' देश وہ ہے جو سرسوتي اور درشدوني دونوں نديوں کے बीच میں ہے
ॲ—कुरुक्षेत्र - मत्स्य - पांचाल اور शूरसेनक ان سب देशوں کو "दृषद्वत्यपि" देश * کہتے ہیں اور یہ ب्रہماوورت سے دوسرے درجہ پر ہے

ॳ—प्रयाग سے पूर्व کو हिमाचल اور विंध्याचल पहाडوں کے बीच میں اور جس جگہ सरسوتي گپت ہوتی ہے (حسار میں) اُس جگہ سے پچھم میں جو دیش ہے اُسکو "مध्य دیش" کہتے ہيں

۴—'آرہ' رت دیش وہ ہے جسکے اُتر میں ہماچل - دکش میں پٹھانیا چل - یورپ اور پچھم میں سمندر ہے

۵—'برہمہ تیرتھ' انگڑی کی جڑ کو - "پتر تیرتھ" درجہ کی جڑ کو - "پراپت تیرتھ" کانٹلی کی جڑ کو - اور "دو تیرتھ" سب انگڑیوں کے اگر بھاگ کو کہتے ہیں

* رت دیش وہ ہے کہ یہ دھاپی اور کنگا حمدا کے مدد کا دیش ہے

• विदित होता है कि यह दिल्ली और गङ्गा यमुना के मध्य का देश है ।

पता श्लोक का	पश्चिमा प्रकरण २—परिभाषा	پہلا بزرگ ۲—تعريفات	پند اشعار کا
मनुस्मृति २—६३	६—उद्धृते दक्षिणे पाणावुपवीत्युच्यते द्विजः । सव्ये प्राचीन आवीती निवीती कण्ठसज्जने ॥	۶	منو سمرتی ۶۳—۲
२—७१	७—ब्रह्मारम्भे वसाने च पादौ याद्वौ गुरोस्तदा । संहत्य हस्तावध्यं सहिब्रह्माञ्जलिः स्मृतः ॥	۷	۷۱—۲
२—१४०	८—उपनीयतु यः शिष्यं वेदमध्यापये द्विजः । स कल्पं स रहस्यञ्च तमाचार्यमप्रचक्षते ॥	۸	۱۴۰—۲
२—१४१	९—एक देशन्तु वेदस्य वेदाङ्गान्यपि वा पुनः । यो ध्यापयति वृत्त्यर्थमुपाध्यायः स उच्यते ॥	۹	۱۴۱—۲
२—१४२	१०—निषेकादीनि कर्माणि यः करोति यथा विधि । सम्भावयति चाग्नेन सो विप्रो गुरु उच्यते ॥ १०	१०	۱۴۲—१
२—१४३	११—अग्न्याधियम्नाकयज्ञा नग्निष्टोमादिकान्मखान् । यः करोति वृत्तो यस्य स तस्य त्विङ्गिहोच्यते ॥ ११	११	۱۴۳—ॲ

६—'सव्य' दायें कन्धे पर, 'अपसव्य' दाहिने, कंधे पर, और 'निवीती' कण्ठ में जनेल रखने को कहते हैं ।

७—'ब्रह्माग्नी' हाथ के जोड़ने को कहते हैं ।

८—'पापाय' उस ब्राह्मण को कहते हैं जो विद्यार्थी को यज्ञोपवीत देता और कला और रहस्य सहित वेद पढ़ाता है ।

९—'उपाध्याय' उसको कहते हैं जो जीपिका के अर्थ वेद का कोई अंग या भाग पढ़ावे ।

१०—'गुरु' उसको कहते हैं जो वेदा-नुसार गर्भाधान आदिक संस्कार करता और ब्राह्मण को भोजन देता है ।

११—'मोहित' उसको कहते हैं जो यथावत् नियत होकर अग्निहोत्र व पंचा-यि आदिक यज्ञ करावे ।

۶—'سبیه' داہن کاندھے پر - 'اب سبیه' داہنے کاندھے پر اور 'نویتی' کاندھے میں جلو رکھنے کو کہتے ہیں

۷—'برہما آگنی' ہاتھ کے جوڑنے کو کہتے ہیں

۸—'آچار' اُس ب्राہمن کو کہتے ہیں جو ودیا رتی کو یکو پیوست دیتا اور کلب اور رھس سہت وید پڑھاتا ہے

۹—'اُپادھی' اُسکو کہتے ہیں جو حیو کا اترہ وید کا کوئی انگ یا بھاگ پڑھتا ہے

۱۰—'گورو' اُسکو کہتے ہیں جو ودیا و سار گروہ دہاں آدمک سنسکار کرنا اور پاک کو بڑھان دیتا ہے

۱۱—'موروت' اُسکو کہتے ہیں جو پنہاوت نوت ہو کر اگنی ہو تر و پنج اگنی آدمک یک کرے

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण २—परिभाषा	پہلا پرکړن ۲—تشریفات	پته اشارک کا
मनुस्मृति ८-१८४	१२—अध्यग्नाध्यावाह्निकं दत्तं च प्रीति कर्मणि । भात मात पितृप्राप्तं षड्विधं स्त्रीधनं स्मृतम् ॥ १२		مذہب سمرتی ۱۹۴-۹
१०-४	१३—ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यस्तयो वर्या द्विजातयः । चतुर्थ एक जातिस्तु शूद्रो नास्ति तु पञ्चमः ॥ १३		- ३-१०
११-१४२	१४—सांतानिकं यक्ष्यमाण मध्वगं सर्वं वेदसम् । शुर्वर्धं पितृमाचर्य खाध्यायाथ्युपतापिनौ ॥ नवैतान् ज्ञातकान्विद्याद्वाह्मणात्मन्मभिचुकान् । निःस्त्रेभ्यो देय मेतेभ्यो दानं विद्या विशेषतः ॥		۱۱-۱۰۱

१२—स्त्री धन छ प्रकार का होता है (१) जो विवाह के समय (२) विदा के समय दिया जावे, (३) प्रेम वस पति दे, (४) जो भाई, (५) माता, (६) बा पिता देवे ।

१३—'द्विज' या 'द्विजग्ना' ब्राह्मण क्षत्रिय वैश्य को कहते हैं, और चौथे वर्ण शूद्र का केवल एक ही जन्म होता है, पाँचवाँ वर्ण कोई नहीं है ।

१४—इन नौ ब्राह्मणों को 'सातक' जानना चाहिये—(१) जो सन्तान उत्पत्ति में अर्ध विवाह करता, (२) यज्ञ करता चाहता, (३) जो तीर्थ यात्रा करता, (४) जिसने अपना सब धन दान कर दिया, (५) जो अपने शुभ (६) माता (७) बा पिता के निमित्त भीख मांगता, (८) वेद पढ़ता, और (९) रोगी है—इनमें से धर्म पूरा करने के निमित्त जो भीख मांगता है उस कयाल को उसकी विद्याके अनुसार देना चाहिये ।

१२—استری دهن چارہ پرکار کا ہوتا ہے (۱) حور دواہ کے سے (۲) ددا کے سے دیا جاوے (۳) حور پریم سے پتی دے (۴) حور بہائی (۵) آتا (۶) وا پتا دیوں

۱۳—'دو ح' وا 'دو حنما' دراهمن چہتری ویش کو کہتے ہیں - شورد کا کیول ایک ہی حلم ہوتا ہے - یاچوالوں ورن کوئی نہیں ہے

۱۴—اں نو دراهملوں کو سناکے حاسا چاہئے—(۱) حور سنتانہ آپتی کے ارتہ دواہ کرتا (۲) یگ کرتا چاہتا - (۳) حور تہرتہ حاترا کرتا (۴) حور نے اپنا سب دهن داں کردیا - (۵) حور اپنے گورو (۶) مانا (۷) وا پتا کے دست پر یک مانگتا - (۸) وید پڑھتا - اور (۹) روگی ہے - اں میں سے دھرم پورا کرنے کے دست حور بہیک مانگتا ہے اُس کنگال کو اُسکی ودیا کے اتوسار داں دینا چاہئے

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण २—परिभाषा	پہلا پر کرنا ۲—تعریفات	پتہ شلوک کا
मनुस्मृति १२-१०८	१५—धर्मेणाधि गतोयैस्तु वेदः स परिवर्तयः । ते शिष्टा ब्राह्मणा ज्ञियाः श्रुति प्रत्यक्ष हितवः ॥	۱۵	منو سمرتی ۱۰۹-۱۲
मगिष्ट १-६	१६—	۱۶	بششت ۹-۱
१-४, ५	१७—लोके प्रेत्य वा विहितो धर्मः । तद् नामे शिष्टाचारः प्रमाणम् ॥	۱۷	۵-۴ و ۵
विष्णु १५-८	१८—पौनर्भवस्य तुर्यः अक्षत्वा भूयः संस्कृता पुनर्भूः । भूयस्त्व संस्कृतापि पर पूर्व्याकानीनः पञ्चमः ॥	۱۸	پنشنو - مرتی ۸-۱۵
१५-८	१९—पितृगृहेऽसंस्कृतायै वोत् पादितः । स च पाणिग्राहस्य गृहे च गृहीत्यन्नः पष्ठः ॥	۱۹	۹-۱۵

१५—'गिष्ट' उन ब्राह्मणों को समझना चाहिये जिन्होंने विधि पूर्वक वेद की सीमांशादिक संहिता पढ़ा है और जो वेदोक्त वाक्य को प्रमाणों से समझा सकते हैं ।

१६—'गिष्ट' वह है जिसको कुछ कामना नहीं रही ।

१७—'पामिक्' उसको कहते हैं जो धर्म शास्त्र की सामान्यता और उससे अनुसार करने करता है ।

१८—'पुनर्भू' जग जगारी कथा को कहते हैं जिसका दूसरा विवाह हुआ है ।

१९—'पुनर्भू' ऐसे स्त्री को भी कहते हैं जो विवाह होने के पश्चात् पुनः से संतान कर लेते हैं ।

۱۵—'بششت' آن براهمنوں کو سمجھنا چاہئے جنہوں نے مدھی پر مرکب وید کو براہمناسادک بہت پڑھا ہے اور جو ویدوکٹ ہکسا کو برصاؤں سے سمجھا سکتے ہیں

۱۶—'بششت' وہ ہے جسکو کچھ کامنا نہیں رہی

۱۷—'پامیک' "دھارمک" اُسکو کہتے ہیں جو دھرم شاستر کو جاننا اور اُسکے انوسار کرم کرتا ہے

۱۸—'پونرہو' اُس کا داری نکاح کو کہتے ہیں جسکا دوسرا بیاہ ہوا ہے

۱۹—'پونرہو' اُس عورت کو کہتے ہیں جو بیاہ ہونے سے پہلے پریش سے نکاح کر لے

पता श्लोक का	यहिला प्रकरण ३ - धर्मशास्त्र	पृष्ठ क्रम ३ - ६०० शस्त्र	पद आशुकी का
मनुस्मृति १-१	२० - मनुमेकाग्रमासीन मभिगम्य महर्षयः । प्रतिपूज्य यथा न्याय मिदंवचन मब्रुवन् ॥	२०	मनुस्मृति १-१
१-२	२१ - भगवन् सर्व वर्णानां यथा वदन्तु पूर्वशः । अन्तरप्रभवाणाञ्च धर्मान्निवक्तु महर्षि ॥	२१	२-१
१-३	२२ - त्वमेकोद्यस्य सर्वस्य विधानस्य स्वयंभुवः । अचिन्त्यस्याऽप्रमेयस्य कार्य्यतत्त्वार्थ विव्रभो ॥	२२	३-१
१-४	२३ - सतैः पृष्टस्तथा सस्यगमितौजा महात्मभिः । प्रत्युवाचार्च्यतान् सर्वान्महर्षीन्श्रूयतामिति ॥	२३	४-१
१-५८	२४ - एतद्वीर्यं भृगुश्चास्त्रं श्रावयिष्यत्य शेषतः । एतद्विमत्तोधिजगे सर्वमेपोऽखिलं मुनिः ॥	२४	५९-१

२० - श्री मनुजी महाराज एकाग्रचित्त विराजमान थे महर्षि उनके पास गये और यथायत् पूजन करके इस प्रकार निवेदन किया ।

२१ - हे प्रभु कृपा करके वह धर्म वर्णन कीजिए जो चारों वर्णों में से हर एक वर्ण और वर्णश्रेणियों को करना चाहिये ।

२२ - वेदीय धर्म और आत्मज्ञान का ज्ञानना कठिन है और बिना पूर्ण विद्या के समझना अति दुर्लभ, हे प्रभु उनका यथावत् वर्णन कृपया आप ही कर सकते हैं ।

२३ - मनुजी महाराज ने महर्षियों का यथायोग्य सत्कार करके कहा कि -

२४ - भृगुजी ने उस सम्पूर्ण शास्त्र को हम से पढा है वह आप लोगों को विस्तार पूर्वक सुनावेंगे ।

२० - श्री मनुजी महाराज एकाग्रचित्त विराजमान थे महर्षि उनके पास गये और यथायत् पूजन करके इस प्रकार निवेदन किया ।

२१ - हे प्रभु कृपा करके वह धर्म वर्णन कीजिए जो चारों वर्णों में से हर एक वर्ण और वर्णश्रेणियों को करना चाहिये ।

२२ - वेदीय धर्म और आत्मज्ञान का ज्ञानना कठिन है और बिना पूर्ण विद्या के समझना अति दुर्लभ, हे प्रभु उनका यथावत् वर्णन कृपया आप ही कर सकते हैं ।

२३ - मनुजी महाराज ने महर्षियों का यथायोग्य सत्कार करके कहा कि -

२४ - भृगुजी ने उस सम्पूर्ण शास्त्र को हम से पढा है वह आप लोगों को विस्तार पूर्वक सुनावेंगे ।

پتا شوک کا	پہلیا پرکরণ ۳ - धर्मशास्त्र	۳ - دھرم شاستر ۲۶ - پرکرن	پتہ اشلک کا
मनुस्मृति १-६० १-१०२ २-७ २-८	२५—ततस्तथा स ते नोक्तो महर्षिर्मनुना भृगुः । तानब्रवीदृषीन्सर्वान् प्रीतात्मा श्रूयतामिति ॥ २६—तस्यकर्म विवेकार्थं शेषणामऽनुपूर्वशः । स्वायम्भुवो मनुर्जीमानिदंशास्त्रमकल्पयत् ॥ २७—यः कश्चित् कस्यचिद्वर्मा मनुना परिकीर्तितः । स सर्वोभिहितो वेदे सर्वं ज्ञान मयोद्दिष्टः ॥ २४ २८—सर्वन्तु समवेक्ष्य दन्निखिलं ज्ञानचक्षुषा । श्रुतिप्रामाण्यतो विद्वान् स्वधर्मे निविशेत्तथै ॥	२५ २६ २७ २८ ॲ	منو سمرتی ۶۰-۱ ۱۰۲-۱ ۷-۲ ۸-۲

۲۵ - تہ مनुجی کی پانچا پاکر ش-
گولی نے من میں پرستش ہوکر دن سب کت-
پیریوں سے کہا کہ سنیوے -

۲۶ - संपूर्ण वर्ण और आयुष का धर्म
वर्णन करने के निमित्त मनुजी ने जो प-
रमेश्वर से उत्पन्न हुए हैं इस धर्मशास्त्र
को रचा !

ॲ - संपूर्ण वर्ण के ज्ञाननद्वारा मनु-
जी ने जिस किसी का जो कुछ धर्म
इस ग्रन्थ में कहा है सो सब वेद में है ।

ॲ - 'विद्यावान्' को चाहिये कि
विद्या से इसकी समझ और वेदोक्त धर्म
(جو مनुजी نے پرکٹ کिये हैं) स्वीकार کرے ।

۲۵ - منو جی کی آگیا پاکر ۲۶
جی نے من میں پرستش ہوکر ان سب رشیوں
سے کہا کہ سنیوے -

۲۶ - سمپورن ورن اور آشرم کا دھرم
ورن کرنیکے نعت منو جی نے جو پریشور
سے آئیں ہوئے ہیں اس دھرم شاستر کو رچا

۲۷ - * سمپورن بستو کے جاتن ہار منو جی
نے جس کسی کا جو کچھ دھرم اس گرنڈ
میں کہا ہے سو سب وید میں ہے

۲۸ - † ویدمان کو چاہئے کہ ویدیا سے اسکو
سمجھ اور ویدرکت دھرم (جو منو جی نے
پرکٹ کرے ہیں) سوایکار کرے

* इस शोक से विदित है कि मनुजीने
इस पुस्तक में कोई बात वेद विरुद्ध नहीं
लिखी, इसलिये यदि कोई बात वेद से
विरुद्ध इस पुस्तक में हो तो जानना चा-
हिये कि यह मनुजी का वाक्य नहीं है
और न वह माननेके योग्य है - (सम्पादक)

† यथातः व्याकरण मीमांसादिक शा-
स्त्रों के द्वारा इस धर्मशास्त्र को समझना
चाहिये - (मेधातिथि - कृतसूत्र) ।

* اس اشلک سے۔ ویدت ہے کہ منو جی نے
اس بستک میں کوئی دت وید برودھ
نہیں لکھی۔ اسلئے ہدی کوئی بات وید سے
برودھ اس بستک میں ہو تو جاننا چاہئے
کہ وہ منو جی کا باک نہیں ہے اور نہ وہ
ماننے کے یوگ ہے - (سمپادک)

† ازہات ویاکرن میماٹسادک شاسترون
کے درارا اس دھرم شاستر کو سمجھنا چاہئے
(میدھاتیہی - کلرک)

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र	पहला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र	पहला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र
मनुस्मृति १२-८०	३३—चातुर्वर्ण्यन्वयो लोकाश्चत्वारश्चाश्रमाः प्रथक् । भूतं भव्यं भविष्यच्च सर्ववेदात्मसिध्यति ॥	۳۳-چهارون درون تیفون اولک چارون آشرم تیفون کال (بهوت - بهوش - درتمان) سب وید دوارا جانی جاتے ہیں	۹۷-۱۲
१२-८८	३४—शब्दः स्पर्शश्च रूपश्च रसो गंधश्च पञ्चमः । वेदावेद प्रसूयंते प्रसूतिर्गुण कर्मतः ॥	۳۴-شده - سپرس - روپ - رس - اور گلدده سب وید ہی ہے جانے جاتے ہیں	۹۸-۱۲
१२-८९	३५—विभर्ति सर्वभूतानि वेदशास्त्रं सनातनम् । तस्मादेतत्परं मन्ये यज्जन्तो रस्य साधनम् ॥	۳۵-وید کی سناتن ویدا سمپرون سرستی کا آदعا ہے اس کارن حیرون کیلئے اسیکو سب سے اتم ایاے سکھ کی برابری کا نشچہ کرتا ہوں	۹۹-۱۲
१२-१०२	३६—वेदशास्त्रार्थं तत्त्वज्ञो यच्चतत्राश्रमे वसन् । ब्रह्मैवलोके निष्ठन् स ब्रह्मभूतायि कल्पते ॥	۳۶-جو اترتات جیرون وید کے یہاں ارتھ کو جاننا ہے چاہے کسی آشرم میں رہے اسی ارک میں رہتے ہوئے دروہ سے سنجوگ کا پاتر ہے (ارتھات جیرون - موکش ہے)	۱۰۲-۱۲
१२-१०३	३७—अज्ञेभ्यो यंयिनः श्रेष्ठा यन्निभ्यो धारिणीवराः । धारिभ्यो ज्ञानिनः श्रेष्ठा ज्ञानिभ्यो व्यससायिनः ॥ २७	۳۷-دروہہ برشون سے وہ سریشٹ ہیں جیرون نے وید پڑھا تھا پر بولہ گئے - اُنہی وہ جنکو وید یان ہے پر ارتھ نہیں جانتے - اُنہی وہ جو ارتھ جانتے ہیں - اور اُنہی وہ سریشٹ ہیں جنکے آچار ویدانوسار ہیں	۱۰۳-۱۲

३३- चारों वर्ण तीनों लोक चारों
आश्रम तीनों काल (भूत, भविष्यति, वर्त-
मान) सब वेद द्वारा जाने जाते हैं ।

३४- शब्द, स्पर्श, रूप, रस, और गंध,
सब वेद ही से जाने जाते हैं ।

३५- वेद की सनातन विद्या संपूर्ण
ष्टि का आधार है इस कारण जीवों के
लिये मैं उसी को सब से उत्तम उपाय
सुख की प्राप्ति का नियम करता हूँ ।

३६- जो मनुष्य वेद के यथार्थ धर्म को
जानता है चाहे किसी आश्रम में रहे
इसी लोक में रहते हुए ब्रह्म से संयोग का
प्राप्त है (यथार्थ जीवन मोक्ष है) ।

३७- मूर्ख पुरुषों से वह श्रेष्ठ हैं जि-
न्होंने वेद पढ़ा था पर भूल गये, उनसे
वह जिनको वेद याद है, उनसे वह जिन
को वेद याद है पर धर्म नहीं जानते,
उनसे वह जो धर्म जानते हैं, उनसे वह
श्रेष्ठ हैं जिनके आचार वेदानुसार हैं ।

३४- چارون درون تیفون اولک چارون
آشرم تیفون کال (بهوت - بهوش - درتمان)
سب وید دوارا جانی جاتے ہیں

۳۴- شده - سپرس - روپ - رس - اور
گلدده سب وید ہی ہے جانے جاتے ہیں

۳۵- وید کی سناتن ویدا سمپرون سرستی
کا آدعا ہے اس کارن حیرون کیلئے اسیکو
سب سے اتم ایاے سکھ کی برابری کا
نشچہ کرتا ہوں

۳۶- جو اترتات جیرون وید کے یہاں ارتھ کو
جاننا ہے چاہے کسی آشرم میں رہے اسی
ارک میں رہتے ہوئے دروہ سے سنجوگ کا پاتر
ہے (ارتھات جیرون - موکش ہے)

۳۷- دروہہ برشون سے وہ سریشٹ ہیں
جیرون نے وید پڑھا تھا پر بولہ گئے - اُنہی وہ
جنکو وید یان ہے پر ارتھ نہیں جانتے - اُنہی
وہ جو ارتھ جانتے ہیں - اور اُنہی وہ سریشٹ
ہیں جنکے آچار ویدانوسار ہیں

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र	पहला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र	पृष्ठ श्लोक का
मनु स्मृति १२—१०४	३८—तपो विद्या च विप्रस्य निःश्रेयसकरम्परम् । तपसा किल्बिषं हन्ति विद्वया मृतमश्रुते ॥	३८—تپو ویڈیا چ ویپرسے نی:شروع سکر مپر م۔ تپسا کلبیص ہننتی ویڈیا موت م اشروتے ॥	۱۰۴—۱۲
१२—१०५	३९—प्रत्यक्षानुमानश्च शास्त्रं च विविधागमम् । त्रयं सुविदितं कार्यं त्रयमशुद्धिं मभीप्सता ॥	۳۹—پرتیخ انومان شے شاستر چ ویویڈا اگم م۔ تری م سو ویڈیت م کاری م تری م اشوڈی م مभीپس تاتا ॥	۱۰۵—۱۲
१२—१०۶	४०—आर्षस्वर्गपदेशं च वेदशास्त्रा विरोधिना । यस्तर्केणानुसन्त्यते सधर्मं वेदनेतरः ॥	۴۰—آرپس و رگ پدیش م چ وید شاस्त्रا ویروڈینا । یاسترکے انانوسنتی تے سدھرم وید نیتار: ॥	۱۰۶—۱۲
१२—१۰۷	४१—अनाम्ना तेषु धर्मेषु कथं स्यादिति चेद्वेत् । यं शिष्टा ब्राह्मणा ब्रूयुः सधर्मः स्यादशंकितः ॥	۴۱—انامنا تپسو ڈھرمेषو کث م سیا دیتی شے د ویت ۔ ی شیطا براہمنانا بریو: سدھرم: سیا داشنکیت: ॥	۱۰۸—۱۲

३८—तप और ज्ञान दोनों महा सुख के साधन हैं, तप से पाप का नाश और ब्रह्मज्ञान से मोक्ष की प्राप्ति होती है ।

३९—जो मनुष्य धर्मशास्त्र के सिद्धान्त की ठीक २ जानना चाहता है उसको चाहिये कि प्रत्यक्ष, अनुमान और शास्त्र सहित वेद, इन तीनों प्रमाणों को अच्छे प्रकार से जाने ।

४०—सिवाय उस मनुष्य के जो श्रुति और स्मृति की मीमांसादिक शास्त्र द्वारा समझता है और कोई धर्मशास्त्र को नहीं जानता ।

४१—जब पूछा जावे कि जिन धर्म सम्बन्धी बातों का वर्णन इस पुस्तक में नहीं हुआ वे किस प्रकार की जावें, तो उत्तर यह है कि उनपर सिट ब्राह्मण की व्यवस्था है वही निःसन्देह धर्म है ।

ॳ۸—تپ اور جیآن دونوں مہا شہدے کے سادھن ہیں۔ تپ سے پاپ کا ناश اور بھروسہ جیآن سے موکش کی پراپتی ہوتی ہے

۳۹—جو مٹوش ڈھرم شاستر کے سدھانت کو ٹھیک ٹھیک جانتا چاہتا ہے اسکو چاہئے کہ پرتکش - ارمان اور شاکھا سہت وید - ان ٹیٹوں پرمانون کو اچھے پرکار سے جانے

۴۰—سوائے اُس مٹوش کے جو شرتی اور سمرتی کو میماںسادک شاستر دوارا سمجھتا ہے اور کوئی ڈھرم شاستر کو نہیں جانتا

۴۱—جب پوچھا جاوے کہ جس ڈھرم سمبندھی باتوں کا درس اس پستک میں نہیں ہوا وہ کس پرکار کیے جاویں۔ تو اتر یہ ہے کہ اڈپر ششت براہمن جو ہستیا دیں وہی سدھرم ڈھرم ہے

पंता श्लोक का	पहिला प्रकरण ३-धर्मशास्त्र	पृष्ठ ३-४०-४१	पंते श्लोक का
मनुस्मृति १२-११०	४२-दशावरावा परिपद्यन्मर्मम्परिकल्पयेत् । त्रावरावापि वृत्तस्था तन्मर्मन् विचारयेत् ॥	४२	मनुस्मृति ११०-१११
१२-१११	४३-त्रैविद्यो हैतुकस्तर्को नैरुक्तो धर्म पाठकः । चयश्चाश्रमिणः पूर्वं परिपत्स्याद्दशावरा ॥	४३	१११-११२
१२-११२	४४-ऋग्वेदविद्यजुर्विच्च सामवेद विदेवच । त्रावरा परिपत्तुं या धर्म संग्रह निर्णये ॥	४४	११२-११३
१२-११३	४५-एकोपि वेद विद्वंसं यं व्यवस्य द्विजोत्तमः । सविज्ञेयः परो धर्मो नाज्ञाना मुदितोऽयुतैः ॥	४५	११३-११४

४२-विशेष न हों तो जिस सभा में द्य वा कम से कम तीन ऐसे मनुष्य विराजमान हों जो अपने २ धर्म की पासना करते हों उस सभा में जो धर्म नियम किया जावे उसमें संदेह न करना चाहिये ।

४३-तीन मनुष्य तीनों वेद के जानने वाले (३), एक नैयायिक (४), एक मीमांसिक (५), एक निरुक्त जानने वाला (६), एक स्मृति जानने वाला (७), एक ब्रह्मचारी (८), एक गृहस्थ (९), एक वानप्रस्थ (१०), कम से कम १० मनुष्य विराजमान हों तो उसको धर्म सभा समझना चाहिये ।

४४-जिस सभा में एक ऋग्वेद, दूसरा यजुर्वेद, तीसरा सामवेद का जानने वाला, कमसे कम यह तीन मनुष्य विराजमान हों तो उस सभा को भी अधिकार है कि धर्मशास्त्र के सदेहों को निर्णय करे ।

४५-यह धर्म भी जो एक ब्राह्मण वेद का जानने वाला वर्णन करता है वह और मानने योग्य है, पर जो मनुष्य वर्णन करें वह धर्म नहीं है चाहे गिनती में वे साधु हों ।

४२-ویشیسه نه هون تو جس سبها مون
دس واکم سے کم تین ایسے مनुष
ہون جو اپنے اپنے دھرم کی پالنا کرتے ہوں
اُس سبھا میں جو دھرم شیعہ کیا جارہے
اس میں شک نہ کرنا چاہئے

۴۳-تین مनुش تینوں وید کے
جانتے والے (۳) - ایک نیاایک (۴)
ایک میما نسک (۵) - ایک نروکت
جانتے والا (۶) - ایک سمرتی جانتے والا
(۷) - ایک برہمہ چاری (۸) - ایک
گروہست (۹) - ایک ہن پرست (۱۰) - کم سے
کم ۱۰ دس مनुش ہر جمان ہوں تو اُسکو
دھرم سبھا سمجھنا چاہئے

۴۴-جس سبھا میں ایک رگ وید -
دوسرا یجر وید - تیسرا سام وید کا جانتے والا -
کم سے کم یہ تین مनुش ہر جمان ہوں تو اُس
سبھا کو بھی ادھکار ہے کہ دھرم شاستر کے
سندیوں کو توڑنے کرے

۴۵-وہ دھرم بھی جو ایک براہمن
وید کا جانتے والا وزن کرتا ہے سریشٹ
اور مائے بیگ ہے - جو جو مورکھ وزن
کرتے وہ دھرم نہیں ہے چاہے کتنی ہوں
وہ اکوت ہوں

پتا شع کا	پہلیا پرکرن ۳-دھرم شاستر	پتہ اشع کا
۱-۱۰۲	۵۰-۱-۱۰۲	۱۰۲-۱
۱-۱۰۳	۵۱-۱-۱۰۳	۱۰۳-۱
۱۲-۱۲۴	۵۲-۱۲-۱۲۴	۱۲۴-۱۲
۱-۱۰۴	۵۳-۱-۱۰۴	۱۰۴-۱
۱-۱۰۵	۵۴-۱-۱۰۵	۱۰۵-۱
۱-۱۰۶	۵۵-۱-۱۰۶	۱۰۶-۱

۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۰-۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۱-۱-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۲-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۳-۱-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۴-۱-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۵-۱-۱۰۶-۱
۵۵-۱-۱۰۶-۱
۵۵-۱-۱۰۶-۱
۵۵-۱-۱۰۶-۱
۵۵-۱-۱۰۶-۱
۵۵-۱-۱۰۶-۱

۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱
۵۶-۱۲-۱۲۴-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱

۵۷-۱-۱۰۶-۱
۵۷-۱-۱۰۶-۱
۵۷-۱-۱۰۶-۱
۵۷-۱-۱۰۶-۱
۵۷-۱-۱۰۶-۱
۵۷-۱-۱۰۶-۱

۵۸-۱-۱۰۶-۱
۵۸-۱-۱۰۶-۱
۵۸-۱-۱۰۶-۱
۵۸-۱-۱۰۶-۱
۵۸-۱-۱۰۶-۱
۵۸-۱-۱۰۶-۱

۵۹-۱-۱۰۶-۱
۵۹-۱-۱۰۶-۱
۵۹-۱-۱۰۶-۱
۵۹-۱-۱۰۶-۱
۵۹-۱-۱۰۶-۱
۵۹-۱-۱۰۶-۱

पता श्लोक का	पहिला प्रकरण ३—धर्मशास्त्र	पृष्ठ : क्रम —द्वारम शास्त्र	पृष्ठ आशुका
मनुस्मृति १२-१००	५५ — सेनापत्यक्षराज्यञ्च दण्डनेष्टत्वमेव च । सर्वलोकाधिपत्यञ्च वेदशास्त्रविदहति ॥	५५	१००—१२
१२-१०१	५६ — यथानातवलोबन्धिहं हत्याद्रान् पिद्रुमान् । तथा दहति वेदज्ञः कर्मजन्दोषमात्मनः ॥	५६	१०१—१२
१-११०	५७ — एवमाचारतोदृष्टा धर्मस्यमुनयोगतिम् । सर्वस्य तपसीमूल माचारश्च गृह्यः परम् ॥	५७	११०—१
२-२०	५८ — एतद्देश प्रसूतस्यसकाशादय जन्मनः । स्वं स्वं चरित्रं शिचेरन् पृथिव्यां सर्व मानवाः ॥	५८	२०—२

५५—वेद का जानने वाला ही सेना-पति, न्यायकारी, राजा, और महाराजा, होने का अधिकारी है ।

५६—जैसे प्रचण्ड अग्नि हरे २ वृक्षों को जला देती है वैसे ही वेद पाठी अपने मन के दोष नाश कर देता है ।

५७—धर्मशास्त्र का मूल आचार है, इस कारण ऋषियों ने तप का मूल भी आचार ही लिखा है ।

५८—जो ब्राह्मण ब्रह्मऋषि देव में च तप्य होते हैं उनसे सारी पृथ्वी के मनुष्यों को अपने २ आचार सीखने चाहियें ।

५५—वेद का जाने वाला ही सैन्य-पति, न्याय-कारि, राजा-और महाराजा, होने का अधिकारी है ।

५६—जैसे प्रचण्ड अग्नि हरे २ वृक्षों को जला देती है वैसे ही वेद पाठी अपने मन के दोष नाश कर देता है ।

५७—धर्मशास्त्र का मूल आचार है, इस कारण ऋषियों ने तप का मूल भी आचार ही लिखा है ।

५८—जो ब्राह्मण ब्रह्मऋषि देव में च तप्य होते हैं उनसे सारी पृथ्वी के मनुष्यों को अपने २ आचार सीखने चाहियें ।

پتا شک کا	دوسرا پرکرن—آچار اناچار ۱—دھرم کے لکشن	پتہ: اشک کا
منو س্মرتی ۱-۱۰۷	۵۷—آچار: پرماں دھرم: شریوکت: سمارت: एवच । तस्मादस्मिन्सदायुक्तो नित्यं स्यादात्मवान्द्विजः ।	۱۰۸-۱
۱-۱۰۷	۵۸—आचाराद्विच्युतो विप्रो न वेदफलमश्नुते । आचारेण तु संयुक्तः संपूर्णं फलमांभवेत् ॥	۱۰۹-۱
۱-۱۱۰	۵۹—एवमाचारतो हृष्टा धर्मस्य मुनयोगतिम् । सर्वस्य तपसोमूलमाचारं जगद्दुःपरम् ॥	۱۱۰-۱
۲-۱	۶۰—विद्वद्भिः श्रेवितश्च निर्वृत्यमद्वैपिरागिभिः । हृदयेनाभ्यनुज्ञातो यो धर्मस्तन्निबोधत ॥	۱-۱

۵۷—جو آچار وید اور دھرم شاستر میں بیان ہوئے ہیں وہی دھرم ہیں۔ اپنے کلیان کے نعمت جتن کر کے سدا کر کے چاہئیں۔

۵۸—جو دین آچار نہیں کرتا وید کا پڑنا اس کے لیے نیکفعل ہے، پڑنے کا فल تب ہی मिलेगा जब आचार पक्का ہوئے۔

۵۹—धर्मशास्त्र का मूल आचार है इस कारण श्रपियों ने तप का मूल भी आचार ही लिखा है।

۶۰—जिस धर्म को वेद के ज्ञान ने वासे पण्डितों ने सेवन किया है और जिसको ऐसे सत्पुरुषों ने मन से धारण कर रखा है जो रागद्वेष से रहित हैं। उस धर्म को हम ने सुनिये।

۶۰—جو آچار وید اور دھرم شاستر میں بیان ہوئے ہیں وہی دھرم ہیں۔ اپنے کلیان کے نعمت جتن کر کے سدا کر کے چاہئیں۔

۶۱—جو دھرم شاستر کا مूल آچار ہے اس کا ارت رشیوں نے تپ کا مूल بھی آچار ہی لکھا ہے۔

۶۲—جس دھرم کو وید کے جانتے والے پندتوں نے سونے کہا ہے اور جسکو ایسے ست گروں نے من سے دھارن کر رکھا ہے جو راک دوش سے رمت ہیں اس دھرم کو ہم نے سنا ہے۔

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार , १-धर्म के लक्षण	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۱- دهرم ګے لکش	رقم شماره کا
मनुस्मृति २-८	६३ - श्रुतिस्मृत्युदितंधर्मं मनुतिष्ठन्हिमानवः । ब्रह्म कीर्तिं मवाप्नोति प्रेत्यचानुत्तमं सुखम् ॥	۶۳ - شرتي سمرتني ۹-۲	
२-१०	६४ - श्रुतिस्तु वेदो विज्ञेयो धर्मः शास्त्रन्तु वै स्मृतिः । ते सवार्थेष्वमौमांसे ताभ्यां धर्मा हि निर्वभौ ॥	۶۴ - شرتي سمرتني ۱۰-۲	
२-११	६५ - यो व मन्येत ते मूले हेतुशास्त्राश्रयाद्विलः । स साधुभिर्वह्निष्कार्य्यी नास्ति को वेदनिन्दकः ॥	۶۵ - شرتي سمرتني ۱۱-۲	
२-१, १२	६६ - * वेदोऽखिलो धर्मः मूलं स्मृतिशीले च तद्विदाम् । आचारश्चैव साधूना मात्मनस्तुष्टिरेव च ॥ वेदः स्मृतिश्च आचारः स्वस्य च प्रियमात्मनः । एतच्चतुर्विधं प्राहुः साक्षात्तन्मस्य लक्षणम् ॥	۶۶ - شرتي سمرتني ۱۲, ۱-۲	

६३-वेद और धर्मशास्त्र में जो धर्म कहा है उसको जो मनुष्य करता है इस श्लोक में कीर्ति और परलोक में आनन्द को प्राप्त होता है ।

६४-श्रुति अर्थात् वेद, और स्मृति अर्थात् धर्मशास्त्र इन दोनों के किसी वाक्य में सदेह न करना चाहिये क्योंकि इन ही दोनों से धर्म निकला है ।

६५-जो दिल वेद बचन को तर्क शास्त्र के आश्रय से अपमान मानकर श्रुति वा स्मृति का अपमान करता है वह नास्तिक और वेद निन्दक है, उसको साधु लोग अपनी मण्डली से बाहर निकाल देंगे ।

६६-* सम्पूर्ण वेद धर्म का आदिमूल है, उसके पश्चात् स्मृति, उसके पश्चात् श्रिष्टाचार, उसके पश्चात् जिस कर्म के करने से अपना सतोष हो, यह चारों धर्म के साक्षात् लक्षण हैं ।

* सिद्धान्त यह है कि जो बात वेद में लिखी है पर उसके विरुद्ध स्मृति में

६३-وند اور دهرم شاستر مهن جو دهرم کہا ہے اُسکو جو معشر کرنا ہے اس لوګ مهن کدرني اور پر لوګ مهن آند کو پرايت هونا ہے

۶۴-شرتي اړتيا ت وند اور سمرتني اړتيا دهرم شاستر مهن دوو ګے کسی پاک مهن سند هه نه کرنا چاهي کونکه ان هي دوو ګے دهرم کلا ہے

۶۵-جو دوح وند پيس کو ترک شاستر ګے آشرے پے اړ ملى مانکر شرتي و سمرتني کا ايماں کرنا ہے و نه مانګ اور وند بندګ ہے اُسکو سادو لوګ اپني منډلي سے باهر نکال دس

۶۶-۱ سمپړ وند دهرم کا آد مूल ہے اُسکے پشچات سمرتني - اُسکے پشچات شست آچار - اُسکے پشچات جس کرم ګے کرني سے اپنا سدرش جو نه چارون دهرم ګے ساکت لکش مهن

* سدھانت هه ہے که حر دات وند مهن لکبي ہے و اُسکے درود سمرتني مهن

پتا شوک کا	دوسرا پرکرن—آچار اناچار ۱—धर्म के लक्षण	دوسرا پرکرن—آچار اناچار دھرم کے لکشن	پتہ اشراک کا
वशिष्ट १—४, ५ मनुस्मृति २—१४ २—१५	६७—लोके प्रेत्य वा विहितो धर्मः । तद लाभे शिष्टाचारः प्रमाणम् ॥ ६८—श्रुतिर्द्वैधंतु यत्र स्यात्तत्र धर्मावुभौ स्मृतौ । उभावपिहितौ धर्मा सस्यगुणौ मनीषिभिः ६९—उदितेनुदिते चैव समयाध्युषिते तथा । सर्वथा वतंत ते यज्ञ इतीयं वैदिकी श्रुतिः ॥	४७ — ۵۳ ۶۸ — ۱۴ ۶۹ — ۱۵	بششت — ۵۳ ۶۸ — ۱۴ ۶۹ — ۱۵

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—
۶۷— ۵۳— ۶۸— ۱۴— ۶۹— ۱۵—

پتا شوک کا	دوسرا پرکھ - آچار اناچار ۱- دھرم کے لکھ	۱- دھرم کے لکھ	۱- دھرم کے لکھ
مनु س্মرتی ۸-۱۵۵	۱۰ - ش्रुतिस्मृत्युदितंसम्यङ् निवृत्तंस्वेषुकर्मसु । धर्ममूलं निषेवेत सदाचारमतन्द्रितः ॥	۷۰	۱۵۵-۴
۸-۱۵۷	۱۱ - * येनास्यपितरोयाता येन याताःपितामहाः तेन यायात्सतांमार्गन्तेनगच्छन्नरिष्यते ॥ [۲- धर्म की महिमा]	۷۱	۱۷۸-۴
۸-۱۵۸	۱۲ - आचाराल्लभतेद्या युराचारादीप्सिताःप्रजाः आचारावनमच्च्यमाचारो हन्यलक्षणम् ॥	۷۲	۱۵۹-۴
۸-۱۶۰	۱۳ - दुराचारो हि पुरुषो लोके भवति निन्दितः । दुःखभागी च स ततं व्याधितो लपायुरेव च ॥	۷۳	۱۵۷-۴

۱۰- جو धرم اپنے ورثے کی شریعت اور س্মرتی میں لکھے ہیں اور جو میثا-
چار ہیں انکو پالنے سے ڈھک کر نیک
کرنا چاہیے ।

۱۱- * جو آچار میثوں کے پیتا
اور پیتامہ کر کے چلے آئے ہیں انکو
پھانسی کر کے انکو گھر سے کرے اس سے
کدھی نکالی نہیں ہوتی

۱۲- دیوایو، اچھی سناٹا اور
بھلائی کا جو کرم ہے، اسکا
بھلائی کا فائدہ بھی جو کرم ہے
نہیں ہوتا ہے

۱۳- جسکے کرم اچھے نہیں ہوتے
انکی سزا ہوتی ہے، وہ سدا
دور رہتا ہے۔ جو کرم اچھے
ہیں انکو پالنے اور اسکی
پرکھ سے

۷۰- جو دھرم اپنے ورثے کی شریعت
اور سمرتی میں لکھے ہیں اور جو
شست آچار ہیں انکو آسید
کرنا چاہئے

۷۱- * جو آچار شستوں کے پیتا اور پیتامہ
کر کے چلے آئے ہیں انکو گھر سے کرے اس سے
کدھی نکالی نہیں ہوتی

۷۲- دیرگھ آو - اچھی سناٹا اور
بھلائی کا جو کرم ہے، اسکا
بھلائی کا فائدہ بھی جو کرم ہے
نہیں ہوتا ہے

۷۳- جسکے کرم اچھے نہیں ہوتے
انکی سزا ہوتی ہے - وہ سدا
دور رہتا ہے - جو کرم اچھے
ہیں انکو پالنے اور اسکی
پرکھ سے

* جو میثاچار شریعت اور سمرتی کے
دور رہتا ہے تو انکو گھر سے کرے - سدا دور

* جو شست آچار شریعت اور سمرتی کے
دور رہتا ہے تو انکو گھر سے کرے - سدا دور

پتا شعک/کا	دوسرا پرکون - آچار اناچار . ۲-धर्म की महिमा	دوسرا پرکون - آچار اناچار . ۲-धर्म की महिमा	پتہ اشعک کا
۸-۱۵۷	۷۴ - सर्वलक्षणहीनोपि यः सदाचारवान्नरः । अद्विधानो नसूयश्च शतम्बर्षाणि जीवति ॥	۷۴ - सर्वलक्षणहीनोपि यः सदाचारवान्नरः । अद्विधानो नसूयश्च शतम्बर्षाणि जीवति ॥	۱۵۸-۴
۸-۱۶۰	۷۵ - अधार्मिको नरो यो हि यस्य चाप्यनृतस्वनम् । हिंसारतश्च यो नित्यं नेहासौ सुखमेधते ॥	۷۵ - अधार्मिको नरो यो हि यस्य चाप्यनृतस्वनम् । हिंसारतश्च यो नित्यं नेहासौ सुखमेधते ॥	۱۷۰-۴
۸-۱۶۱	۷۶ - न सीदन्नपि धर्मो न मनोऽधर्मो निवेशयेत् । अधार्मिकाणां पापानामाशुपश्यन्विपर्ययम् ॥	۷۶ - न सीदन्नपि धर्मो न मनोऽधर्मो निवेशयेत् । अधार्मिकाणां पापानामाशुपश्यन्विपर्ययम् ॥	۱۷۱-۴
۸-۱۶۲	۷۷ - नाधर्मश्चरितोलोके सद्यः फलति गौरिव । शनैरावतमानस्तु कर्तुर्मूलानि क्लृप्तति ॥	۷۷ - नाधर्मश्चरितोलोके सद्यः फलति गौरिव । शनैरावतमानस्तु कर्तुर्मूलानि क्लृप्तति ॥	۱۷۲-۴

۷۴- جو ملوش ست پرشون ع
آچار کو گرہن کرتا ہے شرکھاوان ہے اور
اوپر کہا نہیں رکھتا اسکی آویزوری سو
اوس کی ہوتی ہے چاہے اسکے شہد
کشت نہ ہوں .

۷۵- अधर्मी, झूठ बोलकर धन की
प्राप्ति करने वाले, और दूसरों की सदा
दुख देने वाले को इस लोक में कभी सु-
ख नहीं मिलता ।

۷۶- धर्म से कैसाही कष्ट मिले पर
कभी अधर्म न करे, अधर्मी शीघ्र ही
नाम की प्राप्ति होजाते है ।

۷۷- इस लोक में जो अधर्म किया
जाता है उसका फल तुरन्त नहीं मिल-
ता लेवे धर्मी तुरन्त फल नहीं देतो पर
धीरे धीरे अधर्म करने वाले का नाम
होजाता है ।

۷۶- ادھرمی - جھوٹ بولکر دھن کی
پراپتی کرنے والے - اور اوروں کو سدا دکھ
دینے والے - کو اس لوک میں کبھی سکھ
نہیں ملتا

۷۷- دھرم سے کیسا ہی کشت ملے پر
کبھی ادھرم نہ کرے - ادھرمی شیکھر ہی
نیش کو پراپت ہو جاتے ہیں

۷۷- اس لوک میں جو ادھرم کیا
جاتا ہے اسکا پل ترمٹ نہیں ملتا
میں پرہیزی ترمٹ پل نہیں دیتی
پر دھیرے دھیرے ادھرم کرنے والے کا
نیش ہو جاتا ہے

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार २-धर्म की महिमा	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۲-دهرم کی مهیما	بند اشلوک کا
मनुस्मृति ४-१७२	७८ - यदिनात्मनिपुत्रेषु नचेत्पौत्रेषुपुनश्मृषु । नत्वेवन्तुक्ततोऽधर्मः कर्तुमवतिनिष्फलः ॥	۷۸ -	منو سمرتی ۱۷۲-۴
४-१७४	७९ - अधर्मे यैधतेतावत्ततोभद्राणि पश्यति । ततःसपत्नान्जयति समूलस्तुविनश्यति ॥	۷۹ -	۱۷۴-۴
४-२२८	८० - धर्मं शनैस्त्रिचिनुयाद्वल्मीकमिव पुत्तिकाः । परलोकसहायार्थं सर्वभूतान्यपीडयन् ॥	۸० -	۲۳۸-۴
४-२२९	८१ - नामुत्रहि सहायार्थं पिता माता च तिष्ठतः । नपुत्रदारानज्जातिर्धर्मस्तिष्ठति केवलः ॥	۸۱ -	۲۳۹-۴
४-२४०	८२ - एकःप्रजायतेजंतु रेकएवप्रलीयते । एकोऽनुभुंक्तेसुक्तं मेकएवचटुप्लुतम् ॥	۸۲ -	۲۴०-ॴ

७८- जिस अधर्म का फल करने वाले को नहीं मिलता उसके पुत्र को मिलेगा, यदि पुत्र को भी न मिला तो पौत्र को मिलेगा, अधर्म का फल अवश्य मिलता है।

७९- अधर्म करने वाला पहिले धोड़े दिनों को बटता फिर बहुत धन को प्राप्त होता और फिर अपने शत्रु को जीतता है, परन्तु पश्चात् उसका सर्वदा नाश ही होजाता है।

८०- ऐसी रीति से जिससे किसी की व को क्षेय न हो परलोक की सहायता के लिये धर्म को धीरे २ इकट्ठा करे, जैसे दहीमक बामी को बनाती है।

८१- परलोक में पिता माता भार्या पुत्र वा सम्बन्धी कोई अपना साथी नहीं होता केवल धर्म ही सग रहता है।

८२- जीव अकेला ही उत्पन्न होता है, अकेला ही मरता है, पाप और पुण्य का फल भी अकेला ही भोग करता है।

۷۸- جس ادرم کا پل کرپوالے کو نہیں ملنا آسکے پتر کو ملکا - ددی پتر کو ہی نہ ملے گا تو پتر کو ملیکا - ادرم کا پل اوشیہ ملنا ہے

۷۹- ادرم کرپوالا پہلے توروں کو برحقا پھر بہت دھن کو درایت ہوتا اور پھر اپنے شترو کو جیتتا ہے پرتو پیشچات اُسکا سرودا ناश ہی ہوجاتا ہے

۸۰- ایسی رست سے جس سے کسی جنم کو کلویش نہ ہو پرتوک کی سہانگی کے لئے دهرم کو دھیرے دھیرے اکٹھا کرے - جیسے دھمک دھمی کو بناتی ہے

۸۱- پرتوک میں پنا مانا پارچا دتر وا سمیدھی کرگی ایسا سامی نہیں ہوا کہول دهرم ہی سنگت رہتا ہے

۸۲- جنم اکیلا ہی آئیں جوتا ہے - اکیلا ہی مرنا ہے - باب اورین کا پل ہی اکیلا ہی ہوک کرنا ہے

पता श्रीक का	दूसरा प्रकरण - आचरा चनाचार ३-कामना	दूसरा प्रकरण - आचार अचार ३-कामना	पंक्ति श्रीक का
आपस्तम्ब			आपस्तम्ब
१-४-१३-४	६५—		१० ४-१३-४-१
१-७-२०-१	६६—		११ १-७-२०-१-१
१-७-२०-२	६७—		१२ १-७-२०-२-१
१-७-२०-३	६८—		१३ १-७-२०-३-१
१-७-२०-४	६९—		१४ १-७-२०-४-१
मनुस्मृति	१००—इन्द्रियाणां चिचरतां विषयेष्वपहारिषु । संयमेयतमातिष्ठे हिद्वान्यन्तेववाजिनाम् ॥		मनुस्मृति १०० १००
२-८८			११ १-७-२०-४-१

[४-इन्द्री । अन्दरी]

६५-कामना पूरी होने से पुरुष को अभिमान होता है, अभिमान से अधर्म करने लगता है, और अधर्म से नर्क में बास करना पड़ता है ।

६६-इस लोक में केवल यश धन प्र-
तिष्ठादिक की प्राप्ति के निमित्त धर्म क-
रना योग्य नहीं है ।

६७-क्योंकि धर्म का फल यथादिक
से नाश और वह धर्म निष्फल होता है ।

६८-जैसे पाप का उच लगाने से मु-
ख्य प्रयोजन फल है, पर कांड और सुग-
न्धिका सुख भी प्राप्त होता है, इसी प्रकार
धर्म करने से लौकिक सुख भी प्राप्त
होता है ।

६९-यदि धर्म करने से इस लोक के
सुख प्राप्त न हों तो भी चिन्ता न करे
क्योंकि अपना धर्म तो पूरा होगया ।

१००-इन्द्रियों को चाहिये कि अप-
नी इन्द्रियों को (जो ग्यारह हैं) रोक
रहे, विषय वासना में चलायमान न होने
दे, जैसे कि सारथी कुपाल से घोड़ों को
रोकता है ।

१०-कामा पुरी होने से पुरुष को
अभिमान होता है - अभिमान से अधर्म
करे, और अधर्म से नर्क में
बास करना पड़ता है ।

११-अस एक में कियल श - दस
प्रश्न आदिक की प्रार्थना के फल
होगा नहीं है ।

१२-क्योंकि धर्म का फल यथादिक
से नाश और वह धर्म निष्फल होता है ।

१३-जैसे पाप का उच लगाने से मु-
ख्य प्रयोजन फल है, पर कांड और सुग-
न्धिका सुख भी प्राप्त होता है, इसी प्रकार
धर्म करने से लौकिक सुख भी प्राप्त
होता है ।

१४-यदि धर्म करने से इस लोक के
सुख प्राप्त न हों तो भी चिन्ता न करे
क्योंकि अपना धर्म तो पूरा होगया ।

१००-इन्द्रियों को चाहिये कि अप-
नी इन्द्रियों को (जो ग्यारह हैं) रोक
रहे, विषय वासना में चलायमान न होने
दे, जैसे कि सारथी कुपाल से घोड़ों को
रोकता है ।

पता श्रीक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ४ - इन्द्रो	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ४ - इन्द्रो	पं. १ अश्लोक का
मनुष्यति २-८४	१०५—नजातुकामः कामाना मुपभोगेन शाम्यति । हविषा कृष्णवर्त्मैव भूय एवाभिवर्द्धते ॥	१०५—नजातुकामः कामाना मुपभोगेन शाम्यति । हविषा कृष्णवर्त्मैव भूय एवाभिवर्द्धते ॥	१०५—१
२-८५	१०६—यस्यैतान् प्राप्नुयात्सर्वान्यस्यैतान् केवलं स्यजेत् प्रापणात्सर्वकामानां परित्यागो विशिष्यते ॥	१०६—यस्यैतान् प्राप्नुयात्सर्वान्यस्यैतान् केवलं स्यजेत् प्रापणात्सर्वकामानां परित्यागो विशिष्यते ॥	१०६—२
२-८६	१०७—नतयैतानि शक्यन्ते सन्निवृत्तमसेवया । विषयेषु प्रजुष्टानि यथा ज्ञानेन नित्यशः ॥	१०७—नतयैतानि शक्यन्ते सन्निवृत्तमसेवया । विषयेषु प्रजुष्टानि यथा ज्ञानेन नित्यशः ॥	१०७—३
२-८७	१०८—वेदास्त्योगश्च यज्ञाश्च नियमाश्च तपांसि च । न विप्रदुष्टभावस्य सिद्धिं गच्छन्ति कर्हिचित् ॥	१०८—वेदास्त्योगश्च यज्ञाश्च नियमाश्च तपांसि च । न विप्रदुष्टभावस्य सिद्धिं गच्छन्ति कर्हिचित् ॥	१०८—४
२-८८	१०९—श्रुत्वा स्पृष्ट्वा च दृष्ट्वा च भुक्त्वा प्राप्त्वा च योनरः । न हृष्यति ग्लायति वा स विज्ञेयो क्षितेन्द्रियः ॥	१०९—श्रुत्वा स्पृष्ट्वा च दृष्ट्वा च भुक्त्वा प्राप्त्वा च योनरः । न हृष्यति ग्लायति वा स विज्ञेयो क्षितेन्द्रियः ॥	१०९—५

१०५—जिस वस्तु के मिलने की मन में इच्छा हो उसके मिलने से मन की क्षुब्धता तो नहीं होती पर भमिलापा बढ़ती है जैसे की छालने से अग्नि अधिक बढ़ती है ।

१०६—संपूर्ण पदार्थों के भोग करने वाले मनुष्य से उनका त्याग करने वाला प्रति व्योम है ।

१०७—विषय में लगी हुई इन्द्रियों का विषय की प्राप्ति से रोककर वश में करना बिना सत्विद्या के विचार के असंभव है ।

१०८—जिसका मन विषय भोग में लगा हुआ है उसको दान, यज्ञ, नेम, तप किसी का फल नहीं मिलता ।

१०९—जो मनुष्य सुख, कूने, देखने, चखने, भयबो भूषने से सुख दुःख को प्राप्त नहीं होता वह क्षितेन्द्रिय है (यथात् उसने अपनी इन्द्रियों को जीत लिया है)

१०५—जिस वस्तु के मिलने की मन में इच्छा हो उसके मिलने से मन की क्षुब्धता तो नहीं होती पर भमिलापा बढ़ती है जैसे की छालने से अग्नि अधिक बढ़ती है ।

१०६—संपूर्ण पदार्थों के भोग करने वाले मनुष्य से उनका त्याग करने वाला प्रति व्योम है ।

१०७—विषय में लगी हुई इन्द्रियों का विषय की प्राप्ति से रोककर वश में करना बिना सत्विद्या के विचार के असंभव है ।

१०८—जिसका मन विषय भोग में लगा हुआ है उसको दान, यज्ञ, नेम, तप किसी का फल नहीं मिलता ।

१०९—जो मनुष्य सुख, कूने, देखने, चखने, भयबो भूषने से सुख दुःख को प्राप्त नहीं होता वह क्षितेन्द्रिय है (यथात् उसने अपनी इन्द्रियों को जीत लिया है)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार भनाचार ४ - इन्द्री	دوسرا پرکړن آچار اناچار ۴ - اندری	پښتو اشلوك كا
मनुष्मृति २-८८	१०१—एकादशेन्द्रियाण्याहुर्यानिपूर्वे मनीषिणः । तानिसम्यक्प्रवक्ष्यामि यथावदनुपूर्वशः ॥		منو سمرتي ۸۹-۱
२-८०, ८१	१०२—श्रोत्रं त्वक् चक्षुषी जिह्वा नासिका चैव पंचमी पायू पश्यं हस्तपादं वाक् चैव दशमी स्मृता ॥ बुद्धीन्द्रियाणि पंचैषां श्रोत्रादीन्यनुपूर्वशः । कर्मेन्द्रियाणि पंचैषां पात्रादीनि प्रचक्षते ॥		۹۱, ۹۰-۲
२-८२	१०३—एकादशमनोज्ञेयं स्वगुणेनोभयात्मकम् । यस्मिन् जिते जित्वावेतौ भवतः पंचकौ गणौ ॥		۹۲-۱
२-८३	१०४—इन्द्रियाणाम्प्रसंगेन दोषमृच्छत्यसंशयम् । सन्नियम्य तु तान्येव ततः सिद्धिं न्नियच्छति ॥		۹۳-۱

१०१—जिन ग्यारह इन्द्रियों की पंडितों ने कहा है हम यथायोग क्रम से लिखते हैं।

१०२—कान, त्वचा, आंख, जिह्वा और नाक पांच ज्ञान इन्द्री, और हाथ पांव मुख गुदा और लिंग पांच कर्म इन्द्री हैं।

१०३—मन ग्यारहवीं इन्द्री है जो अपने गुण से दोनों प्रकार की इन्द्रियों (अर्थात् ज्ञान इन्द्री व कर्म इन्द्री) से मिला हुआ है, मन के जीतने से सब इन्द्री जीती जाती है।

१०४—संदेह नहीं कि इन्द्रियों की विषय भोग में लगाने से पाप उत्पन्न होता है और उनसे बच में करने से संपूर्ण कामना मोचादिक पूर्ण होती है।

۱۰۱- جن گیارہ اندریوں کو پندتوں نے کہا ہے ہم بتایوگ کریم سے لکھتے ہیں

۱۰۲- کان - تپا - آنکھ - جیہوا اور منک۔ پانچ گیان اندری ہیں : اور ہاتھ - پاؤں - کھم - کدا اور لنگ پانچ کرم اندری ہیں

۱۰۳- من گیارہویں اندری ہے جو اپنے گن سے دونوں پرکار کی اندریوں (ارنات گیان اندری و کرم اندری) سے ملا ہوا ہے۔ من کے جیتنے سے سب اندری حلیقی جاتی ہیں

۱۰۴- سندید نہیں کہ اندریوں کو دے بہرک میں لگاتے سے باب آتین ہوتا ہے اور انکے بش میں کرتے سے سپیوں کا مفا ارتات موش آدک یوں ہوتی ہیں

पता श्री का	दूसरा प्रकरण—आचार अनाचार ४—इन्द्रि	दूसरा प्रकरण—आचार अनाचार —इन्द्रि	पंते اشلوک کا
मनुस्मृति २-८४	१०५—नजातुकामः कामाना मुपभोगेन शाम्यति । हविषा कृष्णवर्त्मव भूय एवाभिवर्द्धते ॥	۱۰۵—من جو کس قدر لذت و شادی بخورد و از لذت و شادی ببرد از لذت و شادی ببرد و از لذت و شادی ببرد	۱۰۵—۲
२-८५	१०६—यच्चै तान् प्राप्नुयात्सर्वान्यच्चै तान् केवलं स्थजेत् प्रापणात्सर्वकामानां परित्यागो विशिष्यते ॥	۱۰۶—و اگر کسی تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد	۱۰۶—۲
२-८६	१०७—नतयैतानि शक्यन्ते सन्नियन्तु मसेवया । विषयेषु प्रजुष्टानि यथा ज्ञानेन नित्यशः ॥	۱۰۷—و اگر کسی تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد	۱۰۷—۲
२-८७	१०८—वेदास्त्योगश्च यज्ञाश्च नियमाश्च तपांसि च । न विप्रदुष्टभावस्य सिद्धिं गच्छन्ति कर्हिचित् ॥	۱۰۸—و اگر کسی تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد	۱۰۸—۲
२-८८	१०९—श्रुत्वा स्पृष्ट्वा च दृष्ट्वा च भुक्त्वा प्राप्त्वा च योनरः । न हृष्यति ग्लायति वा स विज्ञेयो जितेन्द्रियः ॥	۱۰۹—و اگر کسی تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد و تمام دنیا را بدست آورد	۱۰۹—۲

१०५—जिस वस्तु के मिलने की मन में इच्छा हो उसके मिलने से मन की क्ष-
पति नही होती पर कमिलाया बढती है जैसे की बालने से अग्नि अधिक बढती है ।

१०६—सपूर्ण पदार्थों के भोग करने वाले मनुष्य से उनका त्याग करने वाला भति बढ है ।

१०७—विषय में लगी हुई इन्द्रियों का विषय की प्राप्ति से रोककर बश में करना बिना सतुविया के विचार के असंभव है ।

१०८—जिसका मन विषय भोग में लगा हुआ है उसको दान, यज्ञ, नेम, तप किसी का फल नही मिलता ।

१०९—जो मनुष्य सुख, दुःख, देखने, चखने, अथवा सूंघने से सुख दुःख की प्राप्ति नही होता वह जितेन्द्रिय है (अर्थात् उसने अपनी इन्द्रियों को जीत लिया है)

۱۰۵—کسی بستر کے ملنے کی میں چاہا ہو اس کے ملنے سے میں کی تربیتی تو نہیں ہوتی پر انکا بڑھتی ہے جیسے کہی ڈالنے سے لگی ادھک بڑھتی ہے

۱۰۶—سبوروں پدارتھوں کے بھوک کر لینا والے موش سے انکا تھپاک کر لینا الی سریشٹ ہے

۱۰۷—وہے میں لگی ہوئی اندریوں کا وشے کی پر اپتی سے روک کر نش میں کرنا ناست و دنیا کے بچار کے اسمہو ہے

۱۰۸—کسیک میں وشے بھوک میں لگا ہوا ہے اسکو دآن - یگ - نیم - تپ کسیکا فیل نہیں ملتا

۱۰۹—جو موش سنے - چوہے - دیکھنے چکھنے - اٹھوا سونکھنے سے سکھ دھوکہ کو پر اپت نہیں ہوا وہ جیتلاری ہے (جیتل آسنے ایسی اندریوں کو جیت لیا ہے)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ५ - आदरभाव ५ - आदरभाव	دوسرا پرکړون - آچار اناچار ۵ - آدر بهاو ۵ - آدر بهاو	رقم اشعار کا
मनुस्मृति	११४ - ऊर्ध्वमाणा युत्क्रामन्ति यूनः स्थविर आयति ।	۱۱۴ - ऊर्ध्वमाणा युत्क्रामन्ति यूनः स्थविर आयति ।	मनु स्मृति
२-१२०	प्रत्युत्थानाभिवादाभ्याम्पुनस्तान्प्रतिपद्यते ॥ ॥	۱۱۵ - प्रत्युत्थानाभिवादाभ्याम्पुनस्तान्प्रतिपद्यते ॥ ॥	१२०-२
२-१२१	११५ - अभिवादनशौलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।	११५ - अभिवादनशौलस्य नित्यं वृद्धोपसेविनः ।	१२१-२
	चत्वारि तस्य वर्द्धन्ते आयुर्विद्या यशो बलम् ॥	चत्वारि तस्य वर्द्धन्ते आयुर्विद्या यशो बलम् ॥	
२-१२०	११६ - ब्राह्मणकुशलम्पृच्छेत् क्षत्रवन्मुमनामयम् ।	११६ - ब्राह्मणकुशलम्पृच्छेत् क्षत्रवन्मुमनामयम् ।	१२०-२
	वैश्यक्षेमसमागम्य शूद्रमारोग्यमेव च ॥	वैश्यक्षेमसमागम्य शूद्रमारोग्यमेव च ॥	
२-१२८	११७ - अवाच्यो दीक्षितो नाम्ना यवीयानपियो भवेत्	११७ - अवाच्यो दीक्षितो नाम्ना यवीयानपियो भवेत्	१२८-२
	भोभवत्पूर्वकत्वेन सभिभाषेत धर्म्मवित् ॥	भोभवत्पूर्वकत्वेन सभिभाषेत धर्म्मवित् ॥	
२-१२०	११८ - मातुलांश्च पित्र्यांश्च श्वशुरान्दत्तिलो गुरुन् ।	११८ - मातुलांश्च पित्र्यांश्च श्वशुरान्दत्तिलो गुरुन् ।	१२०-२
	असावहमिति ब्रूयात्पत्युत्थाय यवीयसः ॥	असावहमिति ब्रूयात्पत्युत्थाय यवीयसः ॥	

११४ - क्योंकि जब बड़ा आदमी नि-
कट जाता है छोटे आदमी के प्राण अथ-
ना गरोर छाड़ने के लिये जपर को चटते
हैं मरतु मिलने के लिये उठने से शीर
प्रणाम करने से वह प्राण फिर आजाते हैं।

११५ - जो वृद्ध मनुष्य को सदा प्रणाम
श्रीर आदर करता है उसकी आयु, ज्ञान,
यश, और बल की वृद्धि होती है।

११६ - बुद्धिमान् को चाहिये कि जब
मित्रे ब्राह्मण से कुशल, यशो से अनामय,
वैश्य से क्षेम, और शूद्र से अनारोग्य पूछे।

११७ - जिस मनुष्य ने श्रोत यज्ञ
किया हो यदि आयु में छाटा हो उस
का नाम लेकर न पुकारे, 'भूभवत्'
शब्द कहे।

११८ - मामा, अथा, समुर, यज्ञ करने
वाला, गुरु - यह सब अपने से अवस्था में
छोटे भी हों तो भी यह कहे कि मैं अमु-
क हूँ और उठकर मिले।

۱۱۴ - کیونکہ جب بڑا آدمی نیک
آتا ہے چوتے آدمی کے پرل ایما شروع
چاہتے کے لئے اوپر کو چڑھتے ہیں
پریتو ملنے کے لئے اُٹھتے سے اور پر
کرتے سے وہ پرل پھر آجاتے ہیں

۱۱۵ - جو بزرگوار، پیش کو سدا پر نام
اور آدر کرنا ہے اُسکی آو - کیل - یس
اور دل کی مدد ہی ہونی ہے

۱۱۶ - کدھماں کو چاہئے کہ جب ملے
براهمن سے کشل - چہتری سے امانہ -
ویش سے چایم - اور شون سے اندر و کیم بڑچہ

۱۱۷ - جس منوش نے شروت
نک کیا ہو یدی آو میں چوتھا ہو اُسکا
نام لیکر نہ پکارے - 'بھوہوت'
شد کہے

۱۱۸ - ماما - چچا - سر - یک کر برادر
کرد - ہم سب آپ سے اوستھا - میں چاہتے
ہی ہوں تو ہی ہم کہہ کہ میں اُسکا
ہوں اور اُٹھ کر ملے

پتا شک کا	دوسرا پرکرنے آجازه انجاز دوسرا پرکرنے آجازه انجاز	بنت اشکری کا
۵—آدرभाव	۵—آدرभाव	
۲-۱۱۲۱	۱۱۲- ماتृष्वसामातुलानी श्वश्रूयपितृष्वसा । संपूज्यागुरुपत्नीवत् समास्तागुरुभार्यया ॥	۱۱۲-۱
۲-۱۱۲۲	۱۲۰- मातुर्भार्य्यापसंयाद्यांसवर्णाहन्त्यहन्त्यपि । विप्रोष्यतूपसंयाद्या ज्ञातिसम्बन्धियोपितः ॥	۱۲۰-۱
ॲ-११ॲ	१ॲ१- पितुर्भगिन्या मातुश्च ज्यायस्यां च श्वसर्ह्यपि । मातृवद्वृत्तिमातिष्ठे न्माता तांभ्यो गरीयसी ॥	१ॲ१-ॱ
ॲ-११ॲ	१ॲॲ- दशाब्दाख्यं पौरसख्यं पञ्चाब्दाख्यं कलामृताम् । त्राब्दपूर्वं श्रौचियाणां स्वल्पेनापि स्वधीनिषु ॥	ॱ-ॱ
ॲ-११ॲ	१ॲॳ- ब्राह्मणं दश वर्षन्तु शत वर्षन्तु भूमिपम् । पिता पुत्रौ विजानीयाद्ब्राह्मणस्तु तयोः पिता ॥	ॱॳ-ॱ

۱۱۲- مائسی، مامی، ساس، فوکی-یہ
سب گورو کی سہیلی کے سامان ہیں اس प्रकार انکی پرچا کرے

۱۲۰- مائری کی سہیلی کو سب سے
وفا کا نیت چرچا کرے، پر باپ اور
مائی کے گھر کی سہیلی کے چرچا کرے اس
سب سے سمجھتا ہے کہ جب وہ
لوٹ کر آئے

۱۲۱- فوکی، مائسی، بھئی بھین کی
ساتھ کے سامان جان کر بتا دے، پر
تو مائری سب سے زیادہ یاد رکھتا ہے

۱۲۲- ایک شہر کے رہنے والوں میں
دس برس کی، ایک پندرہ سالہ رہنے والوں میں
پانچ برس کی، اور شہر کے رہنے والوں میں
تین برس کی، پندرہ سالہ کا بچہ نہیں
ہوتا، پر پندرہ سالہ میں پندرہ برس کا
بچہ بھی بچہ کرنا چاہتا ہے

۱۲۳- دس برس کا بچہ اور سو
برس کا بچہ دونوں آپس میں پتا پتا
کے سامان ہیں۔ ان میں سے بڑھاپا پتا ہے

۱۱۲- مائسی، مامی، ساس، فوکی-یہ
سب گورو کی سہیلی کے سامان ہیں اس प्रकार انکی پرچا کرے

۱۲۰- مائری کی سہیلی کو سب سے
وفا کا نیت چرچا کرے، پر باپ اور
مائی کے گھر کی سہیلی کے چرچا کرے اس
سب سے سمجھتا ہے کہ جب وہ
لوٹ کر آئے

۱۲۱- فوکی، مائسی، بھئی بھین کی
ساتھ کے سامان جان کر بتا دے، پر
تو مائری سب سے زیادہ یاد رکھتا ہے

۱۲۲- ایک شہر کے رہنے والوں میں
دس برس کی، ایک پندرہ سالہ رہنے والوں میں
پانچ برس کی، اور شہر کے رہنے والوں میں
تین برس کی، پندرہ سالہ کا بچہ نہیں
ہوتا، پر پندرہ سالہ میں پندرہ برس کا
بچہ بھی بچہ کرنا چاہتا ہے

۱۲۳- دس برس کا بچہ اور سو
برس کا بچہ دونوں آپس میں پتا پتا
کے سامان ہیں۔ ان میں سے بڑھاپا پتا ہے

پتا شک کا	دوسرا ذکر - آچار اناچر ۵۔ آدر بہاؤ	ہند اشک کا
مनुکرتی	۱۲۸ - वित्तम्बन्धुर्वयः कर्म विद्या भवति पचमी ॥	۱۲۸-۲
۲-۱۲۸	एतानि मान्यस्थानानि गरीयोयद्यदुत्तरम् ॥	۱۲۹-۲
۲-۱۲۹	۱۲۹ - पञ्चानान्निपुवर्णेषु भूयांसि गुणवन्ति च ॥	۱۲۹-۲
	यच्चस्युः सोचमानाहं शूद्रोपि दशमीगतः ॥	
۲-۱۳۰	۱۳۰ - चक्रिणोदशमीस्थस्य रौगिणीभारिणः स्त्रियाः ।	۱۳۸-۲
	ज्ञातकस्यचराज्ञस्य पत्न्यादेयो वरस्यच ॥	۱۳۹-۲
۲-۱۳۱	۱۳۱ - 'तेषान्' समवेतानां मान्यौज्ञातकपार्थिवौ ।	۱۳۹-۲
	राज्ञातकयोश्चैव ज्ञातको नृपमानुभाक् ॥	

۱۲۸ - درخت، سمبندھ، پھول، پھل،
دیبا، یہ پانچ مان کے کارن ہیں۔ ان میں
درخت سے سمبندھ، سمبندھ سے اوستہا
بے پھل، پھل سے دیبا उत्तम ہے۔

۱۲۹ - پانچوں، چاروں، تینوں میں سے
جس میں ان پانچوں میں سے بیشک
کے ہیں ان میں سے ایک
وہ جس کو اس کے
۹۰ برس سے ادھک ہو وہ بھی
کے ایک ہے۔

۱۳۰ - جو موش گاری و ہوا ہے۔
جسکی اوستہا ۹۰ برس سے اوستہا ہے۔
جو دوہ لگے ہوئے ہے۔ اسکی سنک -
راجا - اور دولہا کے لئے مگرک جوت
دسا چاہئے۔

۱۳۱ - یہی وہ شب موش ایک
کال میں ملے تو راجا اور سنک کا
ادھک سنک کرے۔ یہ جب راجا اور
سنک آپس میں ملے تو راجا کو
چاہئے کہ سنک کا سنک کرے۔

۱۲۸ - वित्तम्बन्धुर्वयः कर्म विद्या भवति पचमी ॥
एतानि मान्यस्थानानि गरीयोयद्यदुत्तरम् ॥
१२९ - पञ्चानान्निपुवर्णेषु भूयांसि गुणवन्ति च ॥
यच्चस्युः सोचमानाहं शूद्रोपि दशमीगतः ॥
१३० - चक्रिणोदशमीस्थस्य रौगिणीभारिणः स्त्रियाः ।
ज्ञातकस्यचराज्ञस्य पत्न्यादेयो वरस्यच ॥
१३१ - 'तेषान्' समवेतानां मान्यौज्ञातकपार्थिवौ ।
राज्ञातकयोश्चैव ज्ञातको नृपमानुभाक् ॥

۱۲۹ - جو موش گاری و ہوا ہے۔
جسکی اوستہا ۹۰ برس سے اوستہا ہے۔
جو دوہ لگے ہوئے ہے۔ اسکی سنک -
راجا - اور دولہا کے لئے مگرک جوت
دسا چاہئے۔

۱۲۷ - یہی وہ شب موش ایک
کال میں ملے تو راجا اور سنک کا
ادھک سنک کرے۔ یہ جب راجا اور
سنک آپس میں ملے تو راجا کو
چاہئے کہ سنک کا سنک کرے۔

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण—आचार, अनाचार ५—आदरभाव	دوسرا پرکارن—آچار، اناچار ۵—آدرتھاو	آدرتھاو
मनुस्मृति २-१४५	१२८—उपाध्यायान्दशाचार्य्याणां शतं पिता । सहसंतु पितृन्माता गौरवेणाति रिच्यते ॥	۱۲۸—	۱۴۵-۱
२-१४६	१२९—उत्पादकब्रह्मदाधोगौरवान्ब्रह्मदः पिता । ब्रह्मजन्मद्विविप्रस्य प्रेत्यचेहचशाश्वतम् ॥	۱۲۹—	۱۴۶-۱
२-१४७	१३०—कामान्माता पिताचैनं यदुत्पादयतीमिथः । संभूतिं तस्य तां विद्यायद्योनावभिजायते ॥	۱۳۰—	۱۴۷-۱
२-१४८	१३१—आचार्यस्त्वस्यां जातिं विधिवद्द पारगः । उत्पादयति सा विद्या सा सत्या सा जरा मरा ॥	۱۳۱—	۱۴۸-۱
२-१४९	१३२—अल्पं वा बहु वा यस्य श्रुतस्योपकरोति यः । तमपोह शुभं विद्याच्छ्रुतोपक्रियया तथा ॥	۱۳۲—	۱۴۹-۱

१२८—उपाध्याय से दशगुणा आचार्य
और पिता से सहस्रगुणी माता बड़ी है ।

१२९—जन्म देनेवाले से वेद पढ़ाने
वाला अधिक माननीय है क्योंकि वेद
पढ़ाने से इस लोक तथा परलोक में अ-
त्यन्त फल प्राप्त होते हैं ।

१३०—पिता और माता की काम की
इच्छा हुई और माँ के पेट से जन्म हुआ
इस कारण मरीच की उत्पत्ति पशु के
समान है ।

१३१—सम्पूर्ण वेद का जाननेवाला
आचार्य की विधि पूर्ण गायत्री से जन्म
देता है वह सत्य अमर और अमर है ।

१३२—जिस मनुष्य से विद्यार्थी ने
थोड़ा वा बहुत वेद पढ़ा है उसको इस
धर्म मार्ग में शुभ कहा है कि वेद पढ़ने
से उसने लाभ उठाया है ।

۱۲۸—آپادھیاء سے دس گنا آচারج
اور پیتا سے سہسرت گنی ماتا بڑی ہے

۱۲۹—جنم دینے والے سے وید پڑھانے والا
الذکا مانندی ہے - کیونکہ وید پڑھنے سے
اس لوگ دنیا پر لوگ میں انیشت بدل
پراپت ہوتے ہیں

۱۳۰—کام اپیتا اور ماتا کو کام کی
اچھا اور ماں کے پیٹ سے جنم ہوا
اس کارن ماریچ کی اُتپتی پشو کے
سمان ہے

۱۳۱—آچارج سمپورن وید کا جاننے والا آچارج
جو بدھی پوریک گایتری سے جنم دیتا
ہے وہ سچ اور اچھ اور امر ہے

۱۳۲—جس بشر سے وید پڑھتی ہے
تھوڑا وا بہت وید پڑھا ہے اُسکو اس
دھرم شانتھ میں گرو کہا ہے کہ وید
پڑھنے سے اُس نے اچھے اُتھیا ہے

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण—आचार आचार ५—आदरभाव	دوسرا پرکړن—آچار آچار آدېر به او	بند اشواک کا
मनुस्मृति २-१५०	१३३—ब्राह्मणस्य जन्मनःकर्ता स्वधर्मस्य च शासिता । वालोपि विप्रोद्धस्य पिता भवति धर्मतः ॥ १३३		منو سمنو ۱۵۰-۲
२-१५१	१३४—अध्यापयामास पितृन् शिशुरां गिरसः कविः । पुत्रका इति ह्येवाच ज्ञानेन परिगृह्यतान् ॥ १३४		۱۵۱-۲
२-१५२	१३५—तेतमर्षमपृच्छन्त देवानागत मन्यवः । देवाश्चैतान्समेत्योचुर्न्याय्यस्वः शिशुरुक्तवान् ॥ १३५		۱۵۲-१
२-१५३	१३६—अज्ञो भवति वैवालः पिता भवति मंचदः । अज्ञं हि वालमित्याहुः पितेत्येव तु मंचदम् ॥ १३६		۱۵۳-२

१३३—जो ब्राह्मण वेद पढाता और धर्म सिखाता है शास्त्रानुसार पिता समान है यद्यपि पापु में छोटा हो ।

१३४—अंगिरा के पुत्र 'कवि' ने अपने चचाओं को पढाया और उसने उनकी इस कारण पुत्र कहने पुकारा कि आप विद्वान् अधिक था ।

१३५—इन चचाओं ने 'कवि' को आकर देवताओं से इस बात को पूछा और उन्होंने इकट्ठे होकर सत्तर दिया कि 'कवि' ने यथार्थ कहा ।

१३६—इसलिये जो धर्म सम्बन्धी विद्या जड़ी रखता बालक कहाता है, और वेद पढाने वाला पिता कहाता है, कवियों का यह सिद्धांत है कि मूर्ख, जो बालक और वेद पढाने वाले को पिता कहते हैं ।

१३३—جو دهرم و د پوهان او دهرم سکمان ه شاستر اوسار پتا سول ه ددې آو من چاروا هو

१३४—انگوائے پتر 'کوی' نے اپنے چچاؤں کو پڑھایا اور اُسے اُنکو اس کارن پتر کہہ کر پکارا کہ آپ و دہماں اُنکے تھا

१३۵—اُن چچاؤں نے کرودھ من آکر دوتاؤں سے اس بات کو پوچھا اور اُنہوں نے اُنہی ہرکر اتر دیا کہ 'کوی' نے یہاں پر کہا

۱۳۶—اُن اے جو دهرم سمندھی و دیا ہ ہیں رکھتا ہاکی اکلانا ه اور و د پڑھانے والا پتا کہلاتا ه رشہوں کا یہ سداست ه کہ مورکھ کو ہالک او وید و د پڑھانے والے کو پتا کہتے ہیں

پتا شوک کا	دوسرا پرکرن - آچار اناچار ۵ - آدرہا و	بہ اگر کا
پتا شوک کا	دوسرا پرکرن - آچار اناچار ۵ - آدرہا و	بہ اگر کا
۱۳۷ -	نہوینننپلننن - ویتن - ن - وندھنم: ۱ -	۱۳۷ -
۲ - ۱۳۸	کپپسکریرہم - یونوچان: سنیوہان ॥	۱۳۸ -
۲ - ۱۳۹	۱۳۹ - وپراणां चानतो ज्यैष्ठ्यां च त्रियाणामनुवीर्यत: ॥ वैश्यानां धान्यधनतः शूद्राणामेव जन्मतः ॥	۱۳۹ -
۲ - ۱۴۰	۱۴۰ - आचार्यो ब्रह्मणो मूर्तिः पितामूर्तिः प्रजापते: ॥ मातापृथिव्यामूर्तिस्तु भ्रातास्त्री मूर्तिरात्मनः ॥	۱۴۰ -
۲ - ۱۴۱	۱۴۱ - आचार्यस्य पिता चैव माता भ्राता च पूर्वजः ॥ नार्तेनाप्यवमन्तव्या ब्राह्मणेन विशेषतः ॥	۱۴۱ -
۲ - ۱۴۲	۱۴۲ - यमाता पितरोक्तं सहेतुसम्भवे नृणाम् ॥ नतस्य निष्कृतिः शक्या कर्तुम्वर्ष शतेरपि ॥	۱۴۲ -

۱۳۷ - بھیاں وا کہی کے پکنے وا
دھیاں وا بھل وا سمبندھ کے کارن
بھاری نہی ہوتی، کھپیاں کا سیدھا
ہے کہ جس مनुہ نے وہد کو بھگ سہیت
پکا ہے وہی بھلا ہے ۱

۱۳۸ - براہمن میں جنان ہے، بھنی میں
شورنا ہے، ویش میں بھن پور دھان ہے، پور
دھان میں پاپ ہے بھاری ہوتی ہے ۱

۱۳۹ - گور، پیتا، ماتا، بھہ بھاری
کا بھمان نہ کرنا چاہیے یھاپی
بھہ بھت دھوئی ہی دھپا ہی ۱

۱۴۰ - آچارہ بھاکا سارن، پیتا
پراپتی کا، ماتا پٹی کا، پور
سہودر بھابھاری بھپنا ہی سارن ہے ۱

۱۴۱ - جو کہی کہ پیتا پور ماتا
پن کے بھن کے بھت ہے اسکو
بھتا ہی بھن میں نہی دیا جاسکا ۱

۱۳۷ - آستیا وا کہش کے پکنے وا
بھیاں وا سمبندھ کے کارن بھاری نہی
ہوتی، کھپیاں کا سیدھا ہے کہ جس
مनुہ نے وہد کو بھگ سہیت پکا
ہے وہی بھلا ہے ۱

۱۳۸ - براہمن میں جنان ہے، بھنی میں
شورنا ہے، ویش میں بھن پور دھان ہے، پور
دھان میں پاپ ہے بھاری ہوتی ہے ۱

۱۳۹ - گور، پیتا، ماتا اور بھہ بھاری
کا بھمان نہ کرنا چاہیے یھاپی
بھہ بھت دھوئی ہی دھپا ہی ۱

۱۴۰ - آچارہ بھاکا سارن، پیتا
پراپتی کا، ماتا پٹی کا، پور
سہودر بھابھاری بھپنا ہی سارن ہے ۱

۱۴۱ - جو کہی کہ پیتا پور ماتا
پن کے بھن کے بھت ہے اسکو
بھتا ہی بھن میں نہی دیا جاسکا ۱

پتا شوک کا	دوسرا پرکون—آچار اناچار ۵—آدر بہاؤ	دوسرا پرکون—آچار اناچار ۵—آدر بہاؤ	دوسرا پرکون—آچار اناچار ۵—آدر بہاؤ
مनु سمرتی	۱۸۲—تयोर्नित्यं प्रियं कुर्यादाचार्यस्य च सर्वदा ।	۱۸۲—تयोर्नित्यं प्रियं कुर्यादाचार्यस्य च सर्वदा ।	۱۸۲—تयोर्नित्यं प्रियं कुर्यादाचार्यस्य च सर्वदा ।
۲-۲۲۵	तेष्वेव त्रिषु तुष्टेषु तपः सर्वं समाप्यते ॥	۱۸۲—तेष्वेव त्रिषु तुष्टेषु तपः सर्वं समाप्यते ॥	۱۸۲—तेष्वेव त्रिषु तुष्टेषु तपः सर्वं समाप्यते ॥
۲-۲۲۷	۱۸۳—तेषांचयाणां शुश्रूषा परमन्तप उच्यते ।	۱۸۳—तेषांचयाणां शुश्रूषा परमन्तप उच्यते ।	۱۸۳—तेषांचयाणां शुश्रूषा परमन्तप उच्यते ।
۲-۲۲۸	न तैरभ्यननुज्ञातो धर्म्ममन्यं समाचरेत् ॥	۱۸۳—न तैरभ्यननुज्ञातो धर्म्ममन्यं समाचरेत् ॥	۱۸۳—न तैरभ्यननुज्ञातो धर्म्ममन्यं समाचरेत् ॥
۲-۲۳۰	۱۸۴—तएवहिचयोलीकास्त एवचयआश्रमाः ।	۱۸۴—तएवहिचयोलीकास्त एवचयआश्रमाः ।	۱۸۴—तएवहिचयोलीकास्त एवचयआश्रमाः ।
۲-۲۳۱	तएवहिचयोवेदास्त एवीक्षास्योऽग्नयः ॥	۱۸۴—तएवहिचयोवेदास्त एवीक्षास्योऽग्नयः ॥	۱۸۴—तएवहिचयोवेदास्त एवीक्षास्योऽग्नयः ॥
۲-۲۳۲	۱۸۵—पितावै गार्हपत्योऽग्निर्माताग्निर्दक्षिणः स्मृतः ।	۱۸۵—पितावै गार्हपत्योऽग्निर्माताग्निर्दक्षिणः स्मृतः ।	۱۸۵—पितावै गार्हपत्योऽग्निर्माताग्निर्दक्षिणः स्मृतः ।
۲-۲۳۳	गुरुराह वनीयस्तु साग्निचेता गरीयसी ॥	۱۸۵—गुरुराह वनीयस्तु साग्निचेता गरीयसी ॥	۱۸۵—गुरुराह वनीयस्तु साग्निचेता गरीयसी ॥
۲-۲۳۴	۱۸۶—चिध्वप्रमाद्यन्नेतेषु चील्लोकांन्विजयेद्गृही ।	۱۸۶—चिध्वप्रमाद्यन्नेतेषु चील्लोकांन्विजयेद्गृही ।	۱۸۶—चिध्वप्रमाद्यन्नेतेषु चील्लोकांन्विजयेद्गृही ।
۲-۲۳۵	दीप्यमानः स्वपुपा देववद्विषि मोदते ॥	۱۸۶—दीप्यमानः स्वपुपा देववद्विषि मोदते ॥	۱۸۶—दीप्यमानः स्वपुपा देववद्विषि मोदते ॥

۱۸۲—جس میں دن دینوں کی پرستش
ہو وہ ہی کرنا چاہئے اور اسی پرکار کرو
کی - ان تیلوں کی پرستش سے سمجھو
تپسیا کا پہل ملتا ہے

۱۸۳—دن تینوں کی بےوا پرستش
ہے بے دن تینوں کی پرستش کے کوئی دھرم
کارہ نہ کرے

۱۸۴—کیونکہ وہ تینوں لوگ -
تیلوں آشرم - تیلوں وید - اور تیلوں پوتر
انہی ہیں

۱۸۵—پیتا کو گارہپتہ آگنی، ما-
تا کو دक्षिण آگنی، اور آचार्य کو
गार्हपतीय آگنی کہتے ہیں، یہ تینوں
آگنی اتنی سب سے بڑی ہیں

۱۸۶—یہ آشرم میں چھوڑ کر
جو دن تینوں آگنی کا سب سے بڑا
ہوتا ہے وہ تیلوں کو جیت لیتا ہے
اور اس دھرم میں دیتوں کے سب سے
بڑے ہوتا ہے

۱۸۲—جس میں دن دینوں کی پرستش
ہو وہ ہی کرنا چاہئے اور اسی پرکار کرو
کی - ان تیلوں کی پرستش سے سمجھو
تپسیا کا پہل ملتا ہے

۱۸۳—ان تیلوں کی سب سے بڑی
پرستش ہے - دن تینوں کی پرستش کے کوئی دھرم
کارہ نہ کرے

۱۸۴—کیونکہ وہ تینوں لوگ -
تیلوں آشرم - تیلوں وید - اور تیلوں پوتر
انہی ہیں

۱۸۵—پیتا کو گارہپتہ آگنی، ما-
تا کو دक्षिण آگنی، اور آचार्य کو
गार्हपतीय آگنی کہتے ہیں، یہ تینوں
آگنی اتنی سب سے بڑی ہیں

۱۸۶—یہ آشرم میں چھوڑ کر
جو دن تینوں آگنی کا سب سے بڑا
ہوتا ہے وہ تیلوں کو جیت لیتا ہے
اور اس دھرم میں دیتوں کے سب سے
بڑے ہوتا ہے

पता श्रीक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ५-आदरभाव	दूसरा मुक़दमा आचार अनाचार ५-आदरभाव	पृष्ठ आशुकी का
मनुस्मृति १-६६	१५२-मन्त्र तस्तु समृद्धानि कुलान्यल्पधनान्यपि । कुल सख्यांच गच्छन्ति कर्षन्ति च महद्यशः ॥	१५२-مَنْتُر تَسْتُو سَمْرُودِّیَانِ کُوْلَانِیْ اَلْیَلْطِیْ دِهْنَانِیْ اَمِیْ ۥ کُوْل سَخْیَا اِنْ کَچْخَنْتِیْ کَرْشَنْتِیْ چ مَہْ دِیْ اَش :	۹۹-۳ آیستیم
आपस्तम्ब १४१४२१	१५३- [६-पुरुषार्थ]	१५३- [۶-پُورُشَارْث]	۱۰۰-۱-۱-۱-۱
मनुस्मृति ७-८८	१५४- * अलम्बं चैव लिप्सितं लम्बं रक्षेत् प्रयत्नतः । रक्षितं वर्द्धयेच्चैव वृद्धं पात्रेषु निःक्षिपेत् ॥	१५४- * اَلَمْبَنْ چَیْ و لِیْطِیْطِیْ لَمْبَنْ رَکْشَیْطِ پْرَیْطَنْتِ : ۥ رَکْشِیْطِیْ تَنْ وَرْدِّیْطِیْ چَیْ و وُرْدِّیْ پَآئِرِیْطِیْ نِیْ : کْشِیْطِیْطِیْ ۥ	۹۹-۷
७-१००	१५५- एतच्चतुर्विधं विद्यात्पुरुषार्थं प्रयोजनम् । अस्यनित्यं मनुष्ठानं सम्यक्कुर्यादतन्द्रितः ।	१५५- اَیْطِ چِطْطِ وُرْویْطِ وِیْ دِیْآ طْطِ پُورُشَارْثِ پْرَیْوِکْجَنْنَمْ ۥ اَسْیَنْ نِیْطِیْ مَنُوشْطِآَنْ سَمْیَکْ کُورِیْآ دِطَنْدْرِیْطِ : ۥ	۱۰۰-۷

१५२-जो कुल वेद विद्या से सुशोभित है यद्यपि धन हीन है तो भी वडा कहलाता है और यश को प्राप्त होता है ।

१५३-जिन लियों का विवाह हो चुका है उनका सम्मान उनके पति की आयु के विचार से करना चाहिये ।

१५४- * जो वस्तु प्राप्त नहीं है उस की प्राप्ति का उद्योग करे, प्राप्त होनेपर उसकी यथायोग्य रक्षा करे, फिर उसको बढ़ावे, जो कुछ बढ़ाया गया है उसको नष्ट न करे ।

१५५-मनुष्य के मनोर्थ इन ही चारों-साधन से पूरे होते हैं, आलस्य छोड़कर इनके सिद्ध करने का यत्न करता रहे ।

* सिद्धान्त यह है कि जो कुछ बढ़ाया गया है उसमें से दान करे भूल में से न करे, जैसे किसी के पास सौ (१००) रुपये हैं तो उसको चाहिये कि व्याज और व्योहारादि से उस सौ रुपये को बढ़ावे और जो लाभ हो उसमें से दान करे, जो भूल भ्र्यात् सौ रुपये में से दान करेगा वह शीघ्र आप ही दरिद्री होजावेगा - (सम्पादक)

१५२-حوکل وند وندیا سے سوشوہت

۱۵۳- * جو بستو پراپت نہیں ہے اُسکی پراپتی کا اُدبوک کرے - پراپت ہونے پر اُسکی بقاء و رکھ رکھا کرے - اور اُسکو بڑھاوے - جو کچھ بڑھایا گیا ہے سجدوں کو دےوے

۱۵۴- * جو بستو پراپت نہیں ہے اُسکی پراپتی کا اُدبوک کرے - پراپت ہونے پر اُسکی بقاء و رکھ رکھا کرے - اور اُسکو بڑھاوے - جو کچھ بڑھایا گیا ہے سجدوں کو دےوے

۱۵۵-موش کے ملو رتھ اہل چاروں سادہوں سے پورے ہونے ہیں - آلسیہ چھوڑ کر ان کے سیدہ کرد کا حتی کرتا رہے

* سجدہت ہے کہ جو کچھ بڑھایا گیا ہے اُس میں سے دان کرے بھل میں سے نہ کرے - جیسے کسی کے پاس سو روپیہ ہیں تو اُسکو چاہئے کہ بھاج اور دھار آد سے اُس سو روپیہ کو بڑھاوے اور جو لاہو جو اُس میں سے دان کرے - جو بھل اہل سجدہت سے سو روپیہ میں سے دان کرے وہ شکر آب ہی دردری ہے (سمیڈک)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार चनाचार. آچار اناچار - ७-सत्य धर्म - ست دھرم	ترتیب اشعار کا
मनुस्मृति ४-१३८	१६० - सत्यं ब्रूयात्प्रियं ब्रूयान्नब्रूयात्सत्यमप्रियम् । प्रियं च नानृतं ब्रूयादेषधर्मस्त्वनानृतनः ॥	۱۶۰-۱ ۱۳۸-۴
२-१६१	१६१ - नारुन्तुदः स्यादातीऽपिनपरद्रोह कर्मधीः । ययास्योद्विजतेवाचा ना लोक्यान्ता मुदीरयेत् ॥	१६१-१ १५१-१
२-११०	१६२ - नापृष्टः कस्यचित्पृष्ट्यान्नचान्यायेन पृच्छतः । ज्ञानन्नपिहि मेधावौ जडवस्त्रोक्त आचरेत् ॥	११०-२ १५२-२
२-२१२	१६३ - स्वभाव एष नारीणां नराणामिह दूषणम् । अतोऽर्थान्नप्रमादयन्ति प्रमदा सु विपश्चितः ॥	२१२-२ १५३-२
२-२१४	१६४ - अविद्वां समलं लोके विद्वांसमपिवा पुनः । प्रमदाद्युत्पद्यन्ते तु कामक्रोध वशानुगम् ॥	२१४-२ १५४-२

१६० - परम धर्म यह है कि सदा सत्य और प्रिय बचन कहे, ऐसा सत्य न कहे जो अप्रिय हो, और न ऐसा असत्य कहे जो प्रिय हो ।

१६१ - दुःख भी ऐसे बचन न कहे जिनसे दूसरे का मन दुखी हो, मनसे वा कर्म से औरों को क्रोध न पहुँचावे, ऐसे बचन न कहे जिनसे भय प्राप्त हो कि इस से कभी स्वर्ग की प्राप्ति नहीं होती ।

१६२ - बिना पूछे कोई बात न कहे, विधि पूर्वक न पूछे तो भी उत्तर न दे, जानता हो तो जड़ की नाई बनजावे ।

१६३ - नारियों का स्वभाव है कि मनुष्य से दूषित कर्म कराती हैं इसलिये बुद्धिमान् को चाहिये कि उनके सब सावधान होकर रहे ।

१६४ - नारी सामर्थ्य रखती है कि मनुष्य मूर्ख हो वा विद्वान् उससे निषिद्ध कर्म करावे और उसको काम और क्रोध के बश करदें ।

१६० - برم دھرم یہ ہے کہ سدا ست اور پریم بچن کہے - ایسا ست نہ کہے جو اپریم ہو - اور نہ ایسا است کہ جو پریم ہو

۱۶۱ - دھم میں یہی ایسے بچن نہ کہے جیسے دوسرے کا من دکھی ہو - من سے را کرم سے اوروں کو کدش نہ پہنچاؤ - ایسے بچن نہ کہے جن سے نہ پرہیز ہو کہ اس سے کہی سورگ کی برائی نہیں ہوتی

۱۶۲ - بڑا بوجھ کوئی بات نہ کہے - بدھی پروریک نہ پہنچاؤ - تو یہی اتر نہ دے - جانکر ہر نہی پڑھ کر ناگین بنجائے

۱۶۳ - ناریوں کا سبب ہو کہ مनुष سے دوشٹ کرم کراتی ہیں - اسلئے بدھمان کو چاہئے کہ انکے سنگ ساودھان ہو کر رہے

۱۶۴ - ناری سامرتھ رکھتی ہیں کہ مनुष مورتھ ہو یا ودمان اس سے نہی کرم کرا دیں اور اسکو کام اور کرودھ کے بش کر دیں

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार समाचार ६-पुरुषार्थ	دوسرا پرکرن - آچار اناچار ۶-پورشارتہ	بیت اشراک کا
मनुस्मृति ७-२०५	१५६- सर्वं कर्मदमायत्तं विधाने दैव-मानुषे । तयोर्दैव मचिन्त्यन्तु मानुषे विद्यते क्रिया ॥	۱۵۶- सर्व کرم دما یکتاں فی دیناں مانوہی تو دو دیناں مانوہی مچینتیاں	ملو-سمبرتی ۲۰۵-۷
याज्ञवल्क्य १-३४६	१५७- उपायाः साम दानं च भेदोदंडस्तथैव च । सम्यक् प्रयुक्ताः सिद्धी युद्धं ह्रस्वगनिका गतिः ॥	۱۵۷- اُپایاں : سام دان چ بہدو دند ستا تہا وی چ سمک پریکوتا : سیدی یوڈاں ہر سوا گنیکا گتی : ॥	یاک-ولک ۳۴۶-۱
	[७-सत्य धर्म — ७-सत्य धर्म]	[۷-سستہ دھرم — ۷-سستہ دھرم]	
मनुस्मृति २-२८	१५८- स्वाध्यायेन व्रतैर्होमैश्चै विद्येनेज्यया सुतैः । महायज्ञैश्च यज्ञैश्च ब्राह्मीयं क्रियते तनुः ॥	۱۵۸- سوا دھیا یین وڑتہا ہومہ شچہ فیدی نینجیا سوتاہا مہا یجناہا شچہ یجناہا براہمیہ کریاتہ تانا :	ملو-سمبرتی ۲۸-۲
२-१६०	१५९- यस्यवाङ्मनसो शुद्धे सम्यग्गुप्ते च सर्वदा । सयैसर्वमवाप्नोति वेदान्तोप गतं फलम् ॥	۱۵۹- یسے واماں شودہ سوماں سماں گپتہ چ ساروا دا سایہ ساروا ماں واپنوتی ویدانتا وپ گاتاں فلاں ॥	ملو-سمبرتی ۱۶۰-۲

१५६- इस लोक के संपूर्ण काम प्रा-
लब्ध और पुरुषार्थ के साधन हैं, प्रालब्ध
की गति अपरम्पार है, इस कारण पुरुष
को पुरुषार्थ करना अवश्य योग्य है ।

१५७- साम अर्थात् मधुर वाणी,
दान अर्थात् धन देना, भेद अर्थात् कट
हासना, दंड - यह चार उपाय हैं, विचार
करके इन्हें करे तो सब कार्य सिद्ध होजाते
हैं, परन्तु दण्ड उस समय वर्तना चाहिये
कि जब और कोई उपाय न बनसके ।

१५८- वेदाध्ययन, व्रत, होम, वेद,
मन्त्रों का जप, देव ऋषि और पितरों का
तर्पण, पुन की उत्पत्ति, महायज्ञ, और
श्रौत यज्ञ - इन कर्मों से यह मनुष्य ब्रह्म
संयोग का पाव होता है ।

१५९- जिस मनुष्य की वाणी और
मन शुद्ध और अपने मन में है उसको
संपूर्ण वेदान्त का फल मिलता है अर्थात्
मोक्ष का अधिकारी होजाता है ।

१५९- اس لوک کے سببوں کام
پرا لبدہ اور پورشارتہ کے آدھین ہیں
پرا لبدہ کی کئی اہم پارے اس کارن
پورس کو پورشارتہ کرنا اوشیہ یوک ہے

۱۵۷- اُپایاں اُرتہات مدھر بانی - دان
اُرتہات دھن دینا - بید اُرتہات ہروت
ڈالنا - دند - یہ چار اُپاے ہیں - بچاؤ
کڑکے اُتہان کرے تو سب کارج سدھ
ہو جائے ہاں - پرتو دند اس سے پرتلا
جائے کہ جب اور کوئی اُپاے نہ ہن سکے

۱۵۸- وید، آدھین - ہروت - ہوم - وید
مقڑوں کا جب - دیو رشی اور
پتروں کا توہن - پترکی اُتہی - مہاجک -
اور شروت جک - ان کرموں سے یہ
ملش برہم سلجورک کا پتر ہوتا ہے

۱۵۹- جس موش کی بانی اور من
شدہ اور ایلے بش میں ہے اسکو
سمبڑوں ویدانت کا ہل ملتا ہے
اُرتہات موش کا ادھکاری ہو جاتا ہے

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ७-सत्य धर्म	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۷-ست دهرم	پتہ اشعار کا
मनुस्मृति ४-१२८	१६०-सत्यं ब्रूयाद्वियं ब्रूयान्नब्रूयात्सत्यमप्रियम् । प्रियं च नानृतं ब्रूयादेषधर्म्मस्सनातनः ॥	۱۶۰-ست دهرم دهره ده كه سدا ست اور پرته نچن نه كه - ايسا ست نه كه	۱۳۸-۴
२-१६१	१६१-नारुतुदः स्यादार्तोऽपिनपरद्रोह कर्मधीः । ययास्योद्विजतेवाचा ना लोक्यान्ता मुदीरयेत् ॥	۱۶۱-ناروتود: سياتارتو: اپين پاردروھ کرم‌دهی: ۱۶۱ ی‌ی‌ا‌س‌ی‌و‌د‌و‌ی‌ج‌ت‌ه‌و‌ا‌چ‌ا‌ نا لوك‌ی‌ا‌ن‌تا مودی‌ر‌ی‌ه‌ی‌ت ۱۶۱	۱۹۱-۲
२-११०	१६२-नापृष्टः कस्यचित्पुत्रं ब्रूयान्नचान्यायेन पृच्छतः । जानन्नपिहि मेधावी जडवह्नौक आचरेत् ॥	۱۶۲-ناپړشت: کس‌ی‌چ‌ی‌ت‌پ‌ن‌ر‌ب‌ر‌و‌ی‌ا‌ن‌ن‌چ‌ا‌ن‌ی‌ا‌ی‌ه‌ن پ‌ر‌خ‌ش‌ت‌: ۱۶۲ جان‌ن‌ن‌پ‌ی‌ه‌ی‌ م‌ه‌د‌ا‌و‌ی‌ ج‌د‌و‌ا‌ن‌ل‌و‌ک‌ آ‌ا‌چ‌ر‌ه‌ی‌ت ۱۶۲	۱۱۰-۲
२-२१२	१६३-स्वभाव एष नारीणां नराणामिह दूषणम् । अतोऽर्थान्नप्रमादयन्ति प्रमदा सु विपश्चितः ॥	۱۶۳-س‌و‌ب‌ا‌و‌ا‌ ع‌ط‌ ن‌ار‌ی‌ا‌ن‌ا‌م‌ ن‌ر‌ا‌ن‌ا‌م‌ی‌ه‌ د‌و‌ش‌ن‌ا‌م‌ ۱۶۳ ا‌ت‌و‌: ا‌ر‌ث‌ا‌ن‌ن‌پ‌ر‌م‌ا‌د‌ا‌ی‌ن‌ت‌ی‌ پ‌ر‌م‌د‌ا‌ س‌و‌ و‌ی‌پ‌ش‌چ‌ی‌ت‌: ۱۶۳	۲۱۳-۲
२-२१४	१६४-अविद्यां समलं लोके विद्यांसमपिवा पुनः । प्रमदाद्युत्पद्यन्ते तु कामक्रोध वशानुगम् ॥	۱۶۴-ا‌و‌ی‌د‌ی‌ا‌ ص‌م‌ل‌ا‌ ل‌و‌ک‌ه‌ و‌ی‌د‌ی‌ا‌ن‌س‌م‌ا‌پ‌ی‌و‌ا‌ پ‌ن‌: ۱۶۴ پ‌ر‌م‌د‌ا‌ا‌د‌ی‌و‌ت‌پ‌د‌ی‌ا‌ن‌ت‌ه‌ ت‌و‌ ک‌ا‌م‌ک‌ر‌و‌د‌ و‌ش‌ا‌ن‌و‌گ‌ا‌م‌ ۱۶۴	۲۱۴-۲

१६०-परम धर्म यह है कि सदा सत्य और प्रिय वचन कहे, ऐसा सत्य न कहे जो अप्रिय हो, और न ऐसा असत्य कहे जो प्रिय हो ।

१६१-दुःख में भी ऐसे वचन न कहे जिनसे दूसरे का मन दुखी हो, मनसे वा कर्म से औरों को क्रोध न पहुँचावे, ऐसे वचन न कहे जिनसे भय प्राप्त हो कि इस से कभी स्वर्ग की प्राप्ति नहीं होती ।

१६२-बिना पूछे कोई बात न कहे, विधि पूर्वक न पूछे तो भी उत्तर न दे, जानता हो तो जड़ की नाई बनजावे ।

१६३-नारियों का स्वभाव है कि मनुष्य से दूषित कर्म कराती हैं इसलिये बुद्धिमान् को चाहिये कि उनके सङ्ग सावधान होकर रहे ।

१६४-नारी सामर्थ रखती है कि मनुष्य मूर्ख हो वा विद्वान् उससे निषिद्ध कर्म करावे और उसकी काम और क्रोध के वश करदेवे ।

१६०-परम دهرم دهره ده كه سدا ست اور پرته نچن نه كه - ايسا ست نه كه حوا پرته هو - اور نه ايسا است نه حوا پرته هو

۱۶۱-دو‌خ‌ه‌ م‌ن‌ به‌ی‌ ا‌س‌ه‌ ن‌چ‌ن‌ نه‌ كه‌ ح‌ا‌ل‌ه‌ د‌و‌ش‌ه‌ ک‌ا‌س‌ د‌و‌خ‌ی‌ هو - م‌ن‌ س‌ه‌ و‌ا‌ک‌رم‌ س‌ه‌ ا‌و‌ر‌و‌ن‌ ک‌و‌ک‌ل‌ش‌ نه‌ پ‌ه‌ن‌چ‌ا‌و‌ه‌ - ا‌س‌ه‌ ن‌چ‌ن‌ نه‌ كه‌ ح‌ا‌س‌ س‌ه‌ د‌ه‌ پ‌ر‌ا‌پ‌ت‌ هو‌ كه‌ ا‌س‌ س‌ه‌ ک‌ه‌ی‌ س‌و‌ر‌گ‌ کی‌ پ‌ر‌ا‌پ‌ت‌ی‌ ه‌س‌ د‌و‌ی‌

۱۶۲-ن‌ا‌ پ‌ر‌ش‌ت‌ ک‌و‌ی‌ د‌ه‌ت‌ نه‌ كه‌ - د‌ه‌ی‌ پ‌ر‌خ‌ش‌ت‌ نه‌ پ‌ر‌خ‌ش‌ت‌ ت‌و‌ به‌ی‌ ا‌ت‌ر‌ نه‌ د‌ه‌ - ح‌ا‌ن‌ا‌ن‌ا‌ ه‌و‌ ت‌و‌ به‌ی‌ پ‌ن‌ر‌و‌ی‌ ن‌ا‌س‌ن‌ا‌و‌ه‌ ۱۶۳-ن‌ار‌ی‌ا‌ن‌ ک‌ا‌ س‌و‌ب‌ا‌و‌ه‌ كه‌ د‌و‌ش‌ن‌ا‌م‌ س‌ه‌ د‌و‌ش‌ت‌ ک‌رم‌ - ک‌ر‌ا‌ت‌ی‌ ه‌س‌ن‌ - ا‌س‌ل‌ه‌ د‌ه‌ه‌م‌ا‌ن‌ ک‌و‌چ‌ا‌د‌ه‌ی‌ كه‌ ا‌ن‌ک‌ه‌ س‌ا‌گ‌ س‌ا‌ر‌د‌ه‌ا‌ن‌ ه‌و‌ک‌ر‌ ر‌ه‌ه‌

۱۶۴-ن‌ار‌ی‌ س‌ا‌م‌ر‌ت‌ه‌ و‌ک‌ت‌ی‌ ه‌ی‌ن‌ كه‌ م‌ن‌و‌ش‌ م‌و‌ر‌ک‌ه‌ هو‌ ی‌ا‌ د‌م‌ا‌ن‌ ا‌س‌ س‌ه‌ د‌ه‌د‌ ک‌رم‌ - د‌و‌ا‌د‌ن‌ ا‌و‌ر‌ ا‌س‌ک‌و‌ ک‌ا‌م‌ ا‌و‌ر‌ ک‌ر‌و‌د‌ه‌ه‌ ک‌ه‌ ن‌ش‌ ک‌ر‌د‌و‌ی‌ن‌

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अन्याचार ७-सत्य धर्म	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۷-ست دهرم	بند اشعار کا
मनुस्मृति २-२१५	१६५ - मात्रास्वसादुहिंवा वा न विधित्तास नो भवेत् । वलंबानिन्द्रियग्रामो विद्वांसमपि कर्षति ॥	۱۶۵ -	۱-۱۵
२-२२४	१६६ - धर्मार्या बुच्यते श्रेयः कामार्यो धर्म एव च । अर्थ एवेह वा श्रेयस्त्रिवर्ग इति तु स्थितिः ॥	۱۶۶ -	۲-۱۵
४-१३३	१६७ - वैरिणोप सेवेत सहायंचैव वैरिणः । अधार्मिकं तत्स्वरञ्च परस्यैव च जोषितम् ॥	۱۶۷ -	۳-۱۵
४-१३५	१६८ - क्षत्रियश्चैव सर्पश्च ब्राह्मणश्च बहुश्रुतम् । नावमन्येतैभूणः क्षत्रानपि कदाचन ॥	۱۶۸ -	۴-۱ॵ
४-१३६	१६९ - एतव्यंहि पुरुषन्निर्हृद्देवमानितम् । तस्मादेतत्त्वयन्नित्यन्नावमन्येत बुद्धिमान् ॥	۱۶۹ -	۵-१ॵ

१६५-मा, बहिन और पुत्री के सङ्ग भी प्रवृत्ति न बैठे क्योंकि इन्द्रो बलवान् है वे विद्वान् को भी अपने बल कर लेती हैं ।

१६६-किसी का मत यह है कि धर्म और अर्थ की प्राप्ति करना उत्तम है, किसी का यह कि काम और अर्थ की, किसी का यह कि केवल धर्म की, और किसी का यह कि केवल अर्थ की प्राप्ति उत्तम है, परन्तु हमारा ध्येयसा यह है कि धर्म, अर्थ और काम तीनों की प्राप्ति उत्तम है ।

१६७-वैरी के मित्र, अधर्मी, और, और पराई स्त्री की ओर अत्यन्त ध्यान न देवे ।

१६८-जो मनुष्य अपनी मलाई चाहता है अथवा, सर्प और विद्वान् ब्राह्मण का अपमान न करे, वे कैसे ही निर्दोष हैं ।

१६९-क्योंकि यह तीनों अपमान पाकर मनुष्य का नाश कर सकते हैं ।

۱۶۵- ما - بہن - اور پُتری کے سب سے مل کر نہ بیٹھے۔ کیونکہ اندری بولوں میں سے وہ دماغ کو بھی اپنے ہش کر لیتی ہیں۔

۱۶۶- کسیکا मत یہ ہے کہ دھرم اور اترتہ کی پراپتی کرنا اتم ہے۔ کسیکا یہ کہ کام اور اترتہ کی۔ کسیکا یہ کہ کیول دھرم کی۔ اور کسیکا یہ کہ کیول اترتہ کی پراپتی اتم ہے۔ پرتو ہماری ہوسٹا ہے کہ دھرم اترتہ اور کام تیلوں کی پراپتی اتم ہے۔

۱۶۷- ہیری کے متر - ادھرمی - جوڑ اور برائی استری کی اور اتہنت - دھیان نہ دیوے۔

۱۶۸- جو - ملش اپنی بھلائی چاہتا ہے - جہتری - سرب - اور - دماغ بڑھان کا ایمن نہ کرے - وہ کہتے ہی نرول ہون

۱۶۹- کیونکہ یہ تینوں ایمان یا کر ملش کا ناش کر سکتے ہیں۔

پتا شوک کا	دوسرا پرکھن - آچار اناچار - ۱۰ - سत्य धर्म	دوسرا پرکھن - آچار اناچار - ۴ - ست دھرم	پتہ اشلوک کا
منوبھرتی	१०-हीनाङ्गानतिरिक्ताङ्गान्विद्याहीनान्वयोधिकान्। रूप दृश्य विहीनांश्च जातिहीनांश्च नाक्षिपेत् ॥ १००	१०-हीनाङ्गानतिरिक्ताङ्गान्विद्याहीनान्वयोधिकान्। रूप दृश्य विहीनांश्च जातिहीनांश्च नाक्षिपेत् ॥ १००	१०-हीनाङ्गानतिरिक्ताङ्गान्विद्याहीनान्वयोधिकान्। रूप दृश्य विहीनांश्च जातिहीनांश्च नाक्षिपेत् ॥ १००
४-१४१	१०१-यद्यत्परवशं कर्म तत्तद्वत्त्वेन वर्जयेत् । यद्यदात्म वशंतु स्यात्तत्तत्त्वेवेत यत्नतः ॥	१०१-यद्यत्परवशं कर्म तत्तद्वत्त्वेन वर्जयेत् । यद्यदात्म वशंतु स्यात्तत्तत्त्वेवेत यत्नतः ॥	१०१-यद्यत्परवशं कर्म तत्तद्वत्त्वेन वर्जयेत् । यद्यदात्म वशंतु स्यात्तत्तत्त्वेवेत यत्नतः ॥
४-१४०	१०२-सर्वम्पर वशन्दुःखं सर्व मात्मवशं सुखम् । एतद्विद्यात्ममासेन लक्षणं सुख दुःखयो ॥	१०२-सर्वम्पर वशन्दुःखं सर्व मात्मवशं सुखम् । एतद्विद्यात्ममासेन लक्षणं सुख दुःखयो ॥	१०२-सर्वम्पर वशन्दुःखं सर्व मात्मवशं सुखम् । एतद्विद्यात्ममासेन लक्षणं सुख दुःखयो ॥
४-१४१	१०३-यत्कर्मकुर्वतो स्यस्यात्परितोषोन्तरात्मनः । तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतन्तु वर्जयेत् ॥	१०३-यत्कर्मकुर्वतो स्यस्यात्परितोषोन्तरात्मनः । तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतन्तु वर्जयेत् ॥	१०३-यत्कर्मकुर्वतो स्यस्यात्परितोषोन्तरात्मनः । तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतन्तु वर्जयेत् ॥
४-१४२	१०४-नास्तिक्यस्वेद निदांच देवतानांच वृत्तनर्म । ह्येवन्दमंच मानस्य क्रोधनौक्षणांच वर्जयेत् ॥ १०४	१०४-नास्तिक्यस्वेद निदांच देवतानांच वृत्तनर्म । ह्येवन्दमंच मानस्य क्रोधनौक्षणांच वर्जयेत् ॥ १०४	१०४-नास्तिक्यस्वेद निदांच देवतानांच वृत्तनर्म । ह्येवन्दमंच मानस्य क्रोधनौक्षणांच वर्जयेत् ॥ १०४

१०-अधिक वा न्यून अङ्गवाले, सूखे, बूढ़े, रूप तथा द्रव्य तथा जाति हीन की निन्दा न करे ।

१०१-एके कर्मों को कभी न करे जिनका फल मिलना पराधीन है पर जिन कर्मों का फल मिलना अपने आधीन है उनको यत्न करके करना चाहिये ।

१०२-पराया परमम् दुःखम्, तिराया परमम् सुखम्, जो कर्म दूसरे के बश है वह दुःख है, और जो अपने बश है वह सुख है, यह ही सचेत से दुःख सुख का लक्षण जानो ।

१०३-जिस कर्म के करने से मन प्रसन्न हो उस कर्म को यत्न से करे, इस से निरुद्ध न करे ।

१०४-नास्तिकता, वेद और देवताओं की निन्दा, यशुता, दम्भ, अभिमान, क्रोध और कठोरता का त्याग करे ।

۱۰-آدمک وادیموں ایک والے - مورکھ -
دوہ - روپ بنتا درت نہایت ہیں
کی بندا نہ کرے

۱۰۱-ایسے کرموں کو کبھی نہ کرے
حدکا پہل ملتا پرادھن ہے - پر حق کرموں
کا پہل ملتا ایسے آدھن ہے اُس کو حق
کر کے کرنا چاہئے

۱۰۲-پر آشا پریم دھم - پر آشا پریم
سکھم - جو کرم دوسرے کے بھ ہے وہ
دھم ہے - اور حد اپنے بھ ہے وہ سکھ
ہے - بھ ہی سکشیپ سے دھم سکھ کا
لکش عابر

۱۰۳-حسن کرم کے کرنے سے میں پرس
جو امن کرم کو حق سے کرے - اس سے
پرودہ نہ کرے

۱۰۴- * ناستک ما - وید اور دیوتاؤں
کی بندا - شترا - دسمہ - ایمان - کرودھ
اور تہہ روتا کا त्याग کرے

* دسمہ اور ناستک کپت سے حرمت
کہنا اور کرنا - (سمیادک)

* दम्भ भर्वात् कपट से झूठ कहना
और करना - (सम्पादक)

پتا شوک کا	دوسرا پرکرن - آچار اناچار ۷ - ست دھرم	بہ اشارک کا
مनु س্মرتی ۸-۱۴۸	۱۷۵ - परस्य दण्डनीदयच्छेत्तुद्वीनैव निपातयेत् । अन्यत्रपुत्राच्छिष्याद्वाशिष्यार्थन्ताडयेत्तुतौ ॥	منو سفرتی ۱۷۵-۴
۸-۱۵۲	१७६ - सत्यधर्माय्य वृत्तेषु शौचेचैवा रमेत्सदा । शिष्यांश्चशिष्याद्वर्मेण वाग्वाहुदर संयतः ।	۱۷۶-۴
۸-१७۱	१७७ - * परित्यजेदर्थकामौ यौस्यातां धर्मं वर्जितौ । धर्मं चाप्यसुखोदकं लोकविक्रुष्ट मेवच ॥	۱ॷ७-۴
۸-१७۹	१७८ - न पाणि पाद चपलो न नेत्र चपलोनृजः । नस्याद्वाक् चपलस्यैव न परद्रोह कर्मधीः ॥	۱ॷ८-۴

۱۷۵ - جب کوہ میں ہو مارنے کو
ساتھی نہ لٹاویے پور نہ کسی کو مارے
پر اپنے پوت پور شیخ کو شیخا کے
پر ہی تاجنا کرے ।

۱۷۶ - چاہیے کہ سدا سत्य بولے،
धर्मशास्त्र की आज्ञा को माने, पापों का
सदाचार ग्रहण करे, पवित्र रहे, अपने
शिष्यों को धर्म में प्रवेश करावे, अपनी
बाणी तथा हाथ और पैद (धर्मात् सुधा)
को बल में रखे ।

۱۷۷ - * अधर्म से द्रव्य प्राप्त और
मनोकामना पूर्ण करना, और ऐसा धर्म
करना जिससे पयात् दुःख प्राप्त हो वा
जिससे पोरों को छेद हो उचित नहीं ।

۱۷۸ - हाथ पांव और आंख को बि-
ना प्रयोजन न चलावे, टेढ़ा न चले,
व्यर्थ बातें न करे, कर्म अथवा मन से
दूसरों को न सतावे ।

• ऐसा धर्म न करे जिससे पयात्
दुःख हो, जैसे अपना सारा धन दान कर
देना (मिहातिथि) । ऐसा धर्म न करे जि-
ससे पोरों को छेद हो, जैसे तीर्थ यात्रा
के समय इस प्रकारचे गमन करे कि अपने
शिवकादिक को पथना करे हो - सं०

۱۷۹ - چاہئے کہ سدا سنت بولے - دھرم
शास्त्र کی آگیا کو مانے - آریوں کا
سداچار - گھر میں کرے - پور سے اپنے
کو دھرم میں پرورش کرے - اپنی
باتی تنہا ہانڈ اور پیٹ (ارتھات چہرہ)
کو آتش میں رکھے

۱۷۷ - * ادھرم سے درج پر اپت اور منو
کاملا، پوروں کرنا - اور ایسا دھرم کرنا جسکے
پیشیت دھم پر اپت ہو وا جس سے اوروں
کو کہید ہو اچت نہیں

۱۷۸ - ہانڈ - پیر - اور آنکھ کو بنا
پر یوجن نہ چلاوے - قیدھا نہ چلے -
دیرتھ یا تین نہ کرے - کرم اترا من
سے دوسروں کو نہ سقاوے

* ایسا دھرم نہ کرے جسکے پیشیت
دھم ہو - جیسے اپنا سارا دھن دان کر دینا
(میدھانتی) - ایسا دھرم نہ کرے جسکے اوروں
کو کہید ہو - جیسے تیرتھ جاترا کے سے اس
پرکار سے کہیں کرے کہ اپنے سیوکادک کو
انیت کلاش ہو - (سمپادک)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ७-सत्य धर्म	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۷-ست دهرم	بند اشواک کا
मनुस्मृति ४-२०२	१७६-यान शय्यासनान्यस्य कूपोद्यान गृहाणिच ॥ अदत्तान्युप भुञ्जान एनसःस्यात्तुरीयभाक् ॥ १७७	۱۷۶- یان شایا سنانان یس کپو ادیان گرهانیچ ॥ ا دتتانیو پ بھونچان اناس : سیا توری یما ک ॥ ۱۷۷	ملو سمرتی ۲۰۲-۴
४-२०४	१८०-यमान्सेवेत सततन्ननित्यन्नियमान्वुधः । यमान्पतत्य कुर्वाणोनियमान्केवलान्भजन् ॥	۱۸۰- یمان سیهت ساتتन्न نیتینن یمانو دھ : ۱ یمان پتत्य کوروانو نی یمان کویلان بھجن ॥	۲۰۴-۴
४-२४६	१८१-दृढकारी मृदुदान्तः क्रूराचारै रसं वसन् । अहिंसा दम दानाभ्यां जयेत्स्वर्गन्तथाव्रतः ॥	۱۸۱- در دھ کاری مری دھ دانت : کوروا چارے رسن و سرن ۱ اھینسا دم دانا بھیاں جھیت سھ رگن تھ اھرت : ॥	۲۴۶-۴
५-४३	१८२-गृहेगुरावरण्येयानिवसन्नात्मवान्मृद्विजः । नावेद विहितांहिसा मापद्यपि समाचरेत् ॥	۱۸۲- گرهه گورا و رانی یان و س ننا اتم و ان مری دھ ج : ۱ نا وید و هیتا اھینسا ما پد ی پی سما اھریت ॥	۴-۴۳

१७८-मालिक की बिना आज्ञा जो कोई सवारी, शय्या, आसन, क्वा, वाग चौर द्रव्य को अपने काम में लाता है उसको मालिक का चौथाई पाप लगता है।

१८०-माझण का चाहिये कि जो कर्म मुख्य है चौर जिनको 'यम' कहते हैं सदा करता रहे, पर जो कर्म मुख्य नहीं है चौर जिनको 'नियम' कहते हैं उनको सदा न करे, क्योंकि जो यम को नहीं करता चौर नियम को करता है वह पतित होजाता है।

१८१-जो मनुष्य धैर्य चौर कीमल-ता रखता है, सहने वाला है, कुसंग में नहीं रहता, जीवा को नहीं सताता, अपनी इन्द्रियों को बग में रखता है, चौर उदार चित्त है उसको स्वर्ग का सुख प्राप्त होता है।

१८२-जो हिंस्र कि सत्य पात्र है चाहे अपने घर बास करे चाहे गुरु के पास चाहे वन में परन्तु आपत्काल में भी जीव को शस्त्र विरुद्ध न देवे।

१७९-مالک کی بنا آگیا - جو کوئی سوار ی شایا - آس - کنول - دھ - اور درپ کو اپنے کام میں لانا ہے اسکو مالک کا چوتھائی پاپ لگتا ہے

१८०-در اھم کو چاہیے کہ جو کرم مکھم ہیں اور حاکم 'دم' کہتے ہیں سدا کرتا رہے۔ جو کرم شکم ہیں ہیں اور حاکم 'نیم' کہتے ہیں انکو سدا نہ کرے۔ کیونکہ جو دم کو نہیں کرتا اور نیم کو کرتا ہے وہ پتید ہو جاتا ہے

१۸۱-جو دھوش دھیرج اور کومل-تا رکھتا ہے - سہنے والا ہے - کوسنگ میں نہیں رہتا - حدوں کو نہیں سٹاتا - اور اپنی اندریوں کو بگ میں رکھتا ہے اور ادا ریت ہے اسکو سورگ کا سکھ پرواست ہوتا ہے

۱۸۲-جو دھ ح کے ست پادر ہے چاہے اپنے گھر باس کرے - چاہے گورو کے پاس - چاہے ان میں - پرورد آپست کال میں ہی حد کو شاستر دھ دھ کشت نہ دھوے

पता	दूसरा प्रकरण—आचार अनाचार	दूसरा प्रकरण—आचार अनाचार	पंक्ति
श्लोक का	७—सत्य धर्म	७—सत्य धर्म	श्लोक का
मनुस्मृति	१८३—द्रुपितोपि चरेद्धर्मं यत्र तत्राश्रमेरतः ।	१८३—द्रुपितोपि चरेद्धर्मं यत्र तत्राश्रमेरतः ।	१८३—द्रुपितोपि चरेद्धर्मं यत्र तत्राश्रमेरतः ।
६-६६	समः सर्वेषु भूतेषु न लिंगान्धर्मं कारणम् ॥	समः सर्वेषु भूतेषु न लिंगान्धर्मं कारणम् ॥	१८४—फलं कतक वृक्षस्य यद्यप्यम्बुप्रसादकम् ।
६-६०	१८४—फलं कतक वृक्षस्य यद्यप्यम्बुप्रसादकम् ।	१८४—फलं कतक वृक्षस्य यद्यप्यम्बुप्रसादकम् ।	१८४—फलं कतक वृक्षस्य यद्यप्यम्बुप्रसादकम् ।
	न नाम गृहणादेव तस्य वारि प्रसीदति ॥	न नाम गृहणादेव तस्य वारि प्रसीदति ॥	१८५—सर्वेपि क्रमशस्त्वैते यथा शास्त्रं निषेविताः ।
६-६८	१८५—सर्वेपि क्रमशस्त्वैते यथा शास्त्रं निषेविताः ।	१८५—सर्वेपि क्रमशस्त्वैते यथा शास्त्रं निषेविताः ।	१८५—सर्वेपि क्रमशस्त्वैते यथा शास्त्रं निषेविताः ।
	यथोक्त कारिणं विप्रं नयन्ति परमांगतिम् ॥	यथोक्त कारिणं विप्रं नयन्ति परमांगतिम् ॥	१८६—चतुर्भिरपि चैवैतैर्नित्यमाश्रमिभिर्द्विकैः ।
६-८९	१८६—चतुर्भिरपि चैवैतैर्नित्यमाश्रमिभिर्द्विकैः ।	१८६—चतुर्भिरपि चैवैतैर्नित्यमाश्रमिभिर्द्विकैः ।	१८६—चतुर्भिरपि चैवैतैर्नित्यमाश्रमिभिर्द्विकैः ।
	दश लक्षणको धर्मः सेवितव्यः प्रयत्नतः ॥	दश लक्षणको धर्मः सेवितव्यः प्रयत्नतः ॥	दश लक्षणको धर्मः सेवितव्यः प्रयत्नतः ॥

१८३—चाहे जिस आश्रम में रहे और चाहे कैसे ही बिन्दु रखे परन्तु अपने धर्म पर धारुण रहे और सब जीवों को समान देखे, क्योंकि केवल आश्रम के बाँध बिन्दु रखने से धर्मकी उत्पत्ति नहीं होती ।

१८४—निर्मसी के मूत्र को फल जल के मेल को खोदता है परन्तु उस फल का केवल नाम लेने से जल निर्मल नहीं होसता ।

१८५—यदि सब आश्रमों या एक ही आश्रम के धर्म विधिपूर्वक करे तो उत्तम गति को प्राप्त होता है ।

१८६—दश लक्षण को चाहिये कि चारों आश्रम में किसी आश्रम में रहे इन दश लक्षणों को धारण करे—

१८३—चाहे जिस आश्रम में रहे और चाहे कैसे ही बिन्दु रखे परन्तु अपने धर्म पर धारुण रहे और सब जीवों को समान देखे, क्योंकि केवल आश्रम के बाँध बिन्दु रखने से धर्मकी उत्पत्ति नहीं होती ।

१८४—निर्मसी के मूत्र को फल जल के मेल को खोदता है परन्तु उस फल का केवल नाम लेने से जल निर्मल नहीं होसता ।

१८५—यदि सब आश्रमों या एक ही आश्रम के धर्म विधिपूर्वक करे तो उत्तम गति को प्राप्त होता है ।

१८६—दश लक्षण को चाहिये कि चारों आश्रम में किसी आश्रम में रहे इन दश लक्षणों को धारण करे—

پتا شک کا	دوسرا پرکارण - پاسبان پناچار ۷- سبب دھرم	دوسرا پرکار - آچار آچار ۷- سبب دھرم	بقت اشارہ
منومتی	۱۷۰- پتی: سما دموستہ شایمیندری نییہ: ۱		ماو سدرتی
۱-۷۲	धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मं लक्षणम् ॥ १८१		۹۲-۹
۱-۷۳	१८८- दश लक्षणानि धर्मस्य ये विप्राः समधीयते । अधीत्यचानुवर्तन्ते ते यान्ति परमांगतिम् ॥ १८८		۹۳-۹
۱۰-۷۳	१८९- अहिंसा सत्य मस्तेयं शौचमिन्द्रियनियमः । एवं सामासिकं धर्मम् चातुर्वर्ण्येऽब्रवीन्मनुः ॥ १८९		۹۴-۱۰

۱۷۰- (۱) धर्म (पर्यात् धर्म کرنے سے
چلایا جان نہ ہوتا), (۲) سما, (۳) मन
को वश में रखना, (۴) किसी वस्तु का
अधर्म से ग्रहण न करना, (۵) पवित्र र-
चना, (۶) दमन, (۷) पर्यात् इन्द्रियों
को विषय भोग में न लगानا), (۸) धी
(पर्यात् वेद और शास्त्र के धर्म की वधा-
वत् समझकर नियम करना और उस
में संदेह न करना), (۹) वृद्धमान, (۱۰)
सत्य (पर्यात् वचन और कर्म دونों को
सत्य रखना), (۱۰) क्रोध का त्याग -
यह दश धर्म हैं ।

۱۷۱- जो दश धर्मों का यथावत्
विचार और सेवन करते हैं सब से उत्तम
पदवी को पाते हैं ।

۱۷۲- چاروں वर्گ کے یہ دس پانچ धर्म सं-
क्षेप سے کہتے ہیں - (۱) अहिंसा, (۲) सत्य
(۳) अधर्म से दूर رہना, (۴) मोक्ष,
(۵) इन्द्रियों को वश में रखना ।

۱۷۱- (۱) دھرم (اذیت دھرم
کرتے سے چلائی جان نہ ہوتا) - (۲)
سما (۳) من کو ش میں رکھنا
(۴) کسی دھرم سے گھرنا نہ
کرتا - (۵) پوتر رہنا - (۶) دس
(اذیت اندریوں کو شے دھرم میں نہ
لگنا) (۷) دھی (اذیت وید اور شاستر
کے اذیت کو پناہ سے سمجھ کر شے کرتا اور
اس میں سداہ نہ کرتا) - (۸) دھرم
گیاں (۹) ست (اذیت نہیں اور کرم
دونوں کو سبب رکھنا) - (۱۰) کرودھ کا
تیاگ - یہ دس دھرم ہیں

۱۷۲- جو دس دھرموں کا پناہ
پناہ اور دھرم کرتے ہیں سب سے اتم
پدوی کو پاتے ہیں

۱۷۳- چاروں دور کے دس پانچ دھرم
سکشیپ سے کہتے ہیں - (۱) اہنسا
(۲) ست (۳) دھرم سے دوسریکا مال نہ لینا -
(۴) شری (۵) اندریوں کو ش میں رکھنا

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - भाषार घनाचार - ७-सत्य धर्म	دوسرا پرکڑن - آچار اچار ۷-سنت دھرم	پتہ اشعار کا
मनुस्मृति	१८०-भृत्यानामुपरोधेन यत्करोत्यौतर्ध्वं देहिकम् ।		۱۰-۱۱
११-१०	तद्भवत्य सुखोदकं जीवतश्च मृतस्य च ॥		१०-११
११-२६	१८१-देवस्वं ब्राह्मणस्वम्वा लोभेनोपहिनस्त्रियः ।		११-११
	सपापात्मा परे लोके गृध्रोच्छिष्टेन जीवति ॥		
११-२५	१८२-विधाता शासितावक्ता मैत्रो ब्राह्मण उच्यते ।		११-११
	तस्मै ना कुशलं ब्रूयान्नशुष्कां गिर मीरयेत् ॥		
१२-१०४	१८३-तपो विद्याच विप्रस्य निःश्रेयः सकरम्परम् ॥		१०-१२
	तपसां किल्बिषं हन्ति विद्ययाऽमृतमश्नुते ॥		

१८०- * जिनकी पालना करनी चा-
हियक है उनको छोड़कर जो पुरुष पर-
लोक के सुख निमित्त कोई कर्म करता
है इस लोक और परलोक में महा नि-
न्दित फल को पाता है ।

१८१- उस पापी मनुष्य को जो लोभ
से देवता या ब्राह्मण का धन लेलेता है
दूसरे जन्म में गिह का जूठा खाना प-
कता है ।

१८२- ब्राह्मण शास्त्रोक्त कर्म करने
वाला, सब को सिखा देने वाला, विद्या
पढ़ाने वाला है, इस कारण ऐसे उपका-
री को कठोर और अशुभ बचन न कहे ।

१८३- तप और ज्ञान दोनों महा सु-
ख के साधन हैं, तप से पाप का नाश,
और ज्ञान से मोच प्राप्त होती है ।

* अध्याय ११ के श्लोक ८ दान धर्म में
देखो, उसमें अपने सम्यग्विधियों को कट में
छोड़ दान करना वर्जित किया है, इस
श्लोक में और संपूर्ण कर्म करने वर्जित
किये हैं, इत्यादि यह है कि जिस मनुष्य
के छो. और पुत्र छोटे २ हों या माता
और पिता छ २ हों उनको छोड़ सम्यास
धारण करलेना वर्जित है - (सम्पादक)

१९०- * حاکمی یا لاکہ کرنی آوشیک
ہے انکو چھوڑ کر جو پورس پرلک
کے سکھ نمٹ کرلی کرم کرتا ہے اس
لرک اور پرلری میں مہانفدت پہل
کو پاتا ہے

۱۹۱- اس بابی مڈش کو جو لوہہ
سے دیوتا یا براہمن کا دھن لے لوٹا ہے
دوسرے جہنم میں گدھ ۥ جہتہا کھانا
پڑتا ہے

۱۹۲- براہمن شاستروکت کرم کرتے والا -
تب کو شکشا دینے والا - دیا پڑھانے والا
اس کارن ایسے آپکاری کو قہور اور اشدید
پس ۥ کہ

۱۹۳- آپ اور گیان دونوں مہا سکھ
کے سادھن ہیں - آپ سے باب ۥ پاش
اور گیان سے - ویش پڑایت ہوتی ہے

* آدھیاہ ۱۱ کے اشعار ۹ دن دھرم میں
دیکھو - آسمان ایلے سمبندھیں کو کشت
میں چھوڑ دن کرنا مرجت کیا ہے - اس
اشلرک میں اور سمبندھیں کرم کرتے برجت
کے ہیں - فرشتانٹ یہ ہے کہ جس مڈش
کے استر نی اور پتر جہتے جہتے ہیں وا مٹا
اور بقا بردھہ ہیں انکو چھوڑ سائیں دھارن
کر لوٹا برجت ہے - (سمپلک)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार बनाचार ७-सत्य धर्म	दूसरा प्रकरण - आज्ञा ७-सत्य धर्म	पद श्लोक का
पाराशरी ४-१८	१८४ - न कार्यं मावमथ्येन नामिहोर्बेण वामुनः । 'समवेत्कर्म चांडालो यस्तु कर्म पराड्मुखः ॥ ११६	१८४ - न कार्यं मावमथ्येन नामिहोर्बेण वामुनः । 'समवेत्कर्म चांडालो यस्तु कर्म पराड्मुखः ॥ ११६	पाराशरी १९-४
१-२६	१८५ - कृते संभाषणादेव त्रेतायां स्पर्शनेन च । हापरेत्वन्न मादाय कलौ पतित कर्मणा ॥	१८५ - कृते संभाषणादेव त्रेतायां स्पर्शनेन च । हापरेत्वन्न मादाय कलौ पतित कर्मणा ॥	१-२६
१-२८	१८६ - संध्यास्नानं जपो होमो देवतातिथिं पूजनम् । अतिथ्यं वैश्वदेवं च षट्कर्मणि दिने निने ॥ ११७	१८६ - संध्यास्नानं जपो होमो देवतातिथिं पूजनम् । अतिथ्यं वैश्वदेवं च षट्कर्मणि दिने निने ॥ ११७	१-२८
१२-४५	१८७ - न्यायो पार्जित वित्तं न कर्तव्यं स्वात्म रक्षणं । अन्यायेन तु योजीवेत्सर्वं कर्म वहिः कृतः ॥ ११८	१८७ - न्यायो पार्जित वित्तं न कर्तव्यं स्वात्म रक्षणं । अन्यायेन तु योजीवेत्सर्वं कर्म वहिः कृतः ॥ ११८	१२-४५
१२-५१	१८८ - बापी कूप तडागावैर्वाजपेय गतैर्मुखैः । गवां कोटि प्रदानेन भूमि हर्त्ता न शुद्ध्यति ॥	१८८ - बापी कूप तडागावैर्वाजपेय गतैर्मुखैः । गवां कोटि प्रदानेन भूमि हर्त्ता न शुद्ध्यति ॥	१२-५१

१८४- जो मनुष्य धर्म से विमुख है अपनी कर्मों के कारण चांडाल होजाता है, उसको पत्नी होकर करने वा सम्पत्ति होने से कुछ फल प्राप्त नहीं होता ।

१८५- सत्य ग में पापी से बात करने, नेता में उसको छूने, हापर में उसका भोजन खाने, और कलियुग में केवल पाप करने से मनुष्य को पाप लगता है ।

१८६- यह छः कर्म निश्चय करने चाहिये - (१) ध्यान व ध्यान, (२) वेद मन्त्रों का मन ही मन में जाप, (३) होम, (४) देवताओं की पूजा, (५) पतिथि सेवा, (६) विश्व देव यज्ञ ।

१८७- धर्म रीति से द्रव्य उत्पन्न करके अपनी आजीविका करे, जो मनुष्य धर्म से द्रव्य से आजीविका करता है वह कोई कर्म करने का अधिकारी नहीं है ।

१८८- जो मनुष्य धर्म से पृथी छीन नेता है वह कभी शुद्ध नहीं होसकता, चाहे तासाव, कुंवा, कुं वनवावे, चाहे सैकड़ों बाजपे यज्ञ करे चाहे करोड़ों गौदान करे ।

१८४- जो मनुष्य धर्म से विमुख है अपने कर्मों के कारण चांडाल होजाता है, उसको पत्नी होकर करने वा सम्पत्ति होने से कुछ फल प्राप्त नहीं होता ।

१८५- सत्य ग में पापी से बात करने, नेता में उसको छूने, हापर में उसका भोजन खाने, और कलियुग में केवल पाप करने से मनुष्य को पाप लगता है ।

१८६- यह छः कर्म निश्चय करने चाहिये - (१) ध्यान व ध्यान, (२) वेद मन्त्रों का मन ही मन में जाप, (३) होम, (४) देवताओं की पूजा, (५) पतिथि सेवा, (६) विश्व देव यज्ञ ।

१८७- धर्म रीति से द्रव्य उत्पन्न करके अपनी आजीविका करे, जो मनुष्य धर्म से द्रव्य से आजीविका करता है वह कोई कर्म करने का अधिकारी नहीं है ।

१८८- जो मनुष्य धर्म से पृथी छीन नेता है वह कभी शुद्ध नहीं होसकता, चाहे तासाव, कुंवा, कुं वनवावे, चाहे सैकड़ों बाजपे यज्ञ करे चाहे करोड़ों गौदान करे ।

پتا شوک کا	دوسرا پرکھن - آچار اناچار ۷ - سत्य धर्म	دوسرا پرکھن - آچار اناچار ۷ - سत्य धर्म
विष्णु २-४५, ४६ ८८-१८ १-१८ १-२०	१८८-गो ब्राह्मण नृपति मित्र, धन, दार, जीवित रक्षणादये हतास्ते स्वर्ग भाजः । २००- राजा भिक्षेकं च तथा विवाहे यज्ञे वरेस्नात शिरस्यथापि । पुण्येषु शुक्लेषु च पर्वतेषु फलेषु रम्येषु सरिहरायु ॥ १८ ॥ सरःपु पुण्येषु तथा जलेषु सगाहलायां भुवि पद्म खण्डे । वने च वत्से च शिशौ प्रहृष्टे सावीनरे धम्मा परा- यणे च ॥ १८ ॥ आचार सेवित्ययः शास्त्रनित्ये विनीत वेशेत्य तथा सुवेशे । सुगुह दान्ते मल वर्जिते च मिठाशने चातिथि पूजके च ॥ २० ॥	۲۹, ۳۰-۲ ۱۸-۱۹ ۲۱۹-۱۱ ۲۰-۱۱

۱۸۸-गो, ब्राह्मण, राजा, मित्र, धन, दार, व्याहता स्त्री, धनहीन, और व्यभिचार के रोकने के निमित्त मारा जाये तो स्वर्ग प्राप्त होता है ।

२००-सत्तो जी कहती हैं कि मैं सदा उस पुरुष के समीप रहती हूँ जिसके कर्म अच्छे हैं, जो धर्मशास्त्रानुसार चलता है, जो सुन्दर वस्त्र पहनता है, जो धन दम्पती और मन जिसके वश में है, जो पापी नहीं, पवित्र भोजन खाता है, जो पाहुनों का सम्मान करता है, जो जिससे धनहीन स्त्री से संतुष्ट और आनन्द रहता है, दूसरों की धिक्की पर ध्यान नहीं करता, अपना कर्म करता है, धन धार्मिक है, दिन में बार २ भोजन नहीं करता, फूसों से सुशोभित रहता, सुगन्धि लगाये रहता, कुंठम और चार धारण किये रहता है, सम्यक्वादी, सबकी-यों का मित्र है, घरका जो विवाह करे, समा करनेवाला, कोषन करने वाला है ।

۱۹۱- کلمہ - راجا - مہتر - اپنا
۱۹۲- بھارتی امتری - اپنی ماں اور
اپنے کے ہر کوئے کے نعمت مارا جاوے تو
سورگ پر اپنا ہوتا ہے

۱۹۳- بلکہ ہی جی کہتی ہیں کہ میں
سب سے اُس بڑی شے سے سبب رہتی ہوں
جسکے کرم اچھے ہیں - جو دھرم شاستر
انسان چلتا ہے - جو سادہ بستر پہناتا ہے -
گوئی اندری اور من جسکے بش میں ہے -
خود کوئی نہیں - جو تو اور جن کھاتا ہے -
جو یاد دہانی (پہچان) کا سلسلہ کرتا ہے -
جو کہوں - اپنی امتری سے ملوث اور
آلودہ رہتا ہے - دوسروں کی امتریوں
پر اور دھیان نہیں کرتا - اپنا کرم کرتا ہے -
انسان دھرمک ہے - دھرمیں بار بار دھرم
نہیں کرتا - باروں سے سوشو بہت رہتا -
سکھ ہی لگا رہتا - کدال اور خار
دھرم کے رہتا ہے - ست ہنس - سب جہازوں
کا مٹر ہے - گرفتار - جو بہاد کرے -
سب سے مٹر ہے - کو وہ دھرم نہ کرنا ہوتا ہے -

पृष्ठ श्लोक क्रमा	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ७-सत्य धर्म	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ७-सत्य धर्म	पं. २ आशुकि का
विष्णु २१-१२६	२०१-अथ पुरुषस्य काम क्रोध लोभाख्यं, रिपुवयं सुघोरं भवति ।	२०१-अथ पुरुषस्य काम क्रोध लोभाख्यं, रिपुवयं सुघोरं भवति ।	२०१-अथ पुरुषस्य काम क्रोध लोभाख्यं, रिपुवयं सुघोरं भवति ।
मनुस्मृति ४-२५५	२०२-योन्यथा संतमात्मान मन्यथा सत्सुभाषते । स पाप कृत्तमीलोकीस्तेन आत्मा पहारकः ॥ २०२	२०२-योन्यथा संतमात्मान मन्यथा सत्सुभाषते । स पाप कृत्तमीलोकीस्तेन आत्मा पहारकः ॥ २०२	२०२-योन्यथा संतमात्मान मन्यथा सत्सुभाषते । स पाप कृत्तमीलोकीस्तेन आत्मा पहारकः ॥ २०२
४-२५६	२०३-वाच्यर्थानियन्ताः सर्वे बाह्यमूलावाग्निनिःसृताः । तांस्तुयःस्तेन येद्वाचं ससर्वस्तेय कृन्नरः ॥ २०३	२०३-वाच्यर्थानियन्ताः सर्वे बाह्यमूलावाग्निनिःसृताः । तांस्तुयःस्तेन येद्वाचं ससर्वस्तेय कृन्नरः ॥ २०३	२०३-वाच्यर्थानियन्ताः सर्वे बाह्यमूलावाग्निनिःसृताः । तांस्तुयःस्तेन येद्वाचं ससर्वस्तेय कृन्नरः ॥ २०३
४-३०	२०४-निक्षेताद्यन्तमादित्यं नास्त' यातं कदाचन । नोप सृष्टं न वारिस्थं न मध्य नभसोगतं ॥ २०४	२०४-निक्षेताद्यन्तमादित्यं नास्त' यातं कदाचन । नोप सृष्टं न वारिस्थं न मध्य नभसोगतं ॥ २०४	२०४-निक्षेताद्यन्तमादित्यं नास्त' यातं कदाचन । नोप सृष्टं न वारिस्थं न मध्य नभसोगतं ॥ २०४

२०१-काम, क्रोध और मोह पुरुष के तीन बड़े वैरी हैं, पहली को वि-
शेषकर इनके क्षति होती है और इनके
कारण महा पातक होते हैं।

२०२-जो मनुष्य अच्छे लोगों से अप-
न-पाप को छिपाता है इस लोक में वह
महा पापी है क्योंकि अपनी पाप्मा को
छिपाने करता है।

२०३-सब वस्तुओं से जानी जा-
ती हैं, बाणी उनको जड़ है और बाणी
से वे उत्पन्न होती हैं, इस कारण जो मनु-
ष्य अपनी बाणी को चुराता है (चर्वाते
भंड छुपाते) उसको सं- (सं-
चुराते) महा पातक होता है।

२०४-सूर्य की सद्य काल, अस्तकाल,
मध्याह्न काल, अस्त काल कभी न देखे
और न जल में सूर्य का प्रतिबिम्ब देखे।

२०१-काम - क्रोध और मोह पुरुष
के तीन बड़े वैरी हैं - क्रोधस्तेन को
विशेषकर अप-पाप छिपाती होती है और
अप-पाप को छिपाती होती है।

२०२-जो मनुष्य अच्छे लोगों से अप-
न-पाप को छिपाता है इस लोक में वह
महा पापी है क्योंकि अपनी पाप्मा को
छिपाने करता है।

२०३-सब वस्तुओं से जानी जा-
ती हैं, बाणी उनको जड़ है और बाणी
से वे उत्पन्न होती हैं, इस कारण जो मनु-
ष्य अपनी बाणी को चुराता है (चर्वाते
भंड छुपाते) उसको सं- (सं-
चुराते) महा पातक होता है।

२०४-सूर्य की सद्य काल, अस्तकाल,
मध्याह्न काल, अस्त काल कभी न देखे
और न जल में सूर्य का प्रतिबिम्ब देखे।

پتا	دوسرا پرکرن - آچار اناچار	بند
شوک کا	۸ - سادھن دھرم	اشوک کا
منورسختی	۲۰۵ - * ن संघेद्वत्संतर्नी न प्रधावेच्च वर्पति ।	۲۰۵
४ - ३८	न चोदके निरीक्षित खं रूपमिति धारणा ॥	ॲ४ - ३
४ - ४५	ॲ०६ - १ नात्र मया देकवासा न ननः स्नान माचरेत् ।	ॲ०६ - १
	न सूत्रं पयि कुर्वीत न भस्मनि न गोव्रजे ॥	ॲ०६ - २
४ - ४६	ॲ०७ - १ न फालकट्टे न जले न चित्यां न च पर्वते ।	ॲ०७ - १
	न जोर्यं देवायतने न वल्मीके कदाचन ॥	ॲ०७ - २

ॲ०५ - * जिस रखी में बछड़ा बंधा हुआ हो उसको उलघन न करे, मंड बरसते हुए न भागे, घपना प्रतिविंब जल में न देखे ।

ॲ०६ - १ केवल एक वास को धारण किये भोजन न करे, नंगा होकर स्नान न करे, घोर राखे पर, राख पर, गो-माला में,

ॲ०७ - १ जुते हुए खेत में, पानी में, ईंट के ढेर पर, पहाड़ पर, पुराने मंदिर में, बाली पर,

۲-۵ - * جس رسی میں بچڑا بندھا ہوا ہو اُسکو اُلکھن نہ کرے - میڈہ برستے ہوئے نہ بھاگے - اپنا پرپیہم جل میں نہ دیکھے

۲-۶ - ۱ کھول ایک یستر کو دھون کر کے بڑھن نہ کرے - ٹلکا ہوکر اسٹان نہ کرے - اور راستہ پر - راکھ پر - گلو شالہ میں -

۲-۷ - ۱ جو تہ ہوے کہیت میں - بانی ہوں - ایست کے ڈھیر پر - بازار پر - پورائے ملک پر - بھائی پر -

* रखी उलघन करने से भय है कि बछड़ा रखी का हिला देवे तो गिर पड़े, मंड बरसते हुए भी भागने से गिरने का डर है - (सम्पादक)

१ भोजन समय ऐसा वस्त्र भी पास रहना चाहिये जिससे हाथ, मुंह वा घोर किसी वस्तु को छू लेवे जैसे चमोड़ा - (सम्पादक)

१ इन सब जगहों में सूत्र करने से घपने पाप को भय घोर दूसरों को क्रोध होता है - (सम्पादक)

* رسی اُلکھن میں جسے نہ کہ بچڑا رسی کو نہ دیکھ کر بڑے - میڈہ برستے ہوئے میں بھی نہ گئے کا کرے - (سپادی)

۱ بڑھن سے ایسا یستر کر کے بڑھ کر کسی جگہ جس سے ہاتھ نہ لگے - میڈہ برستے ہوئے کو - بڑھ کر - بڑھ کر - (سپادی)

۱ ان سب جگہوں میں سوتر کرنے سے غپنے کا خوف اور دوسروں کو کلیش ہوتا ہے - (سپادی)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार १०८ - साधारण धर्म	دوسرا پرکوں - آچار اناچار ۸ - سادھارن دھرم	پتہ اشعار کا
मनुस्मृति ४-४०	२०८ - न ससत्त्वेषु गर्त्तेषु न गच्छन्नापिचस्थितः । न नदी तीर मासाद्य न च पर्वत मस्तके ॥	۲۰۸ - نہ سستوہیں گرتوں نہ گچھنناپیشیثیت : ن نہدی تیر ما سادی ن چ پربت مستکے ॥	مندو سمرتی ۴۷-۴۶
४-४८	२०९ - वाय्वाग्नि विप्रमादित्यमपः पश्यंस्तथैवगाः । न कदाचन कुर्वीत विस्मूत्रस्य विसर्जनम् ॥ २०९	۲۰۹ - وایواگنی وپروما دیتیامپ : پشیدنستوہیوگا : ن کداچن کورویت وسمووترسین وپسرجنم ॥ ۲۰۹	- ۴۸-۴۷
४-४९	२१० - तिरस्कृत्योच्चरेत्काष्ठ लोष्ठपत्र दृषादिना । नियम्य प्रयतो वाचं संवीतांगोऽवगुंठितः ॥ २१०	۲۱۰ - تیرسکرتوچھرےتکاٹھ لوستھپتر درشا دینا نیممیین پریاتو واکھن سنویتیانگو اویگوٹھیت : ॥ ۲۱۰	۴۹-۴۸

२०८ - भट पर जिसमें जीय रहते हैं,
नदी के किनारे, पहाड़ की चोटी पर,
खड़े होकर या बसते हुए मूत्र न करे ।

२०९ - लोहा वा अग्नि की ओर मुख
करके, वा वायु, सूर्य, पानी ओर गो
की ओर दृष्टी करके मल मूत्र न करे ।

२१० - मल करने के पीछे पृथ्वी की
लकड़ी, मट्टी, पत्ते वा घास से टांप देवे,
और मल त्यागते हुए चुप और शुद्ध रहे,
और अपने शरीर और शिर को कपड़े
से ढाँपे रखे ।

४० मल को टांपने से यह प्रयोजन है
कि दुर्गन्धी न फैले, चुप रहने और शरी-
र आदिक को टांपने से यह प्रयोजन है
कि दुर्गन्धि के परमाणु शरीर पर न लगे
वा खांस धारा शरीर में प्रवेश न करें
और मक्खी जो मल मूत्र पर बैठती है
शरीर को अशुद्ध न करसके - (सम्पादक)

۲۰۸ - ہٹ پر جس میں جیو رہتے
ہیں - ندی کے کنارے - پہاڑ کی چوٹی
پر - کھڑے ہوکر یا بٹھتے ہوئے موثر نہ کرے
۲۰۹ - وایواگنی کی اور شکوہ کرے -
وا وراہوں - سورج - پانی اور گلو کر
اور دشتی کرکے مل موثر نہ کرے
۲۱۰ - * مل کرنے کے پیچھے پرتھوی کو لکڑی -
مٹی - پتے - وا کھاس سے تھامب دے -
اور مل دیاکتے ہوئے چپ اور شدہ رہے -
اور اپنے شریرو اور سر کو کپڑے سے
تھامبے رکھے

* مل کو تھامبے سے ہم پراوہن ہے
کہ درگدھی نہ دہلے - چپ رہے اور
شرور آدک کر کہ پتے سے ہم پراوہن ہے
کہ درگدھی کے پرتھو شرور پر نہ لگیں
وا سواندن دوارا شرور میں پرویش نہ
کریں اور مکی آد کو مل موثر نہ دہنتی
ہاں شرور کو اشدہ نہ کر سکیں - (سہ یادک)

پتا شوک کا	دوسرا پرکرن - آچار اناچر ۸ - سادھارن دھرم	بقہ اشاری کا
مनु س্মرتی ۸-۵۰	۲۱۱ - * مूत्रोच्चारसमुत्सर्गां दिवाकुर्यादुदङ्मुखः । दक्षिणाभिमुखो रात्रौ संध्ययोश्च यथादिवा ॥ २११	منو سمرتی ۵۰-۴
۸-۵۱	۲۱۲ - छायायामंधकारेवा रात्रावहनिवाहिनः । यथा सुख मुखः कुर्यात्प्राण वाधा भयेषु च ॥	۵۱-۴
۸-۵۲	۲۱۳ - प्रत्यग्निं प्रति सूर्यं च प्रति सोमोदकद्विजान् । प्रतिगां प्रति वार्तं च प्रज्ञानश्रुति मेहतः ॥ २१३	۵۲-۴

۲۱۱ - * दिन समय, प्राक्काल, सायं-
काल की उत्तर मुख और रात की दक्षि-
णमुख होकर मूत्र और विष्टा करे ।

۲۱۲ - छाया और अंधेरे में दिन हो
या रात जिस ओर चाहे मुख करके मल
मूत्र करे, और जब जान का भय हो तो
जैसे चाहे मल मूत्र करे ।

۲۱۳ - जो मनुष्य अग्नि, सूर्य, चांद,
याद्वय, गौ और हवा के सामने, और पानी
में मूत्र करता है उसको बुद्धि मलीन
हो जाती है ।

* उत्तर मुख होकर मल मूत्र करने
में दो प्रयोजन हैं, एक यह कि हवा से
दुर्गंध गिर तब थोड़ी पड़नेगी क्योंकि
हवा विशेषकर पूर्व और पश्चिम की चलती
है, दूसरे सूर्य की किरण मल और मूत्र
पर पड़ने में दुर्गंध के परमाणु गीम स-
हते हैं पहाड़ की ओर मुख करने से
मल और मूत्र पर परछाईं पड़नी पड़ेगी
सूर्य की किरण न पड़ सकेगी, इसी को-
रूप पगले शोक में रात समय और छाया
में पहाड़ मुख का नियम नहीं है - सम्पादक

۲۱۱ - * دن سے - پوانکال - سائیکال کو
اُتر شکمہ اور رات کو دکھن شکمہ ہوکر موتر
اور بشتا کرے

۲۱۲ - آسیر برابا اور اندھیرے میں دن ہو
یا رات جس کی طرف چاہے شکمہ کرے من
موتر کرے اور جب جان کا بھ ہو تو
جیسے چاہے من ہی موتر کرے

۲۱۳ - جو مہوش اگنی - سورج - چاند
براهمن - گائے اور ہوا کے سامنے - اور پانی
میں موتر کرتا ہے اُسکی بুদ্ধی ملبین
ہو جاتی ہے

* اُتر شکمہ ہوکر مل موتر نہ کرنے میں دو
برہمن ہیں۔ ایک یہ کہ ہوا سے درگندھی
سرتک نہ پڑی ہو نیز یہ کہ نہ ہوا
بیشکر برب اور پیہم کی اور سے چلتی ہے -
دوسرہ یہ کہ سورج کی کرن مل اور موتر پر
پڑنے سے درگندھی کے پیمانہ شیکار آئے
ہیں بہار کی اور شکمہ کرنے سے مل موتر
پر برہمن اپنی بڑی - روح کی کون نہ
نہیں کی - اسی کاروں اگلے اشاری میں
زنت سے اور چاہا میں بہار شکمہ کا
نہیں ہے - (سپڈک)

پتا شکوک کا	دوسرا پرکارن—آچار اناچار دوسرا پرکارن—آچار اناچار	بدر اشارک کا
	دوسرا پرکارن—آچار اناچار دوسرا پرکارن—آچار اناچار	
منوہریت	۲۱۸—* ناگنمں मुखे नोपधमेन्नग्नानिघे तचस्त्रियम् । नामेध्यं प्रक्षिपेदग्नौ नच पादौ प्रतापयेत् ॥ २१८	۱۰-۵۳
۸-۵۳	۲۱۹—अधस्तान्नोपदध्याच्च न चैनमभिलंघयेत् । २१९ नचैनं पादतः कुर्यान्नप्राणावाधमाचरेत् ॥	۵۳-५
۸-۵۴	ॲ१९—* नाग्नौ यात्सं धिवेलायां नगच्छेन्नापिसंविशेत् नचैवप्रलिखेद्भूमिं नात्मानोपहरेत् सज्जाम् ॥ ॲ१९	ॵ-ॵ

۲۱۸—* अग्नि को मुख से न फूँके,
नंगी स्त्री को न देखे, अग्नि में अगुह ब-
सु न डाले, अपने पांव अग्नि में न सेके ।

ॲ१९—अध्यादि के नीचे भाग न रखे,
अग्नि को छलघन न करे, सोने के समय
अपनी अध्या की पांयत अग्नि को न र-
खे, जी - की न सतावे ।

ॲ१९—* दोनों सभ्या समय आना,
चलना नही चाहिये, पृथो
पर ध्ये नही न खींचे, अपने हाथ से
अपने गले की मांसा न निकाले ।

* अग्नि को मुखसे फूँकने से दृष्टि नि-
र्बल होती है और भागके समीप की अगु-
ह पाय फेंकने में जाकर रोग उत्पन्न कर-
ती है, भाग में अगुह बसु डालने से दुर्ग-
न्ध फैलती है और अनेक रोग उत्पन्न होते हैं।
अग्नि में पांव सेकने से शिर की
और छणता और लड्ड विशेष जाकर
रोग उत्पन्न करते हैं इस कारण पाव
के तलुवे का सेकना वैद्यक में वर्जित
किया है—(सम्पादक)

* प्रातःकाल और सायंकाल यह दोनों
समय परमेश्वर के पूजन के हैं इस सभ-
य और कोई कर्म करना नही चाहिये—सं०

۲۱۸—* اگنی کو شکم سے نہ پھونکے - نہ لگی
استری کو نہ نہ دیکھے - اگنی میں اشدھ
دستو نہ ڈالے - اپنے پاؤں اگنی میں نہ
سیکے

۲۱۹—* شعا آد کے نیچے آگ نہ رکھے -
آگ کو آلتھیں نہ کرے - سونے کے سے
اپنی شعا کی پادبست اگنی کو نہ رکھے -
حوضوں کو نہ سقاوے

۲۱۹—* دونوں سبھیا سے کہنا - چلنا
اور سونا نہیں چاہئے - پڑھو ہی پر ورتہ
اگر نہ کہیں گے - اپنے ہاتھ سے اپنے گلے
کی مالا نہ نکالے

* اگنی کو شکم سے پھونکنے سے درشتی
درہل ہوتی ہے اور آگ کے سمیپ کی اشدھ
وانو پادبست میں جا کر روگ اٹیں کرتی ہے -
آگ میں اشدھ دستو ڈالنے سے درگدھی
بہلتی ہے اور ایک روگ اٹیں ہوتے ہیں -
اٹک میں پاؤں سیکے سے سر کی اور اشدھ
اور لہو و شیش جا کر روگ اٹیں کرتے ہیں
اس کارں پاؤں کے بلوے کا سیکنا ویدک
میں برحت کیا ہے - (سمپادک)

* پرات کال اور سائیکال یہ دونوں
سے پرماشور کے پوجن کے ہیں اس سے
اور کوئی کرم کرنا نہیں چاہئے - (سمپادک)

پتا شعک کا	دوسرا پرکھن—آچار اناچار د—ساধারণ धर्म	دوسرا پرکھن—آچار اناچار ۸—ساধারণ धर्म	پتہ اشعار کا
مناسبت ۸-۲۰	۲۱۵—۲۱۶ نیک: स्वपेक्ष न्यगेहे शयानं न प्रबोधयेत् । नोदक्यया भिभाषेत यज्ञं गच्छेन्नचौ वृतः ॥ ॲ	۲۱۵—۲۱۶	مناسبت ۵۷-۴

۲۱۵-۲۱۶۔ جس گھر میں کوئی باس نہ کرنا ہو، اکیلا نہ سووے۔ اپنے سے را سونا ہو تو اُسکو نہ حقاوے۔ رحسور استری سے رات نہ کرے۔ بدوں روئے رگ میں نہ حارے

مسلین ہوتے ہیں گگالی میں ڈھتے ہیں، وہ مہل جال میں عسا جلدی فیلتا ہے جیسے جال پر تیل کی بوند فیل جاتی ہے، اور وہ مسلین جال گگالی کے پواہ میں نہ جی پکھسکتا۔ کینارے ۲ سہج ۲ سہ سکتا ہے اور مہل والے مہل میں جی جال کو پیتے ہیں اور اسی ریت سے روم فیلتا ہے، جسکا جی چاہے پریچا کر لےوے کی جال میں بال بھتے ہوں۔ (سمپادک)

* شونہ استہاں میں سوئے سے حال کا ہے۔ رے کو حکانا اوجھتا ہے۔ رحسور استری سے رات کرے میں بہت ہے کہ کام آپں ہو حارے اور استری سنگ کرے دو روگی ہو حارے۔ بدوں ملائے رگ میں حارے سے ایماں ہوا ہے حیسے راحا دش کے یک میں آکی پوری پارتی حی بنا نمقوں کے کٹیں اور ایماں ہوا۔ (سمپادک)

* شونہ استہاں میں سوئے سے حال کا ہے۔ رے کو حکانا اوجھتا ہے۔ رحسور استری سے رات کرے میں بہت ہے کہ کام آپں ہو حارے اور استری سنگ کرے دو روگی ہو حارے۔ بدوں ملائے رگ میں حارے سے ایماں ہوا ہے حیسے راحا دش کے یک میں آکی پوری پارتی حی بنا نمقوں کے کٹیں اور ایماں ہوا۔ (سمپادک)

* شونہ استہاں میں سوئے سے حال کا ہے۔ رے کو حکانا اوجھتا ہے۔ رحسور استری سے رات کرے میں بہت ہے کہ کام آپں ہو حارے اور استری سنگ کرے دو روگی ہو حارے۔ بدوں ملائے رگ میں حارے سے ایماں ہوا ہے حیسے راحا دش کے یک میں آکی پوری پارتی حی بنا نمقوں کے کٹیں اور ایماں ہوا۔ (سمپادک)

* شونہ استہاں میں سوئے سے حال کا ہے۔ رے کو حکانا اوجھتا ہے۔ رحسور استری سے رات کرے میں بہت ہے کہ کام آپں ہو حارے اور استری سنگ کرے دو روگی ہو حارے۔ بدوں ملائے رگ میں حارے سے ایماں ہوا ہے حیسے راحا دش کے یک میں آکی پوری پارتی حی بنا نمقوں کے کٹیں اور ایماں ہوا۔ (سمپادک)

پتا	دوسرا پرکون - آجارتاچار	دوسرا پرکون - آجارتاچار	بند
شوک کا	د—ساধারণ धर्म	—साधारण धर्म	اشوک کا
मनुस्मृति	२१८.— अग्न्यगारेगवांगोष्ठे ब्राह्मणानांच सन्निधौ ।		मनुस्मृति
४-५८	स्वाध्याये भोजने चैव दक्षिणं पाणि मुहरेत् ॥ ११॥		४-५८
४-६०	२२०— नाधार्मिके वसेद्ग्रामे न व्याधि बहुलेभृशम् ।		४-६०
	नैकः प्रपद्ये ताध्वानं न चिरं पर्वते वसेत् ॥ १२०॥		
४-६१	२२१— न शूद्र राज्ये निवसेन्नाधार्मिक जनावते ।		४-६१
	न पापगिह्ण गणाक्रान्तिं नीप सृष्टेत्यनैर्नृभिः ॥ १२१॥		

२१८—० अग्नि होव के स्थान, गो शाला में, ब्राह्मण के सामने, वेद पढ़ने के समय, भोजन करने के समय, अपने दाहिने हाथ की खुला रखे ।

२२०— जिस गांव में धर्मशास्त्र की मर्यादा न हो और जहाँ रोग फैला हुआ हो वास न करे, मार्ग में अकेला न चले, और पहाड़ पर बहुत दिनों वास न करे ।

२२१— न जिस देश का राजा शूद्र है, वा जहाँ अधर्म या नास्तिक वा विरोध छोटे बर्ष के मनुष्य रहते हैं वहाँ न रहे ।

२१९— * اگلی ہونر کے استہان - ککو شائد میں - براہمن کے سامنے - وید پڑھنے کے سے - ہوجن کرنیک سے - اپنے داہنے ہاتھ کو کھلا رکھے

۲۲۰— جس گاون میں دھرم شاستر کی مرچا دا نہ ہو - اور جہاں روک پھلا ہوا ہو - باس نہ کرے - مارگ میں اکولا نہ چلے - بہاڑ پر بہت دنوں باس نہ کرے

۲۲۱— † جس دیش کا راجا شدر ہے یا جہاں ادھرمی یا ناسک یا رشیش جارتے ہوں کے آدمی رہتے ہیں وہاں نہ رہے

○ दाहिने हाथ की खुला रखने से यह प्रयोजन है कि निरासन्न रहे— (सम्पादक)

† क्योंकि अधर्मियों की संगत में धर्म करना कठिन है इस कारण ऐसी जगह वास न करे, पर अपने धर्म की रक्षा करगये वा ऐसी जगह रहने से धर्म कार्य की हानि हो तो हानि नहीं है, जैसे विद्याध्ययन के कारण विस्वायत की जाये तो कुछ हानि नहीं— (सम्पादक)

* داہلے ہاتھ کو کھلا رکھنے سے یہ ہر یوجن سے کہ نہر آسید رہے — سپادک

† کیونکہ ادھرمیوں کی سلکت میں دھرم کرنا نہیں ہے اس کارن ایسی جگہ باس نہ کرے - ہر ابلے دھرم کی رکشا کر سکے وا ایسی جگہ رھنے سے دھرم کارج کی ادھمی ہو تو ہانی نہیں ہے جیسے ویدیا دھرم کے کارن وایت کو جارتہ تو کہہ دیتی نہیں — (سپادک)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ८—साधारण धर्म	دوسرا پرکړن—آچار اناچار ۸—سادهارن دهرم	بته اشارک کا
मनुस्मृति ४-६३	२२२- न कुर्वीत वृथाचेष्टां न वार्यं जलिनापिवेत् । नोत्संगेभक्षयेद्गन्धान्नजातुस्यात्कुतूहली ॥ २२२		منو سمرتی ۶۳-۴
४-६४	२२३- न नृत्येदथवागायेन्नवादित्राणि वादयेत् । २२३ नास्फोटयेन्नचल्लेडेन्नच रक्तो विरावयेत् ॥		۶۴-۴
४-६५	२२४- न पादौ धावयेत्कांस्थौ कदाचिदपि भोजने । नभिन्न भांडे भुंजीत न भाव प्रति दूषिते ॥ २२४		۶۵-۴
४-६०	२२५- नाविनीतैर्व्रजेद्दुर्गैर्नच क्षुद्रव्याधि प्रौढितैः । न भिन्न शृंगाक्षिखुरैर्नवालधिवि रूपितैः ॥ २२५		۶۶-۴
४-६८	२२६- विनीतैस्तुव्रजेन्नित्य माशुगैर्लक्षणां न्वितैः । वर्णं रूपोपसंपन्नैः प्रतोदेनातुदन्भृशं ॥ २२६		۶८-ॴ

२२२- बिना प्रयोजन कोई कर्म न करे, अजुयी से जल न पीवे, जांघ पर रखकर भोजन न करे, और व्यर्थ बात जानने की प्रशिक्षा न करे ।

२२३- नाचना, गाना, बजाना, खोदे, ठोकना, दात पीसना, जानवरों की बोली बोलना, इन कामों को काम और क्रोध के समय भी न करे ।

२२४- काँध के पांव में पांव रखकर न धीवे, भट्टे के टूट हुए वा मलीन पांव में भोजन न करे ।

२२५- ऐसे पशुओं की प्रदेश में सग न रखे जो सधे हुए नहीं, भूक वा रोग से पीड़ित हैं, वा जिन के सींग, आंख, खुर वा नख गिरे हुए हैं वा जिन की घूंछ कटी हुई है ।

२२६- ऐसे पशुओं पर सवारी करे जो मली भाति सधाये हुए, ग्रीव चमने वाले और अच्छे लक्षण वाले हैं, जिनका रंग और रूप सुन्दर है और जिनकी पैनी से हाकना आवश्यक नहीं ।

२२२- بنا پر وحی کوئی کرم نه کړه -
انجلي سے حل نه پدوه - حاکم پر
رکھکر بهرح نه کړه - اور ور بهد مات
حالت کی انکھا نه کړه

۲۲۳- ناچنا - گانا - بجانا - کړو نه
ټوکنا - داټ پیسنا - حاکم پر کی
دلی بولنا - ان کاموں کو کام اور کړو نه
کے سځه پښ نه کړه

۲۲۴- کانډه کے پاتروں پر رکھ کر
نه دھووه - ماتی کے تورتے ہوئے وا
مات پر مات بهرح نه کړه

۲۲۵- ایسے پشوروں کو پر دشت میں
ساک نه رکھو حو سدھه هره نه نه
هرک وا روکت سے بهرت نه نه - وا حاکم
سینگ آنکھ - کپڑا نه کړه هره نه نه
نا حاکم پر بهرت نه نه هره نه نه

۲۲۶- ایسے پشوروں پر سواری کړه
حو بهانی بهانت سدھائے هوئے - شیکر
چلے والے - اور اچھه انکس والے نه نه -
حفا رنگ اور روپ سندھه اور حاکم
دلی سے هاکنا آشیک نه نه

پتا شوک کا	دوسرا پرکون — آچار، اناچار دوسرا پرکون — آچار، اناچار ۸ — سادھان دھرم	پتہ: اشراک کا
منوسمیت ۸-۶۷	۲۲۵ — * والانتپ: پریت ধুমো বর্জ্যমিভ্রন্তধাসনং । নচ্ছিন্দ্যান্নখলোমানি দন্তৈর্নোত্পাটয়েন্নখান্ ॥ ২২৬	۶۹-۴
۸-۷۰	۲۲۷ — नमृलोष्ठं च मृन्दीयान्नच्छिंद्यात्करेनैस्तृणं । न कर्म निष्फलं कुर्यान्नायत्नामसुखोदयं ॥ २२८	۷۰-۴
۸-۷۱	۲۲۹ — लोष्ठ मर्दीं तृणच्छेदी नखखादौ च योनरः ॥ सविनाशं ब्रजत्याशुसूचकोऽशुचिरेव च ॥ २३०	۷۱-۴
۸-۷۲	۲۳۱ — नविगतर्ह्यकथांकुर्यादहिमाल्यं न धारयेत् । गवां च यानंपृष्टेन सर्वथैव विगर्हितम् ॥ २३२	۷۲-۴

۲۲۵ — * प्राक्काल की धूप, मसान का धुवां, टूटा हुआ पासन, इन सब को त्याग करे, अपने नख और बाल को हाथ और दांत से न नीचे ।

ॲॲॷ — नख से मिट्टी न खादे, और न तिनके तीठे, जो कर्म व्यर्थ हैं (अर्थात् जिनको फल कुछ नहीं) वा जिनका परिणाम अच्छा न दिखलाई दे, उनको न करे ।

ॲॲ९ — जो ठेले वा तिनके तीठता, नख को दांत से काटता, पीठ पीछे निन्दा करता, वा पवित्र नहीं रहता, उसका ग्रीध नाम होता है ।

ॲॳ० — बिबाद न करे, घर से फल मा-ला पहनकर न जावे, गो और बैल की पीठ पर न चढ़े ।

० प्राक्काल की धूप इस कारण वर्जित है कि उस समय वायु अत्यन्त ठंडी होती है, और वायु में अग्न्य परमाणु वि-जय होते हैं इस कारण उस समय धूप में बैठने से अनेक रोग उत्पन्न होते हैं, पर उस समय बसना, फिरना वर्जित नहीं है, मसाण का धुवां अत्यन्त अग्न्य अर्थात् रोगकारक होता है — (अभ्यादक)

ॲॲॲ — برات کال کی دھوب - مسان کا دھوان - توڑا ہوا آسن - ان سب کو تیاگ کرے - اپنے نکه اور بال کو ہاتھ اور دانت سے نہ نیچے

ॲॲ۷ — نکه سے متی نہ کہوے اور نہ تلکے توڑے - جو کرم ویرتھ ہیں (ارتھات جنگا پل کچھ نہیں) وا جنگا پرنام اچھا نہ دکھلائی دے انکو نہ کرے

ॲॲ۹ — جو ڈھیلے وا تلکے توڑتا - نکه کو دانت سے کاٹتا - بیتھ بیٹھ نہدا کرتا - وا پوتر نہیں رہتا اکھا شیکھرتش ہو جاتا ہے

ॲ۳۰ — بیان نہ کرے - گھر سے باہر بیول نہ پہنکر نہ جاوے - گٹر اور بیل کی بیتھ پر نہ چڑھے

* برات کال کی دھوب اس کارن برجت ہے نہ اس سے بایا اذیت پہنچی ہوتی ہے اور بایا میں اشدھ برستو ویش ہوتے ہیں - اس سے دھوب میں بیتھنے سے ایک روگ آئیں ہوتے ہیں پر اس سے جنگا پرنا برجت نہیں ہے - مسان کا دھوان اذیت اشدھ ارتھات روگ کارک ہوتا ہے - (سہیادک)

پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا
پتا شعور کا	دوسرا پرکون - آچار اباچار دوسرا پرکون - آچار اباچار	پتا شعور کا

۲۳۴ - پتیت، چانڈال، مूर्ख، अत्यन्त
अभिमानی और नीच वर्ण मनुष्यों के पास
न ठहरे ।

۲۳۵ - * दोनों हाथ मिलाकर गिर
को न खुजलावे, अशुद्धता में गिर को न
छूवे, बिना गिर धोने के स्नान न करे ।

۲۳۶ - * क्रोधित होकर किसी मनु-
ष्य के बाल न पकड़े और न गिर पर
मारے, गिर को धोकर स्नान करने के प-
श्चात् अपने किसी अंग पर तेल न मले ।

۲۳۷ - जब स्नान अशुद्ध हो वा आप
अशुद्ध हो वह को कदापि न पड़े ।

* वैद्यक के मत से बिना गिर धोवे
स्नान करना रोगकारक है - (सम्पादक)
* बाल पकड़ने और गिर पर मारने
से तुरन्त मनुष्य मर जाता है, नाने के प-
श्चात् तेल मलने से शरीर के बालों के छिद्र
बन्द होजाते हैं और रोग उत्पन्न होता
है - (सम्पादक)

۲۳۴ - پتیت - چانڈال - مूर्خہ -
اٹلنت اہمانی - اور نیچے برن مذہب
کے پاس نہ تہرے

۲۳۵ - * دونوں ہاتھ ملا کر سر کو نہ
کھجلاو - اشدھتہ میں سر کو نہ چروو -
ہلا شہر دھوئیے اسلین نہ ڈکرو

۲۳۶ - * کرودھت ہو کر کسی مژش کے
بال نہ پکڑے - اور نہ سر پر مارے - سر
کو دھو کر اسلین کرنے کے پشچات اپنے کسی
انگ پر تیل نہ ملے

۲۳۷ - جب استہان اشدھتہ ہو یا
آپ اشدھتہ ہو - وید کو کدابی نہ پڑے

* ویدیک کے मत سے بنا سر دھوئے
اسلین کرنا روم کاری ہے - (سम्पादक)
* بال پکڑنے اور سر پر مارنے سے
نرنت مژش مرن جاتا ہے - نہادیکے پشچات
تیل ملنے سے شریر کے بالوں کے چہدر
لند ہو جاتے ہیں اور روم آتین
موتا ہے - (سम्पादक)

پتا شک کا	دوسرا پرکھن - آچار اناچر د-ساधारण धर्म	پتہ اشوک رکا
मनुस्मृति ४-१२८	२३८- नस्नान माचरेद्भुक्त्वानातुरो न महानिशि । न वासीभिः सहानसं नाविज्जाते जलाशये ॥ २३८ ॥	منو سمرتی ۱۲۹-۴
४-१३०	२३९- देवतानां गुरोराज्ञः स्नातकाचार्यं योस्तथा । नाक्रामेत्क्रामव्यक्षायां बभ्रुषोदीक्षितस्य च ॥ २३९ ॥	۱۳۰-۴
४-१३२	२४०- उहर्त्तनमपस्नानं विष्मूचे रक्तमेव च । श्लेष्म निष्ठ्यूत वांतानि नाधितिष्ठेत्तु कामतः ॥	۱۳۱-۴
४-१४०	२४१- नातिकल्पं नातिसायं नातिमध्यं दिने स्थिते । नाज्ञाते न समं गच्छे नैकोन ह्यलैः सह ॥ २४१ ॥	۱۴۰-۴
४-१४४	२४२- अनातुरः खानि खानि नस्पृशेदनिमित्ततः । रोमाणि च रहस्यानि सर्वाण्येव विवर्जयेत् ॥ २४२ ॥	۱۴۴-۴

२३८- * भोजन खाकर तुरन्त, बी-
मारी में, बाधी रात को, बहुधा सब वस्त्र
पहन लें, और अनजान तालाब में
झान न करें ।

२३९- देवता, गुरु, राजा, स्नातक, आ-
चार्य, भुरे रंग का मनुष्य, और दीक्षित की
परछाई की जानबूझकर उलंघन न करें ।

२४०- उबटना, स्नान किया हुआ
जल, मूत्र, बिछा, लोहू, छछार, उगाल,
इनपर पैर न रखें ।

२४१- अति प्रातः काल, अति सायंका-
ल, मध्याह्न काल, अकेले और किसी अन-
जान मनुष्य के साथ गमन न करें ।

२४२- निरीक्ष्य भवत्या में बिना प्रयो-
जन अपनी इन्द्री के छिद्र, लिंग और गुदा
के बालों को न छूवें ।

* ऐसे समय में स्नान करने से रोग
बढता है, और अनजान तालाब में भय
है कि जल अधिक हो या जल में कोई
गोहादिक जीव रहते हों - (सम्पादक)

२३८- * روحن کہا کرتورست - دیہاری
میں - آدھی رات کو - ہوتا سب بستر
پہنے ہوئے - اور اچانک تلاب میں اسٹان
نہ کرے

۲۳۹- دہونا - گرو - راجا - سناک -
آچارچ - ہورے رنگ کا پشو - اور ہنکشت
کی پرچہ ہائیں کو حل ہونے پر انکھیں نہ کرے
۲۴۰- اٹلا - اسٹان کیا ہوا حل ہونے
پر شقا - لہو - اکھپار - آگال - ان پر
پیر نہ رکھے

۲۴۱- اپنی پراکال - اپنی سانکال -
مذہبیاں کال - اکٹلی اور کسی اچان
مناوش کے ساتھ گمن نہ کرے

۲۴۲- روک اوستیا میں بنا ہونے
اپنی اندر کے چہدر - لنگ اور گودا
کے بالوں کو نہ چھوئے

* اُسے سے میں اسٹان کرتے ہیں روک
برہتا ہے اور اچان تلاب میں ہے
کہ حل ادھک ہو وا حل میں کوئی گرو
آکت حد رہتے ہوں - (سہیادک)

पता श्लोक का	दूसरा प्रकरण - आचार अनाचार ८-साधारण धर्म	دوسرا پرکړن - آچار اناچار ۸- سادھارن دھرم	پتہ اشلوک کا
वशिष्ठ ६-८	२४७-# आहार निहार विहार योगाः, सुसंवृता धर्म विदातु काव्याः । वाग् बुद्धि वीर्याणि तपस्तथैव, धनयुषी गुप्त तमे च कार्य्ये ॥	۲۴۷	وششٹہ ۹-۶

२४७-# भोजन सम्बन्धी कर्म, मल
मूत्र का त्याग, अपनी स्त्री से प्यार, और
भाणी और बुद्धि से जो कर्म पूरे होते हैं
(अर्थात् अपना भेद) उनकी छिपाकर
करना चाहिये, और तप, धन और आयु
इन सबको गुप्त रखना चाहिये ।

* इस श्लोक की भाषा अवश्य माननी
चाहिये - (सम्पादक)

۲۴۷-# * بوجھ سمبندھی کرم - مَل
موتّر کا تیاگ - اپنی استری سے پیار -
اور بُائی اور بُدھی سے جو کرم پورے
ہوتے ہیں (ارنات اپنا بید) انکو چھپا کر
کرنا چاہئے - اور تپ - دھن - اور
آو - ان سب کو گپت رکھنا چاہئے

* اس اشلوک کی آگیا اوشیدہ ماننی
چاہئے - (سمپدک)

दूसरा प्रकरण समाप्त हुआ दूसरा प्रकरण समाप्त हुआ

پتا	تیسرا پرکھ - ورن	بیت
شوک کا	۱ - ورن آتی	اشوک کا
منوسمیت	۲۸۷ - * लोकानांतुविद्यार्थं मुखवाहुरुपादतः ।	منوسمیت
۱-۲۱	ब्राह्मणं च त्रियं वैश्यं शूद्रं च निरवर्तयत् ॥	۲۱-۱

۲۸۷ - * इस संपूर्ण जगतके कल्याण के निमित्त परमेश्वरने अपने मुख से ब्राह्मण, बाँह से क्षत्री, जाँघ से वैश्य, और पाँव से शूद्र को उत्पन्न किया ।

* यहाँ मुख से ब्राह्मण, बाँह से क्षत्री, जाँघ से वैश्य, और पाँव से शूद्र को उत्पत्ति लिखी है, छटि लम के विरुद्ध ऐसा ही नहीं सक्ता, इस का अभिप्राय यह है कि संसार को शरीर रूप मानो और जानो कि शरीर में मुख, बाँह, जाँघ और पाँव प्रत्यक्ष जो कर्मकरते हैं वही कर्मप्रयत्न संसार में ब्राह्मण, क्षत्री, वैश्य और शूद्र करते हैं, जैसे मुख का धर्म बोलना है वैसेही ब्राह्मण का धर्म वेद पढ़ना और पढ़ाना है, जैसे बाँह का धर्म शरीर की रक्षा है वैसे ही क्षत्री का धर्म प्रजा की रक्षा है, जैसे जाँघ का धर्म शरीर को सुख पहुँचाना है वैसे ही वैश्य का धर्म खेतों और व्यवहार से संसार का पोषण और सुख पहुँचाना है, जैसे पाँव का धर्म सारे शरीर की सेवा करना है वैसेही शूद्र का धर्म तीनों वर्ण की सेवा करना है । इन चारों वर्ण से मनुष्य के सम्पूर्ण व्यवहारों का विभाग यथायोग्य होता है । वर्ण व्यवस्था में दो भेद हैं एक जन्म से दूसरे कर्म से, बुद्धिमान को चाहिये कि भाषानुसार अपने २ समय दोनों को माने - (सम्पादक)

۲۸۸ - * اس سپورون چکٹ کے کلیان کے نعمت پرورشوار نے اپنے منہ سے براہمن باہ سے چتری - جاکہ سے ولش اور پاؤ سے شودر کو انین کیا

* یہاں منہ سے براہمن - بائہ سے چتری - جاکہ سے ولش - اور پاؤ سے شودر کی آنتی لکھی ہے - سوشتی کرم کے پروردہ ایسا ہو نہیں سکتا - اسکا اہیولے یہ ہے کہ سنسار کو شیریں روپ - مانو اور جادو کہ شیریں میں منہ - بائہ جاکہ اور پاؤ پرانک پرانک جو کرم کرتے ہیں وہ ہی کرم پرانک پرانک سنسار میں براہمن چتری - ولش - اور شودر کرتے ہیں - جیسے منہ کا دھرم بولنا ہے ویسے ہی براہمن کا دھرم وید پڑھنا اور پڑھانا ہے - جیسے بائہ کا دھرم شیریں کی رکشا ہے ویسے ہی چتری کا دھرم پرچا کی رکشا ہے - جیسے جاکہ کا دھرم شیریں کو منہ پہنچانا ہے ویسے ہی ولش کا دھرم کھیتی اور بیویار سے سنسار کا پالنے اور منہ پہنچانا ہے - جیسے پاؤ کا دھرم سارے شیریں کی سیوا کرنا ہے ویسے ہی شودر کا دھرم تیلوں ورن کی سیوا کرنا ہے - ان چیزوں ورن سے موشن کے سپورن بیوہاروں کا بیہاگ بیتا بیگ ہونا ہے - ورن ہستیا میں دو ہند ہیں ایک حلم سے دوسرے کرم سے - دشمنان کو اچھا لے کہ شاسترا فوسار اپنے اپنے سے ورن کو مانے - (سپادک)

پتا	تیسرا پر کر سور	پتہ
شعبہ کا	۱۔ درں اہتی	اشراک کا
مनु س্মرتی	۲۸۷۔ सर्वस्यास्तु सर्गस्य गुप्त्यर्थं स महाद्युतिः ।	۸۷۔۱
۱۔۷۰	मुखबाहूरुपज्जानां पृथक्कर्माण्यकल्पयत् ॥ २४	۷۳۔۱۰
۱۰۔۷۲	۲۵۰۔ अनार्यभार्य कर्माणि भार्यं चानार्य कर्मिणं ।	۸۰۔۱۰
	संप्रधार्यात्रिवीद्वाता नसमौना समाविति ॥ २ॵ	۹۷۔۱۰
۱۰۔۷۵	۲۵१۔ वेदाभ्यासो ब्राह्मणस्य क्षत्रियस्य च रक्षणम् ।	
۷	वाताकर्मैव वैश्यस्य विशिष्टानि स्वकर्मसु ॥ २ॵ	
۱۰۔۷۵	۲۵२۔ वरं स्वधर्मो विगुणो न पारक्यः स्वनुष्ठितः ।	
	परधर्मेण जीवन्विसद्यः पतति जातितः ॥ २ॵ	

۲۸۷۔ اس سंपूर्ण छटि की रक्षा के निमित्त परमेश्वर ने ब्राह्मण, क्षत्री, वैश्य, और शूद्र के प्रत्येक २ धर्म और आजीवि-का प्रतिपादन करी हैं ।

ॲॵ०۔ जो मनुष्य आर्य नहीं है उस को आर्य के धर्म करना और आर्य को अपने धर्म से विपरीत करना कदापि योग्य नहीं है ।

ॲॵ१۔ सब धर्मों में से ब्राह्मण का मुख्य धर्म वेद पढ़ाना, क्षत्री का मुख्य धर्म रक्षा करना, और वैश्य का मुख्य धर्म व्यापार है ।

ॲॵॲ۔ दूसरों (भर्षात् दूसरों वर्ण) का धर्म विधिपूर्वक करनेसे अपना धर्म छोड़ा भी करना अच्छा है क्योंकि औरों का धर्म करने से अपने धर्मसे पतित होजाता है ।

۲۴۹۔ اس سمیوں سرشتی کی رکشا کے لئے ہمیشہ درہم نے درہم سے رہی ۔
وگیش ۔ اور شہر کے پرک پرک دھرم اور آدیوکا پرپادس کری ہیں

۲۵۰۔ جو موش آریہ ہیں سے اسکو آریہ کے دھرم کرنا اور آریہ کو ایسے دھرم سے بپرست کرنا کدایہی ہوگ نہیں ہے

۲۵۱۔ سب دھرموں میں سے درہم کا شکہ دھرم وید پرہانا ۔ چتری کا شکہ دھرم رکشا کرنا ۔ اور وگیش کا شکہ دھرم بیوپار ہے

۲۵۲۔ دوسروں (اورت دوسروں درں) کا دھرم مدھی پرک کرتے سے اپنا دھرم تہور ہی کرنا چاہا ہے ۔ کیونکہ اوروں کا دھرم کرتے سے اپنے دھرم سے بکت ہو جاتا ہے

پتا	تیسرا پرکار - ورث	بند
شوک کا	۲- براہمن کے मुख्य धर्म	۱- برہمن کے मुख्य धर्म
مनुस्मृति	۲۵۳-उर्ध्वं नामैर्मध्यतरः पुरुषः परिकीर्तितः। तस्मान्मध्यतमं त्वस्य मुखमुक्तं स्वयंभुवा ॥ २०३	۱-۱
۱-۲۲	۲۵۴-उत्तमांगोद्भवाज्ज्यैष्ठ्याद्विज्ञानस्यैव धारणात्। सर्वस्यैवास्य सर्गस्य धर्मतो ब्राह्मणः प्रभुः ॥ २०४	۱-۲
۱-۲۳	۲۵۵-तंहि स्वयंभूः स्वादास्यात्तपस्तप्त्वादितोऽसृजत् ॥ हव्यकव्याभिवाच्याय सर्वस्यास्य च गुणये ॥ २०५	۱-۳
۱-۲۴	۲۵६-यस्यास्येन सदाग्रति हव्यानि त्रिदिवौकसः। कव्यानि चैव पितरः किंभूतमधिकं ततः ॥ २०६	۱-۴
۱-۲۵	۲۵७-भूतानां प्राणिनः श्रेष्ठाः प्राणिनां बुद्धिर्जीविनः। बुद्धिमान् नराः श्रेष्ठा नरेषु ब्राह्मणाः स्मृताः ॥ २०७	۱-۵

۲۵۳-جیسے نامی سے اُردھ کے اگلی
نویں کے پविتر ہے وہی مہا کا मुख بھی
سب چیزوں سے پविتر ہے۔

۲۵۴-براہمن مہا کی کے मुख سے سب
سے پہلے उत्पन्न हुआ और वेद की पहल
کیا اس कारण ब्राह्मण सब सृष्टی में
श्रेष्ठ ہے۔

۲۵۵-تپ کر کے مہا کی نے براہمن
کو اپنی मुख سے پہلے اس कारण उत्प-
न्न किया कि देवता और पितरों का यज्ञ
और प्रजा की रक्षा होئے۔

۲۵۶-जिसके मुख द्वारा देवताओं को
यज्ञ और पितरों को पिण्ड पहुंचते हैं उ-
त्तम जगत् में कौन बड़ा है।

۲۵۷-संपूर्ण सृष्टि में जीवधारी उत्तम
हے، जीवधारियों में बुद्धिमान्، पशु، वन
मनुष्य، मनुष्यों में ब्राह्मण۔

۱۵۳-جیسے نامی سے اُردھ کے اگلی
نویں کے پوڑ ہیں ویسے ہی برہما کا
मुख بھی سب انکوں سے پوڑ ہے

۱۵۴-برہمن برہما جی کے मुख سے
سب سے پہلے انہیں ہوا اور وید کو کہیں
کیا اس کارن برہمن سب سوشی
ہیں سریشہ ہے

۱۵۵-تپ کر کے برہما جی نے برہمن
کو اپنے मुख سے پہلے اس کارن انہیں
کہا کہ دیوتا اور پتروں کا یگ اور پرچا
کی رکشا ہوئے۔

۱۵۶-جسکے मुख द्वारा دیوتاؤں کو
یگ اور پتروں کو پندہ پہنچتے ہیں
اس سے جگت میں کون بڑا ہے

۱۵۷-ساریوں سوشی میں جیودھاری
انہ ہے - جیودھاریوں میں بڑا ہوا
ہے - انہیں نویش - نویشوں میں برہمن

پتا شوک کا	تیسرا پرکرن - ورثہ ۲—براہمن کے 'مُکھ' دھرم	پتہ اشوک کا
مनु س্মرتی ۱-۷۰	۲۵۸— براہمنوں میں وہ جو یقیناً کرم کرنا	۹۷-۱
۲-۱۱۷	ارشاد سمجھتا ہے - اُن میں وہ جو	۱۱۸-۲
۲-۱۲۴	کرم کرتا ہے - اور اُن میں وہ جو درجہ	۱۵۹-۲
۲-۱۲۵	روپ کو جانتا ہے اُم ہے	۱۵۷-۲
	۲۵۹— جو براہمن قبول کا مری ہی	
	جانتا ہے پر اپنی اندروں کو ش میں	
	رکتا ہے اُس براہمن سے سرعہ ہے	
	جو دیوں وید پڑھا ہوا ہے پر اپنی	
	اندروں کو ش میں نہیں رکتا - ورحت	
	ہو جس کھانا اور سب ستر بیچتا ہے	
	۲۶۰— شریعت دل ہوجانے سے براہمن	
	کی رائی نہیں ہے - چاہے اوستہا روزی ہی	
	ہو پر بدعت ہو تو پرستہا کے برگ ہے	
	۲۶۱— لکڑی کے ہاتھی اور چورہ کے	
	مرگ سماں پر رکتہ براہمن ہے - اُن تیروں	
	کو نام ستر ہی سمجھتا چاہئے	

۲۵۷— براہمنوں میں وہ جو یقیناً کرم کرنا
ارشاد سمجھتا ہے - اُن میں وہ جو
کرم کرتا ہے - اور اُن میں وہ جو درجہ
روپ کو جانتا ہے اُم ہے

۲۵۹— جو براہمن قبول کا مری ہی
جانتا ہے پر اپنی اندروں کو ش میں
رکتا ہے اُس براہمن سے سرعہ ہے
جو دیوں وید پڑھا ہوا ہے پر اپنی
اندروں کو ش میں نہیں رکتا - ورحت
ہو جس کھانا اور سب ستر بیچتا ہے

۲۶۰— شریعت دل ہوجانے سے براہمن
کی رائی نہیں ہے - چاہے اوستہا روزی ہی
ہو پر بدعت ہو تو پرستہا کے برگ ہے

۲۶۱— لکڑی کے ہاتھی اور چورہ کے
مرگ سماں پر رکتہ براہمن ہے - اُن تیروں
کو نام ستر ہی سمجھتا چاہئے

पता श्लोक का	तीसरा प्रकरण - वर्ष २—ब्राह्मण के मुख्य धर्म	تیسرا پرکون - درون ۲- براہمن کے مکہ دھرم	پتہ اشعارک ۸۰
मनुस्मृति २-१५८	२६२-यथा घण्डोफलः स्त्रीषु यथा गौर्गविचाफला । यथाचात्रोऽफलंदानं तथा विप्रोऽनृचो फलः ॥ २६२		مذہب معری ۱۵۸-۲
३-६४	२६३- * शिल्पेन व्यवहारेण शूद्रा पत्यैश्च कौवलीः । गोभिरप्रवैशयानैश्च कृष्या रोजोपसेवया ॥ २६३		۶۴-۳
३-६५	२६४- यथाज्ययाजनैश्चैव नास्तिक्ये नच कर्मणाम् । कुलान्याशुविनश्यन्ति यानि ह्यनानिमन्त्रतः ॥ २६४		۶۵-ॳ

२६२- जिस प्रकार नपुंसक पुरषों में स्त्री और गौवों में गौ बाँझ रहती है और मूखों को दान देना निष्फल है, उसी प्रकार मूख ब्राह्मण जो वेद नहीं जानता निष्फल है, किसी काम का नहीं ।

२६३- * कृत्तकिया, लेनदेन, शूद्र स्त्री से पुत्र उत्पन्न, गौघोडा और गाड़ीका व्यापार, खेती, राजा की सेवा करने से,

२६४- जो यज्ञ करने के अधिकारी नहीं हैं उनके लिये यज्ञ करने, शुभ कर्मों को निष्फल वस्तुसहित और वेद के न पढ़ने से बचे २ कुल शीघ्र नाश को प्राप्त होते हैं ।

* मनुजी महाराज ने इस क्रिया लेन देन व्यापार और रोजी ब्राह्मणों के लिये वर्जित की है, केवल पापकाल में करने की आज्ञा दी है, पर गौतम और पाराशर ने इन कर्मों की आज्ञा ब्राह्मण को साधारण काल में भी दी है, पाण्डित्य राजा दूसरे मत का है और ब्राह्मणों की प्रतिपाद का प्रबन्ध नहीं है, इस कारण ब्राह्मण यह कर्म इस काल में कर सकते हैं इनसे करने में कुछ हानि नहीं है पर अपने मुखा धर्म को पर्याप्त पढ़ना पढ़ाना दान देना और यज्ञ करना इनको न दोष - (सम्पादक)

१६२- جس پرکار نپلسک پرورشون میں استری اور گلوں میں گلو۔ یا چھ رھتی ہے اور مورکھ کو دان دینا نشپل ہے اسی پرکار مورکھ براہمن جو وید نہیں جانتا نشپل ہے کسی کام کا نہیں

۱۶۳- * هست کریا- لین دین - شوری- امتری سے پتر آئیں - گلو کھوزا اور گاڑی کا بیویار - کہوتی - راجا کی سیوا کرتے سے -

۱۶۴- جو یک کوزیکے ادھکاری نہیں ہیں انکے لئے یک کرتے - شہہ دوسوں کو نشپل بنائے اور وید کے نہ پڑھنے سے بڑے بڑے کل شیکہورناش کو پراست ہوتے ہیں

* مذہبی مہاراج نے هست کریا- لین دین بیویار اور کہوتی براہمنوں کے لئے ہرجست کی ہے - کیوں آپت کالی لین کوزیکے آکھا دی ہے - یوکیتم اور باراشر نے ان کرموں کی آکھا براہمن کو سادھارن کالی میں بھی دی ہے - آج کل راجہ دوسرے مت کا ہے اور براہمن کی پرتیال کا پرہیز نہیں ہے اس کالوں براہمن یہ کرم اس کالی میں کر سکتے ہیں انکے کرنے سے کچھ کمی نہیں ہے پر اپنے مکہ دھرم کو کڑت پڑھنا - بڑھانا - دان دینا - اور ملک کرنا انکو نہ چاہیے - (سہادی)

پتا	تیسرا پرکرن — دور	پتہ
سوک کا	۲- براہمن کے मुख्य धर्म	اشوک کا
۱-۱	२६५- योऽनधीत्य द्विजो वेदमन्यव कुर्वते श्रमम् । सजीवन्नेव शूद्रत्वमाशु गच्छति सान्वयः ॥ नवणिकं न कुसोद जीवी । येचशूद्र प्रेषणं कुर्वन्ति । नस्तेनो न चिकित्सकः ॥ ११०	۲-۳
۱-۲	२६६- अत्रताद्वानधीयाना यच भैक्ष चरा द्विजाः । तं ग्रामं दण्डयेद्राजा चौर भक्तपदो द्विसः ॥ १११	۳-۳
۱-۳	२६७- सर्वत्र दान्ताः श्रुतं पूर्णं कर्णा, जितेन्द्रियाः प्राणि वधे निवृत्ताः । प्रतिगृहे सङ्गृहिता गृहस्थाः, ते ब्राह्मणास्तारयितुं समर्थाः ॥ ११२	۴-۳
२-۱	२६८- यो यस्य यज्ञे कर्माणि कुर्यात्तमृत्विजं विद्यात् । ना परीक्षितं याजयेत् नाध्यापयेत् नोपनयेत् ॥ ११३	۵-۳

۲۶۵- جو وہی نہیں جانتا، پوہا-
ر یا خیل سے پانچویں کرتا، شूद्र की
प्राज्ञा मानता، चौर समान पराई वश
लेता, या वैद्यक से पانچویں करता है,
ऐसे द्विज की ब्राह्मण कहना नहीं चाहिये ।

ॲ६६- राजा को चाहिये कि उस गांव
वालों को दण्ड देवे जहां ऐसे ब्राह्मणों
की पालीविका होती है जो वेद नहीं
पढ़ें और अपना धर्म नहीं करते हैं,
क्योंकि ऐसे ब्राह्मणों का पासन करना
चौरों के पासन करने के समान है ।

ॲ६७- जो काम क्रोध के बश में नहीं,
तप करने में साधन, वेद जानते, ज्ञान
इन्द्री और कर्म इन्द्रीको यशमें रखते, हिंसा
नहीं करते, और दान नहीं लेते हैं, ऐसे
ब्राह्मण चौरों का पाप निवृत्ति कर सकते हैं

ॲ६८- मोहित के चाल चलन और
कुल को विचार कर यज्ञ करने के लिये
नियत करे, बिना इस विचार के न करे ।

۲۶۵- جو وہی نہیں جانتا، پوہا-
ر یا خیل سے پانچویں کرتا، شूद्र की
प्राज्ञा मानता، चौर समान पराई वश
लेता, या वैद्यक से पانچویں करता है,
ऐसे द्विज की ब्राह्मण कहना नहीं चाहिये ।

ॲ६६- राजा को चाहिये कि उस गांव
वालों को दण्ड देवे जहां ऐसे ब्राह्मणों
की पालीविका होती है जो वेद नहीं
पढ़ें और अपना धर्म नहीं करते हैं,
क्योंकि ऐसे ब्राह्मणों का पासन करना
चौरों के पासन करने के समान है ।

ॲ६७- जो काम क्रोध के बश में नहीं,
तप करने में साधन, वेद जानते, ज्ञान
इन्द्री और कर्म इन्द्रीको यशमें रखते, हिंसा
नहीं करते, और दान नहीं लेते हैं, ऐसे
ब्राह्मण चौरों का पाप निवृत्ति कर सकते हैं

ॲ६८- मोहित के चाल चलन और
कुल को विचार कर यज्ञ करने के लिये
नियत करे, बिना इस विचार के न करे ।

पता	तीसरा प्रकरण - वरुण	تفسیر برکون - وران	پتہ
श्रीक का	२—ब्राह्मण के मुख्य धर्म	۲ = براہمن کے ۴۶۰ دھرم	اشراک کا
गौतम	२६६-० यथोक्तात् कृपि वाणिज्ये चा	۲۶۱	گوتم سمرتی
१०-५,६	स्वयंकृते कुसीदश्च ।		۱۰-۵-۶
पाराशरी	२७०-सावित्र्याथैव गायत्र्याः संध्योपास्वग्निकार्ययोः		پارا شری
८-१	अज्ञानात्कृपिकर्तारो ब्राह्मणा नाम धारकाः ॥ २७०		۸-۳
८-२४	२७१-गायत्री रहितो विप्रः शूद्रादप्य शुचिर्मवेत् ।		۲۴-۸
	गायत्री ब्रह्मतत्त्वज्ञानं पूज्यंते जनैर्हितः ॥ २७१		
२-१,२	२७२-अतः परंगृह्यस्य कर्माचारं कलौ युगे ।		۲-۱-۲
	धर्मं साधारणं शक्त्या चातुर्वर्ण्याक्रमगतं ।		
	तं प्रवक्ष्याम्यहं पूर्वं पराशर वचोयथा ।		
	पट् कर्मनिरतो विप्रः कृपि कर्म समाचरेत् ॥		

२६६-० छेती, धोपार और खेन
देन, ब्राह्मण के लिये छीन हैं ।

२७०-जो ब्राह्मण गायत्री सन्ध्या अ-
ग्नि होन नहीं जानते और छेती से
आभीषिका करते हैं वह नाग मान
ब्राह्मण हैं ।

२७१-जो ब्राह्मण गायत्री नहीं जा-
नता शूद्र से भी अधिक अधुन है, जो
ब्राह्मण गायत्री को यथावत् जानता है
आदर करने से योग्य है ।

२७२-जो ब्राह्मण अपने घट् कर्म क-
रता है वह चाहे तो छेती भी कर सकता है

२६९-† कृपि ब्रह्मचार और लीन हैं
ब्राह्मण के लिये लीन हैं

२७०-जो ब्राह्मण गायत्री सन्ध्या
अग्नि होन नहीं जानते और छेती से
आभीषिका करते हैं वह नाग मान
ब्राह्मण हैं

२७१-जो ब्राह्मण गायत्री नहीं जा-
नता शूद्र से भी अधिक अधुन है, जो
ब्राह्मण गायत्री को यथावत् जानता है
आदर करने से योग्य है

२७२-जो ब्राह्मण अपने घट् कर्म क-
रता है वह चाहे तो छेती भी कर सकता है

† यमिह मृति सन्ध्याय २ के श्रीक १२
से १५ तक देखने चाहिये उनमें भी ब्रा-
ह्मण को छेती करने की आज्ञा पाई
जाती है - (सम्पादक)

† दशमः समर्ति अध्याय २ के अशुक्र २२
से २५ तक देखने चाहिये उनमें भी
ब्राह्मण को कृपि कर्म की आज्ञा पाई
जाती है - (संपादक)

पता	तीसरा प्रकरण - वर्ष	دیسرا پرکرن - دور	پتہ
کتاب کا	۲- براہمن کی मुख्य धम्मा	۲- براہمن کی मुख्य धम्मा	اشترک کا
पाराशरी	२७३ - क्षुधितं तृषितं श्रान्तं वली बहून् योजयेत् । हीनागं व्याधितं क्षीवं बृधं विप्रो न वाहयेत् ॥ २७३		پارا شری
२-३			३-२
२-४	२७४ - स्थिरागं नीरुजं हसं सुनहं श्रुतं वर्जितं । वाहयेद्विसंस्थानं पश्चात् स्नानं समाचरेत् ॥ २७४		४-२
मनुस्मृति	२७५ - चतुर्थमायुषोभागं मुपित्वाद्यं गुरौ द्विजः । द्वितीयमायुषोभागं कृत् दारो गृहे वसेत् ॥ २७५		منو سمرتی
४-१			१-४
४-२	२७६ - अद्रोहेणैव भूतानामल्पद्रोहेण वा पुनः । यावत्तिलांसमास्थाय विप्रो जीवे दनापदि ॥ २७६		२-४

२७३ - जो बैल भूखा, प्यासा, थका हुआ, चढ़ा, रोगी, वा बधिया हो उसको हल में जोतना नहीं चाहिये ।

२७४ - जो बैल पुष्ट हो, रोगी भूखा वा बधिया न हो, उससे पाँचे दिन काम ले, इसके उपरान्त बैल को स्नान करावे ।

२७५ - ब्राह्मण को चाहिये कि आयु के प्रथम चौथाई भाग में गुरु के पास रहे, दूसरे चौथाई भाग में ब्रियारु करके प्रहस्य आयु में रहे ।

२७६ - * उसको चाहिये कि विवाह प्रापक्काल के अपनी प्राजीविका ऐसी रीति से करे जिसमें दूसरे जीव को क्षेय न हो यदि हो तो थोड़ा हो ।

२७३ - جو بیل بھوکھا - بھیا سا - تھکا ہوا - ایک دین - روکی وا بدھیا ہو - اُسکو ہل میں جوتنا نہیں چاہیے

२७४ - جو بیل پُشت ہو - روکی بھوکھا وا بدھیا نہ ہو اُس سے آدھے دن کام لے اُسکے آپراست بیل کو اسٹان کرادے

२७५ - براہمن کو چاہئے کہ آيو کے پرتام چوتھالی بھگ میں گرو کے پاس رہے - دوسرے چوتھالی بھگ میں بھاد کر کے گرهست آشرم میں رہے

२७६ - * اُسکو چاہئے کہ سواہ آپت کال کے اپنی آھیوکا ایسی ریت سے کرے جسوں دوسرے جھو کو کایش نہ ہو یدی ہو تو تھوڑا ہو

* ब्राह्मण को योग्य है कि जबतक हीसके मांगने से प्राजीविका न करे, क्योंकि मांगने से थोड़ा बहुत कष्ट दूसरों की होता है, थोड़ा चुगने से प्राजीविका करे - (सिधातिथी - गोविन्द - कल्लूक - नारद - राघव)

* براہمن کو یوگ ہے کہ جب تک دوسرے مانگنے سے آھیوکا نہ کرے - کیونکہ مانگنے سے تھوڑا بہت کشت دوسروں کو ہوتا ہے - شہ چکنے سے آھیوکا کرے - (میدھانتھی - گوہند - کارک - نارد - راہو)

पता श्री कथा	तीसरा प्रकरण - वर्ष	تیسرا پرکرون - درون	اشراک کا
	२-ब्राह्मण की मुख्य धर्माः	۲- براہمن کے مکہ ۵۵ درم	
मनुस्मृति	२७७-यात्रा मात्र प्रसिद्धर्थः स्वैः कर्म भिरगर्हितैः ।		منو سمرتی
४-३	अक्षेणेशरीरस्य कुर्वीत धन संचयम् ॥ २७७		३-४
४-४	२७८-वृत्ता मृताभ्यां जीवेत्तु मृते न प्रमृतेनवा ॥		४-४
	सत्यान्वृताभ्यामपिवा न श्रवहृत्त्या कदाचन ॥ २७८		
४-५	२७९-वृत्त मुंछशिलं ज्ञेय ममृतं स्यादयाचितम् ।		५-४
	मृतंतुयाचितं भैक्षं प्रमृतं कर्पणंममृतम् ॥ २७९		
४-६	२८०-सत्यान्वृतंतु वाणिज्यं तेन चैवापि जीव्यते ।		६-४
	सेवाश्रवहृत्तिराख्याता तस्मात्तां परिवर्जयेत् ॥ २८०		

२७७-ब्राह्मण अपने भोजन मात्र के निमित्त धन की ऐसी रीति से संचय करे जो उस वर्ष के लिये नियत है, परन्तु अपने शरीर की अधिक परियम करने से कोश न देवे ।

२७८-अपनी आजीविका वृत्त, अमृत, मृत, प्रासृत, सत्यान्वृत से करे, परन्तु स्वार्थ से कभी न करे, क्योंकि यह आजीविका कुत्ते की है ।

२७९-‘वृत्त’ गीसा जंकने को कहते हैं, ‘अमृत’ उसको कहते हैं जो बिना मांगे कोई देवे, ‘मृत’ उसको कहते हैं जो मांगे से देवे, ‘प्रासृत’ खेती करने को कहते हैं ।

२८०-‘सत्यान्वृत’ धोहार पोर सेन देन को कहते हैं, इससे भी आजीविका करे, ‘स्वार्थ’ नौकरी को कहते हैं यह कभी न करनी चाहिये ।

२७७-ब्राहमन اپنے ہوجن مانر کے

نیت دھن کو ایسی ریت سے سلجے کرے جو اُس دن کے لئے نیت ہے - پرنکو اپنے شریر کو ادھک پرشرم کرنے سے کلیش نہ دیوے

۲۷۸-اپنی آجیوکا رت - امرت - رت - پر امرت - ستیانرت سے کرے - پرنکو سوارتہ سے کہی نہ کرے کیونکہ وہ آجیوکا کتے کی ہے

۲۷۹-‘رت’ شیلہ اونچے کو کہتے ہیں - ‘امرت’ اُسکو کہتے ہیں جو دونوں مانگے کوئی دیوے - ‘موت’ اُسکو کہتے ہیں جو مانگے سے دیوے - ‘پر امرت’ کہیتی کوئی کو کہتے ہیں

۲۸۰-‘ستیانرت’ دیوہار اور کین دین کو کہتے ہیں - اس سے بھی آجیوکا کرے - ‘سوارتہ’ نوکری کو کہتے ہیں یہ کہی نہ کرنی چاہیے

پتا شعور کا	تیسرا پرکھ - ورثہ ۲—گراہی کے मुख्य धर्म	تیسرا پرکھ - ورثہ ۲—گراہی کے मुख्य धर्म	پتہ اشعار کا
مनुکرت	۲۷۱ - कुशूल धान्यको वास्यात्कुंभी धान्यक एववा। चाहेहिकोवाधि भवेदश्वस्तनिक एववा ॥ २८१		مनु سمرتی ۷-۴
۸-۵	۲۷۲ - चतुर्णामपि चैतेषां द्विजानां गृहमेधिनाम् । ज्यायान्परः परोक्षो यो धर्मतो लोकनिज्जितः ॥ २८२		۸-۴
۸-۱०	۲۷३ - वर्तयंश्च शिलोच्छाभ्यामग्निहोत्र परायणः । द्वष्टोः पार्वयनांतीयाः केवला निर्वयेत्सदा ॥ २८३		۱०-۴
۸-११	۲ॷ४ - न लोक वृत्तं वर्तत वृत्ति हेतोः कथंचन । अजिह्यामगठांगुहां जीवेद्ग्राह्यं जीविकाम् ॥ २८४		۱१-۴
۸-१२	ॲॷ५ - संतोषं परमास्थाय सुखार्थी संयतो भवेत् ॥ संतोष मूलं हि सुखं दुःखमूलं विपर्ययः ॥ ॲ८५		۱ॲ-ॴ

۲۷۱—इतना पनाज सचय करे कि (१) जिसमें पनाज का कोठा भर जावे, या इतना कि (२) जिसमें पनाज की छोटी कोठी भर जावे, या (३) जितना तीन दिन, अथवा (४) एकही दिन खाने के योग्य है।

ॲॷॲ—इन चारों गृहस्थ ग्राह्यों में पहिले से दूसरा, दूसरे से तीसरा, तीसरे से चौथा उत्तम है और अपने धर्म से संपूर्ण लोक को जीतनेवाला है।

ॲॷॳ—जो अपनी प्राजीविका गीला जलने में करता है उसको केवल अग्नि होत्र और समावश और पूर्णमासी को और जब नया अन्न उत्पन्न होवे इन तीनों काष्ठ में यज्ञ करना चाहिये।

ॲॷॴ—प्राजीविका के निमित्त संसारिक लोगों का आचरण ग्रहण न करे, ग्राह्यों की शुभ और सत्य और धार्मिक मर्यादा के अनुसार चले।

ॲॷॵ—जिसको सुख की इच्छा हो चाहिये कि संतोष करे और अपनी इन्द्रियों को बग में रखे, संतोष सुख का मूल है और असंतोष दुःख का।

ॲॸॱ—انہا اناج ساچے کرے کہ (۱) جس میں اناج کا گڑھا بھر جاوے - یا انہا کہ (۲) جس میں اناج کی چوڑی کوئی ۲۲ جاوے - یا (۳) جتنا تین دن - اہوا (۴) ایک ہی دن کھا سکے ایک ہے

۲۸۲—ان چاروں گھریلو گراہیوں میں پہلے سے دوسرا - دوسرے سے تیسرا - تیسرے سے چوتھا اتم ہے اور اپنے دھرم سے سچوں لوگ کو جیتنے والا ہے

۲۸۳—جو اپنی آجڑا شے اونچے سے کرتا ہے اُسکو کیوں اکی دوتر اور امارش و پورماشی کو اور حب دیا ان اُنیں دورے ان تینوں کال میں جگہ کرنا چاہئے

۲۸۴—آجڑا کے قیمت سمارک لوگوں کا آجوں گھن نہ کرے - گراہیوں کی شدت اور ست اور دھارمک مرحادا کے انوسار چلے

۲۸۵—جسکو سکھ کی اچھا ہو چاہئے نہ ستور سکھ کرے اور اپنی اندریوں کو نش میں رکھے - ستور سکھ کا مول ہے اور استور سکھ درکھ

پتا شوک کا	تیسرا پرکون — وزن ۲ — براہمن کے مکھ دھرم	پتہ اشوک ۸
مनुسمی	۲۷۵ — ایتوऽन्य तमया वृत्त्या जीवन्सुस्नातक्षोद्विजः । स्वर्गायुष्य यशस्योनि व्रजानीमानि धारयेत् ॥ ॲ	۱۳-۳
۸-۱۳	ॲ — वेदोदितं स्वकं कर्मनित्यं कुर्यादतंद्रितः । तद्विकुर्वन् यथाशक्ति प्राप्नोति परमां गतिम् ॥ ॲ	۱۴-۳
۸-۱۴	ॲ — नेहेतार्थान् प्रसंगेन न विरुद्धेन कर्मणा ॥ न विद्यमानेष्वर्थेषु नाह्यामपियतस्ततः ॥ ॲ	۱۵-۳
۸-۱۵	ॲ — इन्द्रियार्थेषु सर्वेषु न प्रसज्येत कामतः । अति प्रसक्तिं चैतेषां मनसा सन्नित्यं च ॥ ॲ	۱۶-۳

۲۷۵ — जी सातक ब्राह्मण अपनी आ-
जीविका जपर वर्णन की हुई किसी रीति
से करे उसकी चाहिये कि जो नियम
आगे कहते हैं उनको धारण करे, उनसे
कर्म की प्राप्ति और दीर्घायु और यश
मिलता है ।

ॲ — आसक्त छोड़कर जो कर्म वेद
में ब्राह्मण के लिये लिखे हैं नित्य करे,
जो यथाशक्ति उन कर्मों को करता है
उत्तम गति को प्राप्त होता है ।

ॲ — धनवान् हो यथा विपत् में
पड़ा हो पर गाने बजाने वो यत्नित्
कर्मों से आजीविका न करे, और न
अयोग्य पुरुष से दान लेवे ।

ॲ — आनन्द की प्राप्ति की इच्छा
से विषय में मन को न सभाये, और वि-
षय भोग से मुख को अपने मन से झूठा
समझ समीभूत न हों ।

ॲ — جو سناک براہمن اپنی آجیوکا
ادار بران کی ہوئے کسی ریت سے کہ
اُسکو چاہئے کہ جو نرم آ کے کہتے ہیں
اُنکو دھار کرے۔ اُسے سورگ کی پراپتی
اور دیرگم آید اور جش ملتا ہے

۲۷۷ — آس جیورکر جو کرم وید
میں براہمن کے لئے لکھے ہیں نہ کرے۔
جو بیکہ شکست اُن کرموں کو کرنا ہے
اُنم گئی کو پراپت ہوتا ہے

۲۸۸ — دھاران ہو اتارا بیت میں بڑا
ہو پر گالی بچائی را برجست کرموں سے
آجیوکا نہ کرے۔ اور نہ آجیوک پیرش
سے مان کیوے

۲۸۹ — آناہ کی پراپتی کی آجہ سے
نہ میں من کو نہ لکاوے۔ اور بیش
پرک کے سکھ کو آناہ من سے نہ لکاوے
اشی بہت نہ ہووے

پتا شوک کا	تیسرا پرکارن - ورث ۲- براہمن کے شکرہ دھرم	بقہ اشراک کا
مनुکھت	۲۷۰-سوان پاریلجہدیان سواधायस्य विरोधिनः।	منوسمونی
۸-۱۵	यथा तथाध्यापयन्तु साध्वस्य कृतकत्वता ॥ २१०	۱۷-۴
۸-۱۷	२८१-वयसः कर्मणोऽर्थस्य श्रुतस्याभि जनस्य च ।	۱۸-۴
	वेप वागबुद्धि सारूप्यमाचरन् विचरेदिह ॥ २११	
۸-۱۷	२८२-बुद्धिबुद्धि करायाशु धन्यानिच हितानिच ।	۱۹-۴
	नित्यग्रास्ताय वेजेत निगमाद्यैववैदिकान् ॥ २१२	
۸-۲۰	२८३-यथा यथाहि पुरुष. शासं समधि गच्छति ।	۲۰-۴
	तथा तथाविजानाति विज्ञानं चास्य रोचते ॥ २१३	

۲۷۰- جس کرم کے کرنے سے वेद पठने में विघ्न हो चाहे धन भी मिलता हो पर उसको कदापि न करे, सदा वेद पठता रहे क्योंकि वेद पठने से सारे कार्य सिद्ध होजाते हैं ।

۲۷۱- अपने वस्त्र बाणी और विचार को अपनी पाय, व्योहार, धन, विद्या और कुन के अनुसार रखे और सत्ता में विचरे ।

۲۷۲- जिस शास्त्र से शीघ्र बुद्धि बढती है, जिस में धन से उत्पन्न करने की रीति लिपी है, जिसमें इस लोक की हितकारी बातें हैं, और वेद के उस अङ्ग को नित्य पठता रहे जिससे वेद का अर्थ सुने ।

۲۷۳- मनुष्य जितना अधिक विद्या को पठता है उतना ही अधिक समझ सक्ता है और विद्या का प्रकाश होता है ।

۲۹۰- جس کرم کے کرنے سے ویڈ پڑھنے میں بکس ہو جائے وہ اس وقت پر اسکو کدائی نہ کرے۔ سدا ویڈ پڑھتا رہے کیونکہ وہ برف سے سارے کارح سدھ ہو جاتے ہیں

۲۹۱- اپنے دستور - بائی - اور بچار کو اپنی آوی - دیوہار - دہن - ودنا اور کل کے انیسار اکھ اور حکمت میں پورے

۲۹۲- جس شاستر سے شیکر مددی برقی ہے - جس میں دہن کے آیں کرہکی ریت لگی ہے - جس میں اس لوک کی مقاری دتیں ہیں - اور ویڈ کے اس اگ کو بت پڑھتا رہے جس سے وہد کا ارتھ کہلے

۲۹۳- میرش حتما ادھک ودیا کو پڑھتا ہے اسی ادھک سمجھ سکتا ہے اور ودیا کا پرکش ہوتا ہے

पता	तीसरा प्रकरण—वर्ष	تیسرا پرک - درن	بیتہ
श्लोक कां	२—ब्राह्मण के मुख्य धर्म	۲- براہمن کے مکمل دھرم	اشکاک کا
मनुस्मृति	२८४ - ऋषि यज्ञं देव यज्ञं भूत यज्ञं च सर्वदा ।		منو سمرتی
४-२१	नृ यज्ञं पितृयज्ञं च यथाशक्ति नृहापयेत् ॥ २१५		۴-۲۱
४-२४	२८५ - ने सीदितस्नातको विप्रः क्षुधाशक्तः कथंचन ।		۴-۲۴
	नं जीर्णमलेवहासा भवेच्च विभवेसति ॥ २१०		
४-३६	२८६ - वैशर्वा धारयेद्यष्टिं सोदकंच कमंडलुम् ।		ॴ-۳۶
	यज्ञो पवीतं वेदंच शुभे रौक्मे च कुंडले ॥ २११		
८-३२०	२८७ - क्षत्रस्यातिप्रवृद्धस्य ब्राह्मणान्प्रति सर्वशः ।		۸-۳۲۰
	ब्रह्मैव सन्नियंतस्यात् क्षत्रं हि ब्रह्मसंभवं ॥ २१७		
१०-२	२८८ - सर्वेषां ब्राह्मणो विद्यादृष्ट्युपायान्यथाविधि ।		۱۰-۲
	प्रव्रूयादितरेभ्यश्च स्वयंचैव तथा भवेत् ॥ २१८		

२८४ - उसको चाहिये कि शक्ति हो तो ऋषि यज्ञ, देव यज्ञ, भूत यज्ञ, मनुष्य यज्ञ, पितृ यज्ञ, अर्थात् पक्ष महा यज्ञ को कदापि न त्यागे ।

२८५ - जो स्नातक कि भोजन पास-त्ता है उसको चाहिये कि भूक से अपने शरीर को कट न दे, यदि उसके पास धन हो तो पुराने और भले वस्त्र न पहिने

२८६ - बांस की लाठी, जल भरा डु-पा कमण्डल या लोटा, यज्ञोपवीत, और कुशा अपने पास रखे और दोनों कानों में सुवर्ण के कुंडल पहिने ।

२८७ - जब क्षत्री ब्राह्मणों पर अन्याय करे तो ब्राह्मणों को चाहिये कि उनको रो-क्ति परोकि क्षत्री ब्राह्मण से उत्पन्न हुआ है

२८८ - ब्राह्मण को चाहिये कि सब मनुष्यों को प्राणीविका का धर्म जाने, विद्या पठायें, और आप धर्म शास्त्र-नुसार चले ।

२१५ - असु को चाहिये कि शक्ति हो तो ऋषि यज्ञ - देव यज्ञ - भूत यज्ञ - मनुष्य यज्ञ - पितृ यज्ञ - अर्थात् पक्ष महा यज्ञ को कदापि न त्यागे

२१० - जो स्नातक कि भोजन पास-त्ता है असु को चाहिये कि भूक से अपने शरीर को कट न दे, यदि उसके पास धन हो तो पुराने और भले वस्त्र न पहिने

२११ - बांस की लाठी - जल भरा डु-पा कमण्डल या लोटा - यज्ञोपवीत - और कुशा अपने पास रखे और दोनों कानों में सुवर्ण के कुंडल पहिने

२१७ - जब क्षत्री ब्राह्मणों पर अन्याय करे तो ब्राह्मणों को चाहिये कि उनको रो-क्ति परोकि क्षत्री ब्राह्मण से उत्पन्न हुआ है

२१८ - ब्राह्मणों को चाहिये कि सब मनुष्यों को प्राणीविका का धर्म जाने, विद्या पठायें, और आप धर्म शास्त्र-नुसार चले ।

پتا شوک کا	تیسرا پرکوں — دریں ۲—براہمن کے मुख्य धर्म	بند اشوک کا
مनुस्मृति	۲۷۷ — वैशेष्यात् प्रकृतिश्चैष्ठान्नियमस्य च धारणात् ।	۱۰-۱۰
۱۰-۳	संस्कारस्य विशेषाच्च वर्णानां ब्रह्मणः प्रभुः ॥ २११	۷-۱०
۱०-۵४	३०० — ब्राह्मणा ब्रह्मयोनिस्या ये स्वकर्मण्यवस्थिताः ।	۷-۱०
	ते सम्यगुपजीवेयुः पट् कर्माणि यथा क्रमं ॥ २००	
१०-ॵ५	३०१ — अध्यापनमध्ययनं यजनं याजनं तथा ।	۷-ॱ०
	दानं प्रतिग्रहश्चैव पट् कर्माण्ययं जन्मनः ॥ २०१	
१०-ॵ६	३०२ — प्रसांतु कर्मणामस्य चीणि कर्माणि जीविका ।	ॷ-ॱ०
	याजनाध्यापनेचैव विशुद्धाच्च प्रतिग्रहः ॥ २०२	
११-२६	३०३ — नवै कन्या न युवतिर्नाल्प विद्यो न वालिशः ।	ॲ-ॱॱ
	हीतास्यादग्निहोचस्य नार्तोनासंस्कृतस्तथा ॥ २०३	

۲۷۷—سب वर्णों में ब्राह्मण के जेठ होने का कारण यह है कि वह उत्तम कुल में होता, उत्तम धर्म करता, जो बातें शास्त्र में वर्जित हैं उनको नहीं करता, और पवित्र रहता है ।

३००—जो ब्राह्मण कि ब्रह्म में लीन होना चाहते हैं और अपने धर्म में तत्पर हैं वे ह: कर्म यथावत् करें जो क्रम से आगे लिखते हैं—

३०१—पठना, पठाना, यज्ञ करना, यज्ञ-कराना, दान देना, दान लेना ।

३०२—इन छः में से तीन कर्म उसकी आजीविका करने के हैं—यज्ञ कराना, पठाना, और शुद्ध पुरुषों से दान लेना ।

३०३—कन्या, छोटी आयु की व्याह-ता ली, घोड़ा पटा मनुष्य, मूर्ख, जो अत्यन्त पीड़ा में हो, जिसका संस्कार नहीं हुआ—इनमें से किसी को अग्नि होव करने का अधिकार नहीं है ।

۲۹۹ — سب دروہوں میں براہمن کے سریشٹم ہونیکا کارں یہ ہے کہ وہ اتم کل میں ہوتا - اتم دھرم کرنا - جو رادس شاستر میں ورحت میں اُنکو نہیں کرتا اور پوتر رہتا ہے

۳۰۰ — جو براہمن کہ برجمہ میں لیں ہونا چاہتے ہیں اور اپنے دھرم میں تقرر ہیں وہ چہہ کرم یتہارت کرمں جو کرم سے آگے لکھتے ہیں —

۳۰۱ — پڑھنا - پڑھانا - یگ کرنا - یگ کرانا
دان دلنا - دان لینا

۳۰۲ — اُن چہہ میں سے تین کرم اُسکی آجیوکا کرنیکے ہیں — یگ کرانا - پڑھانا - اور- شددہ یورشوں سے دان لینا

۳۰۳ — کنبہا - جہوتی آو کی بیا ہتا استری - تہوترا پڑھا موش - دورکھ - جو اتینت پدار میں جو - حسکا سسکر نہیں ہوا — انمیں سے کسیکو اگنی ہوتر کرنے کا ادھکار نہیں ہے

	تیسرا پرکارے - ورنہ	فیسرا پرکارے - ورنہ	یقتہ
	۲- براہمن کے मुख्य धर्म	۲- براہمن کے मुख्य धर्म	اشارک کا
۱۱-۳۷	३०४- नरकोहि पतत्येते जुद्धतः सचे यस्य तत् । तस्माद्देवानं कुशलो होतास्याद्दे पारगः ॥ ३०५	۳۰۴- اگن ہوتری براہمن کو حان	۳۷-۱۱
۱۱-۴۱	३०५- अग्निहोत्रापविध्याग्नीन् ब्राह्मणः कामकारेतः । चांद्रायणं चरेन्मासं वीरहत्या समंहि तत् ॥ ३०६	۳۰۵- چاندراہن برت کرنا چاہئے کیونکہ یہ درش	۴۱-۱۱
	[براہمن کا دान धर्म]	[براہمن کا دान धर्म]	
۳-۳۳	३०६- राजतो धन मन्वच्छेत्संसीदन्ज्ञातकः क्षुधा । याज्यांते वासिनीर्वापि न त्वन्यत द्रुतिस्थितिः ॥ ३०७	۳۰۶- جو راجا یا حیمان وا اپنے شش	۳۳-۳
۳-۴۸	३०७- नराज्ञः प्रति गृणहीयादराजस्य प्रसूतितः । सूनाचक्रध्वजवतां वेपथैव च जीवताम् ॥ ३०८	۳۰۷- جو راجا چہتری کل کا نہیں	۴۸-۳

۳۰۴- ऐसे पुरुषों को यज्ञ कराने से यज्ञ करने वाला और कराने वाला दोनों नर्क की जाते हैं, और यज्ञ कराने वाले की वेद का जानना आवश्यक है।

३०५- अग्नि होत्री ब्राह्मण जो जान बूझ कर यज्ञ नहीं करता उसकी एक मास चान्द्रायण व्रत करना चाहिये क्योंकि कि यह दोष पुत्र हत्या के तुल्य है।

३०६- जो स्नातक भूष से पीड़ित हो उसकी चाहिये कि राजा वा यज्ञमान वा अपने गिय से धन मांगलेवे और किसी से न मांगे, यह ब्राह्मण नियम है।

३०७- जो राजा चवी कुन का नहीं है, धर्मक (कसार), तेसी, दलात (ग-राव गगने वाला), और जो रंढी से भा-लीपिका करते हैं—इनसे दान कदापि न लिये।

۳۰۴- ایسے پورشن کو یگ کراتے سے یگ کرتی والا اور کراتے والا دونوں نرک کو جاتے ہیں۔ اور یگ کراتے والے کو وید کا جاننا آویک ہے

۳۰۵- اگن ہوتری براہمن کو حان ہوکر جگ نہیں کرنا اسکو ایک ماہ چاندراہن برت کرنا چاہئے کیونکہ یہ درش کٹر دھیا کے توایہ ہے

۳۰۶- جو سناٹک بہرک سے پیڑت ہو اسکو چاہئے کہ راجا وا حیمان وا اپنے شش سے دھن مانگ ایوے اور کسی سے نہ مانگے۔ یہ شاستروکت نیم ہے

۳۰۷- جو راجا چہتری کل کا نہیں ہے۔ بدھک (تصائی)۔ تیلی۔ نال (شراب دانی والا)۔ اور جو رندی سے آہو کا کرتے ہیں—ان سے دان کداہی نہ لہوے

پتا شوک کا	تیسرا پرکھ کر — دور	دیکھ اشوک کا
۲—	تیسرا پرکھ کر — دور	۲—
۳۰۷—	۳۰۷—	۳۰۷—
۳۰۸—	۳۰۸—	۳۰۸—
۳۰۹—	۳۰۹—	۳۰۹—
۳۱۰—	۳۱۰—	۳۱۰—
۳۱۱—	۳۱۱—	۳۱۱—
۳۱۲—	۳۱۲—	۳۱۲—

۳۰۷—دش بدھک کے سامان ایک تیلی، دش تیلی کے سامان ایک کلال، دش کلال کے سامان ایک ویشا (رہی)، اور دش ویشا کے سامان ایک راجا ہے۔

۳۰۸—جس بدھک کے پاس ایک لاکھ بدھک سامان ہیں اس کے سامان راجا پائی ہے، اسلئے راجا کے دان لینا مہا پای ہے۔

۳۰۹—جو راجا لومہ ہے اور دھرم شاستر کے پروردہ کرتا ہے اس سے دان لینے والا گہور درک میں جاتا ہے۔

۳۱۰—جو ویداں براہمن وید پڑھتے اور پُرکھ میں سکھ چاہتے ہیں راجا سے کئی دان بھی لیتے۔

۳۱۱—ویداں اور آچار کے کاروں دان لینے کی سامर्थی ہے تو بھی بار بار دان لینا بھرتی ہے کیونکہ دان لینے سے مہا تیل بڑھ جاتا ہے۔

۳۱۲—ویداں اور آچار کے کاروں دان لینے کی سامर्थی ہے تو بھی بار بار دان لینا بھرتی ہے کیونکہ دان لینے سے مہا تیل بڑھ جاتا ہے۔

۳۱۳—ویداں اور آچار کے کاروں دان لینے کی سامर्थی ہے تو بھی بار بار دان لینا بھرتی ہے کیونکہ دان لینے سے مہا تیل بڑھ جاتا ہے۔

पता	तीसरा प्रकरण - वर्ष	تیسرا پرکوں - درں	پتہ
श्लोक का	२—ब्राह्मण के मुख्य धर्म	۱—براهمن کے مکہ دھرم	اشعار کا
मनुस्मृति	३१७-तस्मादविद्वान्विभिवाद्यस्मात्तस्मात्प्रतिग्रहात् ।		منو سمرتی
४-१८१	स्वल्पकेनाप्यविद्वान्हि पंके गौरिवसीदति ॥ ३१७		۱۹۱-۴
४-२२२	३१८-शुक्तातो न्यत मस्यान्न समत्याक्षपणचाहम् ।		۱۲۲-ॴ
	मत्याभुक्त्वाचरेत्तृक्षच्छं रेतोविण्मूत्र मेव च ॥ ३१८		
४-२२३	३१९-नाद्याच्छ द्रव्यपक्वान्नं विद्वानथादिनोद्विजः ।		११२-ॴ
	आददीताममेवास्मादवृत्तावेकरात्रिकं ॥ ३१९		
४-२४०	३२०-एधोदकं मूलफलमन्नमभ्युद्यतंचयत् ।		१ॴ७-ॴ
	सर्वतः प्रतिगृह्णीयान्मध्वया भयदक्षिणाम् ॥		

३१७-इसलिये जो मूर्ख है उसको दान लेने से भय करना चाहिये, थोड़ा दान लेने से भी वह नर्क को जाता है, जैसे कि गो दसदस में फस जाती है ।

३१८-यदि धनजान पने से वर्जित लोगों का भोजन कर लेवे तो तीन दिन उपवास ग्रत करे, जो जानकर उस भी जन को खाये भयवा मूत्र या विष्टा खा-लेवे तो छक्का ग्रत करे ।

३१९-जो ब्राह्मण धर्मशास्त्र जानता है चाहिये कि जो पक्का दुग्धा भोजन ऐसा गूढ़ देवे जो याद नही करता उस को न खावे, परंतु लव और प्रकार भी जन न मिस्रके तो एक रात दिन की दुग्धा निवृत्ति के भय कथा भय लेलेवे ।

३२०-लकड़ी, जल, मूल, फल, भोजन, शहद और अभयदान बिना मागे जो मनुष्य देवे उसको शहण करनेवे ।

३१७-اسلئے جو مورکھ ہے اُسکو دانا لینے سے بھ کرنا چاہئے توورا دانا لینے سے وہی ترک کر دانا ہے جیسے کہ گاو دلدل میں پھنس جاتی ہے

३१८-اگر کسی نے جو شخصوں سے بھرت لوگوں کا بھوجن کر ليوے تو دس دن اُپاس کرے - جو جس نے اُس بھوجن کو کھا ليوے (اپنا) موتر يا مَشْتَا کھا ليوے تو گرجا پر رت کو کرے

३१९-جو براهمن دھرم शास्त्र जानا ہے چاہئے کہ جو پکا دوا भोजन ایسا شودر ديوے جو شراده भेस کرमा असु न कहां वे - परंतु लव और प्रकार भी जन न मिस्रके तो एक रात दिन की दुग्धा निवृत्ति के भय कथा भय लेलेवे

३२०-लकड़ी - जल - मूल - फल - भोजन - शहद - और अभे दान بدون मागे जो मनुष्य देवे असु करे कर्लुवे

पता	तीसरा प्रकरण - वर्ष	تیسرا پرکون - درون	پارا
श्लोक का	२—ब्राह्मण के मुख्य धर्म	۲- براہمن کے مکہ دھرم	شماره کا
मनुस्मृति	३२१ - आतृहताभ्युद्यतां भिक्षां पुरस्तादप्रचोदिताम् ।		منوسمرتی
४-२४८	मेने ब्रजापतिग्राह्या मपिदुष्कृत कर्मणः ॥ ३२१		۲۴۸-۴
४-२४८	३२२ - नाश्रंति पितरस्तस्य दश वर्षाणि पंचच ।		۲۴۹-۴
	नच हव्यं वहव्यग्निर्यस्तामभ्यवमन्यते ॥ ३२२		
४-२५०	३२३ - शय्यां गृहान्कुशान्गंधानपः पुष्पं मणौन्द्रधि ।		ॲ५०-ॴ
	धाना मस्यान्पयोमांसं शाकं चैव न निर्नुदेत् ॥ ३२३		
४-२५१	३२४ - गुरुभृत्यांश्चोज्जिह्वीर्षन्नर्चिष्यन् देवतातिथौ न		ॲ५१-ॴ
	सर्वतः प्रतिगृह्णीयान्नतु हृष्येत् स्वयंततः ॥ ३२४		
४-२५२	३२५ - गुरुपुत्रभ्यती तेषु विनावातैर्गृहे वसन् ।		ॲ५२-ॴ
	आत्मनो वृत्तिमन्विच्छन् गृह्णीयात् साधुतः सदा		

३२१-प्रजापति को आज्ञा है कि जो मनुष्य बिना मांगे और बिना प्रतिज्ञा किये कोई वस्तु आप लाकर दान करे तो उसको गृहण कर लेना चाहिये चाहे वह पुरुष पापी ही हो ।

३२२-जो मनुष्य ऐसे दान को नहीं लेता है पितृ उसका दिया हुआ भोजन पंद्रह वर्ष तक गृहण नहीं करते और न उसको धन का फल मिलता है ।

३२३-सव्या, घर, कुग, गन्ध, जल, फल, रत्न, दही, भस्त्र, मछली, दूध, मांस, साग - इन वस्तुओं को बिना मांगे हुए कोई देवे तो कदापि त्याग न करे ।

३२४-गुरु और उन लोगों के पालन के लिये जिनका पालन उसपर अवश्य है और देवता और पतिव्रि के पूजन के लिये जिस मनुष्य से चाहे दान लेलेवे परंतु ऐसे दान से आप भोजन न करे ।

३२५-जब गुरु मरजावे वा उनसे पलग रहता हो तो अपनी आजीविका निमित्त अपने पुरुषों से दान लेना चाहिये

۲۴۱- پرچاہت کی آگیا ہے کہ منوش بنا مانگے اور بنا پر تکیا لئے کوئی بستر آب لا کر دان کرے تو اُسکو گھر میں گولینا چاہئے چاہے وہ پورس پانی ہی ہو

۲۴۲- جو منوش ایسے دان کو نہیں لیتا ہے پتر اُسکا دیا ہوا ہو جن بقدرة برس تک گھر میں نہیں کرتے اور نہ اُسکو ہون کا ہل ملتا ہے

۲۴۳- شعا - گھر - نش - کند - جل قبول - رتن - دہی - ان - مچھلی - دودھ - مائیں - سب - ان بستر کو بنا مانگے ہوئے کوئی نہ دے تو نہ ابی تھاگ نہ کرے

۲۴۴- گورو اور ان لوگوں کے پالنے کے لئے جنکا پالنے اس پر آویشہ ہے اور دینا اور انہم کے بوجھ کوئے جس منوش سے چاہے دان لے لےوے پرتو ایسے دان سے آپ بوجھ نہ کرے

۲۴۵- جب گورو ہو جاوے وا ان سے ایک رہتا ہو تو اپنی آجیو کا نعمت اپنے پورسوں سے دان لیتا چاہئے

पता	तीसरा प्रकरण—वर्ण	تیسرا پرکړن— ورن	بند
श्लोक का	२—ब्राह्मण की मुख्य धर्म	۲- براہمن کے मुख्य دھرم	اشاہک کا
मनुस्मृति	३२६—आर्धिकः कुलमिव च गोपालो दासनापितौ ।		۳۰-۱
४-२५३	एतेशूद्रेषु भोज्यान्ना यथात्मानं निवेदयेत् ॥ ३२७		२०३-५
११-२४	३२७—नयन्नार्थं धनं शूद्रादिप्रो भिक्षेत कर्हिचित् ।		२५-११
	यजमानो हि भिक्षित्वा चंडालः प्रेत्य जायते ॥ ३२८		
११-२५	३२८—यन्नार्थं मर्यं भिक्षित्वा योनं सर्वं प्रयच्छति ।		२५-११
	सयाति भासतां विप्रः काकतां वा शतं समाः ॥ ३२९		
११-४२	३२९—ये शूद्रादधि गम्यार्थं मग्निहोत्रं भुपासते ।		५२-११
	कृत्विजस्तै हि शूद्राणां ब्रह्मवादिषु गर्हिताः ॥ ३३०		
११-७०	३३०—कृमि कौटं वयो हत्या मद्यानुगतं भोजनम् ।		७०-११
	फलैः कुसुमस्तैश्च मधैश्च भक्ष्यावहम् ॥ ३३१		

३२६—खेती का कमीरा, कुल का मित्र, चरवाहा सेवक और नार्ई—यह सब शूद्र हैं जिनका भोजन खाना वर्जित नहीं है

३२७—ब्राह्मण शूद्र से यज्ञ की सामग्री न मांगे, ऐसा करने से मरण पथात् वा चंडाल योनी में जन्म होता है ।

३२८—जो ब्राह्मण यज्ञ के निमित्त कोई वस्तु मांगकर सब यज्ञ में नहीं लगाता वह सो मर्य तक गिरा चखाया कच्चे का जन्म पाता है ।

३२९—जो शूद्र से धन लेकर यज्ञ होव करतें हैं वह शूद्र के मोहित हैं, इस कारण वेद पाठ करने वालों से उनकी निन्दा होती है ।

३३०—निन्दित जनों से दान लेना, चोपार, शूद्र की चाकरी करना, भूँठ को खाना—इन कर्मों से दान लेने का अधिकारी नहीं रहता ।

३२६—कर्मिती का कमीरा - कुल का मित्र - चरवाहा - सेवक - और नार्ई - यह सब शूद्र हैं जिनका भोजन खाना वर्जित नहीं है

३२७—ब्राह्मण शूद्र से यज्ञ की सामग्री न मांगे - ऐसा करने से मरण पथात् वा चंडाल योनी में जन्म होता है

३२८—जो ब्राह्मण यज्ञ के निमित्त कोई वस्तु मांगकर सब यज्ञ में नहीं लगाता वह सो मर्य तक गिरा चखाया कच्चे का जन्म पाता है

३२९—जो शूद्र से धन लेकर यज्ञ होव करतें हैं वह शूद्र के मोहित हैं, इस कारण वेद पाठ करने वालों से उनकी निन्दा होती है

३३०—निन्दित जनों से दान लेना, चोपार, शूद्र की चाकरी करना, भूँठ को खाना—इन कर्मों से दान लेने का अधिकारी नहीं रहता

पता	तीसरा प्रकरण - वर्ण	تیسرا پرکړن - درن	بته
श्लोक का	३-क्षत्री के मुख्य धर्म	३-چهاروي ۳ مکيه دهرم	اشلوك کا
मनुस्मृति	३३१ - शस्त्रास्त्र भूत्वं क्षत्रस्य वणिक् पशु कृषिर्विशः ।		منو سمرتی
१०-७८	आजीवनार्थं धर्मस्तु दान मध्ययनं यजिः ॥ ३३१		۷۹-۱
१०-८०	३३२ - वेदाभ्यासो ब्राह्मणस्य क्षत्रियस्य च रक्षणम् ।		۸०-۱
	वार्ता कर्मैव वैश्यस्य विशिष्टानि स्वकर्मसु ॥ ३३२		
१-८८	३३३ - प्रजानां रक्षणं दानमिज्याध्ययन . मेव च ।		۸१-۱
	विषयेष्वप्रसक्तस्य क्षत्रियस्य समासतः ॥ ३३३		
१०-७७	३३४ - त्रयो धर्मानि वर्तन्ते ब्राह्मणात् क्षत्रियं प्रति ।		۷۷-۱
	अध्यापनं याजनं च तृतीयस्य प्रतिग्रहः ॥ ३३४		

३३१ - पक्ष गच्छ बांधना क्षत्री को धर्म है और उससे उसको आजीविका है, और वैश्य की सौदागरी और पशु पालने और खेती से, परन्तु दोनों वर्ण वालों का धर्म यह है कि दान करें, वेद पढ़ें, और यज्ञ करें ।

३३२ - ब्राह्मण का मुख्य धर्म वेद पढ़ना, क्षत्री का मुख्य धर्म रक्षा करना, और वैश्य का मुख्य धर्म व्यापार है ।

३३३ - प्रजा की रक्षा, दान देना, यज्ञ करना, वेद पढ़ना, और विषय भोग से विरत रहना क्षत्री का धर्म है ।

३३४ - क्षत्रियों के लिये तीन कर्म वर्णित हैं पढ़ाना, यज्ञ कराना, दान सेना

३३१ - استر شتر مانند دانا چاهری کا دهرم ہے اور اس سے اُسکی آجیو کا ہے - اور ولیش کی سوداگری اور پشو پالنے اور کھدائی سے - پرنتو دونوں वर्ण والوں کا دهرم یہ ہے کہ दान کریں - वेद पढ़ें - اور यज्ञ کریں

३३२ - براہمن کا مکہ دهرم वेद पढ़ाना - चहरी का مکہ دهرم रक्षा करना - और बाईश ॥ مکہ دهرम व्यापार है

३३३ - ब्रजा की रक्षा - दान देना - यज्ञ करना - वेद पढ़ना - और विषय भोग से विरत रहना क्षत्री का धर्म है

३३४ - क्षत्रियों के लिये तीन कर्म वर्णित हैं पढ़ाना, यज्ञ कराना, दान सेना

پتا شوک کا	تیسرا پرکরণ - ورن ۸-वैश्य के मुख्य धर्म	تیسرا پرکرن - ورن ۸-ویش کے مکمل دھرم	رقم اشعار کا
मनुस्मृति	३३५ - वैश्यस्तु कृत संस्कारः कृत्वादार परिग्रहम् ।		۳۳۵-۱
८-३२६	वार्तायां नित्य युक्तः स्यात् पशूनांचैव रक्षणे ॥ ३३५		۳۳۶-۱
८-३२७	३३६ - प्रजापतिर्हि वैश्याय सृष्ट्वा परिददे पशून् ।		۳۳۷-۱
	ब्राह्मणाय च राज्ञी च सर्वाः परिददे प्रजाः ॥ ३३६		
८-३२८	३३७ - न च वैश्यस्य कामः स्यान्न रक्षेयं पशूनि ति ।		۳۳۸-۱
	वैश्ये चेच्छति नान्येन रक्षितव्याः कथंचन ॥ ३३७		
१-८०	३३८ - पशूनां रक्षणं दान मिज्याध्ययन मेव च ।		۱-۸۰
	वणिक् पथं कुमीदं च वैश्यस्य कृपि मेव च ॥ ३३८		
८-३२८	३३९ - सणिमुक्ता प्रवालानां लोहानां तातवस्य च ।		۳۳۹-۱
	गंधानां च रसानां च विद्यादर्घ्यं बलावलम् ॥		

۳۳۵- جب ویش کا سنسکار اور بڑا ہو چکے تو اسکو چاہئے کہ اپنا کام سنبھالے اور پشو پالے جس سے اس کی آجیوکا ہے

۳۳۶- پرجاپت نے پشو (مویشی) کو انہیں کر کے ویش کے آدمی بنایا - اور سہ ہزاروں جگت کو براہمن اور راجا کو سو نپا

۳۳۷- ویش کو پشو کے رکھنے سے ناہ (انکار) نہ کرنی چاہئے اور جب تک ویش انکو رکھنا چاہے تب تک دوسرے ورن والا نہ رہے

۳۳۸- پشو پالنے - دین دینا - بک کرنا - اور دید پرھنا - دیویار کرنا - لین دین - اور کہیتی کرنا - ویش کا دھرم ہے

۳۳۹- ویش کو سواہرات - موتی - موزکا - دھات - موتی - کڑا - نظر اور مصالحہ کا مول جانا چاہئے

۳۳۵- جب ویش کا سنسکار اور بڑا ہو چکے تو اسکو چاہئے کہ اپنا کام سنبھالے اور پشو پالے جس سے اس کی آجیوکا ہے

۳۳۶- پرجاپت نے پشو (مویشی) کو انہیں کر کے ویش کے آدمی بنایا - اور سہ ہزاروں جگت کو براہمن اور راجا کو سو نپا

۳۳۷- ویش کو پشو کے رکھنے سے ناہ (انکار) نہ کرنی چاہئے اور جب تک ویش انکو رکھنا چاہے تب تک دوسرے ورن والا نہ رہے

۳۳۸- پشو پالنے - دین دینا - بک کرنا - اور دید پرھنا - دیویار کرنا - لین دین - اور کہیتی کرنا - ویش کا دھرم ہے

۳۳۹- ویش کو سواہرات - موتی - موزکا - دھات - موتی - کڑا - نظر اور مصالحہ کا مول جانا چاہئے

پتہ	تیسرا پرکھ - ورثہ	تیسرا پرکھ - ورثہ	پتہ
شعرا کا	۸-وہش کے مکمل دھرم	۸-وہش کے مکمل دھرم	۸-وہش کے مکمل دھرم
مناستھ	۳۸۰-بوجاناموہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۸۰-بوجاناموہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۸۰-بوجاناموہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
۷-۳۳۰	مانہوہی گونہسٹھ جانہوہی گونہسٹھ سہرہش: ॥ ۳۳۰	مانہوہی گونہسٹھ جانہوہی گونہسٹھ سہرہش: ॥ ۳۳۰	۳۳۰-۱
۷-۳۳۱	۳۸۱-ساراسارہش ہانہانہاں دہشاناں گونہسٹھ	۳۸۱-ساراسارہش ہانہانہاں دہشاناں گونہسٹھ	۳۳۱-۱
۷-۳۳۲	۳۸۲-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۸۲-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۳۲-۱
۷-۳۳۳	۳۸۳-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۸۳-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۳۳-۱
۱۰-۷۵	۳۸۴-وہش ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۳۸۴-وہش ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ	۷۵-۱۰

۳۸۰-بوجاناموہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
مانہوہی گونہسٹھ جانہوہی گونہسٹھ سہرہش: ॥ ۳۳۰

۳۸۱-ساراسارہش ہانہانہاں دہشاناں گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۲-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۳-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۴-وہش ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۰-بوجاناموہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
مانہوہی گونہسٹھ جانہوہی گونہسٹھ سہرہش: ॥ ۳۳۰

۳۸۱-ساراسارہش ہانہانہاں دہشاناں گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۲-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۳-ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

۳۸۴-وہش ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ
ہٹھاناں چہدوہی ویشیہاٹ چہدوہی گونہسٹھ

پتا	تیسرا پرکھ - وارن	نیسرا پرکھ - وارن	پتہ
ش्री کا	۱۵—شूद्र के मुख्य धर्म	۵—शूद्र के मुख्य धर्म	اشوک کا
मनुस्मृति	३४५—एक मेवतु शूद्रस्य प्रभुः कर्म समादिशत् । एतेषा मेव वर्णानां शुश्रूषा मन सूयया ॥ २४०		۱-۱
१-८१			
२-२२२	३४६—यदि स्त्री यद्यवरजः श्रेयः किञ्चित्समाचरेत् तत्सर्वं माचरेद्युक्तो यत्र वास्य रमेन्ननः ॥ २४१		२-२
५-१४०	३४७—शूद्राणां मासिकं कार्यं वपनं न्यायवर्तिनां । वैश्यावच्छौचकल्पश्च द्विजोच्छिष्टं च भोजनं ॥ २४२		५-०
८-३३४	३४८—विप्राणां वेद विदुषां गृहस्थानां यशस्विनाम् । शुश्रूषैवतु शूद्रस्य धर्मो नै श्रेयसः परः ॥ २४३		८-१
८-३३५	३४९—शुचिरुत्कृष्ट शुश्रूषुर्मुदुवागनहंकृतः । ब्राह्मणाद्याश्रयो नित्यमुत्कृष्टां जातिसन्नुते ॥ २४४		८-१

३४५—ब्राह्मण, क्षत्री, वैश्य—इन तीनों की सेवा करना शूद्र का केवल यह एक ही धर्म है ।

३४६—स्त्री और शूद्र सुखदायक कर्मों की ओर जो वर्जित कर्म नहीं हैं उनकी विधिपूर्वक करने के अधिकारी हैं ।

३४७—धार्मिक शूद्र को चाहिये कि हर महीने हजामत बनवावे, और वैश्य की शुद्धि की जो रीति है उसी रीति से अपनी शुद्धि करे ।

३४८—शूद्र का धर्म यह है कि जो ब्राह्मण वेद विद्या पढते और अच्छे कर्म करते हैं उनकी सेवा करे, यह ही शूद्र का बड़ा धर्म है और इसी से उसको सुख प्राप्त होता है ।

३४९—जो शूद्र शुद्ध रहता, अपने से उत्तम वर्ण वासी की सेवा करता, कोमल बचन बोलता, अभिमान नहीं करता, और ब्राह्मणों की शरण रहता है उसका दूसरा जन्म उत्तम वर्ण में होता है ।

۲۴۵—براهمن - چاتری - وکیش - ان تیاران کی سیوا کرنا شودر کا قبول نہ ایک ہی دھرم ہے

۲۴۶—استری اور شودر سے دایک کردوں کو اور جو درخت کرم نہیں ہیں انکو بدھی پوریک کر کے ادکاری ہیں ۲۴۷—دھرمک شودر کو چاہئے کہ ہر ۴۰ دنے حجامت لٹاویے - اور وکیش کی شدھی کی جو ریت ہے اسی ریت سے اپنی شدھی کرے

۲۴۸—شودر کا دھرم ہے کہ جو براہمن وید و دیا پڑھتے اور اچھے کرم کرتے ہیں انکی سیوا کرے یہ ہی شودر کا بڑا دھرم ہے اور اسی سے اُسکو سکھ بڑا ہوتا ہے

۲۴۹—جو شودر شدھ رہتا - اپنے سے اتم ہر والوں کی سیوا کرتا - کومل بچہ بولتا - اہمیں نہیں کرتا - اور براہمنوں کی شرن رہتا ہے اُسکا دوسرا جنم اتم ورن میں ہوتا ہے

پتا شوک کا	تیسرا پرکرن - ورثہ ۵-شودر کے شہد ۵ درم	پتہ اشوک کا
مनुस्मृति १०-१२०	३५०-धर्मस्यैवस्तु धर्मज्ञाः सतां वृत्तमनुष्ठिताः । मंत्र वर्जं न दुष्यंति प्रशंसा प्राप्नुवंति च ॥ ३५०	ملو سمرتی ۱۲۷-۱۰
१०-१२८	३५१-यथा यथाहि सदृत्त मातिष्ठत्यन सूयकः । तथा तथेमंचामुंच लोकं प्राप्नोत्यनिंदितः ॥ ३५१	۱۲۸-۱۰
पाराशरी १-७१	३५२-लवणं मधुतैलंच दधि तक्रं घृतं पयः । नदुष्ये छूद्र जातीनां कुर्यात्सर्वेषु विक्रयं ॥ ३५२	باراشری ۷۱-۱۰
१-७२	३५३-विक्रीडन्मद्य मांसानिह्यभक्ष्यच भक्षणं । कुर्वन्मग्न्यागमनं शूद्रः पतति तत्क्षणात् ॥ ३५३	۷۲-۱۰

३५०-शूद्रों की चाहिये कि धर्म प्रा-
'ति की इच्छा से जो कर्म सत्पुरुष करते हैं
करें परन्तु वेद मंत्र न पढ़ें ।

३५१-जो शूद्र रीपा (हिंस) नहीं
करता और अच्छे कर्म करता है इस
लोक और परलोक दोनों में उत्तम गति
को पाता है ।

३५२-शूद्र को नमक, गहद, तेल,
दही, घृत, और दूध के बेचने में दीप न-
हीं, और शूद्र के छूने से ये सब पशु
नहीं होती है ।

३५३-मदिरा और मांस के बेचने,
वर्जित भोजन खाने, और धर्मशास्त्र
के विपरीत स्त्री संग करने से शूद्र भी
पतित हो जाता है ।

३५०-شودروں کو چاہئے کہ دھرم
پراپتی کی لچھا سے جو کرم ست پرش
کرتے ہیں کوئیں پراپتی وید و مقررہ پڑھیں
۳۵۱-جو شودر لاپرواہا (حرص) نہیں
کرتا اور اچھے کرم کرتا ہے اس
لوک اور پر لوک دونوں میں اُنم گتی
کو پاتا ہے

۳۵۲-شودر کو نمک - شہد - تیل -
دہی - گہرت - اور دودھ کے بیچنے میں
نہیں نہیں ہے - اور شودر کے چھونے سے
پسٹو شدہ نہیں ہوتی ہیں
۳۵۳-مدرا اور مانس کے بیچنے -
اجت و رحن کھانے - اور دھرم شاستر
کے برعکس استری سنگت کوئی سے شودر
بھی پتہ ہو جاتا ہے

پتا شوک کا	بویاں پرکار سंस्कार	چوتھا پرکار سंस्कार	رقہ اشراک کا
مनु س্মرتی ۲-۲۴	۳۵۸—* वेदिकैः कर्मभिः पुण्यैर्निषेकादिद्विजन्मनां । कार्यः शरीर संस्कारः पावनः प्रेत्य चेहच ॥ २५८		۲۶-۲
۲-۲۵	۳۵۹—गर्भैर्हर्मैर्जात कर्म चौड मौजौ निवंधनैः । वैजिकं गर्भिकं चैनो द्विजानामपमृज्यते ॥ २६०		۲۷-۲

۳۵۸ - * द्विज अर्थात् ब्राہمن، क्षत्रیہ،
ویشنو، इन तीनों के गर्भाधान आदिक
सब संस्कार वेद मंत्र से होने चाहिये,
इनसे शरीर की शुद्धि और इस लोक
और परलोकमें पापसे निवृत्ति होती है ।
ॳ ॳ ॳ पुंसवन, सीमन्त, जातकर्म,
चूडाकरण, करण वेध—इन संस्कारों से
ब्राह्मण, क्षत्रिय और वैश्य वीर्य और गर्भ
के दोष से छूट जाते हैं ।

۳۵۸ - * روح اَرْتا براہمن - چہتری -
وایش - ایں تینوں کے گردہ دہن آدمی
سب سنسکار وید مانترو سے ہونے چاہئیں -
اُن سے شریر کی شدھی اور اُس لڑکی
اور بزرگ میں پاپ سے نوری ہوتی ہے
۳۵۹ - * پلسن - سیمانت - حات کرم -
چوڑا کرم - کرم بیدہ - اُن سنسکاروں
سے براہمن چہتری اور وایش دیرج
اور گردہ کے دہن سے چہت جاتے ہیں

* سنسکار ۲۴ ہیں، یہاں ان کے نام س-
ن کو سچے پڑھاؤا سہیت لکھتے ہیں،
پڑھنے کی یथावत् विधि वेद मन्त्रों स-
हित और पुस्तकों में देखनी चाहिये،
वेदीय विधि बहुत सुगम है उसमें कठ
और थ्यय घोषा होता है पर अज्ञानपने
से लोगोंने कठिन कर दिया है कि जिस
कारण संस्कारों का होना ही इस काल
में बहुधा छूट गया, अज्ञानोंको उचित है कि
क्रम से सब संस्कारों के वेदीय रीति से
करने का यथावत् प्रचार करें । स्वामी
दयानन्द सरस्वती की पुस्तक "संस्कार
विधि" में इन सब ॲ६ संस्कारों की वि-
धि वेद मन्त्रों सहित लिखी है यह देख-
ने योग्य है—

* سنسکار ۲۴ ہیں — یہاں ان کے نام اُکی
سُکشدھپ ویاہیا سہت لکھتے ہیں
ہر ایک کی یथावत् بدهی وید مانتروں
سہت اور پستکوں میں دیکھنی چاہئے -
وید وکت دہن سہت سکرم ہے اُس میں
کشت اور دے بھی ہوتا ہے پر اُن
پلہ سے او کرم نے کٹیں کر دیا ہے کہ
حسن کار سنسکاروں کا ہونا ہی اُس
کال میں ہو دھا چہوت کیا - سخنوں
کو اُچت ہے کہ کرم سے سب سنسکاروں کے
وید وکت ریتی سے کر دیکا یثا و ت پر چار
کریں - سرامی داند سستی کی پستک
"سنسکار بدهی" میں ایں سب ۲۴ سنسکاروں
کی بدهی وید مانتروں سہت لکھی ہے وہ
دیکھنے پر گ ہے —

۱- پڑھنا سنسکار "गर्भाधान" है,
जिसको "ऋतुदान" भी कहते हैं अ-
र्थात् जिस रीति से गर्भ स्थापित होवे,

۱- یہاں سنسکار "گرہادھاں" ہے
جسکو "رتو دان" بھی کہتے ہیں اَرْتا
حسن ریتی سے گردہ استہایں ہووے -

پتا شوک کا	بویا پرکار سंस्कार	چوتھا پرکار سنگار	بنت نہی کا
منوسم ۲-۲۷	۳۵۶—پراڈناभि वर्धनात्पुंसो जात कर्म विधौयते । मंत्रवत्प्राशनं चास्य हिरण्य मधु सर्पिषां ॥ २०		۲۱-۱
۲-۳۰	۳۵۷—नामधेयं दग्म्यांतु द्वादश्यां वास्य कारयेत् । पुण्ये त्रिथौ सुहृत्ते वा नक्षत्रे वा गुणान्विते ॥ २०		۲۰-۱

۳۵۶—نال کے دن کے پہلے پوچ کا
جاति कर्म करे, इसमें वेद मंत्र पठकर
मधु मखन और सुवर्ण खिलाना चाहिये
ॳ५७—जन्म से दशवें बारहवें दिन
नाम करण होता है, कदाचित् इन दि
नों में न करसके तो और किसी शुभ
दिन करे, यह संस्कार पिता पाप करे,
वा और किसी से करावे ।

۳۵۶— نال چہ بدن کے پہلے پُتر کا جت
کرم کرے ۔ ا۔ میں وید مقرر ہو کر مدهو
کے اور سو دن اہلانا چاہئے
۳۵۷— جنم سے دسویں بارہویں دن
نام کرنا ہوتا ہے ۔ کداچت ان دنوں میں
نہ کر سکے تو اور کسی شہید دن کرے ۔
۳۵۷— سنگار بقا آپ کرے یا اور کسی سے
کراوے

चतुर्दश की अवधि जिस दिन रज का
दर्शन हो उस दिन को लेकर सोलह
दिन तक है, उनमें से पहिला दूसरा ती-
सरा और चौथा दिन निन्दित है, शेष
बारह रात में से ग्यारहवीं और तेहर-
वीं रात भी निन्दित है, बाकी जो दश
रात रही उनमें चतुर्दान देना चाहिये
परंतु उनसे बीच में अनावस्था वा पूर्णमा-
शी आवे तो उनकी भी त्याग करना,
शुभ रात्री अर्थात् छटी पाठवीं दशवीं
बारहवीं और चौदहवीं रात्रियों में चतु-
दान करने से पुत्र उत्पन्न होता है, तथा
पाचवीं सातवीं और नवीं रात्रियों में रि-
दान देने से कन्या उत्पन्न होती है, पुरुष
के अधिक वीर्य होने से पुत्र, स्त्री के अधिक
वीर्य होने से कन्या, और दोनों के सु-
हृद वीर्य होने से मधुमक्ख उत्पन्न होता है,

चतुर्दश کی अवधि جس دن راج کا
दर्शन ہو اُس دن کو لیکر سولہ دن تک
ہے ۔ ا۔ میں سے پہلا دوسرا تیسرا چوتھا
دن نفدت ہے ۔ شیش بارہ رات میں
سے گیارہویں اور تیرہویں رات بھی نفدت
ہے ۔ باقی جو دس رات رہیں انہوں
میں چار دن دینا چاہئے پرتو اُنکے پہلے میں
امیش وا پورنماشی آوے تو اُنکو بھی
قیام کرنا ۔ یوگم راترہ اہات چاہی
آہوں ۔ دسویں ۔ بارہویں ۔ اور چودھویں
راترہیں میں رتو دان کرنے سے پُتر آئیں
ہوتا ہے ۔ تنہا یا انچویں ۔ ساتویں اور
نویں راترہیں میں رتو دان کرنے سے کُنیا
آئیں ہوتی ہے ۔ پرتو کے ادھک ویرج
کرنے سے پُتر ۔ استری کے ادھک ویرج
کرنے سے کُنیا اور دونوں کے تلیہ ویرج
کرنے سے مہمک آئیں ہوتا ہے ۔ اور کم ویرج

पता श्लोक का	चौथा प्रकरण संस्कार	چوتھا پروگرام سंسکار	رقم شماره
मनुस्मृति २-२१	३५८—मगल्यब्राह्मणस्यस्यात् चतुर्थस्यवलान्वितं । वैश्वस्य धनसंयुक्तं शूद्रस्य तु जुगुप्सितं ॥ ३५८	۳۵۸—مگالیا براهمن کے نام کا پہلا اسکا ہونا چاہئے جس سے مکمل ہوا جاوے - چہتری کے نام سے دل - دلہن کے نام سے دہن - اور شوہر کے دم سے آدھینا ہوئی جاوے	۳-۲
२-२२	३५९—शर्मवद्ब्राह्मणस्यस्या द्वात्रिंशोरजा समन्वितं । वैश्वस्य पुष्टिसंयुक्तं शूद्रस्य प्रीष्य संयुक्तं ॥ ३५९	۳۵۹—براهمن کے نام کے است میں اسکا شد ہو جس سے آند یا جاوے - چہتری کے نام میں رکشا - دلہن کے نام میں پُشتی - اور شوہر کے نام میں داستو	۴-۲

३५८—ब्राह्मण के नाम का पहिला पक्ष ऐसा होना चाहिये जिससे मगल पाया जावे, चतुर्थ के नाम से दल, वैश्व के नाम से धन, और शूद्र के नाम से भाषी-जता पाई जावे ।

३५९—ब्राह्मण के नाम के अन्त में ऐसा शब्द हो जिससे आनन्द पाया जावे, चतुर्थ के नाम में रक्षा, वैश्व के नाम में पुष्टि, और शूद्र के नाम में दासत्व ।

और कम वीर्य होने से गर्भ नहीं रहता । गर्भ के दिनों में तथा सन्तान होने की सीढ़ी दो मास तक स्त्री सग न करना चाहिये ।

२—दूसरा संस्कार 'पुसवन' है, जिस दिन गर्भ स्थित होवे उससे दूसरे तीसरे या चौथे मास में यह संस्कार करना चाहिये, गर्भवती स्त्री को घर की छाया में दूध ओषधि का इस मास के दाहने सुर से सुधावे और वेद मंत्रों से परमेश्वर की स्तुति कर, और का होम करे और जो बच्चे स्त्री को खिलावे और आप खावे, और स्त्री के हृदय देह का हाथ से स्पर्श करे और वेद मंत्र पढ़े, पारास्तर यह सूत्र में लिखा है कि जिस दिन पुष्य, पुनर्वसु और ज्येष्ठ नक्षत्र युक्त चन्द्रमा हो उस दिन स्त्री बच्चे के वृक्ष की जटा या कोंपल

३५८—براهمن کے نام کا پہلا اسکا ہونا چاہئے جس سے مکمل ہوا جاوے - چہتری کے نام سے دل - دلہن کے نام سے دہن - اور شوہر کے دم سے آدھینا ہوئی جاوے

۳۵۹—براهمن کے نام کے است میں اسکا شد ہو جس سے آند یا جاوے - چہتری کے نام میں رکشا - دلہن کے نام میں پُشتی - اور شوہر کے نام میں داستو

گرہہ نہیں رہتا - گرہہ کے دنوں میں نیا سفلیاں دہیکے پچھ دو ماس تک استری سنگ نہ کرنا چاہئے

۲—دوسرا سنسکار "پُسن" ہے - جس دن گرہہ استقامت دے دے اُس سے دوسرے دوسرے یا چوتھے ماس میں یہ سنسکار کرنا چاہئے - گرہہ وہی استری کو گھر کی چھانا میں دوت اوڑھنی کا رس ناک کے دھبے سور سے سونکھا دے اور وید مقدروں سے برہمشور کی استنہ کرے - گھر کا دوم کرے اور جو بچے استری کو کہے دے اور اب ہاوی - اور استری کے ہر دے دلہن کو ہا ہ سے پیش کرے اور وید مقدروں سے - پارسا کر کے سور میں لکھا ہے کہ حسدوں بچہ پُرسو اور شوروں بکشتو برکت چندرما ہو آند استری پر کے دوش کی حنا رکھو

धृता श्लोक का	चौथा प्रकरण संस्कार	چوتھا پرکرن سنسکار	پلہ اشلوک کا
मनुस्मृति २-३३	३६०—स्त्रीणां सुखोद्यमक्रूरं विस्पष्टार्थं मनोहरं । मंगल्यं दीर्घवर्णांत माशीर्वादाभिधानवत् ॥ ३६०		ملوسمړتې ۲۲-۱
२-३४	३६१—चतुर्थमासिकर्तव्यं शिशोर्निष्क्रमणं गृहात् । पष्ठेऽन्नप्राशनं मासि यद्दृष्टमंगलं कुले ॥ ३६१		۲۴-۱

३६०—स्त्रियों का नाम उच्चारण में कठिन और भयानक न हो, अर्थमें स्पष्ट, मनोहर मंगल दायक, और अन्तमें दीर्घ वर्ण और आशीर्वाद वाचक हो।

३६१—बालक को चौथे महीने घर के बाहर निकालना, और छठे महीने अन्न प्राशन कराना चाहिये, इसके उपरान्त यदि और कोई कुल की मंगल रीति हो तो उसको भी इच्छा अनुसार करे।

को जल में पीसकर नाक के दाहिने सुर में संघे और पीवे।

१—तीसरा संस्कार "सीमंत" है, यह संस्कार गर्भ के चौथे छठे वा आठवें महीने में वा जब सुगमता हो तब अच्छे सु-हृत् में विधि पूर्वक करे।

४—त्रयोदा संस्कार "जातकर्म" है, इसकी जिस समय बालक उत्पन्न हो नाल छेदन से पहिले विधि पूर्वक करना चाहिये

५—पांचवां संस्कार "नामकरण" है, अर्थात् जन्म दिन से दसवें बारहवें रा-बी अथवा एक मास अथवा एक वर्ष में बालक का नाम धरे।

६—छठवां संस्कार "निष्क्रमण" है, अर्थात् जन्म से चौथे मास वा छठवें पहिले बालक को बगल पहिनाकर ऐसे स्थान

۳۶۰—استر یون کا نام آچارن میں نکلے اور پہلیک نہ ہو۔ ار تہ میں بہشت منو ہر منگل دایک اور است میں لبرگہ ورن اور آشیر باد با چک ہو

۳۶۱—بالک کو چوتھے ۴۰ ویسے گھر کے باہر نکالنا۔ اور چھٹے ۶۰ ویسے ان پر اشن کرانا چاہئے۔ اس کے آپر است بدی اور کرانی کل کی۔ منگل ریتی ہو تو اسکو بھی اچھا اور سار کرے

حل میں پینس کر ناک کے دھنے سور میں روگئے اور پوے

۲- ديسرا سنسکار "سيمنت" ہے۔ یہ سنسکار گربہ کے چوتھے چھٹے یا آٹھویں ۴۰ میں یا جب سکمتا ہو جب اچھے گھورت میں بدھی پوربک کرے

۴- چوتھا سنسکار "جات کرم" ہے۔ اسکو جس سے ناک آئین ہو قال چاہیوں سے پہلے بدھی پوربک کرنا چاہئے

۵- یا نیچوان سنسکار "نام کرن" ہے۔ ارباٹ جنم دن سے دسویں بارہویں رات ہی اترا ایک ماس اترا ایک برس میں بتک کا نام دشرے

۶- چھٹواں سنسکار "نش کرم" ہے۔ انہاٹ جنم سے چوتھے ماس وا اس سے پہلے بالک کو بستر پہنا کر ایسے استہاں میں

पता श्लोक का	चौथा प्रकरण संस्कार	چوتھا پروکړن سंस्कार	پته اشلوک کا
मनुस्मृति २-३५	३६२—चूडाकर्मद्विजातोनां सर्वेषां मेवधर्मतः । प्रथमेव्दे तृतीयेवा कर्त्तव्यं श्रुतिचोदनात् ॥	۳۶۲—چوڑا کرم دوجا تو ناں सर्वेषां मेवधर्मतः । प्रथमेव्दे तृतीयेवा कर्त्तव्यं श्रुतिचोदनात् ॥	منو سمرتی ۳۵-۲
२-३६	३६३—गर्भाष्टमेऽव्दे कुर्वीता ब्राह्मणस्योपनायनम् । गर्भादिकादशेराज्ञी गर्भात्तु द्वादशेविशः ॥	۳۶۳—گرمبا اٹمے اودے کوروی تا براہمن سنیو پنا ی نام گرمبا دیکا د اشنے راجنی گرمبا تئو دوا د اشنے وی ش:	۳۶-۲

३६२—ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य—इन सब का चूडा कर्म संस्कार धर्म के लिये पहिले वा तीसरे वर्ष करना चाहिये, यह वेद की आज्ञा है।

३६३—गर्भ से पाठवें वर्ष ब्राह्मण की, ग्यारहवें वर्ष क्षत्रिय की, और बारहवें वर्ष वैश्य की यज्ञोपवीत लेना चाहिये।

मैं फिरावे कि जहां की वायु अत्यन्त शुद्ध हो, और वेद मंत्र पढ़कर सूर्य के दर्शन करावे।

७—सातवां संस्कार “अन्नप्राशन” है, अर्थात् भोजन कराने का आरम्भ छठे मास दही मध और घी मिलाकर वेद मंत्र पढ़कर करावे।

८—पाठवां संस्कार “चूडा कर्म” अर्थात् “क्षेय छेदन” है जो तीसरे वर्ष करना चाहिये, कन्या का भी चूडा कर्म करे, पुरुष के गिर के पश्चात् माग में एक जटा मात्र क्षेय रखे या चारों पार्श्व में चार जटा और एक ऊपर रखे, ऐसे पंच शिखा वा एक शिखा अथवा एक भी न रखे, इसमें जैसी इच्छा हो वैसा करे। वशिष्ट स्मृति में लिखा है कि अपने कुल की रीति के अनुसार बाल रखने चाहियें पर

۳۶۲—براهمن - چھتری - وکیش - ان سب کا چوڑا کرم سنسکار دھرم دہی کیلئے پہلے و ا تیسرے برس کرنا چاہئے۔ یہ وید کی آگیا ہے

۳۶۳—گرمبا سے آٹھویں برس براہمن کو - کیا رہویں برس چھتری کو - اور نارہویں برس وکیش کو یکو یوویت لینا چاہئے

پہراوے کہ جہاں کی وائو انیلست شدہ ہو - اور وید منتر پڑھکر سورج کے درشن کرادے

۷—ساتواں سنسکار ”ان پراشن“ ہے ارتھات برہمن کرائیکا آرہیہ چہتھے ماہس دہی شہد کہی ولا کر وید منتر پڑھکر کرادے

۸—آٹھواں سنسکار ”چوڑا کرم“ ارتھات ”کیش جھیدن“ ہے جو تیسرے برس کرنا چاہئے - کنیا کا بھی چوڑا کرے - پورس کے سر کے پشچات بھاگ میں ایک حنا منتر کوش رکھے وا چاروں پارش میں چار حنا اور ایک اوپر رکھے - ایسے پنج شکا وا ایک شکا اتوا ایک مہی بہ رکھے - ان میں حیسی لجا ہر ویسا کرے - وشتہ سمرتی میں لکھا ہے کہ اپنے کل کی ریت کے انوسار

پتا شوک کا	بویا پرکرن سنسکار	پتہ اشوک کا
منوسمیت ۲-۳۷	۳۶۴-—अतस्तत्तुर्व चयोष्येते यथाकालमसंस्कृताः । सावित्रीपतिताव्रात्या भवंत्यार्यविगर्हिताः ॥ ३६५	۱۰-۳۹
۳-۴۰	۳۶۶-—नैतैरपूतैर्विधिवदा पद्यपिहिकर्हिचित् । ३६७ ब्राह्मणान्यौनांश्च संवधान्ना चरेद्वाह्मणः सह ॥	۴۰-۴

۳۶۴-—यज्ञوپवीतन لینے کے इसके उ-
परांत तीनوں वर्ण पतित होजाते हैं, य-
ज्ञोपवीत धोर गायत्री के अधिकारी
नहीं रहते, धोर भले लोग उनको
नित्य करते हैं ।

ॳ६७-—उन्हीं के साथ कोई सम्बन्ध प-
डने, पडाने, या विवाह आदिका पापन
काल में भी न रखे, जबतक कि यह
लोग प्रायश्चित्त न करें ।

होकर विधि पूर्वक गृहस्थ आयुष्य धोर
विवाह आदिक का अनुष्ठान करे ।

ॳ१-—तीरहवा संस्कार "विवाह" है-
दूर देश में कन्या का विवाह करना धोर
दूर देश में से कन्या को गृहण करना चा-
हिये, इसमें निरुक्त का प्रमाण है कि
जितना दूर विवाह हो उतना ही आन-
न्द धोर जितना निकट हो उतना ही
दुःख दायक होता है, दूर देश में विवाह
करने से व्यवहार सिद्धि धोर प्रीति आदि-
क गुण होते हैं, कन्या की आयु सोलह
धोर पुरुष की पचीस वर्ष की होनी चा-
हिये, इससे कम न होवे, आगे विवाह प्र-
करण में विस्तार पूर्वक कहा है ।

ॳ४-—चोदहवा संस्कार "गृहस्थम"
है-—ब्राह्मणादि द्विज नित्य अग्नि होव

ॳ११-—یکو پیوستند ایمنی سے اس کے
ایرانست تینوں دون پستدو حاتے ہیں -
یکو پیوست اور کا پتری کے ادھکاری
نہیں رہتے - اور پہلے لوگ انکی
نندا کرتے ہیں

۳۶۷-—انہوں کے ساتھ کوئی سہلہ
پڑھنے پڑھانے وادواء آد کا آپت کال
میں بھی نہ رکھ جائے کہ یہ لوگ
پراشیت نہ کریں

اور دست کریاؤں کو سمایست کرے کرو
سے اورت ہو کر بدھی پورک کرہستہ
آشرم اور بواہ آدک کا اوشٹہاں کرے
۳-—تیرہواں سنسکار "بواہ" ہے -
دور دیش میں کنبہ کا بواہ کرنا اور
دور دیش میں سے کنبہ کو گھر کرنا
چاہئے - اس میں فروکت کا پرمان ہے کہ
حتنا دور بواہ ہو آٹنا ہی آٹند اور حتنا
نکت ہو آٹنا ہی دیکھ دایک ہوتا ہے -
دور دیش میں بواہ کرنے سے دیوار سدھی اور
پرست آد کی ہوتے ہیں - کنبہ کی
آبو سلیم اور پورش کی پیس، برس
کی ہونی چاہئے اس سے کم نہ ہووے
آکے بواہ پر کون میں ستار پیوستکا کہا ہے
۴-—چودھواں سنسکار "کرہ آشرم" ہے
برہمن آد دوج قست لکی ہوتر بدھان

पता श्लोक का	चीथा प्रकरण संस्कार	چوتھا پروگرام سلسلہ کا	پتہ اشتبک کا
मनुस्मृति २-६४	३६८—मेखलामनिनं दण्ड सुपवीतंकमण्डलम् । अप्सग्रास्यविनष्टानि गृणहीतान्यानि मन्त्रवत् ॥		۲۱۸-۱
२-६५	३६९—किंशतःपोडशेवर्षे ब्राह्मणस्य विधीयते । राज्यन्यवन्धोर्द्वाविंशे वैश्यस्यव्याधि कैततः ॥		۲۱۸-۲

३६८—मेखला, चर्म, दण्ड, जनेक, क-
मण्डल यह सब छिड़ित हांजावे तो जल
में डाल देना, और नवीन मन्त्र सहित
फिर गृहण करना चाहिये ।

३६९—ब्राह्मण की वैशान्त कर्म गर्भ
से सोलहवें, क्षत्रिय की द्वादशवें, और
वैश्य की चौबीसवें वर्ष करना चाहिये ।

विधान से होम करें, जब विद्या पढ़ चुके
तब धर्म की जिज्ञासा करें, जो सत्य धर्म
पर्याप्त न्याय से संयुक्त पचपात से रहित
और सब का हितकारक है उसको जान
के नित्य अनुष्ठान करें और परमात्मा की
उपासना करें, पृथ्वी आदिक पदार्थों की
प्राप्ति के लिये परमेश्वर से प्रार्थना करें ।
उपासना पर्याप्त योगाभ्यास करने या-
ला और ज्ञानो सब पदार्थों का जानने
वाला यह दोनों होम आदि बाध कया
की न करें ।

१५—पंद्रहवां संस्कार “वाण प्रक्ष”

और “सम्यास” आयम हैं—ब्रह्मचर्य
आयम समाप्त करके यथोक्त रीति से गृ-
हस्थ हो, गृहस्थ होकर बन्धुव्य हो, और
बन्धुव्य होकर सम्यग्य हो, जितेन्द्रिय हो-
के वन में वास करें—जब शरीर का बस
काम और बाल खेत और चर्म टीला हो-

२१८—मिकला - चर्म - दण्ड - जनेक -

کمال - یہ سب کھدات ہو جاویں
لو حل میں ڈال دینا - اور نوین
بالتبرہت بہرگروہن کرنا چاہئے

۲۱۹—چترا حصہ کو کیشانت کرم کر رہے
ہے۔ سو اوہیں - چہتری کو بائیسویں اور
دلہن کو چوبیسویں برس کرنا چاہئے

۲۱۸-۱ - ہم گویں - جب وہا پڑھ چکوں
کسادہرم کی۔ جگیا سا کریں - جو ست
دھرم ارتھات نیا سے سچکت پکشتات
ہے رشت اور سبکا حکارک ہے اُسکو
جانکے رت انوشٹان کریں اور پڑائی کی
آپنا کریں - پڑاوی آدگی پڑاؤوں کی
پڑائی کیلئے یہ دستور سے پڑائیا کریں -
آپنا ارتھات جرجا ہیاس کوئیوا اور کئی
سسا پڑاؤوں کا جانکے والا یہ دونوں
ہرم آن باہیم کریا کو نہ کریں

۱۵- پندرہواں سنسکار “واں پرستہ”
اور “سپاسا آشرم” ہیں - بوجہ جرج
آشرم سمایت کرکے پتھوکت ریت
ہے کرستہ ہو - کرستہ ہوکر نیستہ ہو -
آر نیستہ ہوکر سستہ ہو - جتیلدري
ہے بن مہن باسن کرے - جب شریہ
کابل کم اور بال شویٹ اور جرم تہیلا

پتا شک کا	چوتھا پرکھ سंस्कार	چوتھا پرکھ سंस्कार	اشاوت کا
مनुکھت ۲-۴۴ ۲-۴۵	۳۷۰—अमंत्रिकातुकार्येयंस्त्रीणामावृद्धशेषतः । संस्कारार्थंशरीरस्य यथाकालं यथाक्रमं ॥ ३७१—वैवाहिकोविधिःस्त्रीणां संस्कारोवैदिकःस्मृतः पतिसेवागुरौवासो गृहार्थोऽग्निपरिक्रिया ॥ ३७१	۳۷۰— ۳۷۱—	۳۷۰— ۳۷۱—

۳۷۰—یہ سب संस्कार स्त्रियों को भी शरीर की शुद्धि निमित्त यथावत् काल में विधिपूर्वक करने चाहियें, परन्तु वेद मन्त्र रहित ।

۳۷१—स्त्रियों का यज्ञोपवीत यह है कि उनका विवाह हो, मन्त्रार्थ यह है कि अपने पति की सेवा करें, और अग्नि होय यह है कि अपने घर का कार्य करें ।

जावे और पुत्र के पुत्र अर्थात् पोत्र (पोता) होजावे तब गृहस्थ बनायित होवे ।

१६—सोसहर्षा "स्यतक" संस्कार है—जब मनुष्य मरण को प्राप्त होवे तब स्यतक को मुख छान और सुगन्ध लेपन कर के श्मशान में लेजावे, श्मशान ग्राम से दक्षिण या नैऋत दिशा में हो, वहां जाकर स्यतक को भूमि पर धरे और स्यतक का दाह करके सब लोग चले आवें छानादि करें अथवा शरीर को वाद्य शुद्धि किसी और प्रकार से करलेवें, फिर जिसके घर में मरण हुआ होवे उसके कुटुम्ब को सब प्रकार धैर्य देकर अपने अपने घर को चले आवें—(सम्पादक)

۳۷۰—سب سانسكارا حتر يون كويي شر در كي شدي امت يتفاوت كال من بد هي يورنگ كر لي چاهدين يرتقو وند ملقر رعت

۳۷۱—استر بن كا يكر يويت هه كه اوكا دوا هه - در دم چرح هه كه ايه پتي كي سورا كرس - اور اكبي هوتر هه كه ايه كهر كا كرح كرس

هو دواو اور پتر كے پتر ارتياب پوتر (پوتا) هو دواو تب كرمست من اشوت هوه

۱۶—سرلہان "مرنگ" سانسكار ہے۔ حب مدوش من كز پرايت دواو تب مرنگ كو شديہ اسان اور سنگدھ لپين كركے شمسال من ليچا بن - شمسال كرام سے لكهن يا ايرت دشا ميں هو۔ دھان حاكرك مرنگ كو يويي يور دھوس اور مرنگ كا داھ كركے سب لوگ چلے آوس اسان آن كرس اتوا شرمو كي باھيه شديہ كسي اور پركار سے كر ليون۔ يور حسكے كهر ميں ہون دوا دواو آسكے كٹنب كو سب پركار دھيرج ديكر اچے اچے كهر چلے آوس۔ (سدياك)

पता श्लोक का	चीया प्रकरण संस्कार	جو تھا پر کر سنسکار	یہ اثر کی کا
याज्ञवल्क्य ३-८	३८० - पंचधा संभृतः काथो यदि पंचत्वमागतः । कर्मभिः स्वशरीरोत्थैस्तत्रका परिदेवना ॥ ३८०		یا کو لکھو ۱-۲
३-१०	३८१ - गंची वसुमती नाश मुदधिदैवतानि च । फेन प्रप्लवः कथं नाशं मर्त्यलोका न यास्यति ॥ ३८१		۱-۲
३-११	३८२ - श्लेष्माश्रुवांधवैर्मुक्तं प्रेतो भुंक्ते यतो वशः । अतो नरोदितव्यं हि क्रियाः कार्याः स्वशक्तितः ॥ ३८२		۱-۲
३-१२	३८३ - इतिसंश्रुत्य गच्छेद्युग्टं हं बालपुरः सराः । विदस्यनिव पचाणि नियता द्वारि वेश्मनः ॥ ३८३		ॱ-۲

३८० - सपने किये हुए कर्मों के कारण पक्ष तत्त्व से यह शरीर बना है, जब यह शरीर इन ही पाँचों में मिल गया तो फिर उसका रोगा क्या है ।

३८१ - पृथ्वी, समुद्र, देवता भी नाश होते हैं, किन्तु मनुष्यके शरीर का तो क्या कहना है ।

३८२ - भाई बन्धु लोग जो रो २ कर खटार और चाँसू गिराते हैं यह सब मुटों को जम के दूत छिसाते हैं ।

३८३ - ऐसी बातें सुनकर सबकों को पागे करके घर लावें और घर के द्वार पर नीब के वृक्ष के पत्ते कीच कर

३८० - اپنے لئے ہوئے کرموں کے کار

پاکے تلو سے یہ شریروں بنا ہے - جب
وہ شریروں میں ہی پانچوں میں مل گیا تو
پھر اسکا رونا کیا ہے

۳۸۱ - پڑوسی - سمندر - دیوتا ہی
نشان ہوتے ہیں یہی موش کے شریرو کا
لو لکھا کہتا ہے !

۳۸۲ - بھائی بھندو لوگ جو رو رو
کر کھمار اور آنسو کراتے ہیں وہ سب
مردہ کو جم کے دوت کہاتے ہیں

۳۸۳ - ایسی باتیں سنکر لوگوں کو آگے
لے کر جا دیں - اور گھر کے دروازے پر نیب
کے پرکش کے پتے کوچ کر

پتا شعبہ کا	بویا مکران سنگار	چوتھا برکون سنگار	بیت اشوک کا
یا شریک	۳۷۸ - یا شریک	۳۷۹ - یا شریک	۳۸۰ - یا شریک
۱-۱۱	۳۷۹ - یا شریک	۳۸۰ - یا شریک	۳۸۱ - یا شریک
۱-۱۲	۳۸۰ - یا شریک	۳۸۱ - یا شریک	۳۸۲ - یا شریک

۳۷۸ - یا شریک کر کے پانچ، پانی،
گودھ اور پانی سرسوں کے پتوں پر پانی
پانی رکھ کر دھو کر بھیج دیا جائے۔

۳۷۹ - یا شریک کر کے پانچ، پانی،

گودھ اور پانی سرسوں کے پتوں پر پانی
پانی رکھ کر دھو کر بھیج دیا جائے۔

۳۸۰ - یا شریک کر کے پانچ، پانی،

گودھ اور پانی سرسوں کے پتوں پر پانی
پانی رکھ کر دھو کر بھیج دیا جائے۔

۳۸۱ - یا شریک کر کے پانچ، پانی،

گودھ اور پانی سرسوں کے پتوں پر پانی
پانی رکھ کر دھو کر بھیج دیا جائے۔

بویا مکران سماں دھوا

چوتھا برکون سمیت دھوا

پتا شوک کا	پانچواں پرکরণ - ब्रह्मचर्य १-गुरु धर्म	پانچواں پرکرون - برهمن چر ۱-گروہ دھرم	پتہ اشوک کا
मनुस्मृति २-६८	३८६ - उपनीय गुरुः शिष्यं शिष्येच्छैव मादितः । आचारं मग्नि कार्यं च संध्योपासनं मेव च ॥ ३८७		ماہ سمرتی ۹۱-۲
२-१०८	३८७ - आचार्य पुत्रः शुश्रूषज्ञानं दोषार्मिकः शुचिः । आप्तः शक्तोऽर्थदः साधुः स्वध्याप्यादश धर्मतः ॥ ३८८		۱۰۱-۲

३८६ - * گورو کی حاجت ہے کہ آپنے
شیف کی بڑی پوہیت دینے کے پسات، بوش
کی بید، سداچار، بمانیہوش اور
سبھا بپاسن سبھاوے ।

۳۸۶ - * گورو کو چاہئے کہ اپنے شش
کو بکوبیت دینے کے بپسات شوچ کی
بھی - سداچار - اکئی ہوتر اور سندھیا
اپاس سبھاوے

۳۸۷ - شاسترانوسار نیچے لکھ ہوے
دس بپشوں کو وید پڑھانا چاہئے (۱) آچار
کا پتر (۲) سداوار کونڈالا (۳) جو کوئی اور
دیا جاننا ہے اور پڑھا سکتا ہے (۴) دھرم
کونڈالا (۵) پوتر رکھنے والا (۶) جس سے
سببندہ بواہ والا کرتا کا ہے (۷) بڈھماں (۸)
دوب دینے والا (۹) ست بڈھی (۱۰) جو
اپنا سببندہ ہے

۳۸۸ - مانانوسار نیچے لکھے ہوے
دھرم پوروں کی وید پڑھانا حاجت ہے - (۱)
پاچار کا پتر، (۲) بوا کرنے والا،
(۳) جو کوئی اور ویدا جاننا ہے اور
پڑھا سکتا ہے، (۴) دھرم کرنے والا،
(۵) پوتہ رکھنے والا، (۶) جس سے
سببندہ بواہ والا کرتا کا ہے، (۷) بڈھماں، (۸)
دوب دینے والا، (۹) ست بڈھی، (۱۰) جو
اپنا سببندہ ہے

* شوک ۱۱ و ۱۰ अध्याय २ मनु-
स्मृतिका देखो - पांचवें बर्ष ब्राह्मण को,
छठे बर्ष सती को, और आठवें बर्ष वैश्य
को यज्ञोपवीत लेकर विद्या पढ़नी चाहि-
ये, गर्भ से गिनती करनी चाहिये, और
शोक पहिला अध्याय १ में भवभी ब्राह्म-
चर्य की लिखी है । और शोक ११ अध्याय १ में लिखा है कि पाण्डु के चार भाग
करे, एक ब्राह्मचर्य, दूसरा गृहस्थ, तीसरा
वानप्रस्थ, और चौथा संन्यास - (सं०)

* اشوک ۳۶ و ۳۷ अध्याय ۲ मनु स्मृति
का देखो - पانچवां बर्ष ब्राह्मण को, छठे
बर्ष सती को, और आठवें बर्ष वैश्य को
यज्ञोपवीत लेकर विद्या पढ़नी चाहिये,
गर्भ से गिनती करनी चाहिये, और शोक
पहिला अध्याय १ में भवभी ब्राह्मचर्य
की लिखी है - और शोक ११ अध्याय
१ में लिखा है कि पाण्डु के चार भाग
करे - एक ब्राह्मचर्य, दूसरा गृहस्थ,
तीसरा वानप्रस्थ, और चौथा संन्यास - (सं०)

पता श्रीक का	पाँचवाँ प्रकरण—सहाय्य १—गुरु धर्म	پنجواں پرکړن—سہايج ۱—گورو دھرم	بیت اشاری کا
मनुस्मृति २-११२	३८८—धर्मार्थो यत्र न स्यातां शुश्रूषा वापि तद्विधा । तत्र विद्या न वक्तव्या शुभं बीजं मित्रो धरे ॥ ३८८	۳۸۸—حس استہان میں ودیا پڑھائی سے دھرم اور، کثرت کی پراپتی انہیں ہے اور نہ اسٹوا ہونی ہے ایسی حکمت آدم ودیا کو نہ پڑھانا چاہئے؛ جیسے کہ آدم بیج کو نم نہ رہی، میں نہ پڑھانا چاہئے۔	ملوسہ رنی ۱۱۲-۲
२-१५८	३८९—अहिंसयैव भूतानां कार्यं श्रेयो नृणां सनं । वाक्चैव मधुराश्चक्षा प्रयोज्याधर्मं मिच्छता ॥ ३८९	۳۸۹—گورو کو چاہئے کہ اپنے شش کو ھٹکاری باتیں سکھاوے کشت نہ فیروہ اور مدھر اور پورب نہیں بولے	۱۵۹-۲
२-१०३	३९०—कृतीपनयनस्यास्य व्रतादेशः न मिष्यते । ब्रह्मणो गृह्याचैव क्रमेण विधिपूर्वकं ॥ ३९०	۳۹۰—یکو پویت کے پیشرفت دیا رفتی کو برت سکھانا اور بدھی پوربک دھرم دھرم وید پڑھانا چاہئے	۱۷۳-۲
८-३१७	३९१—अथनादेभ्यश्चा मोर्ष्टं पल्लौ भार्यापचारिणी । गुरोः शिष्यश्चाज्यस्य सेनो राजनि किल्बिषम् ॥ ३९१	۳۹۱—گورو دھرم ھتیا کرتے والے کا پاپ آسکو جو آسکا بہرحس کرتا ہے - بہرچارنی استرئی کا پاپ آسکے مورکھ پت کو - ودیا رفتی کا پاپ آسکے گورو امرو آچار کو - اور چور کا پاپ راجا کو جو آسکو دقت نہیں دیتا ہریت ہوتا ہے	۳۱۷-۸ -۲-

३८८—जिस प्रधान में विद्या पढ़ाने
के धर्म और द्रव्य की प्राप्ति नहीं है और
न सेवा होती है ऐसी जगह उत्तम वि-
द्या की न पढ़ाना चाहिये जैसे कि उत्तम
बीज को नष्ट भूमि में न बोना चाहिये ।

३८९—* गुरु की चाहिये कि अपने
शिष्य की हितकारी बातें सिखाने, कष्ट
न देवे और मधुर और कोमल बचन बोले
३९०—यज्ञोपवीत के पश्चात् विद्यार्थी
को व्रत सिखलाना और विधिपूर्वक
धीरे-२ वेद पढ़ाना चाहिये ।

३९१—* ब्रह्म ज्ञान करने वाले का
पाप उसकी जो उसका भोजन करता है,
व्यभिचारिणी स्त्री का पाप उसके मुख
पति को, विद्यार्थी का पाप उसके गुरु
भगवा आचार्य को, और और का पाप
राजा को जो उसकी दृष्ट नहीं देता
प्राप्त होता है ।

* शिष्य अपराध करे तो दण्ड देना
चाहिये, देखो दण्ड प्रकरण—(सम्पादक)
* व्यभिचारिणी का पाप उसके पति
को इस कारण प्राप्त होता है कि उसकी

* شش ابراهیم کرنے تو دقت دینا
نچاہئے - دیکو دقت پُرکرن - (سہ یادگار)
* بہرچارنی کا پاپ آسکے پت کو اس
کارن ہریت ہوتا ہے کہ آسکی بقیہ ہوگت

* شش ابراهیم کرنے تو دقت دینا
نچاہئے - دیکو دقت پُرکرن - (سہ یادگار)
* بہرچارنی کا پاپ آسکے پت کو اس
کارن ہریت ہوتا ہے کہ آسکی بقیہ ہوگت

पता श्लोक का	पांचवां प्रकरण - ब्रह्मचर्य २-शिष्य धर्म	پانچواں پرکرن - برہمچریہ ۲- شیشیہ دھرم	تہذیب اشراق کا
मनुस्मृति २-७० २-७१ २-७२	२८२-अध्येष्यमाणस्त्वाचांतो यथा शाचं मुदङ्मुखः। ब्रह्मांजलिहृतोऽध्याप्यो लघुवासाजितेन्द्रियः ॥ २८३-ब्रह्मारम्भे वसानेच पादौ ग्राह्यौ गुरोः सदा। संहत्य हस्तावध्येयं सहिब्रह्मांजलिः स्मृतः ॥ २८४-अध्येष्यमाणंतु गुरुर्नित्यं कालं सतन्द्रितः। अधीष्यभोदतिब्रूयाद्विरामोऽस्त्विति चारमेत् ॥ २८५	۲۸۲- ویدیارتبی کو چاہئے کہ جب وید پڑھے گا۔ آرنیہ کرے۔ تو اُتر کو نہ کرتے۔ ترہما بجلی کرے۔ بیتر بستر رہے اور ایلی اندریوں کو پیش میں رکھے۔ ۲۸۳- پڑت لی وید پڑھ کے پرارنیہ اور غفلت ہونے پر اپنے دھڑوں ہاتھ سے گرو کے۔ چروں کو چھوئے۔ ہاتھ کا جوڑنا ترہما بجلی کہتا ہے۔ ۲۸۴- ویدیارتبی کو آجیت ہے کہ گرو کی آگیا سے یا دھ کا پرارنیہ کرے اور ایکی آگیا سے ہی سمایت کرے۔ گرو کو چاہئے کہ آگیا کرتے ہیں اسیہ نہ کرے۔	۲۸۲-۱ ۲۸۳-۱ ۲۸۴-۱

२८२- विद्यार्थी को चाहिये कि जब वेद पठने का प्रारम्भ करे तो उत्तर को मुख करके ब्रह्मांजली करे, पवित्र वस्त्र पहने और अपनी इन्द्रियों को बंध में रखे।

२८३- प्रति दिन वेद पाठ के प्रारम्भ और समाप्ति होने पर अपने दोनों हाथ से गुरु के चरणों की छुवे, हाथ का जोड़ना ब्रह्मांजली कहा जाता है।

२८४- विद्यार्थी को उचित है कि गुरु की आज्ञा से पाठ का प्रारम्भ करे और उसकी आज्ञा से ही समाप्त करे, गुरु की चाहिये कि आज्ञा करने में आसन्न न करे।

यथायोग्य रक्षा नहीं करता, विद्यार्थी का पाप पाचार्य की इस कारण होता है कि वह यथावत् उपदेश नहीं करता, पाचार्य की उचित है कि विद्यार्थी आज्ञा न माने तो उसकी त्याग देवे, इसी रीति से यज्ञ में करना चाहिये कि यजमान आज्ञा न माने तो उसकी त्याग देवे, ऐसा न करे तो यज्ञ करने वाले को पाप होगा - (सम्बद्ध)

رکشا نہیں کرتا۔ ویدیارتبی کا دلب آچارچ کو اس کا دن ہوتا ہے کہ وہ بیکاروت آبدیش نہیں کرتا۔ آچارچ کو آجیت ہے کہ ویدیارتبی آگیا نہ مانے تو اسکو تیدک دیوے۔ اسی ریتی سے جب ہوں کرنا چاہئے کہ جیمان آگیا نہ مانے تو اسکو تیدک دیوے۔ ایسا نہ کرے تو جب کرتے والے کو دلب ہوتا - (سمبद्ध)

पता शोक का	पाँचवाँ प्रकरण - ब्रह्मचर्य, २-शिष्य धर्म	پانچواں پرکرن - برہمچریہ ۲- شیعہ دھرم	پند اشلوک کا
मनुस्मृति २-७४	३८५ - ब्राह्मणः प्रणवं कुर्यादादावंतेच सर्वदा । सवत्यऽनोक्तपूर्वं परस्ताच्च विशीर्यति ॥ २८५	۳۸۵ - برہمنہ پرانندہ اور سہایت میں " اوم " کا اچارن کرے ۔ یہ ارنندہ مومن اچارن نہ کرنیسے ودیا بھول جاتا ہے ۔ اور سہایت میں نہ کرنیسے ودیا بھول آئی ۔ ارنندہ اسکا اچارن ملتا ہے ۔	ملو سمرتی ۷۴-۲
२-१۰۷	३८६ - * अग्नीधनं भैद्य चर्या मधः शय्या गुरोर्हितं । आसमावर्त्तनात्कुर्यात् कृतोपनयनो द्विजः ॥ ३८६	۳۸۶ - * برہمہ چاری کو چاہئے کہ یگورت پرست ہے ۔ لیکن سمارتن ہوت تک (ارنندہ برہمہ چارج یگورت کرتے تک) کروٹے دھنکارن کرانہ کیا کرتے ۔	۱۰۸-۲
२-१४४	३८७ - यथावृणोत्यवितथं ब्राह्मणः श्रवणाबुभौ । स माता स पिता च यस्तद्भुक्षे कदाचन ॥ ३८७	۳۸۷ - * چاہئے کہ جس کو چاہئے کہ یگورت پرست ہے ۔ لیکن سمارتن ہوتا ہے اور کدائی اورش نہ کرتے ۔	۱۴۴-۲
२-१۴۲	३८८ - * संमानाब्राह्मणो नित्यमुद्विजेत विषादिव । अमृतस्यैवचाकांक्षे दवमानस्य सर्वदा ॥ ३८८	۳۸۸ - * ارنندہ اورش نہ کرتے ۔ اور کدائی اورش نہ کرتے ۔	۱۴۲-۲

३८५ - नित्य पाठ के प्रारम्भ और समाप्ति में 'ओम्' का उच्चारण करे, प्रारम्भ में उच्चारण न करने से विद्या भूल जाता है, और समाप्ति में न करने से विद्या नहीं आती और न उसका फल मिलता है

३८६ - * ब्रह्मचारी को चाहिये कि यज्ञोपवीत से लेकर समावर्त्तन मत तक (यज्ञात् ब्रह्मचर्य पूरा करने तक) गुरु के हितकारी कर्म किया करे ।

३८७ - चाहिये कि जिस गुरु से वेद यथावत् पढ़ा है उसकी माता पिता के समान जाने और कदापि अपसक्त न करे ।

३८८ - * विद्यार्थी सम्मान से बिख सम्मान उरता रहे और अपमान की अपसक्त सम्मान इच्छा करे ।

* आपसंब स्मृति में लिखा है कि गुरु को चाहिये कि विद्यार्थी के पढ़ने में विघ्न करके अपना काम न करावे और जब वह गृहस्थ में वास करने लगे तो भी अपना काम उससे न करावे - (सम्पा०)

* यह शोक ब्रह्मचारी के लिये है (मेधातिथि) - सिद्धान्त यह है कि जब

۳۹۰ - نیت پاتھ اور سہایت میں " اوم " کا اچارن کرے ۔ یہ ارنندہ مومن اچارن نہ کرنیسے ودیا بھول جاتا ہے ۔ اور سہایت میں نہ کرنیسے ودیا بھول آئی ۔ ارنندہ اسکا اچارن ملتا ہے ۔

۳۹۱ - * برہمہ چاری کو چاہئے کہ یگورت پرست ہے ۔ لیکن سمارتن ہوت تک (ارنندہ برہمہ چارج یگورت کرتے تک) کروٹے دھنکارن کرانہ کیا کرتے ۔

۳۹۲ - * چاہئے کہ جس کو چاہئے کہ یگورت پرست ہے ۔ لیکن سمارتن ہوتا ہے اور کدائی اورش نہ کرتے ۔

۳۹۸ - * ارنندہ اورش نہ کرتے ۔ اور کدائی اورش نہ کرتے ۔

* ایستقلنب سمرتی میں لکھا ہے کہ یگورت کو چاہئے کہ ودیا بھولی کے پڑھنے میں بکھن کر کے اپنا کام نکراوے اور جب وہ گڑبست میں پائے کرتے کے تو یہی اپنا کام اس سے نکراوے ۔ (سہیادک)

* یہ اشلوک براہمہ چارٹی کے لئے ہے (مہدھتہئی) - سہادت ارنندہ ہے کہ

पता	पांचवां प्रकरण—ब्रह्मचर्य	پانچواں پرکرن—برہمچریہ	پہلا
शोक का	२—शिष्य धर्म	۲—شیشیہ دھرم	املا کی

मनुस्मृति	३८६—सुखं ह्यवमतः श्रुते सुखं च प्रति बुध्यते ।	ملفوظ
२-१६३	सुखं च रति लोकेस्मिन्नवमंता विनश्यति ॥ ३८७	१५२-१
२-१६४	४००—अनेन क्रम योगेन संस्कृतात्मा द्विजः शनैः ।	१५३-१
२-१६५	गुरौ वसन् संचिनुयाद्ब्रह्माधिगमिकंतपः ॥ ४०१	१५४-१
२-१६६	४०२—तपो विशेषैर्विविधैर्व्रतैश्च विधिं चोदितैः ।	१५५-१
२-१६७	वेदः कृतस्त्रोधिगंतव्यः सरहस्यो द्विजमना ॥ ४०३	१५६-१
२-१६८	४०४—यो न धौत्यं द्विजो वेदं मन्यते कुरुते श्रमे ।	१५७-१
	सजीवन्नेव शुद्धत्वमाशुगच्छति सान्वयः ॥ ४०५	

३८६—अपमान होने पर भी वह नि-
यन्त होता जागता और विचारता है,
परन्तु अपमान करने वाले का सर्वदा
नाश हो जाता है ।

४००—दिल को चाहिये कि पूर्वीत
वर्षान् क्रिये हुए संस्कारों से शुद्ध होकर
धीरे-२. वेद पढ़ने के नियमों को
करता रहे ।

४०१—संपूर्ण वेद को उपनिषदों स-
हित पढ़े और नाना प्रकार के तप और
मत वेद विधि से करे ।

४०२—जो द्विज वेद पढ़ने से पहिले
व्यवहारिक विद्याओं में लग जाता है,
जीते जी शुद्ध हो जाता है और उसकी
सन्तान भी शुद्ध हो जाती है ।

कोई शुद्ध विद्वान् सन्तान करेगा तो उ-
सके पास बराबर जानी की भी चाहिये
तो पढ़ने में विघ्न होगा—(सम्पादक)

३८७—ایمان کرنے پر ہی وہ
نشیمنے سوتا نہ جاگتا اور بچاتا ہے
پرنتو ایمان کرنا والے کا سروا ناہی
ہو جاتا ہے

۴۰۰—دوچ کو چاہئے کہ یوروکت
رہے، کئے ہوئے سلجھاؤں سے، شدھ ہوکر
دھیرے دھیرے ویٹ پڑھنے کے ٹھہروں کو
کرنا ہے

۴۰۱—سمپورن وید کو اہلشودن سہت
پڑھ اور نانا پرکارنے تکب اور بوت وید
بدھن سے کرے

۴۰۲—جو دوچ وید پڑھنے سے پہلے
بہارن دیاؤں میں لگ جاتا ہے جیتے
جن شدر ہو جاتا ہے اور اکتی سلطان ہی
شدر ہو جاتی ہے

جس کوئی یوروک وشیش سلمان کریگا
تو اُسکے پاس بارم بار جاتو کو ہی چاہیگا
تو پڑھنے میں باہی ہوگا—(سپاؤک)

पता श्रीक का	पांचवां प्रकरण - ब्रह्मचर्य २-शिष्य धर्म	پانچواں پرکړن - بروهه چرخ ۲- ششیه دهرم	پتہ اشاک کا
मनुस्मृति २-१७५	४०३ - * सेवेतेमांस्तुनियमान् ब्रह्मचारौगुरौ वसन् । सन्नियम्येन्द्रियग्रामं तपो हत्वर्ध्वं मात्मनः ॥५०३		منو سمرتی ۱۷۵-۲

४०३ - * जो विद्यार्थी गुरु के संग रहता है उसको चाहिये कि अपनी इन्द्रियों को यथायथ वश में करके जो आगे नियम लिखे जाते हैं उनको करे, इससे उस के तप की वृद्धि होती है ।

४०३ - * جو وديا رتی گرو کے ساتھ رہتا ہے اُسکو چاہئے کہ اپنی اندریوں کو یثا یثا بھش میں کر کے جو نظم آگے لکھے جانے ہیں انکو کرے۔ اس سے اُسکے تپ کی بردہی ہوتی ہے

* प्राचीन काल में तीनों वर्ण ब्राह्मण, क्षत्री और वैश्य के बालक विद्याध्ययन के लिये गुरुकुल में वास करते थे और गुरु के लिये भिक्षा मांगकर लाते और पाप उसमें से खाते थे, देखो श्री रामचन्द्र जी महाराज की विष्णुमित्र ऋषि छोटी अवस्था में वनको लोगये और विद्या पढ़ाई। घर रहकर विद्याध्ययन नहीं होसता है इस कारण उचित है कि अपने लड़कों को घर से भ्रमण और डिंग होस में भेज दिया करें वहाँ भिक्षा और संग अच्छा होता है। देखिये वलायत में सब भगदेव अपने लड़कों को वीरिङ्ग होस में भेज देते हैं। वे पिता और माता धन्य हैं जो अपने बालकों को विद्या से सुशोभित करते हैं। अन्याय से धन इकट्ठा कर सन्तान के निमित्त छोड़ना मूर्खता है, मूर्ख सन्तान भट पट उसको नाश कर देती है, पर उस पाप का दुःख पिता और माता को अवश्य भोगना पडता है, सन्तान विद्वान हो और माता पिता ने धन न छोड़ा हो तो भी थोड़े काल में बहुत धन संचय कर सकती है - (सम्पादक)

* प्राचीन काल میں تینوں درجن براہمن چترئی اور ویش کے بالک ویدیا دھن کے لئے گرو کل میں باس کرتے تھے اور گرو کے لئے بھکشا مانگ کر لانے اور آپ اس میں سے کھاتے تھے۔ دیکھو شری رامچندر جی مہاراج کو بھرا مقررشی چترئی اوسٹھا میں من کو لیکھے اور ویدیا پڑھا لی۔ گھر رہکر ویدیا نہیں ہوسکتا ہے۔ اس کارن اچست ہے کہ اپنے لڑکوں کو گھر سے الگ دور تک ہوس میں بھیج دیا کریں۔ وہاں بھکشا اور سنگ اچھا ہوتا ہے۔ دیکھئے ولایت میں سب انکروڑ اپنے لڑکوں کو بورڈنگ ہوس میں بھیج دیتے ہیں۔ وہ پتا اور مانتا دے ہیں جو اپنے بالکوں کو ویدیا سے سوشوہت کرتے ہیں۔ ادیاد سے دھن اکٹھا کر سقن کے منت چڑنا مو رکھتا ہے۔ مو رکھ سقن چہت پت اُسکو دس کر دیتی ہے پر اس باب کا ذکر پتا اور مانتا کو اوشیہ ہوگدا پڑتا ہے۔ سقن ویدوں ہو لوو پتا مانتا نے دھن نہ چڑزا ہو تو یہی توتہ ہی کال میں بہت دھن سچے کر سکتی ہے۔ (سپادک)

पता श्लोक का	पांचवां प्रकरण - त्रयचर्य २-शिष्य धर्म	پنجون پرکړن - ترهه چار ۲- شېبه دهرم	بند اشک ۸
मनुस्मृति २-१०६	४०४ - नित्यं स्नात्वा शुचिः कुर्याद्देवर्षिं पितृतर्पणम् । देवताभ्यर्चनं चैव समिदाधानं मेव च ॥ ४०४	۴۰۴ - نیتھ سناتوا शुचिः कुर्याद्देवर्षिं पितृतर्पणम् । देवताभ्यर्चनं चैव समिदाधानं मेव च ॥ ४०४	۱۷۶-۱
२-१०७	४०५ - अवर्जयेन्मधुमांसं च गंधमाल्यं रसान् स्त्रियः । शुक्रानि यानि सर्वाणि प्राणिनां चैव हिंसनम् ॥ ४०५	۴۰۵ - अवर्जयेन्मधुमांसं च गंधमाल्यं रसान् स्त्रियः । शुक्रानि यानि सर्वाणि प्राणिनां चैव हिंसनम् ॥ ४०५	۱۷۷-۱
२-१०८	४०६ - अभ्यङ्गं संजनं चाक्षणीं रूपान्छत्रं धारणम् । कामं क्रोधश्च लोभश्च नर्त्तनञ्चैव वादनम् ॥ ४०६	۴۰۶ - अभ्यङ्गं संजनं चाक्षणीं रूपान्छत्रं धारणम् । कामं क्रोधश्च लोभश्च नर्त्तनञ्चैव वादनम् ॥ ४०६	۱۷۸-۱
२-१०९	४०७ - द्यूतञ्च जनवादञ्च परिव्राट्पण्यं च नृत्यम् । स्त्रीणाञ्च प्रेक्षणालम्भं मुषघातम्परस्परञ्च ॥	۴۰۷ - द्यूतञ्च जनवादञ्च परिव्राट्पण्यं च नृत्यम् । स्त्रीणाञ्च प्रेक्षणालम्भं मुषघातम्परस्परञ्च ॥	۱۷۹-۱

४०४ - नित्य स्नान करके पवित्र होकर देव ऋषि और पितरों का तर्पण और देवताओं का पूजन करे और अग्नि में लक्ष्मी डाले ।

४०५ - ० विद्यार्थी को नीचे लिखी वस्तु ग्रहण न करनी चाहिये - मधु, मांस, गन्ध, माला, जिन वस्तुओं से भी-जन आदिष्ट होता है, स्त्री, जो वस्तु र-चन से छड़ी हो जाती है, प्राणियों को सताना,

४०६ - शरीर के सङ्कटना मसना, पाँचों काजल लगाना, काम, क्रोध, लोभ, नाच, गीत, राजा,

४०७ - लूट, भगदा, पीट पीटने नि-न्दा करनी, स्त्री को और देवता और समको छूना, और दूसरों को सताना नहीं चाहिये ।

० पर्याप्त जिन वस्तुओं में विषय भोग में रुचि होती है उनको ग्रहण न करे, ऐसा करने में विषय भोग में भग्न भग-लापना और पदों में हानि होगी - (म)

४०४ - نیت اسنان کر کے پوتر ہو کر دیوتاؤں اور پتروں کا تروں اور دیوتاؤں کا پوجن کرے اور اگنی میں لکڑی ڈالے

۴۰۵ - ۰ دیا رتی کو نیچے لکڑی بستو گرہن کرنی نہ چاہیے - مہو - مانس - گندہ - مالا - جن بستوں سے بھی-جن آدیست ہوتا ہے - استری - جو بستو رکھ سے نہیں ہو جاتی ہوں - پرانہوں کو سنا -

۴۰۶ - شریر کے اٹکنا ملنا - آنہ میں کامل لکنا - کام - کرودہ - لوبہ - ناچ - گیت - ہاجا -

۴۰۷ - لٹا - جوا - پھڑ - پھڑ - پھڑ - لٹا - استری کی اور دیکھنا اور اسکو چھونا اور دوسروں کو سنا نہیں چاہئے

۰ ارہات جن بستو سے رتہ ہوگی اس میں رتی ہوگی نہ اسکو گرہن نہ کرے اسکو رتہ سے ہوگی - جن سے رتہ ہوگی - (م)

पता श्लोक का	पाँचवाँ प्रकरण - ब्रह्मचर्य २-शिष्य धर्म	پانچواں پرکرس - برہمہ چرخ ۲- ششیمہ دھرم	پتہ اشعار کا
मनुस्मृति २-१८०	४०८- एकः शयीत सर्वत्र नरेतः स्कन्दयेत् क्वचित् । कामाद्विस्कन्दयन् नरेतो हिनस्ति व्रतमात्मनः ॥ ४०८		منو سمرتی ۱۸۰- ۲
२-१८१	४०९- चोदितो गुरुणा नित्य मप्रचोदित एववा । कुर्यादध्ययने यत्न माचार्यस्य हितेषु च ॥ ४०९		۱۹۱- ۲
२-१८२	४१०- शरीरं चैव वाचं च बुद्धीन्द्रिय मनांसि च । नियम्य प्राञ्जलिस्तिष्ठेद्दीक्षमाणो गुरोर्मुखं ॥ ४१०		۱۹۲- ۲
२-१८३	४११- नित्य मुहूर्त पाणिः स्यात्साध्याचारः सुसंयतः । आस्यतामिति चोक्तः सन्नासीताभिमुखं गुरोः ॥ ४११		۱۹۳- ۲
२-१८४	४१२- हीनान्नवस्त्रवेपः स्यात्सर्वदा गुरुसन्निधौ । 'उत्तिष्ठेद्व्ययमंचास्य चरमचैव संविशेत् ॥ ४१२		۱۹۴- ۲

४०८- प्रकृता सोवे, अपने वीर्य को
बीज न करे, क्योंकि जो इच्छा से वीर्य
को बीज करता है अपने व्रत को
खण्डित करता है ।

४०९- जयतक गुरु न हटके वेद
पठने का यत्न और गुरु की टहल
करता रहे ।

४१०- अपने शरीर, वचन, इन्द्रियों
और मन को दस करके गुरु के मुख को
देखता हुआ हाथ जोड़े खड़ा रहे ।

४११- सदा अपना दाहिना हाथ खु-
ला रखे, साधुओं के समान बरताव करे,
और शरीर को भली भाँति ढका रखे ।

४१२- आचार्य के समीप सदा उससे
कम भोजन करे और कम मूल्य का क-
पड़ा और भूषण पहिने, आचार्य से पहिले
जागे और पीछे सोवे ।

४०८- اکیلا سوئے - اپنے دھرج کو
چھوٹ نہ کرے - کیونکہ جو اچھا سے دھرج
کو چھوٹ کرنا ہے اپنے دھرج کو کھنڈت
کرنا ہے

४०۹- جب تک گورو نہ چھوٹے وید
پڑھے، بے احتی اور گرو کی تہل
کرنا رہے

۴۱۰- اپنے شریروں - بھوں - اندروں -
اور من کو دس کر کے گورو کے شکر کو
دیکھتا ہوا ہاتھ جوڑے کھڑا رہے

۴۱۱- سدا ایسا دانا ہاتھ کھلا رکھے -
سادھوؤں کے سامنے دوتاؤ کرے - اور شریروں
کو بھائی بہانت دکھاتا رکھے

۴۱۲- آچارح کے سمیپ سدا اُس
سے کم دھرج کرے اور کم مूल کا کپڑا
اور دھوش پہنے - آچارح سے پہلے جاگے
اور پیچھے سوئے

पता श्लोक का	पांचवां प्रकरण - ब्रह्मचर्य २-शिष्य धर्म	پانچواں پرکرن - بھرم ۲- ششیه دهر	بیتہ اشراک کا
मनुस्मृति २-१८५	४१३ - प्रति श्रवण सम्भाषे शयानो न समाचरेत् । नासीनो न च भुञ्जानो न तिष्ठन्न पराङ्मुखः ॥ ११३		نوسوړنی ۱۱۳-۱
२-१८६	४१४ - आसीनस्य स्थितः कुर्यादभिगच्छंस्तु तिष्ठतः । प्रत्युद्गम्यत्वाव्रजतः पश्चाद्वावस्तु धावतः ॥ ११४		۱۱۴-۱
२-१८७	४१५ - पराङ्मुखस्याभिमुखो दूरस्थस्यैत्यचांतिकम् । प्रणम्यतु शयानस्य निदेशे चैव तिष्ठतः ॥ ११५		۱۱۵-۱
२-१८८	४१६ - नीचं शय्यासनं चास्य सर्वदा गुरुसन्निधौ । गुरोस्तु चक्षुर्विषयेन यथेष्टासनो भवेत् ॥ ११६		۱۱۶-۱
२-१८९	४१७ - नोदाहरेदस्य नाम परोक्षमपि केवलम् । न चैवास्यानु कुर्वीत गति भाषित चेष्टितम् ॥ ११७		۱۱۷-۱

४१३-आसन पर सेटे, बैठे, खाते, खड़े, मुंह फेरे हुए आचार्य की बात का उत्तर न दे ।

४१४-यदि आचार्य बैठा हो तो खड़ा होकर, यदि खड़ा हो तो आगे बढ़कर, यदि आगे बढे तो चलकर और यदि दौड़ता हो तो दौड़कर उनसे बात करे ।

४१५-आचार्य का मुंह दूसरी ओर हो तो सम्मुख जाकर, दूर खड़ा हो तो समीप जाकर, सेटा हो वा पपने से नीचे खड़ा हो तो टंडवत करके बात करे ।

४१६-आचार्य के समीप पपनो शय्या और आसन नीचा रखे, यदि आचार्य देखता हो तो निमित्त होकर न बैठे ।

४१७-आचार्य के पीछे भी उसका शून्य नाम बिना प्रसंगिक शब्दों के न लेये, और आचार्य की बात बोलो और सेटा का प्रतिरूप न उतारे ।

۱۱۳-آسن پر ایټه بیټه کھانے کوزے
نور، منہ پھیرے ہوئے آچارچ کی بات کا
اټر نہ دے

۱۱۴-یدی آچارچ بیټھا ہو تو کھڑا
ہوکر۔ یدی کھڑا ہو تو آگے بڑھکر۔ یدی آگے
گرم ہو چل کر۔ اور یدی دوڑتا ہو تو
دوڑکر ان سے بات کرے

۱۱۵-آچارچ کا منہ دوسری اور
ہو تو منہ جاکر۔ دور کھڑا ہو تو سمیپ
خاٹر۔ ایټا ہو وا اپنے سے نیچے کھڑا ہو تو
ٹنڈوت کر کے بات کرے

۱۱۶-آچارچ کے سمیپ اپنی شجا
اور آسن نیچا رکھ۔ یدی آچارچ دیکھتا ہو
تو شجنت ہو کر نہ بیټے

۱۱۷-آچارچ کے پیټھ پی اټکا
شونہ نام، بلا پرسشک شبدوں کے نہ لےوے۔
اور آچارچ کی جال بولی اور جیشٹا کا
پرت روپ (نقل) نہ اټارے

पता श्लोक का	पाँचवा प्रकरण - ब्रह्मचर्य २-शिष्य धर्म	پانچواں پرک - ۲- شیدہ دھرم	رقم اشواک کا
मनुस्मृति २-२००	४१८- गुरोर्वचं परोवादो निंदा वापि प्रवर्त्तते । कर्णौ तत्र पिधातव्यौ गंतव्यं वा ततोऽन्यतः ॥ ४१८	۴۱۸- گوروٓرٓ وٓچاں پٓروٓ وٓآدوٓ نیندآ وٓآ پٓیٓ پٓروٓ وٓرٓتٓتٓ ۱ کٓرٓنؤٓ تٓٓر پٓیٓذآتٓ وٓبٓیٓ گٓنٓتٓ وٓبٓیٓ وٓآ تٓتوٓ آنٓیٓتٓ ۱۱ ۴۱۸	۲۰۰-۲
२-२०१	४१९-१ परोवादात्खरोभवति श्वावैभवात् निन्दकः । परिभोक्ता कृमिर्भवति कौटोभवति मत्सरैः ॥ ४१९	۴۱۹- ۱ پٓروٓ وٓآدٓآتٓ وٓخٓروٓ بٓوٓ وٓآتٓ شٓوٓآ وٓیٓ بٓوٓ وٓآتٓ نیندکٓ ۱ پٓرٓیٓ بٓوٓ کٓٓآ کٓرٓمٓیٓ بٓوٓ وٓآتٓ کؤٓٹوٓ بٓوٓ وٓآتٓ مٓتٓسٓرٓیٓ ۱۱ ۴۱۹	۲۰۱-۲
२-२०२	४२०- दूरस्थो नार्चयेदेनं न क्रुद्धो नांतिकोऽस्त्रिया । यानासनस्थश्चैवैनं मवरुद्धाभिवादयेत् ॥ ४२०	۴۲۰- دورٓ سٓتٓھوٓ نٓ آرٓچٓیٓ دٓیٓنٓ ن کٓرٓ وٓڈوٓ نٓ آنٓتٓیٓ کؤٓ سٓتٓرٓیٓآ ۱ یٓآنٓآ سٓنٓ سٓتٓھٓ شٓچٓیٓ وٓیٓنٓ مٓوٓرٓ وٓڈٓآ بٓیٓ وٓآدٓیٓ ۱۱ ۴۲۰	۲۰۲-۲

४१८- जहाँ आचार्य का दोष वा निन्दा वर्णन होती हो वहाँ अपने कान मूँद लेने वा उस जगह से उठजाना चाहिये ।

४१९- * आचार्य का सचा दोषभी कहने से विद्यार्थी को गधे का जन्म मिलेगा, गुरु की निन्दा करने से कृत्ता, और उसका मान खाने से कौटो, और उसकी ईर्ष्या करने से बड़ा कौटो होगा ।

४२०- जब कि आप कुछ काम न करता हो तो और किसी से आचार्य की टटल न करावे । जब आप क्रोध में हो वा जब आचार्य के समीप कोई खी हो तो आचार्य की टटल न करे, यदि आप गाड़ी पर सवार हो वा ऊँची जगह खड़ा हो तो चाहिये कि नीचे उतर कर आचार्य को दंडवत करे ।

* सिद्धान्त यह है कि गुरु का दोष वर्णन करना वा निन्दा वा ईर्ष्या करनी, वा उसका मान खाना नहीं चाहिये ऐसा करने से जन्मान्तर में खोटा जन्म मिलेगा- (सम्पादक)

۴۱۸- جہاں آچارح کا دوش وا نندا برس ہوئی ہو وہاں اپنے کان موند لینا وا اُس حکم سے اُٹھ جانا چاہئے

۴۱۹- * آچارح کا سچا دوش بھی کہنے سے ودھا رہی اکو کڈے کا جنم ملیگا - کرو کی نندا کرنے سے کٓرتا اور اُسکا مال کھانے سے کٓرتا اور اُسکی آرتکھا کرنے سے بڑا کٓرتا ہوگا

۴۲۰- جبکہ آپ کچھ کام نہ کرتا ہو تو اور کسی سے آچارح کی ٹٹل نہ کراوے - جب آپ کٓروڈھ میں ہو وا جب آچارح کے سٓوٓب کوئی آرتی ہو تو آچارح کی ٹٹل نہ کروے - نہی آپ کاری پر سوار ہو وا آرتی حکم کٓرتا ہو تو سٓچے آرتکر آچارح کو دٓندٓوت کروے

* سٓدٓدٓت یہ ہے کہ گٓرو کا دوش برس کرنا وا نندا وا آرتکھا کرنا وا اُسکا مال کھانا نہیں چاہئے ایسا کرنے سے جٓنمآنٓتر میں کٓوٹا جنم ملیگا - (سٓمٓپآدک)

پتا شوک کا	پانچواں پرکھ — بھاضی ۲—شیشی دھرم	پانچواں پرکھ — ۱۸۵۳ء ۲—شیشی دھرم	پتہ شوک کا
منورسختی ۲-۲۰۳	۸۲۱—پرতিواते، نونواते، ناسی، گुरुणासह । असंश्रवेचैवगुरोर्नाकिंचिदपि कीर्तयेत् ॥ १२१	۸۲۱—	منورسختی ۲۰۳-۱
۲-۲۰۴	۸۲۲—गोश्वोष्ठयान प्रासाद सस्तरेषु कटेषु च । आसीत गुरुणासाधं शिलाफल कनौषु च ॥ १२२	८२२—	۲۰۴-۱
۲-۲۰۵	۸۲۳—विद्यागुरुष्वेतदेवनित्यावृत्तिः स्वयोन्येषु । प्रतिषेधत्सुचाधमान् हितं चापदिशत्स्वपि । १२३	८२३—	۲۰۵-۱
۲-۲۰६	۸ॲ४—श्रेयस्सुगुरुवद्वृत्तिं नित्यमेव समाचरेत् । गुरुपुत्रेषुचार्येषु गुरोश्चैव स्वबंधेषु ॥ १ॲ४	८ॲ४—	۲॰ॶ-ॱ

۸۲۱—ऐसे शब्द न बोलें जो गुरु
न सुन सके ।

۸۲२—विद्यार्थी को उचित है कि
पाचार्य के साथ बैस घोड़ा या जंट गा-
ड़ी में, घटारी घास या पत्तों के आसन
या घटाई पर, पत्थर की घटान वा सक्की
की तिपाई वा नांव में बैठ जायें ।

۸ॲ३—इसी प्रकार जो और विद्या प-
ढ़ाते हैं, जो अपने से बड़े सम्बन्धी हैं, जो
अपने को अधर्म से बचा सकते हैं, वा जो
अपने हितकारी उपदेश कर सकते हैं,
उनसे भी सदा बर्ताव करे ।

۸ॲ४—जो अपने से बड़े हैं, पाचार्य
का पुत्र जो सबकी स्त्री से उत्पन्न हुआ है
और पाचार्य के सम्बन्धियों से गुरु समा-
न बर्ताव करे ।

۸۲۱—ایسے شبد نہ بولے جو گورو
نہ سن سکے

۸۲۲—ودیا رفتی کو اچت ہے کہ آچار
کے ساتھ بول گھوڑا یا اونٹ گاڑی میں -
اتاری گھاس یا پتوں کے آسن یا چٹائی پر - پتھر
کی چٹان والی کڑی کی تیپائی پر وا ٹوکا میں
تیپا جادے

۸۲۳—اسی پرکار جو اور ویدا پڑھتے
ہیں - جو اپنے سے بڑے سبیلدھی ہیں - جو
اپنے کو ادرم سے بچا سکتے ہیں وا جو
اپنے ہتکری آپدیش کر سکتے ہیں اُنسے
میں سدا برتاو کرے

۸۲۴—جو اپنے سے سریشٹ ہیں -
آچارچ کا پتر جو میرا استوری سے اُنہیں
ہوا ہے اور آچارچ کے سبیلدھیوں سے گورو
سنان برتاو کرے

पता श्लोक का	पाँचवां प्रकरण—ब्रह्मचर्य २—शिष्य धर्म	پانچواں پرکړ—برهمنه چرخ ۲—ششيه دهرم	پته اشادک کا
मनुस्मृति २-२०८	४२५—वालःसमान जन्मावा शिष्योवायज्ञकर्मणि । अध्यापयन् गुरुमुतो गुरुवन्मानमर्हति ॥ ४२०		۲۰۸-۲
२-२०९	४२६—उत्सादनंच गात्राणांज्ञापनोच्छिष्ट भोजने । न कुर्याद्भुक्त पुत्रस्य पादयोश्चावनेजनम् ॥ ४२१		२०९-२
२-२१०	४२७—गुरुवत्प्रतिपूज्याःस्युःसवर्णा गुरु योपितः । असवर्णास्तु सम्पूज्याःप्रत्युत्त्वानाभिवादनैः॥ ४२८		२१०-२
२-२१८	४२८—यथाखनन् खनिचेण नरोवार्यधिगच्छति । तथा गुरुगतां विद्यां श्रुश्रुपुरधि गच्छति ॥ ४२९		२१८-२
२-२२०	४२९—तंचेदभ्युदियात्सूर्यः शयानं कामचारतः । निम्नोचेद्वाप्य विज्ञानार्ज्यं पद्मपवसेद्दिनम् ॥ ४३०		२२०-२

४२५—जो आचार्य का पुत्र अपने माप की जगह पठाता है वा जो वेद का कोई भद्र पठाता है, उसका मान्य आचार्य के समान करना चाहिये वह अपने से पापु में कम हो वा समान ।

४२६—आचार्य के पुत्र के पावन दावे, और न उसे खान करावे, और न उसका लूठा खावे, और न उसके पांव धोवे ।

४२७—आचार्य की सवर्णा स्त्री का आदर आचार्य के समान करे, यदि सवर्णा न हो तो उसकी पूजा केवल यही है कि छठ खड़ा हो और प्रणाम करे ।

४२८—जैसे कुदाल से खोदते २ मनुष्य पृथ्वी में से जल निकाल लेता है, वैसे ही सेवा करने से विद्यार्थी अपने गुरु की गुप्त विद्या को पा लेता है ।

४२९—विद्यार्थी को सूर्य उदय और सूर्य अस्त के समय तक कदापि सोना नहीं चाहिये ।

४२५—جو آچارح کا پُتر اپنے ماپ کی جگہ پر پاتا ہے یا جو وید کا کوئی ادب پر پاتا ہے اسکا مان آچارح کے سمان کرنا چاہئے چاہے وہ اپنے سے ایز میں چھوٹا ہو یا سمان

४२६—آچارح کے پُتر کے پاؤں نہ داہے اور نہ آسے اسان کراوے اور نہ اسکا حوٹا کھاوے اور نہ اسکے پدو دھوے

४२७—آچارح کی سونا استری کا آدر آچارح کے سمان کرے۔ یدی سونا نہ ہو تو اسکی پوجا کیوں ہی ہے کہ آتھ کہرا ہو اور پرنام کرے

४२८—جیسے کدال سے کہرتے کہرتے مٹوس پرہوی میں سے حل نکال لیتا ہے ویسے ہی سونا کرے سے ودیا رتی اپنے گرو کی کُبت ودیا کو پالیتا ہے

४२۹—ودیا رتی کو سورج اُردے کے اور سورج اُستہ کے سمے تک کدا ہی سونا نہیں چاہئے